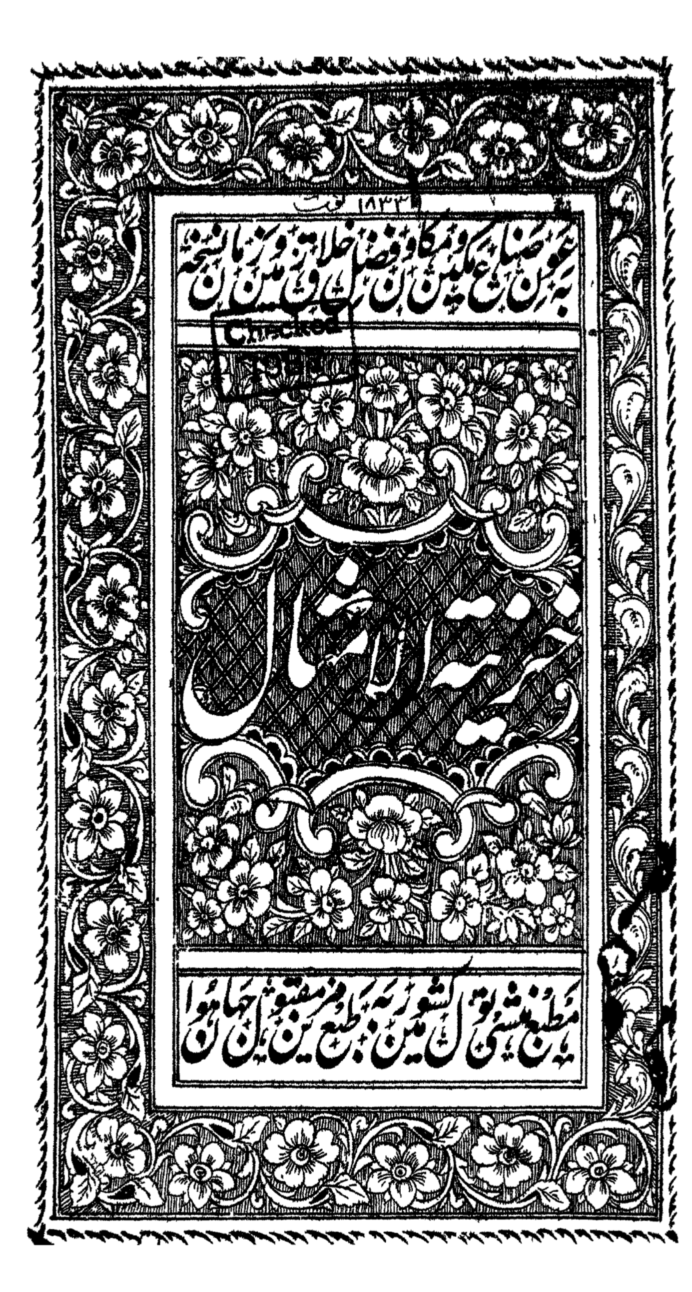

۱۸۳۳
بعون صانع علیم مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان نسخہ
خزینۃ الامثال
مطبع منشی نولکشور میں بطبع رنگین مصقول چھپا ہوا

فہرست مضامین خزینۃ الامثال

فهرست مضامین خزینة الامثال

تمت

بعون صانع عالمین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان نسخه
خزینة الامثال
مطبع منشی نولکشور میں بطبع متین مشتہر چھاپا ہوا

حمد | بسم اللہ الرحمن الرحیم | نعت

خزینۃ الامثال نام کتاب تصنیف عالم باعمل فضیلت پناہ جناب سید حسین شاہ مرحوم او تخلص حقیقت ہے ان بزرگ کی بہت سی تصنیفات ہوئی ہیں چنانچہ کئی کتاب حضرت مرحوم کی طبع ہو گئیں۔ سید محمد حسن علی صاحب مرحوم جنکا تذکرہ سراپا سخن نام مشہور و معروف ہے حضرت مصنف خزینۃ الامثال کے خلف الرشید تہے جنکی تصنیفات سے یہ کتاب یادگار ہے بتوجہ برگزیدہ خان عبدالرحمن خان صاحب مہتمم مطبع نظامی ۱ نہ شاہی میں کتاب مقام لکھنؤ طبع ہوئی تہی اور بوجہ عدم قدردانی رواج و قیمت ایسی اچہی کتاب مکرر طبع نہیں ہوئی چونکہ فی الحال زمانہ فیض تعلیم سرکار دولت انگلشیہ میں ایک فن و علوم کی قدر و قدر ہو چلی ہے اسلیئے بنظر ترویج مدارس و علاقہ شائق علوم کی نظر سے یہ کتاب اس مطبع میں باضافہ چند لطیفہ و اشعارات نواب مجلس میں طبع ہوئی سخاتمہ دیباچہ محررہ مکرمی مولوی عبدالرحمن خان صاحب تخلص شاکر ذیل سطور میں درج ہے۔ وھو ہذا

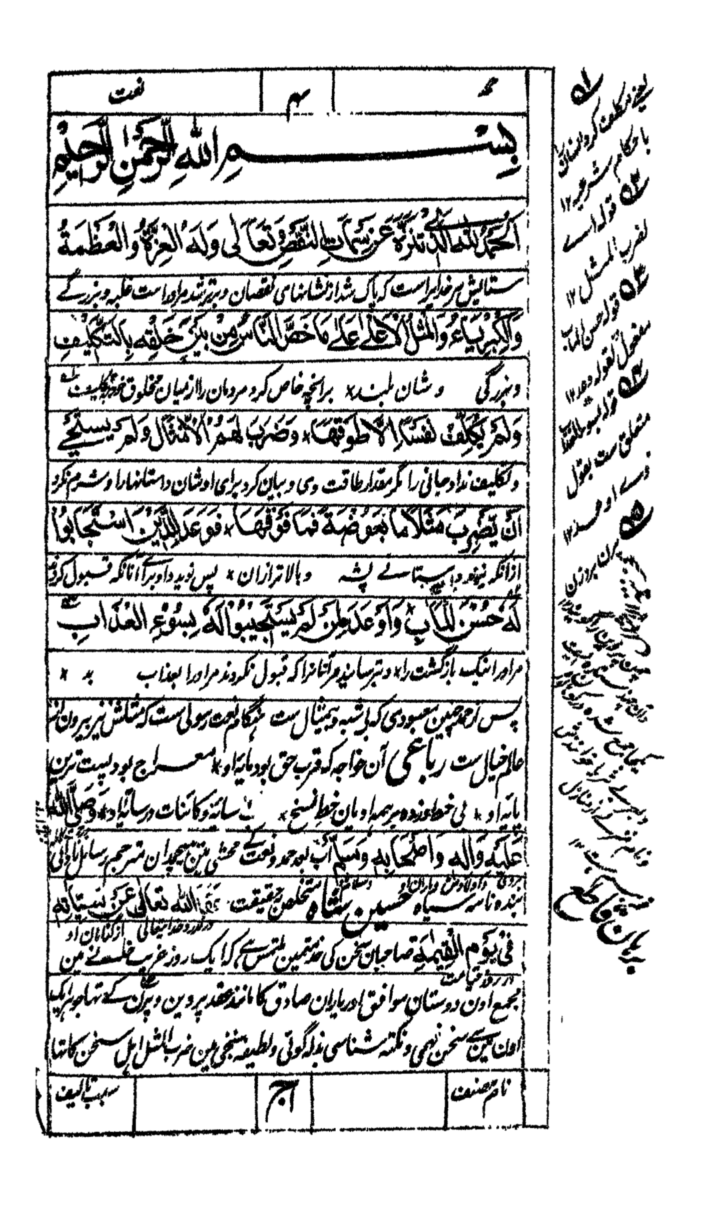
الحمد للہ الذی لہ خزائن السموات وھو الفتاح العلیم لہ المثل الاعلیٰ وھو رب العرش العظیم لیس کمثلہ شیٔ فلا تجعلوا للہ اندادا لم یلد ولم یولد فلا تصیر علیہ امثالا واولادا فلا تضبط محامدہ ومحاسنہ حوالانضباط حتی یلج الجمل فی سم الخیاط

رشحہ جواہر عبارات رنگین ترصیع نعت یعنی خزینہ بلاغت کہ در صنائع بدیعہ کلامش عقول جوہریان بازار معانی ... و تشن حیرانی است و حسن فقرات دلنشین تلمیح بنائی گنجینہ فصاحت کہ در بدائع ضیعہ تعاشش مدارک اذہان نقادان حیارہ ہرنکتہ ... ز معرفت تقصیر و نادانی اگر وجود باجود سرفتر انبیا نقطہ انتخاب دیوان اصطفا علیہ التحیۃ الثنا شیرازہ بندی دیوان کائنات نمودی اوراق مجموعہ موجودات بصرصر عدم پریشان شتشد و ... ان عہدی شعر ہر کہ در صنفش بدعوی دم زند + روغن از ریگ بیابان میکشد + سبب طبع کتاب ... امثال یعنی یہ خزینۃ الامثال صاحبان فہم و ذکا اور ارباب عقل رسا پر ظاہر اور ہویدا ہو کہ ... اس سمت ہیچمدان ولیدہ بیان سراپا نادانی ہیچمدانی معترف بخطا و قصور عبدالرحمن شاکر بن حاجی محمد روشن خان مغفور کو بہت مدت سے منظور تہا کہ کوئی کتاب فن ادب جامع زبان ہندی ... مفید مبتدیان ... فطرت ... شاران ... اگر ہاتھ آوے تو ... نفع مبتدیوں کے فائدہ ... ہو ... چاہے ... کر ... سو جو ملتا تہا اوس سے یہ ہیچکارہ فرمائش کرتا تہا حسن اتفاق سے

ایکروز خلاصہ دودمان مصطفوی نبیدہ خاندان مرتضوی شرافت پناہ نجابت دستگاہ مشفقی و مکرمی سیدی معظمی
مطرح عنایات ازلی جناب سید محسن علی صاحب سلمہ اللہ العلی ملاقات کو آئے اور سلسلۂ
تذکرہ ذکر کمالات اور تصنیفات اپنے والد مبرور کا درمیان مین لانے طے بیان مین فرمایا کہ ایک رسالہ بیمثال
جامع امثال عرب و فارس و ہند تصنیفات قبلہ گاہ مرحوم سے مسمی بہ خزینۃ الامثال ایسا ہے
کہ آج تک نظر نہین آیا یہ سنتے ہی مین نہایت مشتاق ہوا اور وعدہ اونکا بھیجنے گھڑی بہر کا بسبب فرط
اضطراب کے نہایت شاق ہوا جب کتاب موصوف نظر آئی تو سننی سے زیادہ پائی کمال علمی مصنف مرحوم
کہ نام نامی اونکا سید حسین شاہ اور تخلص حقیقت اس کتاب سے آشکار ہے ہمیشہ بعہد نواب منشی
ریاست ہند اس سرفراز ہے علم اور فضل اونکا مشہور رہا ہے ایسے کام نمایان اون سے ظاہر ہوئے
کہ آج تک اولاد اونکی اوس سرکار سے تنخواہ پاتی ہے تصنیفات اونکی آٹھ کتابین ہین یہ تیسری چھاپی جاتی ہے
لیکن جو امثال عرب کتاب مین داخل تہین اور سمجھنا اونکا ہر ایک کو مشکل تھا خیال مین آیا کہ اگر اونکا ترجمہ ہوجاوے
تو بسہل وجوہ سبکی سمجھ مین آوے اسواسطے مانی الضمیر اپنا خدمتمین حضرت حبر المحققین نحریر المدققین یکتای
ماہران فنون عقلی یگانہ واتقان علوم نقلی ادیب بی بدیل فلسفی نقید المثیل حکیم حکمت مصطفوی متبع
سنت سنیہ نبویہ لوذعی علمای روزگار المعی کملای امصار مورد فیوضات نامتناہی لم یزلی مولانا
بالفضل والکمال اولانا جناب مولانا ابو البرکات رکن الدین محمد الشہیر بمولوی تبریز العلی
لازالت شموس افاداتہ بازغۃ و ما برحت اقمار افاضاتہ ساطعۃ کے عرض کیا جناب معظم الیہ بالقاب نے
بحسب پذیرائی التماس اعراب اور ترجمہ اور مورد استعمال امثال عرب لکھا بلکہ جس جا حل مطلب
ترجمی سے بخوبی نہو وہان توضیح حاشیے پر چہاپکی اور جو تکمیل پوری کتاب مین تہی بتحریر باقی کامل فرمائی حق یہ ہے
وصف فضائل جناب معظم الیہ بالقابہ خارج وہم و خیال ہے تکمیل شل اور تحریر مورد استعمال کہ محال ہے اونکے
کمالات سے اونی کمال ہے اب مبتدیونکو فائدہ عام ہوگا اور منتہیونکو نفع تمام ہوگا جب کتاب اس طرح سے تیار
ہوئی پہر اسکو چہپوایا یعنی واسطے دعای مغفرت اور مصنف اور مترجم ممدوح کے وسیلہ معقول بنایا اب امید لوگونسے
یہ ہے کہ جیسا اس سے فائدہ اوٹہاوین مصنف اور مترجم اور احقر اور جو لوگ کہ معین ہین سبکو بدعائے خیر یاد فرماوین خطبہ از مصنف

خزینۃ الامثال

نعت	سہ	حمد

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ الذی تنزہ عن سمات النقص وتعالی ولہ العزۃ والعظمۃ

ستائش مر خدا راست کہ پاک شد از نشانہای نقصان و برتر شد مر او راست غلبہ و بزرگی

والکبریاء والمثل الاعلی علی ما خص الناس من بین خلقہ بالتکلیف

و بزرگی و شان بلند بر آنچہ خاص کرد مردمان را از میان مخلوق خود بتکلیف

ولم یکلف نفسا الا طوقہا وضرب لہم الامثال ولم یستحی

و تکلیف نداد جانی را مگر مقدار طاقت وی و بیان کرد برای او شان داستانہا را و شرم نکرد

ان یضرب مثلا ما بعوضۃ فما فوقہا فوعد الذین استجابوا

از آنکہ بنہد داستانی پشہ و بالاتر از آن پس نوید داد و برای آنانکہ قبول کردند

لہ حسن المآب واوعد من لم یستجیبوا لہ بسوء العذاب

مر او را نیک بازگشت را و ترسانید مر آنانرا کہ قبول نکردند مر او را بعذاب بد

پس از حمد چنین معبودی کہ بی شبہ و بی مثال ست ہنگام نعت رسولی ست کہ مثلش نیز بیرون از

عالم خیال ست رباعی آن خواجہ کہ قرب حق بود مایہ او با معراج بود دست ترین

پایہ او بی خط بود و نہ سر ہمہ او ان خط نسخ سایہ و کائنات در سایہ او صلی اللہ

علیہ وآلہ واصحابہ وسلم اب بعد حمد و نعت مخفی مبین ہیچمدان مترجم رسالہ ہذا

بندہ نامہ سیاہ حسین شاہ متخلص بحقیقت عفا اللہ تعالی عن سیئاتہ

فی یوم القیمۃ صاحبان سخن کی خدمتین ملتمس ہی کہ ایک روز غریب خانے مین

مجمع اون دوستان موافق و یاران صادق کا مانند عقد پروین و ہراک سکے تہا جو ہر ایک

اون مین سے سخن فہمی و نکتہ شناسی بذلہ گوئی و لطیفہ سنجی مین ضرب المثل اہل سخن کا تہا

سبب تالیف	اج	نام مصنف

بیان سبب جمع

سبب یہ کہ شکل بلبل نغمہ سرا اور طوطی شکر ریز کی مجھ سے بھی ہوتی تھی اور باہم چرچا ہر ایک فن کا اور
تذکرہ شعر و سخن کا کرتے تھے اتفاقاً بر سبیل مذکور ذکر امثال کا درمیان آگیا تب ایک یار نے
سخن سنج کریند نے یکو فرمایا کہ اگرچہ دفتر انواع علوم سے آراستہ ہیں اور اقسام فنون سے پیراستہ
مگر ایسی کتاب جو مجمع امثال ہو نظر نہیں آئی اگر تو ہمارے پاس خاطر سے موافق اس شکل کے
بسیار سا اس تجھے کیا کر امثال پریشان کو جمع کرے تو خالی لطف و فائدہ سے نہوگا چنانچہ بندہ
اپنی تشفی مراد اس سے ایک انجا ما تھا لیکن جو دوستوں کے کہنے سے اس کا دھیان خاطر میں گذر
ہوا اور بعونہ تعالیٰ بہت سی محنت اور مشقت کر کے ایک مدت میں اور بعد مدت بعید امثال
عربی و فارسی اور ہندی بعد اور بتعامل کہ زبان زد خواص و عوام کے تھیں جمع کیں اور ہر مثل مواقع
اور مواقع لا تعد ولا تحصیٰ کے منتظم اور منسلک کر کے موسوم بہ خزینۃ الامثال
کیا تو بھلا جولانگاہ سخن سنجی میں پانچوں سواروں میں شامل ہوا اور لہو لگا کر شہیدوں میں
داخل اب امیدواری جناب باریتعالیٰ سے یہ ہے کہ اس نسخہ بے نظیر کو مقبول خاطر اہل سخن کا کرے
نہ ہدف تیر ملامت عیب جویان طعنہ زن کا **فائدہ** اب اتنا معلوم کیا چاہیے کہ بنا اس
خزانہ عامرہ کی بہ ترتیب حروف تہجی کے گئی ہے یعنی پہلے حرف پر ہوئی اور بنا بر خوبی کی گئی جھنجھنے میں اور لکھنے میں
کہاوتوں کے رعایت دوسری بلکہ تیسرے حرف کی بھی واسطے سہولت نکال لینی مثل کی
کی گئی تھی مثلاً یہ مثل اختلاط زیادہ ہر آشنائی باعتبار دوسرے حرف کے الف اور
نون کے ساتھ لکھی گئی اور اس کہاوت کو کہ ایک تو میاں تھے ہی اور دوسرے کھائی بھنگ
الف مع الیا کے مقام پر لکھا اور اول جس مثل عربی کی کہ الف لام تعریف سے مثلاً
یہ مثل کہ لکل صعوب نصف الملاقاۃ حرف میم میں اوسکو لکھا حرف الف
میں اسی طرح سب کہاوتوں پر قیاس کیا چاہیے اب یہ بھی دریافت کرنا ضرور ہے کہ
مثل کیا ہے مثل وہ ہے کہ جس سے احوال گذشتہ معلوم ہوتا ہے کہ اس کہاوت کو کسی نے قصہ

ظاہر ہوئی کسی حادثہ کی یا واسطے شان نزول کے ایک حال سے ساتھ حال دیگر کی ایک لطف غرابت
کی ساتھ وضع کیا ہو تو جس وقت ویسا ہی سانحہ ظاہر ہوا وس مثل کو کہیں تا سننے والوں کو
شئ مخیل محقق ہو جاوے اور متوہم بصورت متیقن کے نظر آوے یا غائب بمنزلہ مشاہد کے
دکھائی دے اور کچھ پردہ حقیقت میں اوس چیز کی نہ رہے اور اگر ساتھ موقع کے کسی عبارت میں
کوئی کہاوت درج کی جاتی ہے وہ کلام اوس کلام کو ایک خوبی اور رنگینی لطافت و ملاحت ہم
پہنچاتی کہ سلف کے لوگ کہتے ہیں المثل فی الکلام کالملح فی الطعام یعنے کہاوت
کلام میں جیسے نمک ہی طعام میں خزینۂ اوّل در امثال الف مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اوّل در امثال عربیہ

أَخُوكَ أَمِ الذِّئْبُ × آخِرُ الدَّوَاءِ الْكَيُّ × أَخِذَ الْبَرِيُّ حَتَّى يَقَعَ
آیا برادر تست × گرگ پسین علاج داغ ست × میگیرم بی عیب را تا اینکہ واقع شود

آفَةُ الظَّرْفِ الصَّلَفُ × آفَةُ الْجَمَالِ الْخُيَلَاءُ × آفَةُ الْمَرْءِ خُلْفُ الْمَوْعِدِ × آفَةُ الْمُلُوكِ
آلودگی بعیب آفت خوبصورتی تباہی عقل ست × آفت مرد خلاف کردن عہد ست × آفت بادشاہان

سُوْءُ السِّيْرَةِ × آفَةُ الْوُزَرَاءِ خُبْثُ السَّرِيرَةِ × آفَةُ الرَّعِيَّةِ مُفَارَقَةُ الطَّاعَةِ
بدی عادت ست × آفت وزیران پلیدی باطن ست × آفت رعیت جدا شدن طاعت ست ×

آفَةُ الْعُلَمَاءِ حُبُّ الرِّيَاسَةِ × آفَةُ الزُّعَمَاءِ ضَعْفُ السِّيَاسَةِ × آفَةُ الرِّيَاسَةِ
آفت عالمان دوست داشتن سرداری ست × آفت نگاہ دارندگان سستی عقوبت داریست × آفت مہتری

ضَعْفُ السِّيَاسَةِ × آفَةُ الْقُضَاةِ شِدَّةُ الطَّمَعِ × آفَةُ الْعُدُولِ قِلَّةُ
سستی عقوبت داریست × آفت قاضیان امید سخت ست × آفت عادلان کمی

خزینه | | ۲ | | امثال العرب

الورع × آفة الجند مخالفة القادة × آفة الكرام مجاورة اللئام

پرهیزگاریست × آفت لشکر مخالفت کشندهاست × آفت جوانمردان همسایگی بخیلانست ×

آفة العلم النسيان × آفة الاحسان المن × آفة المذنب حسن

آفت علم فراموشی ست × آفت احسان منت نهادنست × آفت گنهگار نیکو

الظن × آلف من غراب عقدة × آلف من حمام الحرم × آمن

گمانست × دوستی گیرنده ترست از زاغ گلستان × دوستی گیرنده ترست از کبوتر حرم × ایمن ترست

من حمام مكة × الآن حصحص الحق × الآن كما كان × الآن قد ندمت

از کبوتر مکه × اکنون هویدا شد حق از باطل × اکنون همچنانکه بود × اکنون البته پشیمان شدی

وما ينفع الندم × ابخل من مادر × ابداهم بالصراخ

و حال آنکه نفع نمیدهد پشیمانی × بخیل ترست از مادر × ابتدا کن آنها را با داد زدن

يفروا × ابرد من ثلج × ابرد من عضرس × ابرد من عبقر × ابرد من

نخواهند گریخت × سردتر از برف × سردتر از یخ بچه × سردتر از تگرگ سرما

غب ابرد من ماء حمدان × ابرد من قشة × ابرد من عطس ابرما

از تشنگی پس از تشنه سردتر از آب حمدان × ظاهرتر از پوست × نیکوتر از عطس

قرونا × ابصر من كلب × ابطأ من فند × ابلغ من سحبان

بخیل خورنده و فربه × بیناتر از سگ × آهسته تر از کوه بزرگ × بلیغ تر از سحبان

ابلغ من قس × ابن الفقيه نصف الفقيه × ابنك ابن بوحك

بلیغ تر از قس × پسر فقیه نیمه فقیه ست × پسر تو پسر ذات تست

اتبع السيئات بالحسنات × اتبع السيئة الحسنة تمحها

پس روی کن بدیها را به نیکوئیها × پس روی کن بدیها را به نیکوئی محو کند نکوئی بدی را

گنجینه | | ۳ | | امثال عربیه

اتتك بخائن رجلاه × اتخذ الليل جملا تدرك × اتخذوه

آمد ترا خیانت کننده هر دو پای او × بگیر شب را شتر بر خواسته دریافت × گرفتند او را

قعيد الحاجات × اترك وافرح × اتعب من رائض مهر × اتقوا

شتر جوان حاجتها × بگذار و خوش باش × مانده تر از ریاضت کننده بچه اسپ × پرهیز کنید

مواضع التهم × اتميميا مرة وقيسيا اخرى × ايتم من

از جایهای تهمتها × آیا تمیمی یکبار و قیسی بار دیگر × بیمثال تر از

المرقش × اثبت من اصم راس × اثقل من الكانون

مرقش × ثابت تر از کر سر × گران تر از کانون

اثقل من ثهلان × اثقل من هيضة × اثقل من رقيب بين

گران تر از ثهلان × گران تر از هیضه × گران تر از نگهبان میان

المحبين × اجبن من صافر × اجبن من صفرد × اجبن من

دو دوست × بددل تر از صافر × بددل تر از صفرد × بددل تر از

المنزوف ضرطا × اجدى من تفاريق العصا × اجرى بجرى

منزوف از روی گوز زدن × نافع تر از تفاریق چوب بستی × پاداش آدم را بکار خود

وبحري احرز × وابتغي النوافل × اجع كلبك يتبعك × اجلب

و کارهای بزرگ خود × آیا متاع من و میخواهیم غنیمتها را × گرسنه دار سگ خود را از پس آید تو

بالركب وبني مجيد × اجل النوال ما وصل قبل السوال × اجمل

ابشتر سواران و بنی مجید × بزرگ بخشش چیزیست که برسد پیش از سوال × بزرگتر

من ذي العمامة × اجناؤها ابناؤها × اجود من حاتم × اجود من هرم

از صاحب دستار × کنندگان آن سرا پسران آن × سخی تر از حاتم × سخی تر از هرم

أجهل الناس من قلّ صوابه وكثر إعجابه × أحبّ الناس من أخذ

نادان‌تر از مردمان کسیست که کم باشد راستی و بسیار باشد خودبینی او × دوست‌ترین مردمان کسیست که بگیرد

بغير حقّ وأعطى غير مستحقّ × أحبب للناس ما تحبّ لنفسك

بدون حق و بدهد غیر مستحق را × دوست دار برای مردمان آنچه دوست میداری برای خود

أحد لياليك فهيسي هيسي × أحد خطيّات لقمان × أحرص

یکی از شبهای تو بس نقش من نقش من × یکی از تیرهای پیکان لقمان × حریص‌تر

من نمل × أحرّ من الجمر × أحرّ من دمع المقلات × أحزم من الحرباء

از مور × گرم‌تر از شرارهای آتش × گرم‌تر از اشک بچه مادر چشم × هوشیارتر از آفتاب پرست

أحزم من قرلى × أحسن كما أحسن الله إليك × أحسن إلى

هوشیارتر از قرلی × نکوئی کن چنانکه نکوئی کرد خدا بجانب تو × نکوئی کن بسوی

المسيء تسده × أحسن من النار × أحسن الأشياء كلام

بدی کننده سزاوار خواهی شد × نیکوتر از آتش × نیکوترین چیزها سخن

صحيح من لسان فصيح في وجه صبيح × الإحسان صنيعة

صحیح از زبان فصیح در روی خوب × نکوئی کردن بنده

الإنسان × الإحسان يقطع اللسان × أحشفا وسوء كيلة

انسان است × نکوئی کردن می‌برد زبان را × آیا بدترین خرماها و بد پیمانه را

أحشّك وتروثني × أحقّ الخيل بالركض المعار × أحمق

گیاه خشک میدهم ترا و سرگین میکنی بر من × سزاوارترین اسپان بدوانیدن اسپ عاریتی است × احمق‌تر

من [illegible] × احلب حلبا لك شطره × أحمق من هبنقة

از [illegible] × بدوش دوشیدنی که برای تست نصف آن × بی‌عقل‌تر از هبنقه

مِنْ جَحِيٍّ × أَحْمَقُ مِنْ حُمَيْدَةَ × أَحْمَقُ مِنْ دُغَةَ × أَحْمَقُ مِنْ رِجْلَةٍ × أَحْمَقُ

از جحی × گول تر از حمیده × گول تر از دغه × بیعقل تر از تره خرفه × بیعقل تر

مِنْ جُهَيْزَةَ × أَحْمَقُ مَا يَتَوَجَّهُ × أَحْمَقُ مِنَ الَّذِي يَمْتَخِطُ بِكُوعِهِ

از جهیزه × گول ترست که بجوبی خانط ... × بیعقل تر از کسیکه بینی نشاند از کوع خود

الأَحْمَقُ مَنْ قَطَعَهُ العُجْبُ عَنِ الاسْتِشَارَةِ وَالاسْتِبْدَادُ

احمق کسیکه ببرد او را کبر از مشورت خواستن و تفرد

عَنِ الاسْتِخَارَةِ × أَحْمَى مِنْ مُجِيرِ الظُّعُنِ × أَحْنَاهَا مَجَاسُّهَا × أَخْيَرُ

از نکوئی خواستن ... × ... آن شتر که بیشتر مالان است

مِنْ شَارِفٍ × أَحْيَرُ مِنْ بَقَّةٍ فِي حُقَّةٍ × أَخْبَرُ نَفْسَهُ × اخْتَلَطَ الْخَاثِرُ

از ناقه کلان سال × حیران تر از پشه در حقه × ... آمیخت شیر ... گشته

بِالزُّبَادِ × اخْتَلَطَ الْحَابِلُ وَالنَّابِلُ × اخْتَلَطَ الْمَرْعِيُّ بِالْهَمَلِ × أَخْدَعُ

با شیر ... آمیخت × تار و پود ... آمیخت شتر چریده با چرانیده ... بی چرانیده ...

مِنْ ضَبٍّ × أَخَذَ الْبَرِيءَ بِالْجَرِيِّ × أَخَذَ الْغَرِيمَ بِفَضْلِ ثَوْبِ

از سوسمار × گرفت بی گناه را عوض وکیل × گرفت قرضدار را بفروشنی جامه

الْمُعْسِرِ × الأَخْذُ سُرَيْطَى وَالْقَضَاءُ ضُرَيْطَى × إِخْرَاجُ الْعَيْنِ

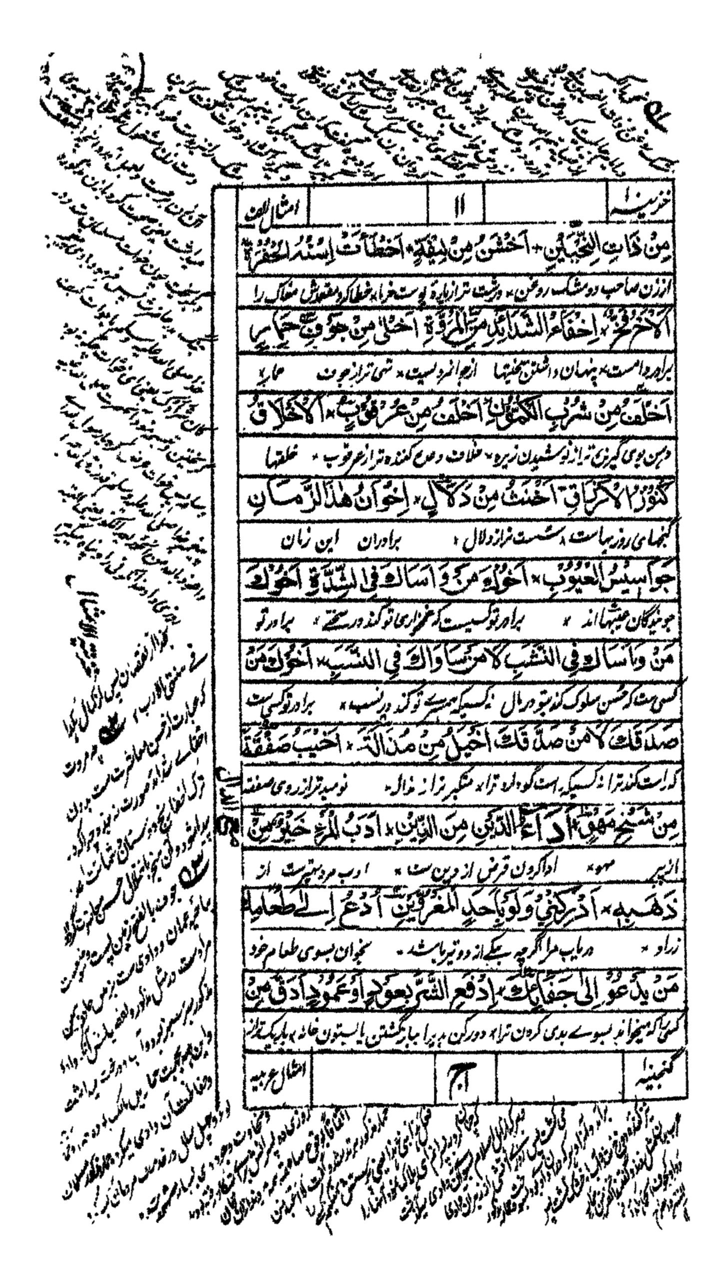
درویش × وقت گرفتن قرض فرو خوردن لقمه است و وقت ادا کردن گوز زدن است × بیرون آوردن چشم

عَلَى الْمَدْخَلِ أَسْهَلُ مِنْ جَرْحِ الْعَيْنِ فِي غَيْرِ الْمَدْخَلِ × أَخْرَقُ

بر مدخل آسان ترست از خسته کردن چشم در غیر مدخل × گول تر

مِنْ صَبِيٍّ × أَخْرَقُ مِنْ حَمَامَةٍ × أَخْرَقُ مِنْ حَمَالَةِ الْحَطَبِ × أَخْزَى

از کودک × گول تر از کبوتر × گول تر از زن ... بردارنده هیزم ... رسوا تر

مِنْ ذَاتِ النِّحْيَيْنِ ۔ أَخْشَنُ مِنْ لِيفَةٍ ۔ أَخْطَأَتْ إِسْتُهُ الْحُفْرَةَ

از زن صاحب دو مشک روغن ۔ درشت تر از پاره پوست خرما ۔ خطا کرد مقعد اوش مغاک را

الآخر فخر ۔ إِخْفَاءُ الشَّدَائِدِ مِنَ الْمُرُوَّةِ ۔ أَخْلَى مِنْ جَوْفِ حِمَارٍ

برادر و است ۔ پنهان داشتن سختیها از مروت است ۔ تهی تر از جوف حمار

أَخْلَفُ مِنْ شُرْبِ الْكَمُّونِ ۔ أَخْلَفُ مِنْ عُرْقُوبٍ ۔ الأَخْلَاقُ

درمن بوی گیرنی تر از نوشیدن زیره ۔ خلاف وعده کننده تر از عرقوب ۔ خلقها

كُنُوزُ الأَرْزَاقِ ۔ أَخَسُّ مِنْ دَلَالٍ ۔ إِخْوَانُ هَذَا الزَّمَانِ

گنجهای روزیهاست ۔ خسیس تر از دلال ۔ برادران این زمان

جَوَاسِيسُ الْعُيُوبِ ۔ أَخُوكَ مَنْ وَاسَاكَ فِي الشِّدَّةِ ۔ أَخُوكَ

جوینده‌گان عیبها اند ۔ برادر تو کسیست که غمخواری تو کند در سختی ۔ برادر تو

مَنْ وَاسَاكَ فِي النَّشَبِ لَا مَنْ سَاوَاكَ فِي النَّسَبِ ۔ أَخُوكَ مَنْ

کسی هست که حسن سلوک کند با تو در مال نه کسیکه همسری تو کند در نسب ۔ برادر تو کسی ست

صَدَقَكَ لَا مَنْ صَدَّقَكَ ۔ أَخْيَلُ مِنْ مُذَالَةٍ ۔ أَخْيَبُ صَفْقَةً

که راست کند ترا نه کسیکه راست گوید ترا ۔ متکبر تر از مذاله ۔ نومید تر از روی صفقه

مِنْ شَيْخٍ مَهْوٍ ۔ أَدَاءُ الدَّيْنِ مِنَ الدِّينِ ۔ أَدَبُ الْمَرْءِ خَيْرٌ مِنْ

از پیر مهو ۔ ادا کردن قرض از دین است ۔ ادب مرد بهتر است از

ذَهَبِهِ ۔ أَدْرِكْنِي وَلَوْ بِأَحَدِ الْمَغْرُوَيْنِ ۔ أُدْعُ إِلَى طَعَامِكَ

زر او ۔ دریاب مرا اگرچه بیکی از دو تیر باشد ۔ بخوان بسوی طعام خود

مَنْ يَدْعُو إِلَى جِفَانِكَ ۔ إِدْفَعِ الشَّرَّ بِعُودٍ أَوْ عَمُودٍ ۔ أَدَقُّ مِنْ

کسیرا که میخواند بسوی بدی کردن ترا ۔ دور کن بدیرا بچوب یا ستون ۔ باریک تر از

خیطٍ باطلٍ. اِذا اتاکم کریمُ قومٍ فاکرموه. اذا انتهی الامرُ

سراب ــ و هنگامیکه بیاید شما را عزیز قوم پس گرامی کنید او را + و هنگامیکه بنهایت رسد امر

الی الکمال عاد الی الزوال. اذا انتهت المدة لم ینفع العدة

بسوی کمال باز گردد بسوی نقصان ــ و هنگامیکه نهایت رسد مدت نفع نکند سامان

اذا ادبر الدهر عن قومٍ کفی عدوّهم. اذا القیت جلباب

چون پشت دهد زمانه از قومی کفایت کند دشمن آن قوم + و هنگامیکه افگندی چادر

الحیاء فقل ما شئت. اذا رجحن شاصیاً فارفع یداً. اذا افتقر

شرم را پس بگو آنچه خواهی ــ و هنگامیکه غالب شوی شاصی را پس بردار دست را. چون محتاج گردد

الیهودی نظر فی حساب العتیق. اذا اصطلح السنور والفار خرب

یهودی بنگرد در حساب ــ مال + و هنگامیکه مصالحه کنند گربه ــ و موش خراب شود

دکان البقال. اذا استبد الانسان برأیه عمیت علیه المراشد

دکان ــ بقال ــ چون مستقل شود آدمی بخود در پوشیده شود بروی بیان الہیا

اذا اصطنعت المعروف فاستره. اذا اصطنع الیک فانشره

چون نکوئی کنی مر دیگری را پس پوش او را + و هنگامیکه نکوئی کرده شود بسوی تو پس مشهور کن او را

اذا اراد الله شیئاً فهیّا اسبابه. اذا استشرت الجاهل

هرگاه بخواهد خدا چیزی را پس آماده کند اسباب او را ــ هرگاه مشورت خواهی از جاهل

اختار لک الباطل. اذا بلغت بالستین فاتل بالسلین

اختیار کند برای تو ناحق را ــ چون برسد بشصت پس بکش ... کارد ×

اذا انکر من تقرّر. اذا تمّ امرٌ بدا نقصه. اذا تمّ العقل نقص

چون منکر شود قرار گیرد ــ هرگاه تمام شود امرے ظاهر شود نقصان او چون کامل شود عقل کم شود

الکلام × اذا تم الفقر فهو الله × اذا تخاصم السارقان

کلام چون کامل شود فقر پس آن خداست × چون با هم جنگ کنند دو دزد

ظهر المسروق × اذا تغیر السلطان تغیر الزمان × اذا جاء القضاء

ظاهر شود دزدیده × چون متغیر شود پادشاه متغیر گردد زمانه × چون بیاید قضا

عمی البصر × اذا جاء اجلهم لا یستاخرون ساعة ولا یستقدمون

نابینا شود بینائی × وقتیکه بیاید میعاد ایشان تاخیر نکنند یک ساعت و نه سبقت کنند

اذا جاء لضفدع البیر منیة یعتصم بحبل الحیة × اذا جاء

چون بیاید برای غوک چاه مرگ چنگ در زند برسن مار × چون بیاید

اجل البعیر حام حول البیر × اذا جاء الاحتمال بطل الاستدلال

مرگ شتر برگردد گرد چاه × چون بیاید احتمال باطل شود دلیل

اذا جاءت الحین جاءت العین × اذا حاق القضاء ضاق

چون بیاید هلاکی بیاید چشم × چون فرود آید قضا تنگ گردد

الفضاء × اذا حلت المقادیر ضلت التدابیر × اذا حمل علی الثور

جای فراخ × چون فرود آید اندازها ضائع شود تدبیرها × چون برداشته شود بر ثور

عقد الثریا جدیر بنطاق الجوزاء السرطان × اذا خرج الحیة

گره ثریا لائق است بکمربند جوزا سرطان × چون بیرون آید مار

من جحر قتلت بالحجر × اذا ذکرت الذیب فاعدّ له القضیب

از سوراخ کشته شود بسنگ × چون ذکر کرده شود گرگ را پس آماده گردان برای او چوب را

اذا ذهب الحیاء حل البلاء × اذا ذهب الوفاء نزل البلاء

چون برود شرم فرود آید مصیبت × وقتیکه برود وفا نازل شود مصیبت

اذا زل العالم زل بزلته العالم ۔ اذا ساد اللئام باد الکرام

چون بلغزد عالم بلغزد بلغزش او جهان ۔ چون سردار شوند ناکسان هلاک گردند کریمان

اذا ساد السفل خاب الامل ۔ اذا سمعت بسری القین فاعلم

چون مهتر شوند ناکسان نومید گردد امید ۔ چون بشنوی در شب رفتن آهنگر را پس بدانکه

انه مصبح ۔ اذا سکت عن جاهل فقد اوسعته جوابا واوجعت

تحقیق او بامداد کننده است ۔ چون خاموش گشتی از جاهل پس البته فراخ گردانیدی او را از روی جواب و دردناک کردی

عتابا ۔ اذا ضحکت القرد بکی استه ۔ اذا ضاق الامر اتسع ۔ اذا

از روی عتاب ۔ چون بخندد بوزنه بگرید کون او ۔ چون تنگ شود امر فراخ شود ۔ چون

طرت فقع قریبا ۔ اذا طلع السهیل قطع السیل ۔ اذا عز

پرواز کردی پس بیفت قریب ۔ چون طلوع کند سهیل بریده شود آب روان ۔ چون غالب شود

اخوک فهن ۔ اذا عرفت الحوبة قبلت التوبة ۔ اذا فات الشرط

برادر تو پس نرمی کن ۔ چون شناخته شود گناه قبول کرده شود توبه ۔ وقتیکه فوت شود شرط

فات المشروط ۔ اذا قلت له زن طاطا راسه وحزن ۔ اذا قلت

فوت کرده شد مشروط ۔ چون بگفتی مر او را بسنج فرود کند سر خود را و غمگین میشود ۔ وقتیکه اندک شود

العقول کثرت الفضول ۔ اذا قامت القیامة تعد الثوابت

عقلها زیاده شود بیهودگیها ۔ چون قائم شود قیامت شمار کرده شود همها ثابت

شعر اذا کان الغراب دلیل قوم ۞ سیهدیهم طریق

چون باشد زاغ رهنمای گروهی نزدیک است که هدایت کند آنها را راه

الهالکینا ۞ اذا کنت کذوبا فکن ذکورا ۔ اذا لم تجدنی

هلاک شوندگان ۔ وقتیکه شوی دروغگو پس باش نیکو یادگیرنده ۔ وقتیکه نیابی مرا

لم تجد لك نجيا * اذا لم تستحي فاصنع ما شئت * اذا لم تغلب فاخلب

از یار نه ترک یاری * چون شرم نکنی پس بکن هر چه خواهی * و هنگامیکه غالب نشوی پس فریب کن

اذا ما القارظ العنزي آبا * اذا ما تلق من هم فحاولها وناولها

و هنگامیکه قارظ عنزی باز آید * و هنگامیکه ملاقات کنی اندوه پس قصد کن آنرا و دریاب آنرا

اذا مروا باللغو مروا كراما * اذا مات الاعتصام عاش الانتقام

و هنگامیکه بگذرند بسوی لغو بگذرند چنانکه کریم اند * چون بمیرد چنگ زدن زندگانی کند عوض گرفتن

اذا مكر الله ببلدة جعل حاكمها قردة * اذا ملك الاراذل

و هنگامیکه بازنماید خدا شهری را گرداند حاکم آنرا بوزنه‌ها * چون مالک شوند دونان

هلك الافاضل * اذا ملكت فاسجح * اذا نزل القدر بطل

هلاک شوند فاضلان * چون مالک شوی پس آسانی کن * چون فرود آید حکم الهی باطل شود

الحذر * اذا وافق الهوى الحق ارضيت الخالق والخلق * اذا

ترسیدن * چون موافق شود خواهش حق را راضی کنی خالق را و مخلوق را * وقتیکه

وافق هواك رشادك فقد احرزت معادك * اذا وجدت

موافق شود خواهش تو راه یابی ترا پس تحقیق فراهم کردی آخرت خود را * چون بیابی

الغيث مجانا فادخل فيه * اذا هبت الرياح فاغتنمها فان لكل خافقة سكون

ابر رایگان پس داخل شو در آن * چون بوزد بادها پس غنیمت دان آنها را پس تحقیق هر جنبنده را سکون

ركود * اذا يئس الانسان طال لسانه * اذكر غائبا تره * اذكر

ایستادن است * وقتیکه نا امید شود آدمی دراز گردد زبانش * یاد کن غائب را به بینی آنرا * یاد کن

غائبا تقرب * اذل من المطايا * اذل من جنيب * اذل من ذي

غائب را نزدیک شوی * خوار تر از بارکشان * خوار تر از اسپ فرید * خوار تر از ذی

أذلّ من وتدٍ بقاعٍ * أذلّ من موسى بكوفة يوم عاشوراء *

خوارتر از میخ جابجا * خوارتر از موسی در کوفه روز دهم محرم

الأذن تعشق قبل العين أحياناً * إذا وردت ماءً لم تصدّ

گوش عاشق میشود پیش از چشم در بعضی اوقات * چون وارد شوی آب را اول زندگی

أرأف من أمّ الحوار بحوارها * إرادة الله غالبٌ على إرادة

مهربان‌تر از ناقه به بچهٔ خود * ارادهٔ خدا غالب است بر اراده

الناس * أراك بشرٌ ما أحار مشفرٌ * أرباب الدول ملهمون

مردمان * شود ترا روی جنبش نکرد لب * صاحبان دولتها الهام کرده شدگان

أردت عمراً وأراد الله خارجة * أرسب من رصاصةٍ * أرسل

خواستم عمرو را و خواست خدا خارجه را * ته نشیننده‌تر از سنگ سخت * بفرست

حكيماً ولا توصه * الأرض الطيب تخرج نباتاً حسناً والذي

حکیم را و وصیت مکن او را * زمین پاکیزه بیرون می‌آرد گیاه خوب را و چیزیکه

خبث لا يخرج إلا نكداً * أرقّ من النسيم ومن الهواء * أرقّ

پلید است بیرون نمی‌آید مگر زشت * نرم و تنک‌تر از باد نرم و از هوا * تنک‌تر

من دين القرامطة * أرقّ من النسيب * أريها تمرة أريها جمرة *

از دین قرامطه * نرم‌تر از صاحب نزار * بنمایم او را...

أروى من النعام * أروى من النقاقة * أريها السهى وتريني القمر *

سیراب‌تر از شترمرغ * سیراب‌تر از غوک * مینمایم او را سها و مینمائی مرا ماهتاب *

أزنى من هرّة * أزنى من سجاح * الأزواج ثلاثة زوج بهر وزوج دهر وزوج

زناکارتر از گربه * زانی‌تر از سجاح * شوهران سه‌اند شوهر روشن چشم و شوهر

دَهْرٌ وزَوجٌ مَهْرٌ ۔ اَسَاسُ الْکُفْرِ مُوَافَقَۃُ النَّفْسِ ۔ آسَاسٌ

زمانه و شوهر مهر بنیاد کفر موافقت کردن نفس ست انی سیر کننده

اَلْیَوْمَ وَقَدْ زَالَ الظُّھْرُ ۔ اَسْتَاَلَ مِنْ فَلْحَسٍ ۔ اِسْتَاھِلِیْ اِھَالَتِیْ

روز و بتحقیق زایل شد وقت ظهر بد خواهنده تر از فلحس خرباکین پیدا

وَاحْسِنِیْ اِیَالَتِیْ ۔ اِسْتُ الْحَالِبِ اَعْلَمُ بِھَا ۔ اِسْتَاصَلَ اللہُ شَافَتَہٗ

نکوئی کن سیاست مرا ۔ کون دوشنده شیر دانا ترست بدو بیخ او را

اِسْتَرَاحَ النَّفْسُ فِی الْیَاسِ ۔ مِنْ اَیْدِی النَّاسِ ۔ اِسْتَرَاحَ مَنْ لَا

آسایش جان در نا امیدی است ۔ از دستهای مردمان آرام یافت کسی که نیست

عَقْلٌ لَہٗ ۔ اُسْتُرْ سَوْءَۃَ اَخِیْکَ لِمَا تَعْلَمُ اَنَّہٗ فِیْکَ ۔ اَلْاِسْتِشَارَۃُ

عقل مر او را ۔ بپوشش عیب برادر خود را بنا بر آنچه بدانی تو که البته آن عیب در تست مشوره کرد

عَیْنُ الْہِدَایَۃِ ۔ اِسْتَعْبَدَ الْاِنْسَانَ اِحْسَانٌ ۔ اِسْتَعِیْنُوْا عَلٰی

عین نمونی ست بنده گرفت انسان را نکوئی ۔ مدد خواهید بر

حَوَائِجِکُمْ بِالْکِتْمَانِ ۔ اَلْاِسْتِعَارَۃُ مِنَ الْمُسْتَعِیْرِ کَالسُّؤَالِ مِنَ الْفَقِیْرِ

حاجتهای خود بنهان داشتن ۔ عاریت گرفتن از عاریت گیرنده مانند سوال کردن از محتاج

اَلْاِسْتِقَامَۃُ فَوْقَ الْکَرَامَۃِ ۔ اِسْتَقْدَمَتْ رِحَالَتُکَ ۔ اِسْتَکْرَمْتَ

استقامت بالای کرامت ست ۔ پیش رفت زین چرمین تو ۔ بزرگواری بدست آورد

فَارْبِطْ ۔ اِسْتَنْوَقَ الْجَمَلُ ۔ اِسْتَنَّتِ الْفِصَالُ حَتَّی الْقَرْعٰی ۔ اَلْاِسْتِیْنَاسُ

پس بر بست ۔ ناقه شد شتر نر ۔ بر جست شتر بچه از مادر جدا شده تا آنکه شتر آبله بر آمده ۔ انس گرفتن

مِنْ عَلَامَۃِ الْاِفْلَاسِ ۔ اَسَدٌ حَطُوْمٌ خَیْرٌ مِنْ مَلِکٍ غَشُوْمٍ ۔

از نشان افلاس ست ۔ شیر شکننده یعنی شیر نر بهتر ست از بادشاه ظالم

حرف الف		۱۸	امثال الف

اسرع من نكاح ام خارجة ، اسرع من لحس الكلب انفه ، اسرع

شتاب تر از نکاح ام خارجه ، شتاب تر از لیسیدن سگ بینی خود را ، شتاب تر

من طرفة عين ، اسرع من السيل الى الحدور ، اسرع من النار

از بر هم زدن چشم ، شتاب تر از رفتن آب بسوی جای نشیب ، شتاب تر از آتش

في الحلفاء ، اسرع الى القلوب من النار الى اليراع ، اسرق

که نزدیک کرده شود از گیاه ، شتاب تر بسوی دلها از آتش بسوی چوب ، دزدنده تر

من زبابة ، اسرق من شظاظ ، اسرق من عقعق ، اسعد الرعاة من سعدت

از موش کر ، دزدنده تر از شظاظ ، دزدنده تر از عکه ، نیکبخت ترین نگهبانان کسیست که نیکبخت

به رعيته ، اسعد ام سعيد ، اسق اخاك النمري يصطبح ، اسق

بسبب او رعیت او ، آیا سعد است یا سعید ، سیراب کن برادر خود را که نمری است تا صبوحی کند ، [illegible]

رقاش انها سقاية ، اسمع جعجعة ولا ارى طحنا ، اسمع من [illegible]

رقاش را که [illegible] بسیار آب دهنده است ، می شنوم آواز آسیا را و نمی بینم آرد را ، شنواتر از [illegible]

اسهل من [illegible] ، اشأم من الغراب ، اشأم من منشم ، اشأم

[illegible] ، بد فال تر از زاغ ، بد فال تر از منشم ، بد فال تر

من قاشر ، اشأم من خوتعة ، اشأم من طويس ، اشأم من البسوس

[illegible] ، بد فال تر از خوتعه ، [illegible] تر از طویس ، بد فال تر از بسوس

اشأم من داحس ، اشأم من الشفرة على نفسها ، اشبه شرج

بد فال تر از داحس ، بد فال تر از شفره بر ذات خود ، مانند شد شرج

[illegible] ، استوا الشر الموتان ولا تشتر الحيوان ، اشتر

[illegible] ، [illegible] بخر [illegible] جانور [illegible]

[illegible]		ج	امثال عربيه

لِنَفْسِكَ وَلِلسُّوقِ + اَلْاِشْتِغَالُ بِمَا فَاتَ تَضْيِيعُ الْاَوْقَاتِ ×

برای ذات خود و برای بازار یعنی تجارت × مشغول شدن بانچه فوت شد ضایع کردن وقتهاست ×

اَشَدُّ الْغُصَصِ فَوْتُ الْفُرَصِ + اَشَدُّ الْعُقُوبَاتِ عُقُوبَةُ الْفِرَاقِ

سخت ترین غصها درگذشتن فرصتها × سخت ترین عذابها عذاب جدائی است ×

اَشَدُّ عَصَبِيَّةً مِنَ الْحِجَافِ + اَشَرُّ السَّلَاطِينِ مَنْ خَافَهُ الْبَرِيءُ

سخت تر از روی حمایت از کوه × بدترین پادشاهان کسی است که بترسد ورا بی گناه

وَيَعْتَمِدُ عَلَيْهِ الْجَرِيءُ + اَشْرَفُ الْغِنَى تَرْكُ الْمُنَى + اَشْغَلُ مِنْ ذَاتِ

و اعتماد کند بروی دلیر × بزرگتر توانگری گذاشتن آرزوهاست × مشغول تر از صاحب

النِّحْيَيْنِ + اَشْقَرُ اِنْ يَتَقَدَّمْ يُنْحَرْ وَاِنْ يَتَأَخَّرْ يُعْقَرْ + اَشْكَرُ مِنْ بَرْوَقَةٍ

دو مشک × شتر سرخ مو اگر پیش شود ذبح کرده شود و اگر پس آید خسته کرده شود × شاکرتر از بروقه

اَشْهَرُ مِنْ قِفَا نَبْكِ + اَشْهَى مِنْ قُبْلَةِ الْعَذَارِ + اَلْاَشْيَاءُ تَتَبَيَّنُ

مشهورتر از قفا نبک × خواهان تر از بوسهٔ رخسار × چیزها هویدا می شود

بِاَضْدَادِهَا + اَصْبَحَ اَمِيرًا وَاَمْسَى اَسِيرًا + اَصْبَرُ مِنْ ذِي ضَاغِطٍ

به ضدهای خود × صبح کرد در حالیکه امیر است و شام کرد در حالیکه قید است × صابرتر از صاحب سربار

اَصْبَرُ مِنَ الْاَثَافِيِّ عَلَى النَّارِ + اِصْحَبِ السُّلْطَانَ بِالْحَذَرِ + اَصْدَقُ

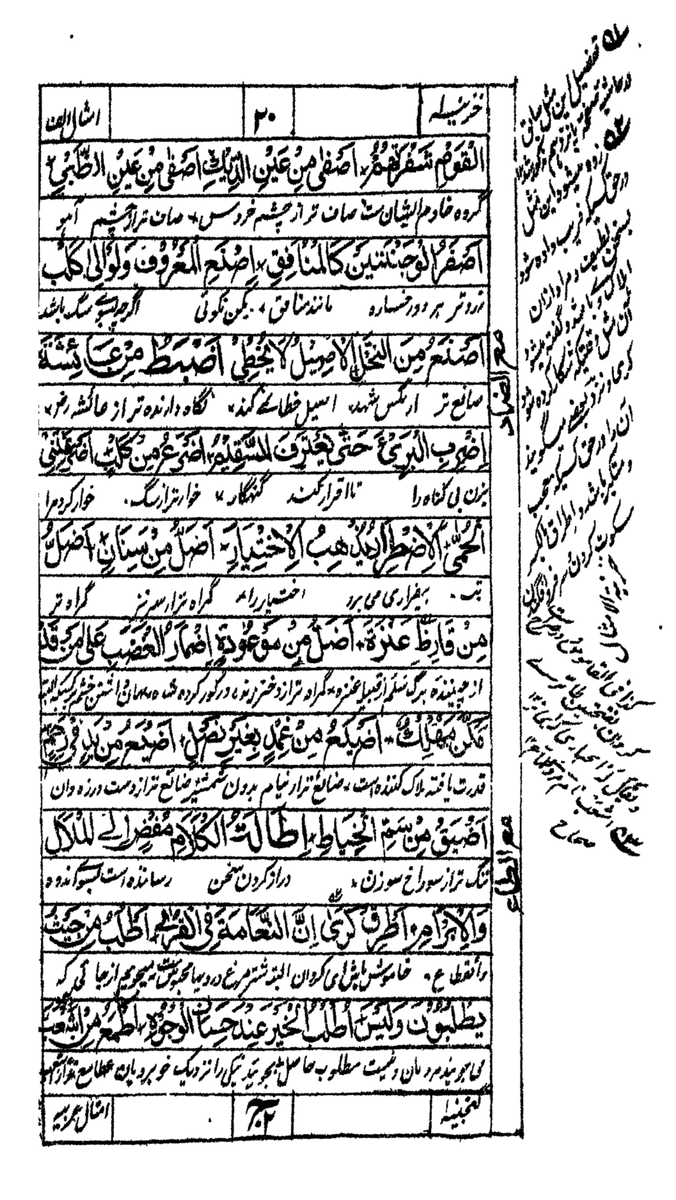
صابرتر از دیگ پایها بر آتش × مصاحب شو پادشاه را به خوف × راست تر

الْمَقَالِ مَا نَطَقَتْ بِهِ صُورَةُ الْحَالِ + اَصَحُّ مِنْ عَيْنِ الْحِرْبَاءِ + اَصْرَدُ

سخن آنکه گویا شود بوی صورت حال × ناقدتر از چشم آفتاب پرست × ناقدتر

مِنَ الْعَنْزِ الْجَرْبَاءِ + اَصْعَبُ الْاَشْيَاءِ الْمَشْيُ بِالْاَقْدَامِ + اَصْغَرُ

از ماده آهو خارشش دار × دشوارترین چیزها رفتار کردن است بقدمها × خردترینها

القَوْمِ شَفْرَتُهُمْ ۔ اَصْفٰی مِنْ عَیْنِ الدِّیْكِ ۔ اَصْفٰی مِنْ عَیْنِ الظَّبْیِ

گروه خادم ایشان ست ۔ صاف تر از چشم خروس ۔ صاف تر از چشم آهو

اَصْفَرُ اَوْ حِنْتَیْنِ کَالْمُنَافِقِ ۔ اِصْنَعِ الْمَعْرُوْفَ وَلَوْ اِلٰی کَلْبٍ

زرد تر هر دو رخساره مانند منافق ۔ بکن نکوئی اگر چه بسوی سگ باشد

اَصْنَعُ مِنَ النَّحْلِ الْاَصِیْلُ لَا یُخْطِیْ ۔ اَضْبَطُ مِنْ عَائِشَةَ

صانع تر از مگس شهد ۔ اصیل خطا نکند ۔ نگاه دارنده تر از عائشه رض

اِضْرِبِ الْبَرِیْ‌ءَ حَتّٰی یَعْتَرِفَ السَّقِیْمُ ۔ اَضْرَعُ مِنْ کَلْبٍ ۔ اَضْرَعَنِیْ

بزن بی گناه را تا اقرار کند گنهگار ۔ خوار تر از سگ ۔ خوار کرد مرا

الْحُمّٰی ۔ الْاِضْطِرَارُ یُذْهِبُ الْاِخْتِیَارَ ۔ اَضَلُّ مِنْ سِنَانٍ ۔ اَضَلُّ

تپ ۔ بیقراری می برد اختیار را ۔ گمراه تر از سنان ۔ گمراه تر

مِنْ قَارِظِ عَنَزَةَ ۔ اَضَلُّ مِنْ مَوْءُوْدَةٍ ۔ اِضْمَارُ الْغَضَبِ عَلٰی مَنْ قَدْ

از چیننده برگ سلم از قبیلهٔ عنزه ۔ گمراه تر از دختر زنده در گور کرده شده ۔ پنهان داشتن خشم بر کسیکه

تَمَکَّنَ مُهْلِكٌ ۔ اَضْیَعُ مِنْ غِمْدٍ بِغَیْرِ نَصْلٍ ۔ اَضْیَعُ مِنْ یَدٍ فِیْ رَحِمٍ

قدرت یافته هلاک کننده است ۔ ضائع تر از نیام بدون شمشیر ۔ ضائع تر از دست دزد در زهدان

اَضْیَقُ مِنْ سَمِّ الْخِیَاطِ ۔ اِطَالَةُ الْکَلَامِ مُفْضِیَةٌ لِلْمَلَالِ

تنگ تر از سوراخ سوزن ۔ دراز کردن سخن رساننده است بسوی اندوه

وَالْاِبْرَامِ ۔ اَطْرِقْ کَرٰی اِنَّ النَّعَامَةَ فِی الْقُرٰی ۔ اُطْلُبْ مِنْ حَیْثُ

و انقطاع ۔ خاموش باش ای کروان البته شتر مرغ در دیها ۔ بجوی از جائی که

یَطْلُبُوْنَ وَلَیْسَ ۔ اُطْلُبِ الْخَیْرَ عِنْدَ حِسَانِ الْوُجُوْهِ ۔ اَطْمَعُ مِنْ اَشْعَبَ

می جویند مردمان و نیست مطلوب حاصل ۔ بجوئید نیکی را نزدیک خوبرویان ۔ طامع تر از اشعب

أطول صحبة من خلق حلوان، أطول من فراسخ دير كعب، أطيش

درازتر از دوستی صحبت از دو درخت حلوان × درازتر از فرسخهای دیر کعب × سبکتر

من طامر، أطيش من فراشة، أظرف من زنديق، أظلم

از کیک × سبکتر از پروانه × ظریف تر از زندیق × ظالم تر

من الشيب، أظلم من صبي، أظل من حجر، أظماء من رمل، أظهار

از پیری × ظالم تر از کودک × سایه ناکتر از کنار × تشنه تر از ریگ × ظاهر کردن

الغنى من الشكوى، أظهر من الشمس وأبين من الأمس، الأعناق

تونگری از شکایت × ظاهرتر از آفتاب و هویداتر از دی × [illegible]

بناب الفيل، أسهل من التعلق بباب البخيل، أعدى

بدندان پیل × آسانتر از متعلق شدن بدروازه بخیل × از حد درگذرنده تر

من الشنفرى، أعدى عدوك نفسك التي بين جنبيك، أعدل

از شنفری × دشمن تر دشمن تو نفس تست آنکه درمیان هر دو پهلوی تست [illegible]

من الميزان، أعذر من الله، أعرى من المغزل، بما محضت الرغوة

از ترازو × بسیار گنهگار گردید [illegible] برهنه تر از دوک × ظاهر کرده شد [illegible]

أعرف من المائح باست الماتح، أعز من كليب وائل، أعز من

شناساتر از [illegible] × نادرتر از کلیب وائل × نادرتر از

بيض الأنوق، أعز من الأبلق العقوق، أعز من الغراب الأعصم

[illegible] × نادرتر از ابلق [illegible] × نادرتر از [illegible]

أعز من أم قرفة، أعط القوس باريها، أعطى العبد كراعا فطلب ذراعا

نادرتر از ام قرفه × بده کمان را [illegible]

اعقّ من ضبّ * اعلموا ان الله شدید الحقد لا عمار

عاق تر از سوسمار * بدانید که الله شدید سخت ترست عذاب او

بالنیات * الاعمال الی اثمار النیات * اعمر من معاذ * الحم من نصح * اعن

بنیتهاست * عملها بار * تا نیتهاست * دراز تر از زندگی از معاذ

اعوذ بالله من القضیة المعلوسة * اعوذ عیبات * ان الحجر * اعیى من باقل

پناه میگیرم بخدا از قضیه تبدیل کرده شده * عاجز تر از باقل

الدواء * اعیب من ابی دلامة * اعییتنی باشرٍ فکیف بدرّ

دوا را * معیوب تر از ستر ابو دلامه * عاجز کردی مرا

اغدر من * اغرم من

بیوفائی کن

سراب * اغزل من فرعل * اغزل من امرء القیس * اغلى فداء من

نمایش آب * عاشق تر از بچه کفتار * غزل گوینده تر از امرء القیس * گران تر از روی بها از

حاجب بن زرارة * اغلق الابواب ایها البواب * اغنى الصباح

حاجب پسر زراره * بند کن دربار را ای دربان * بی نیاز کرد صبح

من المصباح * اغنى من التفه عن الرقیة * افتح

از چراغ * بی نیاز تر از * از کاه * بگشا

افتك من البراض * افحش من فاسیة * افرخ روعك * افرس

دلیرتر از براض * بیهوده تر از فاسیه * بیرون کن ترس خود را * دانا تر

من ملاعب الاسنة * افرس من عامر بن الطفیل * افرغ من

از بازی کننده نیزه ها * دانا تر از عامر بن طفیل * فارغ تر از

حجّامِ ساباط + أفَسِحرٌ هذا أم أنتم لا تُبصِرون + إفشاءُ الأسرارِ الحِسَر

حجام ساباط را + آیا پس جادوی است این یا شما نمی‌بینید + هویدا کردن رازها نیست

مِن ... الأحرار + أفضلُ الزهدِ إخفاؤه + أفضلُ الناسِ مَن لم تُفسِد

از ریشهها ... + بهترین زهد پوشیدن وی است + بهترین مردمان کسی است که تباه نکند

الشَّرِه ... دينَه + أفضلُ البِرِّ ما لا مَنَّ فيه ولا مَطْل + أفضلُ المعروفِ

... دین را ... بهتر نکویی آنکه احسان نباشد در آن و نه درنگ + بهترین نکویی

إغاثةُ الملهوفِ + أفضحُ مِن ... في حلقةٍ + أفضلُ الأشياءِ ...

... کردن غمگین است + ... است مرکسی را که جوانمردی ...

أفلتَ ولهُ حُصاصٌ + أفلتَ وانحَصَّ الذَّنَبُ + أفلتَ فلانٌ

بجست و حال آنکه مر او را گوز زدن ... برجست و حال آنکه بریده شد دم + برجست فلان

بجريعةِ الذقنِ + أفواهُها مجاسُّها + الأفواهُ مقدَّمةُ الكونِ الأقارب

جرعه ... زنخ + دهنهای ... دهنهای مقدمه ... نزدیکان

العقاربِ + أقبحُ الكلامِ ما حرّ التّامِ + أقبحُ من مردةٍ + اقتلوني

... و مهاست + زشت ترین سخن ستایش ناکسان است + زشت تر از ... بکشید مرا

ومالِكا + أقذرُ من حَيضةٍ + أقرى من حاسبي الذهبِ + أقسى

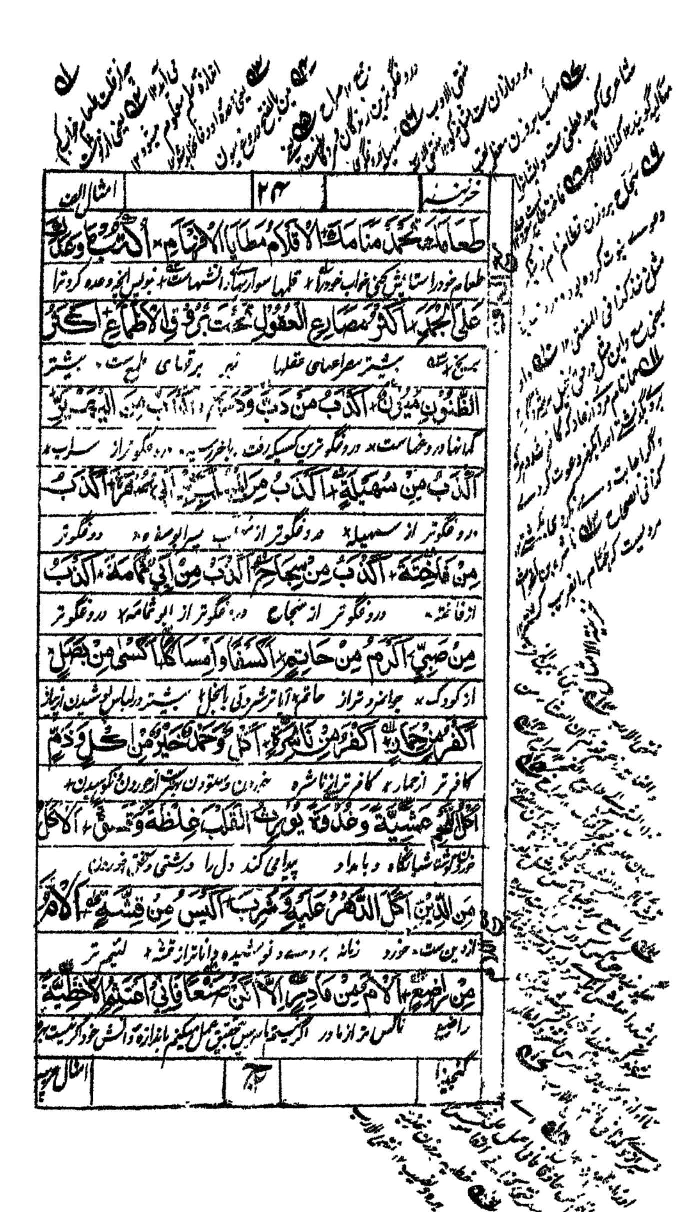
و مالک را + پلید تر از حیض + مهمانی کننده تر از ... زر + سخت تر از

من الحجرِ + أقطفُ من ذرّةٍ + أقلُّ في اللفظِ من لا شيءٍ في العددِ + أقلّ

سنگ + ... برنده ... + کمتر در گفتن کسی است که نیست چیزی در شمار + کمتر

مِن هذا ... + أقلُّ التأنّي أجلُّ من أكثرِ العجلةِ + أقلِل

... کنار ... کمتر توقف کردن بزرگتر است ... شتافتن + اندک کن

طعامه تحمد منامك + الاقلام مطايا الافهام + أكثر و عدك

طعام خود را ستایش کنی خواب خود را + قلمها سواریهای فهمهاست + بسیار کرده وعده کردن ترا

على الجمر + اكثر مصارع العقول تحت بروق الاطماع + اكثر

بر روی اخگر + بیشتر افتادنگاهای عقلها زیر برقهای طمع است + بیشتر

الظنون ميْن + اكذب من دب ودرج + اكذب من اليهيرة

گمانها دروغهاست + دروغگوترین کسیکه رفت و بآخر رسید + دروغگوتر از سراب

اكذب من سهيلة + اكذب من الشيخ الغريب + اكذب من ابي ثمامة + اكذب

دروغگوتر از سهیله + دروغگوتر از [illegible] + پیر ابو ثمامه + دروغگوتر

من فاختة + اكذب من سجاح + اكذب من ابي ثمامة + اكذب

از فاخته + دروغگوتر از سجاح + دروغگوتر از ابو ثمامه + دروغگوتر

من صبي + اكرم من حاتم + اكسنا و امساكنا + اكسى من بصل

از کودک + جوانمردتر از حاتم + [illegible] با بخل + بیشتر در لباس پوشیدن از پیاز

اكفر من حمار + اكفر من ناشرة + اكل و حمد خير من اكل و ذم

کافرتر از حمار + کافرتر از ناشره + خوردن و ستودن بهتر از خوردن و نکوهیدن

اكل اللحم عشية و غدوة يورث القلب غلظة و قسوة + الاكل

خوردن گوشت شبانگاه و بامداد پیدا می‌کند دل را درشتی و سختی + خورندن

من الذين اكل الدهر عليه و شرب + الأم من قسيّ + الأم

از دین است + خورد زمانه بر وی و نوشید و دانا تر از قسی + لئیم تر

من راضع + الأم من مادر + الا ان صنعا فاني امنتم الاخطيه

از راضع + لئیم تر از مادر + اگر سخت [illegible] حقیق عمل میکنیم باندازه و دانش خود اگر نیست

بِاَوْقَاتِهَا • اَلْاَمِیْنُ اٰمِنٌ وَالْخَائِفُ خَائِنٌ • اَنَا بِجَلَالِ اَنَا الْغَرِیْقُ

تو قسمها می نمود • امانت داری ایمن شود گرسته است و ترسنده خیانت کننده است • من پسر جلالم • من غرق کرده شده ام نیست

خَوْفِیْ مِنَ الْبَلَلِ • اَنَا بِالنَّهَارِ خَطِیْبٌ وَفِی اللَّیْلِ خَاطِبٌ • اَنَا ثَائِرٌ بَعْدُ

ترس من از تر بودن • من در روز خواننده خطبه ام و در شب نکاح کننده ام • من ستمگارم

وَاَنْتَ بَعِیْدٌ وَبَیْنَنَا بَوْنٌ بَعِیْدٌ • اَنَا فِیْ مُفَارَقَةِ مَنْ اُرِیْدُ وَ

و تو ترسنده هستی • در میان ما جدائی دور است • من در جدائی کسیکه اراده میکنم

صُحْبَةِ مَنْ لَمْ اُرِدْ کَوَالِجٍ مَا لَا یَشْتَهِیْ وَمُشْتَهٍ مَا لَا یَجِدُ • اَنَا کَلِمَ

صحبت کسیکه اراده نمیکنم مانند یابنده چیزیکه نمیخواهد و خواهنده چیزیکه نمی یابد • من عاشقم

وَاَنْتَ ضَعِیْفٌ فَکَیْفَ نَاتَلِفُ • اَنَا مِنْهُ فَالِجُ بْنُ خَلَاوَةَ • اَنَا مِنْهُ

و تو لاغری پس چگونه الفت گیریم • من از آن فالج بن خلاوه ام • من از آن

کَحَاقِنِ الْاِهَالَةِ • اَنَا النَّذِیْرُ لِکُلِّ فَتًی وَثِقَ بِامْرَاَةٍ • اِنَّا وَجَدْنَا اٰبَائَنَا

مانند داخل کننده پیه گداخته ام • من ترساننده ام برابر جوانی که اعتماد کرد بزنی • تحقیق یافتیم پدران خود را

عَلٰی اُمَّةٍ وَاِنَّا عَلٰی اٰثَارِهِمْ مُقْتَدُوْنَ • اِنْ اَحْسَنْتُمْ اَحْسَنْتُمْ

بر گروهی و تحقیق ما بر نشانهای ایشان پیروی کننده ایم • اگر نکوئی کردید نکوئی کردید

لِاَنْفُسِکُمْ • اِنْ اَعْیَی الْبَعِیْرُ فَزِدْهُ نَوْطًا • اِنْ اَرَدْتَ الْمُحَاجَزَةَ

برای نفس خود • اگر مانده شود شتر پس زیاده کن او را نوطه • اگر اراده کنی مرهمه ستمگر را

فَقَبْلَ الْمُنَاجَزَةِ • اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِیْنَ • اِنَّ اللّٰهَ لَا یُضِیْعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِیْنَ

پس پیش از مقاتله • تحقیق خدا با صابران است • تحقیق خدا ضائع نمیکند مزد نکوئی کنندگان

اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَحِیْمٌ • اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ مَعَالِیَ الْاُمُوْرِ • اِنَّ اللّٰهَ یُحِبُّ

تحقیق خدا بسیار آمرزش کننده است بسیار مهربان • تحقیق خدا دوست میدارد کارهای بزرگ را • تحقیق خدا دوست میدارد

التجاسم + إنّ أوّل ناسٍ أوّل ناسٍ + إنّ آثارنا تدلّ علينا + إنّ الأبيع

دلیر را + تحقیق اول فراموشان اول فراموشانند + تحقیق آثار ما دلیل کند بر ما + تحقیق ...

فمرخص وغالٍ + إنّ البغاث بأرضنا الأكثر + إنّ البغاث بأرضنا

ارزان ست وگران + تحقیق بغاث در زمین ما آشیانه بزرگ ترست + تحقیق بغاث در زمین ما

لكبير + إنّ البغاث بأرضنا تستنسر + إنّ الباطل كان زهوقا

هر آشیانه بزرگ ست + تحقیق بغاث در زمین ما کرکس میشود + تحقیق باطل بود نیست

إنّ الجواد عينه فراره + إنّ الحديد بالحديد يفلح + إنّ الخبر

تحقیق جوانمرد چشمش فرارست + تحقیق آهن با آهن شگافته میشود + تحقیق خبر

يحتمل الصدق والكذب + إنّ الدواهي في الآفاق تهرس

احتمال میدارد راستی و دروغ را + تحقیق مصیبتها در عالم میکوبد

إنّ الرقين تغطّي أفن الأفين + إنّ الشقيّ وافد البراجم + إنّ الصبر

تحقیق درم ... حماقت احمق را + تحقیق بدبخت ... براجم + تحقیق صبر

راحة + إنّ العلم باقٍ لا يزال + إنّ العوان لا تعلّم الخمرة

آسایش ست + تحقیق علم باقی ست ... + تحقیق میانه سال ... را

إنّ العصا قرعت لذي الحلم + إنّ الفتنة أشدّ من القتل + إنّ الظراب

تحقیق عصا کوفته شد برای صاحب حلم + تحقیق فتنه سخت ترست از کشتن + تحقیق ...

بقراب كيس + إنّ القصيرة قد تطيل + إنّ للقيامة ألف هول

با قراب زیرکی ست + تحقیق زن کوتاه ... + تحقیق برای قیامت هزار ...

أهونها الموت وللموت ألف هول أهونها فراق الأحبة + إنّ اللئيم

آسان ترینها مرگ ست و برای مرگ هزار خوف ست آسان ترینها جدائی دوستان ست ...

أَنْزِلِ النَّاسَ مَنَازِلَهُمْ + إِنْ سَرَقْتَ فَاسْرِقِ الدُّرَّ وَإِذَا زَنَيْتَ فَازْنِ

فرود آر مردمان را در مرتبهٔ ایشان + اگر دزدی کنی پس دزد مروارید را و چون زنا کنی پس زنا کن

بِحُرَّةٍ + الْإِنْسَانُ مُرَكَّبٌ مِنَ السَّهْوِ وَالنِّسْيَانِ + الْإِنْسَانُ عَبِيدُ

بزن حره + انسان مرکب ست از غفلت و فراموشی + انسان بندهٔ

الْإِحْسَانِ + الْإِنْسَانُ مِرْآةُ الْإِنْسَانِ + الْإِنْسَانُ مَعَ النِّسْيَانِ + الْإِنْسَانُ

احسان ست + انسان آئینهٔ انسان ست + انسان با فراموشی ست + انسان

حَرِيصٌ عَلَى مَا مُنِعَ + الْإِنْسَانُ يُسَاوِقُ السَّهْوَ وَالنِّسْيَانَ + الْإِنْسَانُ

حریص ست بر آنچه باز داشته شد + انسان همعنان می‌شود غفلت و فراموشی را + انسان

بِنُدْمَةِ اللِّسَانِ + الْإِنْسَانُ عَلَى نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ + أَنْشَطُ مِنْ ظَبْيٍ مُقْمِرٍ

هلاکت وی زبان ست + انسان بر ذات خود بینا ست + شادان‌تر از آهوی شب روشن

الْإِنْصَافُ أَحْسَنُ الْأَوْصَافِ + أَنْصَفَ الْقَارَةَ مَنْ رَامَاهَا

انصاف نیک‌ترین صفتهاست + انصاف کرد در حق قوم کسیکه تیر انداخت بسوی ایشان + یاری کن

أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا + أُنْظُرْ إِلَى مَا قَالَ وَلَا تَنْظُرْ إِلَى مَنْ قَالَ + هَوِّنْ

برادر خود را در حالیکه ظالم باشد یا مظلوم + بنگر بسوی چیزیکه گفت و منگر بسوی کسیکه گفت + آسان کن

عَلَى نَفْسِكَ + إِنْ غَلَا اللَّحْمُ فَاصْبِرْ إِلَى رُخْصِهِ + إِنَّ فِي الْمَعَارِيضِ

بر ذات خود + اگر گران شود گوشت پس صبر کن بسوی ارزانی وی + بتحقیق در تعریضها

لَمَنْدُوحَةً عَنِ الْكَذِبِ + إِنَّ فِي نَفْسِ الْجَمَالِ مَا لَيْسَ فِي نَفْسِ أَنْفُكَ

هر آئینه گنجایش ست از دروغ + بتحقیق در ذات خوبی چیزی ست که نیست در نفس بینی

فِي السَّمَاءِ وَاسْتُكَ فِي الْمَاءِ + أَنْفُكَ مِنْكَ وَإِنْ كَانَ أَجْدَعَ + اِنْقَطَعَ السَّلَا

در آسمان ست و کون در آب + بینی تو از تست اگرچه باشد بریده + منقطع شد سلا

فِي الْبَطْنِ إِنْ انقطع قوى ... إِنْ كَانَ الْكَذِبُ يُنْجِي فَالصِّدْقُ أَنْجَى

إِنْ كُنْتَ ... إِنَّمَا تَقُولُ صَادِقَةً ... إِنْ كُنْتَ ذَا طِبٍّ فَطِبَّ لِعَيْنَيْكَ

أَنْكَحَنَا الْفَرَا فَسَنَرَى إِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ إِنَّكَ لَا تَجْنِي مِنَ الشَّوْكِ الْعِنَبَ

إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ ... إِنَّ لِلّٰهِ جُنُودًا ...

... لِكُلِّ عَامٍ ... إِنَّمَا ... عَلَى الْقَذَى لَمْ تَرْحَضْ ...

... الْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ إِنَّمَا هُوَ كَبَارِحِ الْأَرْوَى

الْأَيْدِي ... وَالْمُلُوكُ بِصَنَائِعِهَا إِنَّمَا ... إِنَّمَا الْمَرْءُ

بِأَصْغَرَيْهِ قَلْبِهِ وَلِسَانِهِ إِنَّمَا يُعَاتَبُ الْأَدِيمُ ذُو الْبَشَرَةِ إِنَّمَا ...

... بِالضَّنِينِ وَيُنَافَسُ فِي الثَّمِينِ إِنَّمَا النَّسْلُ مَعَ الْمَرْأَةِ إِنَّمَا

... إِنَّمَا يُقْتَلُ كُلُّ طَيْرٍ مُشْبِهِهِ ... مِنَ ...

أنمّ من الدمع · أنمّ من الزجاجة · أنمّ من النسيم · أنمّ من الوشاح

سخن چین تر از اشک · سخن چین تر از آبگینه · سخن چین تر از باد نرم · سخن چین تر از حمیل

أنمّ من اللسان · إنّ مع العسر يسرا · إنّ من البيان لسحرا · إنّ من الكلام حكمة

سخن چین تر از زبان · تحقیق با دشواری آسانی ست · تحقیق بعضی بیان را آیینه جادو ست · تحقیق بعضی کلام حکمت ست

من الكلام ما هو أمرّ من الغيث · وما هو أقطع من السيف

بعضی از کلام چیزیست که او نافع تر ست از باران و چیزی که او برنده تر ست از شمشیر

من لا يصلحه الخير يصلحه الشرّ · إن ملكت الملك فلك الفلك

کسی که صالح نکند او را نیکی صالح کند او را بدی · اگر مالک شوی ملک را پس برای تست کشتی

إن هي إلّا فتنتك · إنّه لأزنى من قرد · إنّه لشراب بأنقع · إذ طلعت الجوزاء

نیست آن مگر آزمایش تو · تحقیق او زانی تر ست از بوزینه · تحقیق وی آشامیده بسیار آشامنده · تحقیق

إنّي لك لأطوع من حذائك · وأوفق من غد · إنّي لك أتبع من ظلّك

تحقیق من باری تو آیینه مطیع ترام از نعل تو و موافق تر ام از فردای تو · تحقیق من برای تو پیرو ترام از سایه تو

والطوع من نعلك · أودى العير إلّا ضرطا · أوكله

و فرمانبردار تر ام از نعل تو · هلاک شد خر مگر گوزیدن · بیشتر وفا کننده

من الحارث بن ظالم · أوفى من السموأل · أوفى من الكلبة · أقلّ من

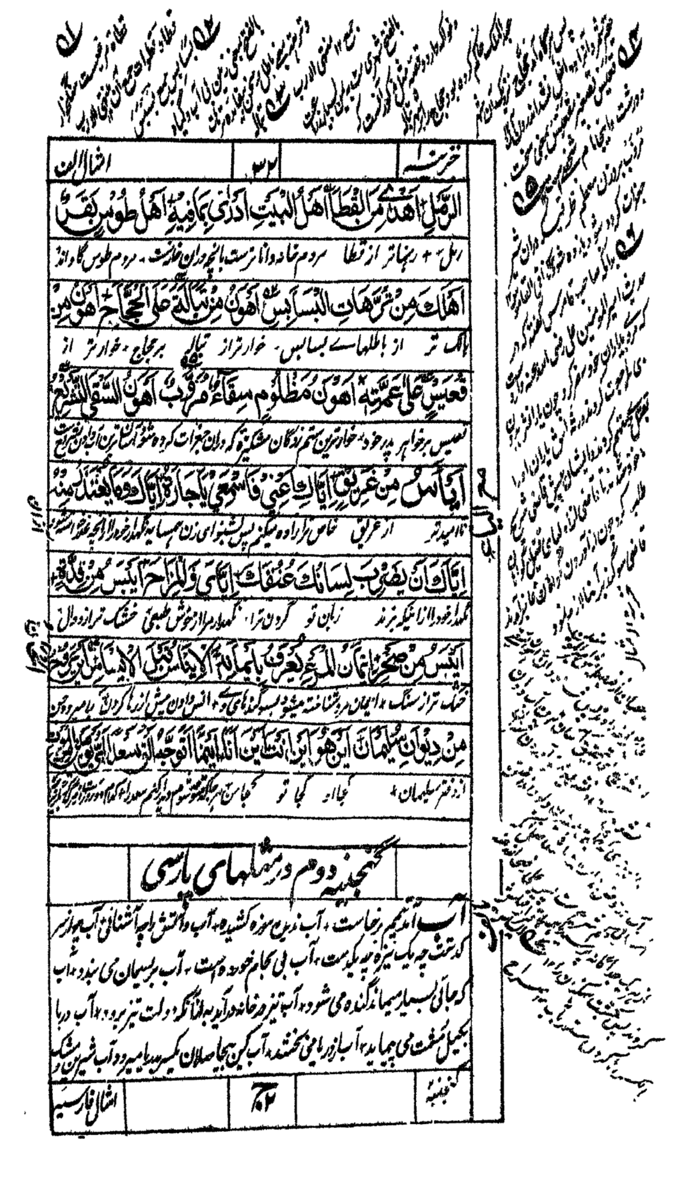
از حارث پسر ظالم · بیشتر وفا کننده از سموأل · بیشتر وفا کننده از کلبه · بیشتر از آنچه برکوه

غفر · أولى الناس بالنوال أزهدهم في السؤال · أوّل الحزم المشورة

غفر · نزدیک ترین مردمان بخشش بی رغبت ترین ایشان در سوال · اول حزم مشورت است

أوهن من بيت العنكبوت · أهدنوا ذبحتكم · آخر عيص

سست تر از خانه عنکبوت · شتابی کنید در ذبیحه خود · آخر ما را از عیص

الرَّمْلِ اهدى مِن القَطا اهلُ البيتِ ادرى بما فيه اهلُ طوسٍ بقرٌ

رمل + رهنماتر از قطا ـ مردم خانه داناترست بانچه دران خانه هست ـ مردم طوس گاو اند

اهلكُ مِن تُرَّهاتِ البسابس اهونُ مِن تبالةٍ على الحجّاج اهونُ مِن

هالک تر از باطلهای بسابس ـ خوارتر از تباله بر حجاج ـ خوارتر از

قُعَيسٍ على عمّتِه اهونُ مظلومٍ سِقاءٌ مُرَوَّبٌ اهونُ السَّقْيِ التشريع

قعیس بر خواهر پدر خود ـ خوارترین ستم زدگان مشکیزه که دران جغرات کرده شود ـ آسانترین آب دادن تشریع

ايأسُ مِن غريقٍ اياكِ اعني فاسمعي يا جارة اياك وما يُعتذَرُ منه

ناامیدتر از غریق ـ ترا اراده میکنم پس بشنو ای زن همسایه ـ نگهدار خود را از انچه عذر خواسته شود

اياك ان يضرب لسانُك عنقَك اياك والمِزاح ايبسُ من قِدّة

نگهدار خود را از انکه بزند زبان تو گردن ترا ـ نگهدار مرا از خوش طبعی ـ خشک تر از دوال

ايبسُ من صخرٍ ايمانُ المرءِ يُعرَفُ بأيمانه الايناسُ قبل الإبساس [illegible]

خشک تر از سنگ ـ ایمان مرد شناخته میشود بسوگندهای وی ـ انس دادن پیش از رام کردن [illegible]

مِن ديوانِ سليمانَ اين هو اين انتَ اين انتما اين انتم [illegible]

از دفتر سلیمان ـ کجا او ـ کجا تو ـ کجا شما [illegible]

گنجینه دوم در مثلهای پارسی

آب آمد تیمم برخاست ـ آب زیر پوست کشیده ـ آب و آتش را چه آشنائی ـ آب چو از سر گذشت چه یک نیزه چه یکدست ـ آب بی لجام خورده است ـ آب بریسمان می بندد ـ آب که جای بسیار بماند گنده می شود ـ آب تیره در خانه در آید به از آنکه دولت تیره رود ـ آب دریا بکیل نسنجد … ـ آب زور را می بخشند ـ آب گیر بجا … ـ آب شیرین …

کندم * آب مانند که آبادی کجاست * آب از غربال بخشش میکند * آبی دیده ناریش شد * آتش چه
در پنبه افتد تر و خشک نداند * آتش دوست و دشمن نداند * آتش بدست خود زدیم * آتش را بورا
خس پوش بسیار زد * آتش زیر ستان گل سوری به * آتش زن در انجانه که دوش کسی ببیند *
آتش نشاندن و اخگر گذاشتن افعی کشتن و بچه اش نگاه داشتن کار خردمندان نیست * آخر سیاهی
کاه فروشی ست * آخر گذر پوست به دباغ خانه است * آخر سیری و داغ غم است * آخر آب
بجوی ما خواهد رفت * آخر بخیال پیر و دعم * آدم خوش سودا شریک مال مردم است * آدم آدم
میرسد کوه بکوه نمیرسد * آدم را گندم از بهشت نسازد * آدمیان گم شدند ملک خدا خر گرفت *
آدمی آخر شیر خام خورده است * آدمی جایز الخطاست * آدمی را آدمیت لازم است * چو درا
گر بو نباشد هنر هم ست * آدمی که شکم دیگران پر نکند سوای باشد سنگ شکم * آرزو عیب نمی باشد *
آری طرق دولت چالاکی ست و چستی آزاده فرخنده است * آزادگان تهی دستند * آزردن
دل دوستان جهل است و کفارت یمین سهل است * آزرده دل آزرده کند انجمنی را * آزموده را
چه آزمائی * آزموده کار بازی نمیخورد * آسوده کسی که خر ندارد * آسوده کسی که زن ندارد *
آسمان گرو دل بر نحبه همت بستی * آشنا را حال نیست دانستن [illegible] * آشنائی ملا [illegible]
آغوش مردان دیر می پرد * آشتی در راه است * گواهی در کار * آفرین باد بر این همت * آفتاب
آفتاب را بگل نمیتوان اندود * آفتاب لب بام * آفتاب بخرج لحم * آفت به سایه همسایه
میرسد * آنچه بالا گردنک برآرد * آمدن بارادت رفتن باجازت * آمد و آورد و ابریشم
گناه ماست * آمین برای اجابت دعاست * آنانکه غنی ترند محتاج ترند * آن بلا که
از بالا بود * آن آتش فرو نشست * آن دوکان برچیده شد * آن [illegible] * آنچه
عیان است چه حاجت به بیان است * آن را که خبر شد خبرش باز نیامد * آنرا که حسابش
چنین آید پیش * آنرا که حساب پاک است از محاسبه چه باک است * آنرا که بلا دهد دوا دهد *

آنرا که ندانی نسب صحبت حالش ✤ [illegible] ✤ حق تعالی آن سر رشته از گم گشته است
آن شبی قدری که گویند اهل خلوت امشب است ، آن ترنج بشکست و آن ساقی نماند ✤ آنکه
شیر از اسکندر [illegible] ✤ احتیاج است احتیاج [illegible] احتیاج ✤ اگر در علم است کلید حرم
او است ✤ آن تیر که ما [illegible] یعقوب نکرد [illegible] صبر که ما کردیم ایوب نکرد ✤ آن ورق گشت ✤
آنچه گذشت آنهم گذشت ✤ آواز دهل شنیدن از دور خوش است ✤ آواز سگان کم نکند رزق
گدا را ✤ آواز [illegible] با آنکه [illegible] ✤ آواز مرگ [illegible] ✤ آه در جگر ندارد ✤ آهسته گو
که دیوار هم گوش دارد ✤ [illegible] کهنه را [illegible] میگوید ✤ آینه داری در مجلس کوران
ابجد نخوانده [illegible] ✤ [illegible] گوشه ابر [illegible] سنگ [illegible] ✤ ابر گر آب زندگی
بارد ✤ هرگز از شاخ بید بر نخوری ✤ [illegible] بروی هلال [illegible] آسمان سبز نشود ✤ ابله
[illegible] ✤ [illegible] خیانت [illegible] ✤ اجل سگ که رسد
[illegible] ✤ [illegible] سگ که آید بمسجد [illegible] ✤ احمق زنیش است کند و عاقل
مجالست ✤ اختلاط زیاده [illegible] ✤ [illegible] بدست مختار ✤ ادب آب حیات
آشنایی است ✤ از [illegible] ✤ از آن بعلت گران بحکمت ✤ از انجا رانده و از اینجا مانده ✤ از آسیا
که بیرون رفت [illegible] ✤ از آسمان [illegible] زمین برداشت ✤ از آتش او
گرم نشد [illegible] ✤ [illegible] بار انها ✤ از اسب فرود آورده
[illegible] ✤ [illegible] ✤ از [illegible] ✤ [illegible] ✤ از [illegible]
[illegible] ✤ [illegible] ✤ از پای لنگ چه شیر
[illegible] ✤ [illegible] ✤ از جمع [illegible]
[illegible] ✤ [illegible] ✤ از چاه بیرون آمده در چاه افتاد
[illegible] ✤ [illegible] ✤ از حرص [illegible] است

از خردان خطا و از بزرگان عطا ٭ از خاشاک پل جیحون نمیسازد ٭ از خیال پری دیو نگذرد ٭
آدمی را بچشم حال نگر ٭ از دوست یک اشاره و از ما بسر دویدن ٭ از دل برود هر آنچه
از دیده برفت ٭ از دست گرسنه چه خیزد ٭ از دام جو آزاد شوم در قفس افتم ٭ از دور دست
بر آتش میگذارد ٭ از ریگ روغن نمیتوان کشید ٭ از ریش کنده بر بروت می‌بست ٭ از سوزن نگر
آهن نمیتوان خرید ٭ از سایه خود رم میکند ٭ از سرای نقد بوی مشک می آید ٭ از صد زبان
زبان خموشی نکوتر بود ٭ از ضعف بهر جا که نشستیم وطن شد ٭ از [illegible] ٭ از قافله
و زنجبیل سردی مطلب ٭ [illegible] نا درست ٭ [illegible]
دراز دست ٭ از کفر ابلیس مشهورتر ٭ [illegible] ٭ از کیسه خلیفه می بخشد
از کنجه یار حلوا نتوان خورد ٭ از کجا این بسر خبر رسید شد ٭ از کرامات شیخ ما چه عجب ٭ گربه شاشید
و گفت باران ست ٭ از گریه [illegible] ٭ [illegible] ٭ از [illegible]
[illegible] ٭ از تملق سنگ [illegible] ٭ از سعادت [illegible] خاک بر تخیزد ٭ از مکافات
عمل غافل مشو ٭ گندم از گندم بروید جو ز جو ٭ از مرد [illegible] ست ٭ از کاشیدن
از خمار بخشیدن ٭ از ما ست که بر ماست ٭ از نو کیسه وام مخواه ٭ از نقش و نگار در و دیوار شکسته
آثار پدید است صنادید عجم را ٭ از نی بوریا شکر نخوری ٭ از هر جا که سنگ آید بپای لنگ آید ٭
از هر چه بگذرد سخن یار خوشتر است ٭ از یک دست صدا بر نخیزد ٭ اسپ و زن و شمشیر
وفا دار که دید ٭ اسپ خریدیم اشتر بر آمد ٭ اسپ نقارچی شده است ٭ اسپ و فرزین سه نشد
اسپ دارد نعل جو نمیخورد ٭ اسپ چوبین راه نمیرود ٭ اسپ بدو یدن آخور باو می گردد ٭
اسپ رو بکاه و دانا دخشی ٭ استخوان سوخته را سگ نبوسد ٭ استر را گفتند پدرت کیست
گفت مادرم اسپ است ٭ اشتر که کاه میخورد گردن دراز میکند ٭ اشتها مردان زیر دندان
اشتهاست جان من مرض است ٭ اصالت تا بسے حرمتے نزار داصفهان

عله
زبان
[illegible] زبان
[illegible] است [illegible]
[illegible] شعر تعلقه [illegible]
نکاه [illegible]
زبان او و بعضی آواز
عله صنادید [illegible]
[illegible] عجم
[illegible]

نصف جهان * اصل مدار خطا نکند اطلس هر چند کهنه شود [illegible] نیمه شود *
افزونی [illegible] برای سیری شده است * اگر محیط از رجال [illegible] گم گیری *
[illegible] کشمیری * اگر یار اهل است کار سهل است * اگر ساقی
تو باشی [illegible] اگر [illegible] آتش شوی خود را بسوزی * اگر مور [illegible] بر سر سلیمان [illegible]
[illegible] باشد دیده [illegible] اگر سوی نظر سازد بهائی بی بها گردد * اگر صد سال در
[illegible] دوغ و جهان دوغ و مهمان دوغ * اگر من بیمار شوم می میرم
[illegible] پاک است [illegible] پاک است * اگر این بار جان برم عزیمت * دیگر نم عاشقی
[illegible] * اگر [illegible] قاضی نمی شد * اگر نان گندمی نیست [illegible]
[illegible] شیرین [illegible] اگر [illegible] خورشید [illegible] چشم [illegible]
[illegible] جال [illegible] آخر توانی * اگر [illegible]
[illegible] اللهم [illegible] امروز را فردای
[illegible] خوردن انتظار بدتر از مرگ است
[illegible] در کار نیست * آنچه [illegible] طبع [illegible]
[illegible] با بینا نگردد * آنچه در [illegible]
[illegible] دارد [illegible] ندارد * آنچه [illegible]
[illegible] اگر همه نیک و بد کنی * آنچه نصیب [illegible]
[illegible] کار است [illegible] جهان [illegible]
[illegible] انگشت [illegible] کلید [illegible]
[illegible] انگشت بجای
حلق [illegible] انگور [illegible] گیرد رنگ *

او واند و کار او واند + اوقات مکن ضایع و تنها منشین + اوقات شبه بیت بین گر چون
بیگانه برد + اول بها مشک بها + اول خویش بعده درویش + اول طعام بعده کلام
اول بسم الله غلط + اول دم نقد طلخی را + اول بچش بعد از آن گو بی نمک ست + اول
اندیش و انگهی گفتار + پای پیش آمده ست و پس دیوار + اول تا آخر نسبتی وارد اول
سیکشد مفلس چراغ خویش را + اول کسیکه لاف محبت زند منم + اول پا آید درد آیا سر
حد خود بشناس + ای باد صبا اینهمه آورده تست + ای بسا آرزو که خاک شده + ای تو
مجموعهٔ خوبی ز کدامست گویم + ای خاک بران سر که درو مغز و فا نیست + ای تو بگویم
دیوار تو هم بشنو + ای روشنی طبع تو بر من بلا شدی + ای زر فرصت تو بحیه ور حیه باشی
زود باش + ای زبردست زیر دست آزار + گرمت تا کی بماند این بازار + ای گل تو خرسندم
تو بوی کسی داری + ایلچی را چه زوال + اینهمه از پی آنست که زر میخواهد + اینهم اندر عاشقی بالای
غمهای دگر + اینهم آثار ریست + این انگبین کو که تراشناسد + این گل دیگر شگفت +
این کار از تو آید و مردان چنین کنند + اینک من و تو بیا تا نخچه دانی بکن + اینک بسر راه
برو خوش بسلامت + این سبو کر تشنگی در فر و الشکند + این دست را سیاد بان و احتیاج
این گنجم و این زمین و این گوی و این میدان + این جا پای زین بیمان + اینجا موش بعصا را و سیر و
اینجا اشعام و دم زدن جهی نیست + اینجا حسب نگنجد و اینجا نسب نباشد +
اینکار دولت است کنون تا کرا رسد + اینجا نه تمام آفتاب ست + این دعا از من
و از جمله جهان آمین باد + این چه عمل دوستان کرمی نبی + کسا نشد گر شیر بنی + این بیداد
یا رب یا انجاب + این کشتی غرق شود من هم بکنم سهای وقت تو خوش که وقت ما خوش کردی

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

ابرو سیکب مین هی تو جان جانا کیشم هی + آ بلا گلی پر + آ بیل مجهی مار یا جا آ بیل مجهی بهکوس نهیں

آپڑوسن لڑین + آپڑوسن تجھسی ہو + آپ کاج مہا کاج + آپی میاں منگتے اور باہر کھڑے
درویش + آپی ناک ہیوڑی گرفتار ہین + آتی کا نام سہجا اور جاتی کا نام تہا + آتی بہلی کر جاتی
اُٹہی کا چراغ کہ پیہون تو جوہا کہاتی باہر رکہون تو کوال جاتی + آڈ کے ساتہ
کہین کسن نہ پس جاتی ہے + آنپڑ لاور ہو جا پہٹکا + آٹہو گانٹہ کمیت + آج سوئی کل دوسرا
دن + آج ہی سو کل نہین + آج تک پڑی ہینک گہو ہین + آج کل تو تمہاری ہی
پاؤن کمان چڑہتی ہے + آج برس کر پہر نہ برسون + آدمی آدمی انتر کوئی ہیرا کوئی کنکر
آدمی کا شیطان آدمی + آدمی سا پکہیرو کوئی نہین + آدمی سے آخر کیا دودہ پیا ہے
آدہا تیتر آدہا بٹیر + آدہا آپ گہر آدہا سب گہر + آدہے گانون دوالی آدہے گانون پہاگ
آدہی قاضی [illegible] + آدہی [illegible] آدم + آدہی ہین گئی تو ہو سوسی موسنی آدہی کا تہا + آدہی کو
چہوڑ ساری کو دوڑے [illegible] + آدہی رات کو چہپا آدہے شام سے منہ پہلاوہ + عیب
نہین آزاد کا سو شا + آسامی [illegible] + آستین کا سانپ + آسمان مین تہگلی لگاتا
ہے + آسمان سے گرا کہجور مین اٹکا + آفتاب پر تہوکو اپنے منہ پر پڑے + آگ
لگتی جہونپڑا جو نکلے سو لاہہ + آگ کا جلا آگ ہی سے اچہا ہو + آگ کہاوے سو انگار ہگے
آگ لگاتی پانی کو دوڑے + آگ لگاتی تماشا دیکہے + آگ لگی منڈی بجر پڑی [illegible]
آگ کہوتی سندہ مین جلتا + آگے دوڑ پیچہے چوڑ + آگے ناتہ نہ پیچہے پگہا + آگے روک پیچہے ہونک
آم کے آم گٹہلیون کے دام + آم ہو تو آم کہاؤ املی ہو تو املی کہاؤ + آم کہانے سے
کام کہ پیڑ گنتے سے + آم کہیل [illegible] رہتا ہے + آپنی [illegible] اب چہوڑ [illegible]
[illegible] + آنکہہ آگے ناک سوجہے کیا خاک + آنکہہ کا پانی ڈہل
گیا ہے + آنکہہ ہوتی پہر گئی + آنکہہ پہوڑی تو کیا ہو [illegible] دیکہین گے + آنا [illegible]
[illegible] کا پورا + آنکہہ بچاتی اور [illegible] آنکہون گر کرتا ہے + آنکہہ کا

کاجل چراتا ہے + آنکھوں میں چربی چھائی ہے + آنکھوں کے اندھے نام شیخ روشن + آنکھوں سے
اندھے نام نین سکھ + آنکھوں کے ناخون لو [illegible] + [illegible] آنکھ ہیں کا نون [illegible]
آنکھوں میں خاک ڈال آئے + آنکھیں تین چار ہوں میں آیا بسیار + [illegible] اوٹ میں
پڑی کھوٹ + آو پیر گھر کا ہی سے جاو + آو مرد [illegible] + آپ نے کی شادی
کے کا غم + آتے ہی آگ لگا تو پانی کا [illegible] + آپ سے صبر اسکے پیر + آئی جو جھانکے ساتھ جاوینگی
خبار کے ساتھ + آئی تو روزی نہیں تو روزہ + آئی تو راتی نہیں فقط جا پائی + آئے پیر [illegible]
نہیں آئی + گئی کو لالے کا [illegible] + آیا بندہ آئی روزی [illegible] + آیا گھر تو
نہیں تو فراموش + اب ہی میرا مردہ تیرا زندہ [illegible] + اب پچھتاوے
ہوت کیا جب چڑیاں چگ گئیں کھیت + اتو سے کے نیچے ہاتھ دبا ہے + اب سے
آئے گھر سے آئی + ابھی سو سو کا دودھ نہیں سوکھا + ابھی [illegible] پانی کی بہر [illegible]
اپنا دام کھوٹا پرکھنے [illegible] اپنا گھر [illegible] + اپنا گھر دور
[illegible] در مانگ بھیک + اپنا [illegible] + [illegible] اپنا
اپنا [illegible] نہیں گیا + اپنا
کہو کوئی نہیں [illegible] اپنا سو [illegible] + اپنی [illegible]
راحت میں اپنی بچی کو ایسا ماروں [illegible] طرح کی [illegible]
خبر سنانی میں + اپنی ماؤں [illegible] کماری [illegible] اپنی [illegible]
اپنی ہی منہ سے و منا پانی + اپنی ران کھولیے اور آپ ہی لاجوں مرے + اپنی اپنی کمال میں
سبھی مست ہیں + اپنی چھاچھ کو کوئی کھٹا نہیں کہتا + اپنی بچھڑا کے دانت کو سون سے
معلوم ہوتے ہیں + اپنی پیر کو کھولہم کھالا [illegible] کہتی ہیں اپنا
نکشٹہ سیوا [illegible] + آتما جھوٹ بولو [illegible] آتے میں نون + [illegible]

اتنی ہی عقل جتنی سوتی ہے + اٹہاو سیکے کا بگڑا اچارا اور بنا اچہا اچہا کو اچہا
ہی ہتہیلی نہین سرسون جو کہیلی + اچہا کیا خدا نے برا کیا بندے نے + اچہا بیٹا چور خدا
کا مار نہ ڈالے + اچہے گہر بیعانہ دیا احسان لیجے جہان کا نہ احسان لیجے شاہجہان کا
احد کی پگڑی محمود کی سر + ادہر قبلہ قطب اودہر خیمہ سوئی کدہر + اودہی کی بریس کوئی
اوسکے ہاتہہ سے نہ کہاوے + اڑہائی دن کی سقو نے بہی بادشاہی کرلی ہی + استاد
بیٹہی پاس کام آوے راس + استاد حجام نائی ایک مین میرا بہائی + اسس سرا مین جو
پاویگا اسی ڈہنگے کو ماریگا + اس ہی تو نکٹے کی بہی ناک نہ کٹے + اس سے اچہا خدا کا نام
اسکو تو سپہر مارے سوت نہین + اسکی گردن مان ہاسے جہان پانی نہ ملے + اسکی دوا
لقمان کیپہان بہی نہین ہے + اس گہر کا باوا آدم ہی نرالا ہے + اسے چہپاو اوسے دکہاو +
اسی لستی + اسی برس کی عمر اور نام میان معصوم + اکہلکہ اچک ستو برا + اگلے پانی
پیچہے کیچ + اگہن چلے اومین + الا لون بلا لون جہنک سکالون ال بل خدا بل +
الف اللہ الف کی نا ون خنک نہین جانتے + اللہ اللہ ولا ہو اللہ و بندہ مرا ویا دے
الہدی مین اللہ ری بگڑی دید کی صفائی + اللہ اللہ کر بیٹے خیر مانگو + اللہ کا نام
اللہ سے تو کیا غم ہے + اللہ کی چوری نہین تو بندے کا کیا ڈر + امانی آبادانی
اناڑیکا سونا بارہ بانی + ان بچارون ہینگ کہان پائی + ان بہیج ڈنڈونسے
کتنے ہو سپہر چین سگے + ان تلون مین تیل نہین + انٹری مین روپا اور کچی مین جیب
انٹریان قل ہو اللہ پڑہ رہی ہین + انت بہلے کا بہلا + ان دیکہا چور سالی برابر + اندہے کو
بہل بکہنے ہی کا سے + اندہا کیا چاہے دو آنکہین + اندہا بے ایمان + اندہا راجہ چوپٹ نگری
اندہا بانٹے ریوڑی پہر پہر اپنون ہی کو دے + اندہا آنکہہ پانے ہی پہچانے + اندہا نیوتے دو جنے آتے
اندہا ملا ٹوٹی سنیت + اندہا چہ ہاتہہ تہو دہان + اندہا کیا جانے لالے کی بہار + اندہی کا

نام نین سکھ + اندہے کے ہاتہہ بٹیر لگی + اندہی مچہلی کیچی جوی + اندہے کی جورو کا اللہ رکہوالا ہے
اندہے کی داد نہ فریاد + اندہا مار بیٹہیگا + اندہے کے آگے روئے اپنے دونون دیدے کہوئے + اندہی مان
پوتون کا منہ دیکہے + اندہون نے گانون مارا دوڑیو لنگڑو + اندہون مین کانا راوت +
اندہا دہند منہ ہراگاسے + اندہیاری گلی کہ چور + اندہی سسے کی کہتی بچی لیو کوٹی + اندہا شہزادہ
آن نہ پایا گو کہایا - ان ہونیکا سیجا ہستیک وہ بہی دیکہا یہ بہی دیکہہ + آن ملے کی کسل + انکہہ
کانون اونٹ آیا + انی کے تلے ہزار رہیں اوپر جہاپا پانچہا بیٹہ بلاتن کا نجہا + اونتا ولا
سوباولا + اوتر اسحنہ مرد کی ناون + اوترا گہاٹی ہوا ماٹی + اوتہ بیٹہا تو چولہا + اوچہکر سیکی نہین
پہوٹتی + اوچہا پونجی خصمی کہائے + اوچہے سے پیت نکرئیے + اوچہے کی پیت بالو کی بہیت +
اوچہے کی بیل کری + اوچہے کے گہر آئے نہ بڑا سے پانی پی پی ہو گئے ہم پڑے + اودہین ہار بہو
بلینڈ ٹہین پسانپ دکہا دیسے + اودہو کا لینہ مادہو کا دینا + اودہم جوتی ہیں + اوسر خین
پہول گئی میری چہین آئیو + اوور رنگ اگلہری + اوڑہی اوڑہی طاق میتہی + اتی نگریا
ہم بیچا نتے مین + اوڑ سہنیری ساون آیا + اوڑہی چادر ہوتی برابر + اوسر چوکی ڈومنی گاوے
آل بیتیان + اوسکی گرہ کا کیا جاتا ہے + اوسکی خبرین تو پتال کو پہنچ گئیں مین + اوسکی انگلین نچنگی
گلے مین + اوکہلی کا کہائے تکلی کا کہاتی + اوکہلی مین سر دیا تو دہمکون سے کیا ڈر + اوکہلی مین
کیا حنسنا ماں باپ پسرا + اولٹا چور کتوال ڈانڈے + اولتی کا پانی بلینڈی نہین جاتا +
اونٹ کے منہ مین زیرہ + اونٹ دہر سے اونٹ تیری کون سی کل سیدہی + اونٹ پیر ہوگئے
ہونٹ مانگی + اونٹ چڑہے کتا کاٹے + اونٹ جب پہاڑ تلے آئے تبہی معلوم ہو + اونٹ بلیا
لے گئی ان چہی مان چہی سے گئی + اونٹ کی چوری اور جہکے جہکے + اونٹ رمین بیٹہے تو پیادہ
ناگلین + اونٹ جو جاتین گہوڑا کہو جسے تہاہی نہین + اونٹ ساتہ بیٹہا پاس سے شعور ذرہ
نہین + اونٹ جز بڑا آتا ہی لادے نہین + اونٹ کس کی کو بہاگتا ہے + اونٹ کا پاد نہ زمین کا

نہ آسمان کا + اونٹ نہ پا دانہ پاوا پاوا تو بہشت اونٹ داغ ہوتے تھے تو گدھی داغ سوز کرا دی
اونچی دکان اور پھیکا پکوان + اونگلی پکڑتے پہنچا پکڑ لیا + اونگھتے کو ٹھیلتے کا بہانہ +
اسیر کی دعا نہیں سنتا سر خرو + اسیر و بیکیا گذر یا ستانا + ایسر کی گھر تیر یا سر بانو ہے
بہتیر اسکے تیر اٹکا ما نجھے + اسے تیری قدرت کی کھیل چھچھوندر کے سر میں چنبیلی کا تیل +
ایری غیری فصل بیری + ایسی بیٹا نہیں لدرسی بگار + ایسی ایسی جھٹی بڑی جائیں تو تو
تیری بہاتیں کہاتیں + ایسی پرتیں چرچ چپچو میں ایسی منہ ماری کر پار نکل گو تہ ایسا
جیسے روپیے کے تگی تنہا لی + ایک منہہ دو کاج + ایک تو میاں تھے ہی تس دوجی کھائی بہا
ایک تو کریلا دوسرے نیم چڑھا + ایک تو کانی بیٹی بہائی دوسرے جان پوچھن نارن کہلے
ایک بیونی تہی ہی گھر دوسری آئی ڈولی چڑھ + ایک تو ہوا ان بہاتا تہا دوسرے سہی سا نچھ
دوتا تہا + ایک پتری لوٹتی ہیں دوسرے پکوں مانگتے ہیں + ایک چپ کی دو دال + ایک کی دارو
دو ہیں + ایک دکا مہمان … مہمان تیسری دن بلا جان + ایک غریب کو بلا تہا تو تن
چیل نکلی تہی + ایک کوساتی ایک گھو بائی + ایک تجو کی سولہ روٹی بہات کہاتیں ہیں کیا تن
کہوئی + ایک کا منہہ شکر سے بہرا جاتا ہے سو کا منہہ خاک سے بھی نہیں بہرا جاتا + ایک ہنسی
ایک دو گھنٹہ ایک خطا دو خطا تیسری خطا … + ایک تو شیر دوسرے [illegible] + ایک نہیں
[illegible] پالتی ہو + ایک … ہزار … ایکدم ہزار امید + ایک تندرستی ہزار نعمت +
ایک پنتہ [illegible] ہزار … آسان … ایک نو … ہزار … ایکدم میں ہزار دم
ایک بہرو پو سار … ایک … سر … ماہو میں … + ایک … سو …
[illegible] ایک چھپکلی … سار … ایک گھڑی … جانی …
[illegible] + ایک ہاتھہ تالی نہیں بجتی + ایک تو بکی روٹی کیا پہوٹی کیا سوتی + ایک
[illegible] + ایک حمام میں سب ہی ننگے + ایک ہاتھہ لینا ایک ہاتھہ دینا ہے

اور ایک گیارہ ہوئی میں ایک ہاتھ ذکر پر ایک ہاتھ فکر پر + ای مری کرم جہان تو وان
تھان نہ ہم آ میری پہلے + اینجا کہنی او وہ میری جو میں آ بیچ میں نہ اینٹ کی کہنی اور شہر کی دی
کی یا بنظ ہم مدارہا ہیں کا گھرانی کیا خزینہ دوم در امثال حرف با مشتمل چہار گنجینہ

گنجینہ اوّل در امثال عربیہ

بَاءَتْ عَرَارِ بِكَحْلٍ + اَلْبَاحِثُ عَنْ حَتْفِهٖ بِظِلْفِهٖ + اَلْبَادِي اَظْلَمُ

گشتہ شد عرار عوض کحل + کاوندہ از مرگ خود بسم خود + آغاز کنندہ ستمگار تر

بِاُذُنِ السَّامِعِ سَمِعْتُ بِوَاقِعَةٍ مِنَ الْبَوَاقِعِ + اَلْبَاقِي عِنْدَ التَّلَاقِي

بگوش شنوائی شنیدم سختے از سختیہا + باقی نزد ملاقات +

بِالْكُرِّ تَسْعَدُ + بِالْحِمَارِ فَاسْتَبَانَ حُمْرَةً + بِالْاَفْضَالِ تَتْلُو الْاَبَدَ اَثَرَ الْاِبْرِ

از خر بگاو نیک بخت شوید پیشاب کرد خر لیس سوہا شد تغت زمین بسبب بزرگی کرد پیش آیند بہ یا سیرگی

يُسْتَعْبَدُ الْحُرُّ + بِالرِّفَاءِ وَالْبَنِيْنَ بِالسَّاعِدِ يَبْطِشُ الْكَفُّ +

بندہ گرفتہ میشود حر + بآرام ولیسران + بجہت بازو حملہ می کند پنجہ +

بِالشُّكْرِ تَدُوْمُ النِّعَمُ + بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمٰوٰتُ + بِالْغَدَاةِ قَاصٍ

بجہت شکر ہمیشہ بماند نعمتہا + بجہت انصاف قائم شدند آسمانہا + بامداد قصہ گو بندہ است

وَبِالْعَشِيِّ قَاصٍ + اَلْبَحْرُ لَا يُخَافُ مِنَ الشَّرْقِ + بُخْلُ اللّٰهِ لَا يُجْمَلُ

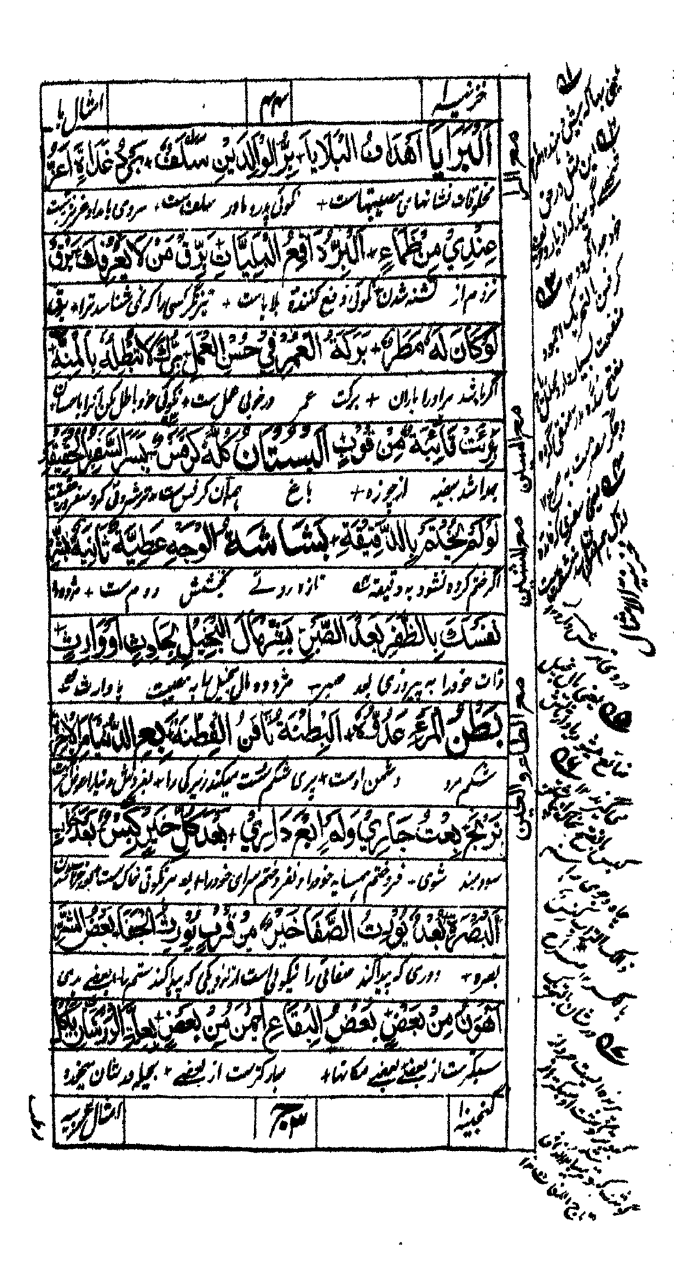
و شبانگاہ شکندہ است + دریا نمی ترسد از زور می + بخل خدا نمی جمد نو

اَلْبَخِيْلُ عَدُوُّ اللّٰهِ وَلَوْ كَانَ زَاهِدًا + اَلْبَخِيْلُ لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

بخیل دشمن خدا است اگرچہ باشد پرہیز گار + بخیل داخل نمی شود بہشت را

اَلْبِكْرُ مِرْآةُ الْعَيْنِ + بَدَلٌ اَعْوَرُ + بَدَنٌ وَافِرٌ وَقَلْبٌ كَافِرٌ

چہرہ آئینہ چشم است + بدل ناقص + بدن کامل و دل کافر

البرايا أهداف البلايا + برّ الوالدين سلف + سجيّة [illegible]

مخلوقات نشانهای مصیبتهاست + نکوئی پدر و مادر سلف است + [illegible]

عندي من ظماء + البرّ دافع البليات + برّ من لا يعرفك برّ

نزد من از تشنه شدن + نکوئی دفع کننده بلایاست + نکوئی کسی را که نمی شناسد ترا [illegible]

لو كان له مطر + بركة العمر في حسن العمل + برّك لا تبطله بالمنة

اگر باشد مر او را باران + برکت عمر در خوبی عمل است + نکوئی خود را باطل مکن آن را باحسان

[illegible] من قوت البستان كله [illegible]

[illegible] باغ [illegible]

لو لم يختم بالدقيقة + بشاشة الوجه عطية ثانية [illegible]

اگر ختم کرده نشود به دقیقه + تازه روی بخشش دوم است + [illegible]

نفسك بالظفر بعد الصبر بشر مال البخيل بحادث او وارث

ذات خود را به پیروزی بعد صبر مژده ده مال بخیل را به مصیبت یا وارث

بطن المرء عدوه + البطنة تأفن الفطنة + [illegible]

شکم مرد دشمن اوست + پری شکم سست میکند زیرکی را + [illegible]

[illegible] بعد كل خير [illegible]

[illegible]

البصرة بعد [illegible] الصفاحين من قرب [illegible] بعض الشر

بصره + دوری که پیدا کند صفائی را نیکوتر است از نزدیکی که پیدا کند ستم [illegible]

أهون من بعض بعض البقاع أيمن من بعض [illegible]

سبکتر است از بعضی بعضی مکانها + بسیار [illegible] است از بعضی + [illegible]

رطب لسان البغل الهرم لا يقرعه صوت الجلجل بقفيه

عمر است ... نشان ... استر نهایت پیری ترساند اورا آواز جرس + در دنبالش

لا الكلب والحجر والاثلث بفطيه بطبت تقعليت

خاک و سنگ و سنگریزه را دور کن از راه + تدبیر خود + جدا کن هر دو نعل خود را

والله أن قدميك + بقية العمر لا قيمة لها + بكل غيث تاريخي

بخشش کن هر دو قدم خود را + باقی زندگی نیست قیمت مر آنرا همه + باران ...

بلاء الانسان من اللسان وسلامته في حبس اللسان + البلاء موكل

بلای آدمی از زبان است و عافیت او در بند کردن زبان + بلای گذاشته شده است

بالقول + البلاء بالولاء كالمهب للذهب + البلاء الاشد المعروف

بگفتن + بلای محبت با و شاهی مانند شعله آتش است برای زر + بلای که سخت است نکوئی

والصنيعة عند الاحرار وديعة + بلغ الحزام الطبيين + بلغ

و کار او ... امانت است + رسید تنگ ستور بر دو پستان را + رسید

السيل الزبى + بلغ السكين العظم + بلوغ الامال في ركوب

سیلاب پشته ها را + رسید کارد استخوان را + رسیدن امیدها در سوار شدن

الاهوال + البلية اذا عمت طابت + بمثل جارية فلتزن الزانية

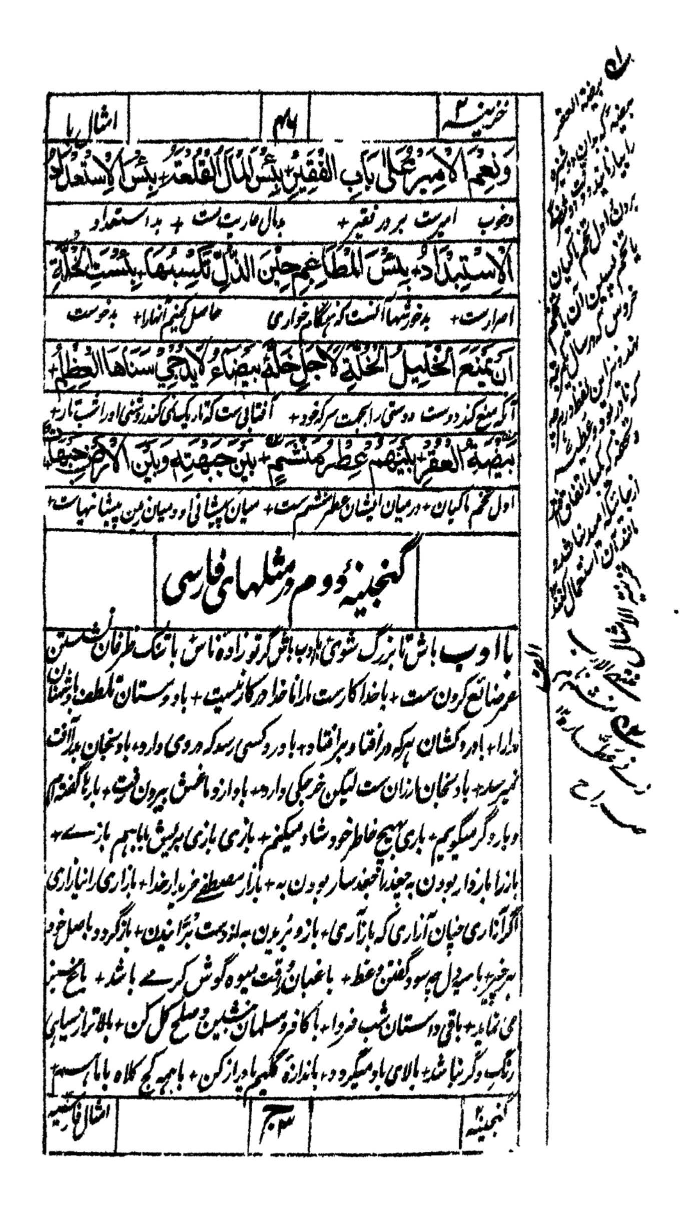
ترسهاست + بلای چون عام شود پاکیزه شود + مانند کنیز ... باید زنا کند زانیه

سرا وعلانية + بنا قصرا وهدم مصرا + ارجع بشسع نعل كليب

نهان و آشکارا + بنیاد کرد کوشکی را و ویران کرد شهری را + رجوع کن برادر دوال نعل کلیب

بيت الزهرة ميزان الطرب + بئس الفقير على باب الامير

خانه زهره ترازوی خوشیست + بد فقیر است بر در امیر

وَنِعمَ الامیرُ علی بابِ الفقیر + بئسَ المالُ القلعة + بئسَ الاستعداد

وخوب امیرست بر در فقیر + بد مال عاریت است + بد استعداد

الاستبداد + بئس المطاعم حین الذل تکسبها + بئس الخلة

اصرارست + بد خورشها آنست که هنگام خواری حاصل کنیم آنها را + بد خوست

ان یمنع الخلیل الخلة لاجل خلة بیضاء لا یدجی سناها الظلم +

آنکه منع کند دوست دوستی را بجهت سرکه خود + آفتابیست که تاریکی نکند روشنی او را شب تار +

بیضة العقر + بینهم عطر منشم + بین جبهته وبین الارض جبهة +

اول تخم ماکیان + درمیان ایشان عطر منشم است + میان پیشانی او و میان زمین پیشانیهاست +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

با ادب باش تا بزرگ شوی + با ادب باش گر تو زاده ناشی + با تنک ظرفان نشستن
عمر ضایع کردن است + با خدا کارست ما را نا خدا در کار نیست + با دوستان تلطف با دشمنان
مدارا + با دردکشان هرکه درافتاد برافتاد + با درد کسی رسد که دردی دارد + با دمنجان بد آفت
نمیرسد + بادنجان بازان است لیکن خرجکی دارد + با آواز دهل خش بیرون رفت + بارها گفته ام
و بار دگر میگویم + بار بی هیچ خاطر خود شاد میکنم + بازی بازی با ریش بابا هم بازی +
باز را بازوا بودن به چغد را صد سال بودن به + بازار مصطفی خریدار خدا + با زاری را نیازاری
اگر آزاری چنان آزاری که باز آری + باز و نر بردن به از دست بر آمدن + باز گردد باصل خود
هر چیز + با سیه دل چه سود گفتن وعظ + باغبان وقت میوه گوش کر میباشد + باغ سبز
می نماید + باقی داستان شب فردا + با کافر و مسلمان بنشین و صلح کل کن + بالاتر از سیاهی
رنگ دگر نباشد + بالای باد میگردد + باندازه گلیمت پا دراز کن + با همه کج کلاه با ما هم

باهم بازی بگیر باهم بازی + باهیچ دلاور سپر تیر قضا نیست + با هر که راست آید احیب
در است آید + باید متاع نیکو از هر دکان که باشد + باین ریش و خش بعبال مگیر
پرواز میکند + ببام بلند دست بر آسمان نتوان رسانید + بسوی چین علم رفت + د
بخت پیرت لد کعبه دیگر دید + بچه در شکم نباشد نطفه + بچه با نگرید با در شیر ندهد + بخت بد
با کسی که یار بود + سگ گزد گر بشتر سوار بود + بخت گر یاری دهد دندانت سنگ اشکند +
بخت گر برگردد از پالوده دندان بشکند + بخت داری برو بپشت بخواب + بخت که برگردد
اسپ تازی خر گردد + بخشنده آب است که هرچه بیابد تر کند + بدخواه کسان هیچ بمقصد
نرسد + بد روز هم روزی می خورد + بد روی در بان گرفتار است + بد جای گریه باران
نمی بارد + بدگهر با کسی وفا نکند + بدی را بدی سهل باشد جزا + اگر مردی احسن الی من اسا
برات عاشقان بر شاخ آهو + بر اسپ چوبین سوار است + برین مژده گر جان فشانم
رواست + که این مژده آسایش جان ماست + برای سرخری بهم رسید + برای نهادن
چه سنگ چه زر + برای کوری ابلیس سایه گرد رسول نگردد + بر جنی رسیدن انگه مخفی نگه
بر بی بدل چگونه گزند کسی کالای + بر خذر باش که سر می شکند دیوارش + بر رسولان
بلاغ باشد و بس + بر سر فرزند آدم هرچه آید بگذرد + بر صراط مستقیم ای دل کسی گمراه نیست
بر عکس نهند نام زنگی کافور + برق زده را کافور چه سود + برگ سبزیست تحفه درویش غریبم
و غسل بعوزی خدا دوست + بزرگی بایدت بخشندگی کن + بزرگی طفل از ادب است +
بزرگی بعقل است نه بسال + بزرگان خود ده بر خوردان نگیرند + بزرگش نخوانند اهل خرد
که نام بزرگان بزشتی برد + بزر اغم جان است وقصاب را غم پیه + بزرگ قمیر که بهار
می آید + بزرگه گرگین شده از گله مدر باید کرد + بز مرده و شاخ زرین + بز با بهای نر
زبعت سخن میگوید + بسیار سفر باید تا پخته شود خامی + بشنو یا نشنو من گفتگوئی میکنم تو نشنوای

توپ را + بشهر خویش هر کس شهریار است + بشهر خود روم و شهریار خود باشم + بعد از سر نا
کن فیکون شده باشد + بعد خرابی بصره + بعد از رنج راحت است + بعیب خود بینا باش
بقدر ریال باشد سرگرانی + بکن کرمت لیک منت منه + بگفتن آتش دهن نمی سوزد
بلای طویله بر سر میمون + بلبلا مژده بهار بیار + جغد بوم شوم گداست + بلقمان حکمت آموزی
چه حاجت + بلند پروازی میکند + بلی میوه ز میوه رنگ گیرد + به انگشتش با بد گرفت تا نشنید
راضی شود + بندگے با پیرزادگی منظور نیست + بندگی کن تا بخدمتگار + بندگی بجای
بنده درگاه تا بخانه همراه + بنشین که گدائی کنم و پیش تو آرم + بنگر که چه میگوید منگر که میگوید
بود هم پیشه با هم پیشه دشمن + بوزینه را با درودگری چکار + بوزینه بنقل آدم انسان نشود
بوسه به پیغام است نیاید + بوسه بعد انزال نمی باشد + بوی مشک پنهانی ماند بهار با غم
دل آسوده را بکار آید + به بهانه بچه با در میخورد + به بین تفاوت ره از کجاست تا بکجا + بهتانے
گوشت مردن به + بکه تقاضای تثبت قصابان + بهر یک گل منت صد خار می باید کشید +
بهر نامش که خوانی سر برآرد + بهر کاری که همت بسته گردد + اگر خاری بود گلدسته گردد
بهشت در پای مادران + بهشت آنجا که آزاری نباشد + کسی را با کسی کاری نباشد +
بی بال و پر شده + بی پیر مرو تو در خرابات + هر چند سکندر زمانی + بی تاب عشق هر کجا کند
حق بدست اوست + بخشش در آب حت + بیدل نیم منوز به بنیم چه میشود + بید و اگر سجده
آو نیه بسازد + یا طاق فرو افتد یا قبله کج آید + بی وقت و بی میر قصه + بی زر گرد من
هر چه بهار و ... نرکرد + بی زر بی پر + بیکدست دو هندوانه نگنجد + بیگنه از دره عسر
نباید ترسید + بے می مست ست + بے نان توان زیست و بے آب نے

گنجینه سوم در مثلهای هندی

باپ نه ماری پدڑی اور بیٹا تیر انداز + باپ نه واد سے مار خواد سے + باپ بڑی

باپ کا لاڈلا بیٹا کرے بیٹھ کے آگ + باپ پوت پتا پر گھوڑا بہت نہیں تو تھوڑا تھوڑا +
بات کی بات خرافات کی خرافات + بکری کا سینگ ہو کے چر گئی بیر کی پات + بات رہ جاتی
وقت نہیں رہتا + بات پر بات یاد آئی + بات کہی اور پرائی ہوئی + بات پوچھی بات کا
پکھن پوچھی بات جو چاہو آپہنچا تو پانی مانگ نہ پی + باتیں لاگیں کرتیں خوار + باگی پاتی
پاتی اور باگی ناتی پاچی + بارہ باٹ اٹھارہ بیندی + بارہ برس پیچھے گھوڑے بھی پان بھرتیں
بارہ برس سیئی کاشی مرنیکو مگہر کی باٹی + بارہ برس دلی میں رہے محصول نہیں دیا کلیاں کرتے
تھے بہاڑ جھونکتے رہے + باڑہ ہی جب کھیت کو کھائے تو رکھوالی کون کرے + بازار کی مٹھائی
جنہیں پائی تنہوں نے کھائی + باسی بچے تو کتا کھائے + باسی کڑھی او بال آیا + باسی بھولتا
باسن نہایا پردیسی بالم تیرے [illegible] نہیں + باتی کا مارا گانون اور آگ کا مارا چولہا + باگ
بکری کو ایک جگہ پانی پلایا ہے + بال کی کھال کھینچتے ہیں + بالک ہاتھ چھوڑ دیا [illegible]
باجھوں کے وان نکلتے ہیں + بانٹے کھیت کے حصے + بانچ بچھوڑی شیطان کی انگلیوں + بانچ [illegible]
سونٹھ اور ہرانی + بانس ڈوبیں پورین تماہ مانگیں + باندی کی آگے باندی منہہ گند آندھی
باؤ نتا [illegible] آنچل کیونکر ڈولا پوت نہ بھتار تیرا دھنیڈا کیونکر بھولا + باہر کی کھا جائیں
گھر کے گیت گائیں + بائیں پچکی سے شیطان کی بہا کہا خالی نہیں جاتی + بجا دے کے
خفیا ہو بولی کہ میاں خیر ہے آنچ پی [illegible] آندھی آئی بجھی الکھوٹی کے بل ناچتا ہے + بچھو کا
منتر نجانے سانپ کے بل میں ہاتھ ڈالا + بخت اور گئے بلندی رہ گئی + بخت [illegible]
یار ہو تو گر گھوڑے اسواری + بخت نہیں یار ہی تو گر کھا جروی داری + بخت [illegible] کا
آٹا گیلا کمبخت کی دال گیلی + بخشو بی بلی چوہا لنڈا ہی ہو کے جیئیگا + بخشی کی [illegible] گھر
بلاؤ ان کے لالا + بدلی ہوئی شیخ [illegible] جیسے پیر بیٹھی جیسے پیر بیٹا گھوڑا بیٹا کا مٹی [illegible] +
[illegible] کنار ہو جائیں گے [illegible] + برابر [illegible] + بڑا [illegible]

پیادہ + بلی سو پانچ ہے + بڑھیا دوانی ہوئی برا ٹی پر تین اوٹھانی لگی + بڑھ ہمیشہ لگا
بڑون کی بات بڑی + بڑے سو میان تو بڑے میان چھوٹے میان سبحان اللہ + بڑے بول کا سر نیچا
بڑے گھر بڑے ... ہوئے جو مر + بڑی بہو کو بلاو گہر مین نون نہ الی بڑی ... کہتی تہین
بس کی ... بس گرہ مین ... کہا تیرا الشکر بسم اللہ کی گنبد مین بیٹھی ہین + بغل مین لڑکا شہر مین
ڈہنڈہورا + بکری نے دودہ دیا مینگنیون بھرا + بکرے کی مان کب تک خیر منائے گی
بگانی بکار لولی توڑی تان + بگانی مال پر ... سو بیٹھیا + بگانی آس نت اوداس
بگڑی لڑائی بگڑی سو ... سر بگلا مارے پنکھہ ہاتھہ + بل کی جگہ تیری ہے + بل تو اپنا ہی
بل نہین تو جاوی جل + بل جائے اس کو موتی لگی بیاز کو + بلی بھی لڑتی ہی تو منہہ پر ...
ہی + بلی خدا کے لئے چوہا نہین مارتی ہے + بلی کو چھیچھڑون کا خواب + بلی لانگہہ گئی ... بلی کی
بختون چھینکا ٹوٹا + بن بلائی ڈومنی لڑکی نا بون ساتھہ آ گئے + بن بلا گیا احمق ای ...
صحنک + بن ... نیت نہین + بن کہا ... بن تال ناچو ہی + بن جوجی لڑکو کو کہتی ہی ...
نا ... مین نا ریل بندر کی آشنائی کیا + بندر کا گہاو + بندر کی آشنائی جی کا زیان + بندر کیا جانے
آدرک کا سواد + بندہ محتاج ہی + بندہ جب شادی کرتی ہی تب ایسی ہی کرتی ہی + بن روئے
لڑکا بھی دودہ نہین پاتا + بن لاگ کہیلے جو جوا آج نہ موا کل موا + بن مانگے تو سبہ بن مانگی دودہ
برابر مانگے ملے سو پانی + بن پہونی بہونی نہین اور بہونی ہو کر ... + بنی تو نہین ... تو دہ اورنجان
بی + بنی تو بہاتی نہین تو دشمنائی + بنیائی کی بات ری او دہو + بنیا کی نقصیری ہی بہلی
بنیا تولتا ہی نہین کہتے مین ... تول + بنیا کو چھپا ہی کی کہانا ہی + بنیا مارے جان
ٹہگ مارے انجان کو + بنی کا بیٹا کچھ دیکہہ ہی کر گرتا ہی + بنوے سیانا سو دیوانا +
بوجہا سب اوٹھا + بورے کے لڈو کہائی سو پچھتائی نہ کہائی سو پچھتائی + بوڑہا چوہا ...
ساتھہ بوڑھا جاتی کیا بالا جانے بیاہ + بوڑہا بالا برابر ہوتا ہے + بوڑہا بیٹا اور ...

تھوڑا منھ بہت سی لوگ آئی تماسو + تھوڑی کلاونت کی کون سنے + تھوڑا کو دیوی بھی کہیں کھرے بیلے تھوڑ
تھوڑ ہو نا ہے خلق دروا + تھوڑی گھوڑی اور لال لگام + تھوڑی جری اتنا نام شیخچہ + تو لگی ہوا کی
اور ری کہاں کی کہاں + بول تو بی بی میری نہیں تو در کار بھی نہیں تیری تو نہ کا چوکا کھوری
ڈہلکایا + ہو بیانہ جوتا مفت کا پوتا بہت انکیت منڈہی خراب + بہت لگی تھوڑی بھلی
بہتی دریا میں ہاتھ دہو لو + بہر آگی گاونا ور لنگی آگی گل اندہی آگی ناچنا تینون ال بال بہو کے
وس گہر گھالی + بیاہ نہیں کیا برات تو دیکھی ہے + بی بی ہن بہرا لی کا ٹا پیر کی بالی بی بی
کھیلا وہ چھوٹی ایک میلا + بی بی واری باندی کہاے گہر کی بلا باہر نکالے + بی بی نیکبخت
وہ مرکی دال تین وقت + بٹیا مرے پر تسہر نہ مرے + بٹیا جن کی کہاتی میں باپ بچے نہیں کہاتی
بٹیا چمار کی اور نام رکہا جگ جیتن + بیچ بیچ میری بچی کا بیاہ + بجیائی کا بر قع منہ پر لیا
ہے + بیدرد قصائی کیا جانے پیر پرائی + بیدل نوکر دشمن برابر + بیدبر کرے بیداتی اوچکا کرے خدائی
بیدہی کی چاولوں نپت + بیسی گھیسی + بیکار مباش کچھ کیا کر + بیل نہ کودا کودی
گون یہ تماشا دیکھے کون + بیل کا مارا ببول تلے ببول کا مارا بیل تلے

گنجینہ چہارم در مثلہای حرف بہا

بہات ہو گا تو کوئے بہت آرہیں گے + بہات چھوڑ جاتا ہے ساتھ نہیں چھوڑا جاتا
بہاری پتھر دیکہا چوم کر چھوڑ دیا + بہا گل پہر کے بھکیلے اور کہول گاون ٹھنگ چنگے ہو لیے
تینون نامرد + بہاتی ایسا دوست نہیں اور بہاتی ایسا دشمن نہیں + بہاتی بہاو کرے قتل آکے
اور چاو کرے + بہاتی مس کہاتی بھتیجے سسکتے + بہت بڑے پر وہ سونا جس سے ٹوٹے کان
بھتیجے تو ندہی آپ کے کہے دیتی ہیں + بہرا سو دہرا + بہس میں چنگاری ال جا لو دور گھوری جلی
بہلا کر بہلا ہو سودا کر نفع ہو + بہلے کا بہلا + بہلی گھوڑ کیوا ایک چابک بہلا آدمی لو
ایک بات بہلے کا زمانہ نہیں + بہلی کی بہاتی اور برے کی جنواتی + بہنگیان در باغ جنت

بڑ کھیل کا سب ہوا بھوانی جل کری بیل بھوکی بر اگھاڑی گاڑا تیسر کہا نہیں بھولی کا کھانا
بھولی کو بھولی پر سے بگڑ کمہ کیا بھولی گیا دو اور دکیا کہا چار روشنان بھولی کہا
بھو گنا کو بھلے اور ناوے + بھوکا بنگال بھات بھات پکارے + بھوک کو بھوجن نہ
بھوکا گیا بھوک کو بھوجن ملے جا اگلی قنات بھوبن کی تریا کی تیوری پہ تنا + بھولی بالکن
گانہیں کھاتی اب کہا نہیں تو رام ملا تی + بھول گو دن وہ را مند و فی اند ناسیرا + بھول
گئی ناسپنگ ڈال دی بھات میں + بھول گئی راگ رنگ بھول گئی دکڑیاں تین بات تین پاپن
پون تیل لکڑیاں بھونگا لاگ کے سامنے بھوتین ٹپری ساہ کی دو تی بھیا جی کو دو ملو
بھیا جی بھیتر آئے ڈولی میں پہلوان نہیں آئے گی + بھیا جی کی گھوڑی بھیڑا و سیان
بھیک اور بچھوڑ بھیگی مرغی بھینس کے آگے بین بجائے بھینس کھڑی پگالی کرے +

خزینۂ سوم در امثال حرف بای فارسی مشتمل بر گنجینه

گنجینهٔ اول در مثلهای پارسی

پا جی البلاد کعبه حاجی نشود + پا ربودی قطعات اسیال گشتی قطعات بین سال دیگر
بمانی قطعب بین چه در شوی + پای پیش آیست و بیس دیوار + پای چنار بست
پای استدلالیان چوبین بود + پای چوبین سخت بی تمکین بود + پای در زنجیر پیش دوستان
به که با بیگانگان در بوستان + پای چراغ تاریک میباشد + پخته پنیر و نان خمیر + پدر کشتی را قصاص
نشاید + و گر شاید بجز کشتن نشاید + پراگنده روزی پراگنده دل + پرتو نیکان نگیرد
هر که بنیادش بد است + پرچشمی غربیل از پردلی اشیا است + پرورش بسبب نعمتی دیگر است
پرستار زاده نیاید بکار + اگرچه بود زاده شهریار + پس از سی سال این معنی محقق شد بخاقانی
که بوزانیست با دو سنجانی با دو سنجانست بورانی + پسر که بد گهر افتد پدید چکار کند + پسر نوح

با مردان نشست * خانه ایشان خوش گم شد + پس مانده گاو را بخر بیانداز + پس مانده سگ هم سگ را شاید + پس مانده سگ قابل طهارت نیست + پشت لب دندان دزدی است + پشت را بفقر باشد لیکن بفقر را پشت نباشد + پشم از خانه بیابانی ندان + پشم کلاه ندارد + پیشه چو پر شد بر بیند پیل + پنج انگشت برابر نیست + پنیر پانغ نشد پیل را روی ما در زاد را پیست کنده میاوید + پهلوان زنده خوش است + پیچش مار از کجروی اوست + پیر آلمی پرید مریدان می پرانند + پیر شو بیا موز + پیری و صد عیب چنین گفته اند + پیر با نغ پیر من خس است اعتقاد من بس است + پیر من هر چه کند عین عنایت باشد + پیر که مرد عشق تو پس غنیمت است + از شاخ کوه میوه نو رس غنیمت است + پیش زبان کج تلی نیست + پیش کسی که قدر طلب گار نازبران کن که خریدار تست + پیش طبیب مرو پیش کار آزموده برو + پیش از بین من هم گوش باغ اشیانی داشتم + پیش از عید قصه صلا بیرون + پیش از مرگ واویلا + پیش ظالم با شر خون تاشر ظالم + پیش سار هر دو هیچ و پیش پیچ هر دو + پیش دروغ گو هر کس لا جواب است + پیغمبر اول دعا برای خود بکند + پیل در گل مانده را شه پیل باید تا کشد + پیمانه اش پر شده +

گنجینه دوم در مثلهای هندی

پانی کا بال پر اپت جائے + پانی پھیری یا چور لیجائے + پانی کی ناؤ ڈوبے پر ڈوبے + پادشاہ ہونگا اور دریا ہونگا کس نے پھیر پایا ہی + پاس کھڑی ناری اناری جنتی + پاک رہ بیباک رہ + پال پال تیری ہی کا ہو گا کال + پانچوں انگلیاں گھی میں + پانچوں انگلیاں برابر نہیں + پانچوں سواروں میں ہم بھی ہیں + پانچویں پنڈت چھٹی نرائن + پانچ تین کو تیرہ بتلا دئیے + پانچ سیت پچاسی ٹھاکر + پانچے سی نکل پڑی ہیں + پانڈے جی پچتاؤ گے پھیر چنے کی کھاؤ گے + پانڈے سے جو بن ہے تپیا تن + پاندی دودھ میں بھیگ گئی + پانی بھکدات مچھی میں ہی

پاؤں لگائے بیج پیٹ پہر [illegible] پوچھا پادشاہ ادبی [illegible] پٹ پٹ [illegible]
کھائی پیرآپ ہی دیا نہ ہو شفا [illegible] کی کریج پیر گو نہ شہ [illegible] اچھا پایا [illegible]
یوان ہی دکھائی تیا ہی پیسا پیسا چینی پیرا او ٹھا پایا پیسے تو [illegible]
آئی لوٹھی کھا گیہ پیسے پر [illegible] پوٹیان اوڑا اون تو جی نہ [illegible] آوی [illegible]

گنجینہ سوم در امثال حرف پھا

[illegible]

گنجینہ چہارم در امثال حرف تا [illegible]

گنجینہ اول در امثال [illegible]

اَلتَّاجِرُ [illegible] [illegible] اَلتَّاجِرُ [illegible]

بازرگان [illegible] مردل [illegible] زیان [illegible]

اَلتَّاجِرُ [illegible] [illegible] الاَرْبَابُ [illegible]

بازرگان [illegible] اسپ و کاسہ [illegible]

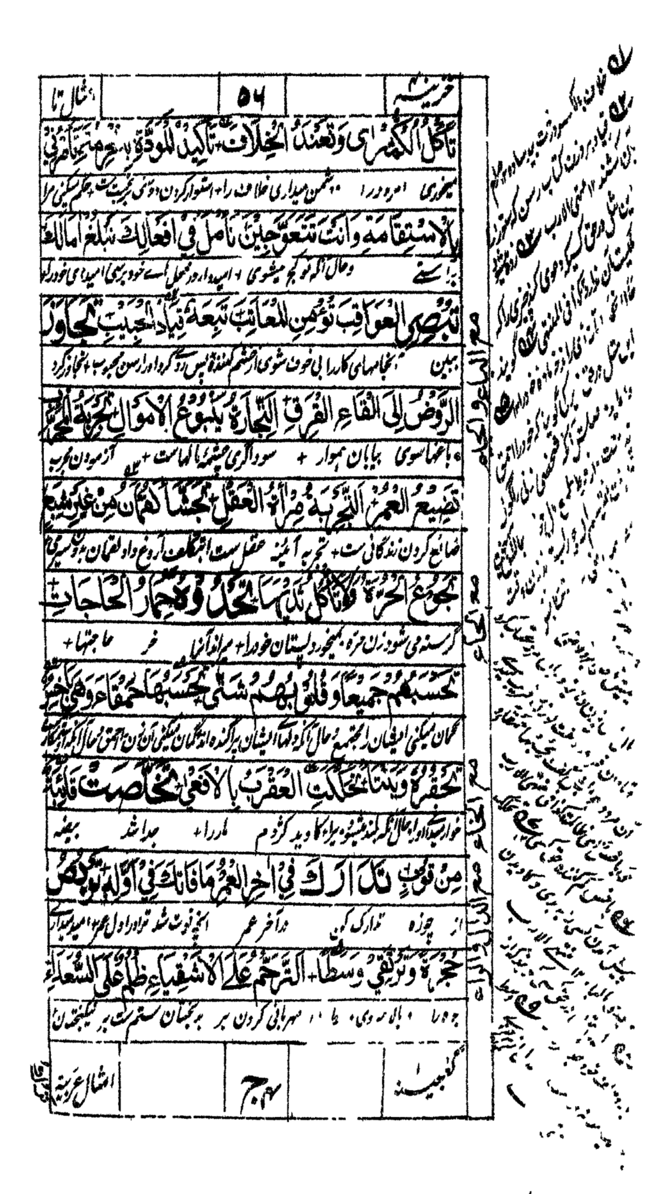
رَأْسُ [illegible] تَأْخِيرُ الاِسَاءَةِ [illegible]

[illegible] تاخیر [illegible]

وَالتَّعْجِيلُ مِنَ الشَّيْطَانِ [illegible]

[illegible]

گنجینہ [illegible]

تأكل الكمثرى وتعند الخلاف تأكيد للمودة عزم تمام في

بالاستقامة وانت تتعوج اين تأمل في افعالك تبلغ امالك

تبصر العواقب تؤمن المعاتب تبعة تباد الحبيب تجاوز

الروض الى القاء الفرق التجارة ينبوع الاموال التجربة لمح

تضييع العمر التجربة مرآة العقل تجشأ لقمان من غير شبع

تجوع الحرة ولا تأكل بثدييها تحد ولا تحمار الحاجات

تحسبهم جميعا وقلوبهم شتى تحسبها حمقاء وهي باخس

تحقره وينتأ تحككت العقرب بالافعى تخاصمت قابلة

من توقي تدارك في آخر العمر ما فاتك في اوله تورط

تجرة وترتقي وسطا الترحم على الاشقياء ظلم على السعداء

تَرْكُ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ عِبَادَةٍ + تَرْكُ الذَّنْبِ أَيْسَرُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ

گذاشتن دنیا سردار هر عبادت است + گذاشتن گناه آسان‌تر است از طلب کردن توبه

تَرَكَ الظَّبْيُ ظِلَّهُ + تَرْكُ الشَّرِّ صَدَقَةٌ + تَرْكُ الْعَادَةِ عَدَاوَةٌ

گذاشت آهو سایهٔ خود را + گذاشتن بدی صدقه است + گذاشتن عادت دشمنی است

تَرَكْتُهُ عَلَى مِثَالِ لَيْلَةِ الصَّدَرِ + تَرَكْتُهُ مِثْلَ مَفْرَقِ الصَّمْغِ + تَرَكْتُهُمْ

گذاشتم او را بر مانند شب بازگشت حجاج + گذاشتم او را مانند جای برکندن صمغ عربی + گذاشتم ایشان را

فِي حَيْصَ بَيْصَ + تَرَكْتُ الرَّأْيَ بِالرَّيِّ + تَرَى الْفِتْيَانَ كَالنَّخْلِ وَمَا

در تنگی و سختی + گذاشتم اعتقاد او را به دیار ری + می‌بینی جوانان را مانند درخت خرما و کرا

يُدْرِيكَ مَا الدَّخْلُ + تَزَاوَرُوا وَلَا تَجَاوَرُوا + تَسْأَلُنِي بِرَمَّتَيَّ

آگاه او که چیست دخل + ملاقات کنید و همسایگی مکنید + سوال می‌کنی مرا دو یک

سَلْجَمًا + تَسْمَعُ بِالْمُعَيْدِيِّ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَرَاهُ + تَضَرَّعْ إِلَى الطَّبِيبِ

شلغم را + شنیدن تو معیدی را بهتر است از دیدن تو او را + زاری کن بسوی طبیب

قَبْلَ أَنْ تَمْرَضَ + تَطَاطَأْ لَهَا تُخْطِئْكَ + تَطْلُبُ أَثَرًا بَعْدَ عَيْنٍ

پیش از آنکه بیمار شوی + سر پست کن برای او فرو آید ترا + می‌جویی نشان را بعد شخص

تَطَلُّبُ الْمَثَالِبِ شَرُّ الْمَعَائِبِ + تَعَاشَرُوا كَالْإِخْوَانِ وَتَعَامَلُوا كَالْأَبَاعِدِ

جستن عیب‌ها بدترین عیب‌هاست + آمیزش کنید مانند نزدیکان و معامله کنید مانند دوران

تُعْرَفُ الْأَشْيَاءُ بِأَضْدَادِهَا + تَعْرِيفُ الْمَجْهُولِ بِالْمَجْهُولِ + التَّعْرِيضُ

شناخته می‌شود چیزها به ضدهای خود + تعریف نامعلوم به نامعلوم + تعریض

مِنَ التَّوْضِيحِ + التَّعْظِيمُ عَلَامَةُ النِّفَاقِ + تَغَافَلْ عَنِ الْمَكْرُوهِ

از توضیح + تعظیم نشان نفاق است + غفلت کن از مکروه

تَوَسَّطْ تَهاوُنٌ كالَكَ وَاسِطِيٌّ تَهَاوُنٌ + وَحِيداً بِلَا نُقْرَتِهِ أَيْدِي سَبَا

[illegible] ناقل شو گوی اگر تو باشد واسط [illegible] مثل [illegible] پراگنده شدند

تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً + التَّقَادُرُ

تفکر یکساعت بهتر از عبادت شصت سال + تقدیر

تُبْطِلُ التَّدَابِيرَ التَّقَادِيرُ فَيَضْحَكُ عَلَى التَّدْبِيرِ + تُقَرِّبُ الطَّرِيقَ

باطل میکند تدبیرها را تقدیر می‌خندد بر تدبیر + نزدیک [illegible] را

فِي زِيَارَةِ الْحَبِيبِ تَقَلَّدْهَا طَوْقَ الْحَمَامَةِ + تَكَبَّرْ وَاعْمَ الْمُتَكَبِّرِينَ

در زیارت [illegible] محبوب [illegible] قلاده [illegible] گردن [illegible] تکبر [illegible] تکبر کنندگان

وَلَوْ أَدِيمٌ مَعُوَاهُ [illegible] + تَكْرَارُ الْقَلَمِ يُبْطِلُ الْخَطَّ + تَكَلَّمِ النَّاسَ عَلَى

[illegible] تکرار قلم باطل میکند [illegible] کلام [illegible]

عُقُوقُهُمْ + تَكَلَّمْ لِأَمِّ الْعَقْرَبِ طَبْعاً + تَلْدَغُ الْعَقْرَبُ وَهِيَ تَلْطُفُ

[illegible] گردم از روی طبیعت [illegible] گردم [illegible]

الْكَلَامُ يُخْدَعُ الْكِرَامَ + تَلَفُ الْمَالِ خَلَفُ الْعُمُرِ + تِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا

[illegible] هلاک شدن مال [illegible] آن [illegible]

لِلنَّاسِ + تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ + تَمَامُ الرَّبِيعِ الصَّيْفُ

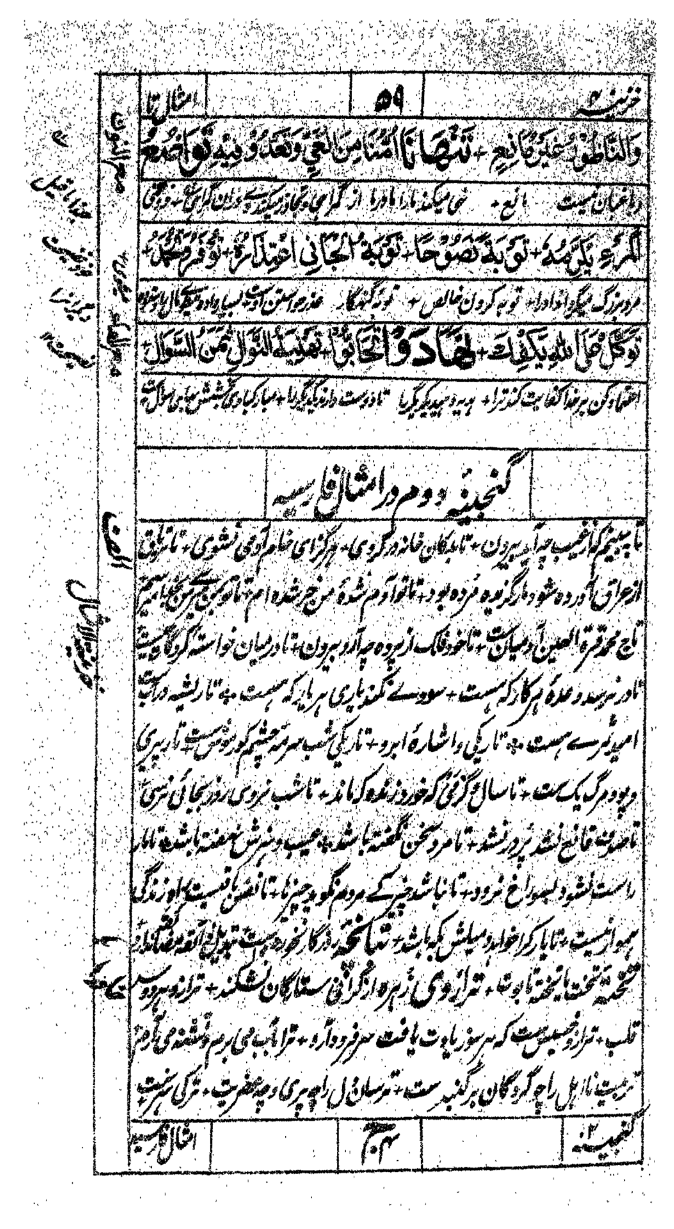
برای مردمان + آن رسولان [illegible] بزرگی دادیم بعض [illegible] بر بعضی + تمامی ربیع [illegible] است

تَمَنَّى أَنْ يَلْقَاكَ + التَّمَتُّعُ فِي أَيَّامٍ طَوِيلَةٍ يُوجَدُ بِالصَّبْرِ عَلَى أَيَّامٍ

[illegible] + برخورداری [illegible] صبر بر روزها [illegible]

قَلِيلَةٍ + تَجَمَّعُوا جَمْعاً + تَمَرَّدَ مَارِدٌ وَعَزَّ الْأَبْلَقُ + التَّمْرُ بِالسَّوِيقِ

[illegible] + عزیز [illegible] خرما [illegible]

وَالنَّاطِقُ بِغَيْرِ عِلْمٍ + تَنْهَانَا اُمَّنَا مِنَ الْغَيِّ وَتَعْدُو فِيهِ + تَوَاضُعٌ

... نیست ... + نهی میکند ما را مادر ما از گمراهی و تجاوز میکند ... گمراهی + فروتنی

اَلْمَرْءُ بِكَرَمِهِ + تَوْبَةً نَصُوحًا + تَوْبَةُ الْجَانِي اِعْتِذَارُهُ + تَوَفُّرُ حَمْلٍ

مرد بزرگ میگردد از داد + توبه کردن خالص + توبهٔ گنهگار عذر خواستن اوست + بسیار داده ... کمال ...

تَوَكَّلْ عَلَى اللهِ يَكْفِيكَ + تَهَادُوا تَحَابُّوا + تَهْنِئَةُ النَّوَالِ ثَمَنُ السُّؤَالِ

اعتماد کن بر خدا کفایت کند ترا + هدیه دهید یکدیگر را تا دوست دارند یکدیگر را + مبارکبادی بخشش بهای سوال است

گنجینه دوم در امثال فارسیه

تا ببینیم که از غیب چه آید بیرون + تا بدکان خانه در گروی + هرگز ای خام آدمی نشوی + تا تریاق از عراق آورده شود مارگزیده مرده بود + تا تو آرام شده من خرشده ام + تا توبیح یخن بجا بهم تاج محمد قرة العین آید میان + تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون + تا در میان خواسته کرد کار نیست تا در بعید وعدهٔ هر کار که هست + سود نکند یاری هر یار که هست + تا ریشه در آب امید بر سر هست + تاریکی و اشارهٔ ابرو + تاریکی شب سرمهٔ چشم کور شوش است + تا پیری و پیوند مرگ یکی است + تا سال گرمی که خورد زنده کماند + تا شب نروی روز بجائی نرسی تا صنعت قانع نشد پر در نشد + تا مرد سخن نگفته باشد عیب و هنرش نهفته باشد + تا مار راست نشود بسوراخ نرود + تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها + تا نفس باقیست او زندگی هوا نیست + تا یار کرا خواهد و میلش بکه باشد + تنها نخورد + گر کار نخورده ست تیر بلی ... تخته تخت تا تخته تابوت + ترا زوی زهره از گرانی ستارگان نشکند + ترا زند سر و دل تلب + ترا زو نصیبش چیست که سر سوزنی یافت سر فرو دارد + ترا آب حیوان هم تشنه می آید ... تربیت نا اهل را چون گردکان بر گنبد است + ترسان را چه پری و چه عفریت + ترکی سفر است

ترکی تمام شد + تشنه در خواب آب می بیند + تصنیف را مصنف نکو کند بیان
تعریف زیاده بدتر از دشنام ست + تعظیم کار دیگران سعادت + تعظیم صاحب خانه کردن
پیش از پیش علاج به داشتن ست + تقویم پارینه بکار نیاید + تکبر عزازیل را خوار کرد + تکیه و جنا
تکیه بر جای بزرگان نتوان زد بگزاف + تندرستان را تبا شد در دو ریش + تنور تا گرم
است نان توان بست + تنها پیش قاضی روی راضی آئی + تواضع زگردن فرازان
نکوست + تواضع دو سردار + تواضع کم کن بر مبلغ افزا + توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر میکنند
توبه برای شکستن ست + تو پاک باش مدارای برادر از کس باک + تو دان کار ست تو کار [illegible]
نکو ساختی + که با آسمان نبرد توانستی + در که بیقدر را خواب مخملی چاپی میری + تو مرا دل ده
و دلیری بین + رو به خویشتن [illegible] + و شیری بین + تونگری بدل ست نه بمال + تهی دست رهیده
تیر چرخ رسیمان چرخ باید + تیر بدون [illegible] + تیر و کمان گر رود + تیر آخر بجگر کافر + تیشه را با تراش کار ست
خواه عود پیش آید خواه چوب + تیشه کرد [illegible] + تیغ کج را نیام کج باشد

گنجینه سوم در مثلهای هندی

تاروں بھری رات + تازی مار کھائی ترکی تراش پائی + تاش پر ٹونچ کا بخیہ + تالی دو ہاتھ سے بجے
[illegible] پیچھے [illegible] اور [illegible] + تانت باجی اور راگ بوجھا + تانی کہاں کے بانی کہاں
[illegible] تبانچہ [illegible] ال رکھتو [illegible] نے دیا جنم جلی نے کھایا
جیب جلی نہ سواد پایا + تتی [illegible] ایک کا سیا لا یوں ہی گیا + تجھے تو حاضر ورمین
مین بھی پانی نہر کھودن + تجلی [illegible] + تجھے پرائی کیا پڑی تو اپنی نبیڑ + تختی پر تختی
میاں [illegible] کی کھنچی + تدرت [illegible] + ترکش [illegible] + ترسین [illegible] + ترک [illegible]
تو بھینا + ترکی تمام ہوئی + تریا چلتر [illegible] کوئی [illegible] ستی ہوئی + تریا کی ہیچوں کو پہونچ گئی

تنگلے کا سا بل نکل گیا تل گھیرا او پر سہرا + تلو و نسی لگی تڑکی سانگ + تہ پا نا ٹ تلی کر انت
تلی اور او پر کے او پر رہ گئی + تم بھی کہو گی کہ مجھکو کوئی چوہو کہ بیٹھے تم رہو اور ہم چھوٹے + تم کا ٹو
ناک اور کان میں نچھوڑوں اپنی بانی + تم کیون پہاٹے ہین پاؤن تیرے + تمنے اوڑھا ہین ہم
بھون بھون کھاتین تمہارے منہ کا اوگال ہمارے پیٹ کا ادھار + تمہارے لڑکے بھی کبھو
پاؤن چلین گے + تمہارے طالعونکی قسم کھاتی + تمہارے پچھواڑے کیا کوریا لگائی + تمہاری
برابری وہ کرے جو ٹانگ اوٹھا کر موتے + تمہاری برابری وہ کرے جو ہو ڈر کر سرین پکڑ کر
آجاتا قلندر اجا نکلے کی او جھل پہاڑ + تنگ سی بل نسن مین نبوڑی + تنکی کمی نوانی آئی +
توبہ کرنے دانا مین کی ندے روزگار سے + توتی پالین جچی پی اور عشقی پالین [illegible] کبوتر پالین جیسے
جو نکھیں پرایا مال + تو جیا ہے میری جان کو مین چاہوں تیری کہاٹ کی پائی کو + تو چھوٹی کو مین
سوتی + تو ڈال ڈال تاکا تو کس بوتے کیے منہ لگا + تو بھی کتیں رام جنی تو بھی گر بیچے ادہر جینا +
تو کونہ سو کوئی مو لہی مین جو کو + تو کونہ سہنا تان تیرا بہتیا اور بلا دن + تو کہول تیرے میں لگنا ہین
گھر سنبھالوں اپنا + تو میرا الگا کہا امین تیری کھچڑی کہاون + تو [illegible] کو چاہے تو مین تیرے
بوڑھے کو چاہوں + تو مجھکو تو مین تجھکو + تو سے بیر کی ابوندہ + تیر کے منہ بچھی تیرا سو میرا میرا سو ٹھیک
تیرا تہا سو میرا ہوا آ کر خدا لگ ونہین ہوے + تیرا پنیا مین بھرون اور میرا بہرے کہار + تیرے
جیتب کت نہ جیسے + تیری کان کی تیری گساتین کی + تیری گو مین بیٹھیون اور تیری ہی
داڑھی کھسوٹون + تیر نہ کمان کاہے کا ٹھہان + تیر نہ کمان بیچے چہا خوب لڑے + تیر نہ کمان
میان کا اللہ نگہبان + تیر تہ گئی منہ آتی [illegible] + تیر سے [illegible] ہو رہا بھی چلا اچھا ہوتا ہے + تیل دیکھو تیل کی
دہار دیکھو + تیل تلون ہی سے نکلتا ہے + تیل جلے گھی جلے تیلی تین کے بیل کو گھر ہی کو سجھا ہو
تیلی خصم کر کے روکھا کھائی + تیلی کا کام تنبولی کرے چولی مین آگ اوٹھے + تیلی تیل بسو [illegible]
تین بانک سیان کا بن تلے + تین پٹر کا ئین کے میا باغ مین + تین گناہ خدا بھی بخشتا ہے + تین میں تیرہ مین

نہ سیر بھر ستلی ہین نہ ٹکا بھر سر * دون ہین نہ تین دن تیرہ مین ہی بہاری ہین نہ تینون تلوک کہاں دین ...

گنجینہ چہارم در امثال حرف تھا

تھا سوچ جو کچھ اول آخر وہی پیش آیا + تھالی بہوتی نہ بہوتی جھنکار تو جنسی بہوکا اب سر ہی کو تاکتا ہے + تھوڑا کھانا جوانی کی موت + تھوڑا کھانا اور بنارس کا رہنا + تھوڑ سیسی بہیا اور ہر سیسی بہیا + تہوک ڈاڑھی بیٹے منہ + تہوک کر چاٹتے ہین + تہوکون ستو نہین سنتے

گنجینہ پنجم در مثلہای حرف ٹا

ٹانگ کے نیچے سو نکال دیا + ٹینگے کا ڈر + ٹٹی کی اوٹ شکار کھیلتے ہین + ٹٹر کو ولو نکھو آئی + ٹاٹ جیا تو سیر کیا + ٹکڑے مانگ کھانا + ٹھیکری گئی نہ ہنڈیا + ٹکیا روٹی اب لکی تب لے + ٹکی کی ہنڈیا نہیں کھاے + یہ کہہ ہی کر جاے + ٹکی کی مرغی چھ ٹکہ محصول + ٹلہ نویسی کیا کرتے + ٹوٹی بانہہ گل منڈی + ٹوٹی کمان ڈرین کو + ٹیم ٹام کی پگڑی باندے ہے وہ بھی اصد چور + ٹکا نیک پاک کا چوکا دینا گو ہرگا گتی گو ہوگا۔

گنجینہ ششم در مثلہاے حرف ٹھا

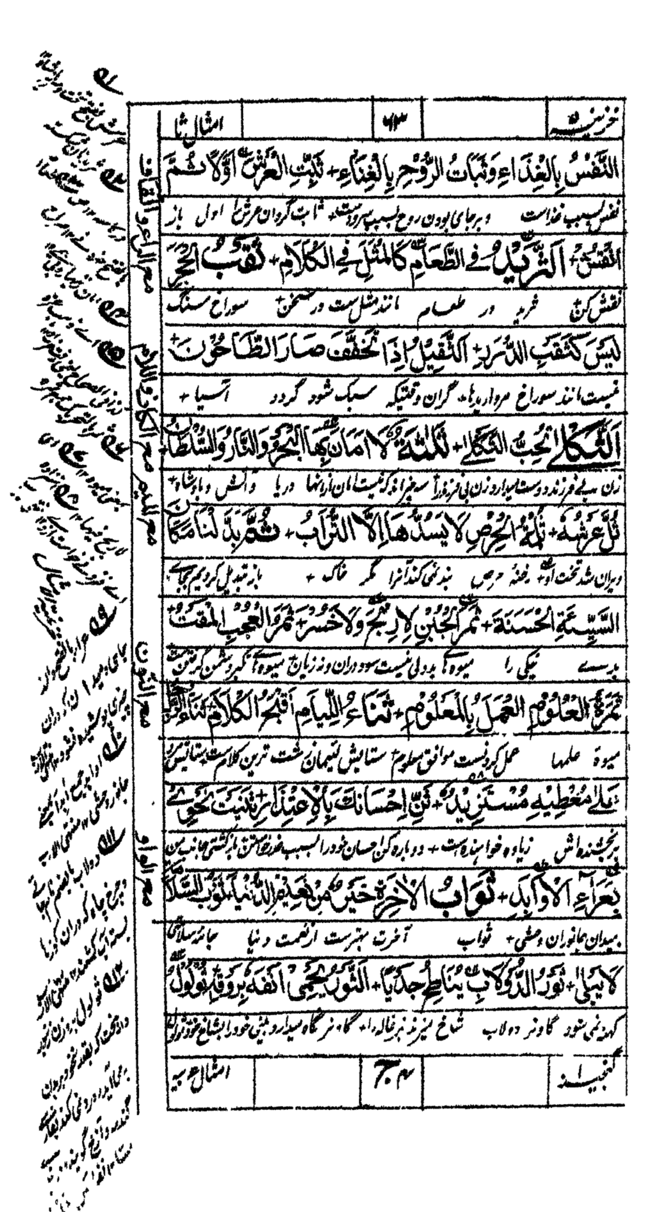
ٹھہہ ٹھہیرے بدلا ئی کیا + ٹھاکری کا سکہ خرچی کا دکھ + ٹھین گی ٹھام ایسدی کمائی تمام

خزینہ پنجم در امثال حرف ثا مشتمل بر سہ گنجینہ + +

گنجینہ اول از امثال عربیہ

ثاطۃٌ مُدّت بماءٍ + الثالث بالخیر + ثبات للداث بالعدل ثبات

لای ... کردہ شد آب ... + ... بر ... + ... بجای بودن ملک ... ست ... بود ...

النفس بالغذاء وثبات الروح بالغناء + ثُلَّ عرشه أوّلاً ثمّ

نفس بسبب غذاست و برجای بودن روح بسبب سرودست + ثابت گردان عرش را اول باز

النقش + الثريد في الطعام كالمثل في الكلام + ثقب الحجر

نقش کن + ثرید در طعام مانند مثل ست در سخن + سوراخ سنگ

ليس كثقب الدرّ + الثقيل إذا تخفّف صار الطاحون +

نیست مانند سوراخ مرواریدها + گران وقتیکه سبک شود گردد آسیا +

الثكلى تحبّ الثكلى + ثلاثة لا أمان لها البحر والنار والسلطان

زن بی فرزند دوست میدارد زن بی فرزند را + سه چیز اند که نیست امان از آنها دریا و آتش و پادشاه +

ثُلَّ عرشه + ثلمة الحرص لا يسدّها إلّا التراب + ثمّ بدّلنا مكان

ویران شد تخت او + رخنه حرص بند نمی کند آنرا مگر خاک + باز تبدیل کردیم جای

السيّئة الحسنة + ثمر الجبن لا ربح ولا خسر + ثمر العجب المقت

بدی نیکی را + میوه کم دلی نیست سود و نه زیان + میوه تکبر دشمن گرفتن

ثمرة العلوم العمل بالمعلوم + ثناء اللئام أقبح الكلام + ثناء الرّ

میوه علمها عمل کردنست موافق معلوم + ستایش لئیمان زشت ترین کلام ست + ستایش مرد

على معطيه مستزيد + ثنّ إحسانك بالاعتذار + ثنيت نحوي

بر بخشنده اش زیاده خواهنده ست + دوباره کن احسان خود را بسبب عذر خواستن + بازگشتی جانب من

نعراء الأوابد + ثواب الآخرة خير من نعيم الدنيا + ثوب السلامة

میدان جانوران وحشی + ثواب آخرت بهترست از نعمت دنیا + جامه سلامتی

لا يبلى + ثور الدولاب يناطح جديا + الثور يحمي أنفه بروقه + ثول

کهنه نمی شود + گاو نر دولاب شاخ میزند بزغاله را + گاو نر نگاه میدارد بینی خود را بشاخ خود + ثول

جسدہ لا یُبنی + تہلان ذوالہضاب ما یخلخل الثیب تجاری الریاح

بلش کشیدہ نمی شود + کوہ صاحب پشتہ ہا نمی جنبید زن بیوہ عمالۂ سوا است

گنجینۂ دوم در امثال فارسیہ

ثابت شدن ہست تا نیست ثابت قدم ملفت کسی دم نمی شود ثانی اثنین عج برج تاج

ثانی ازادایمہ ... گنجینۂ سوم در مثلہای ہند

ثابت ... ثابت کر تب ... ثابت لوگ ...

ثابت ... گنجینۂ ششم در مثلہای نو جیم

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

مشتمل بر چہار گنجینہ

جاءَ بما صَاءَ وَصَمَت + جاء بِقرنَي حمار + جاءت جنادعہ + جاء

آورد چیزی را ... + آمد

فُلَان یَنفُضُ مِذْرَوَیْهِ + جاءَ نَاشِرًا اُذُنَیْهِ + جاءَ یَضرِبُ اَصْدَرَیْهِ

فلان در حالیکہ می افشاند سر ... آمد در حالیکہ ... دو گوش خود + آمد در حالیکہ ...

الجَارُ ثُمَّ الدَّارُ + جاعتِ التّراخمُ حتّی کادوا یاکلون البُنَّ + جاوِر

ہمسایہ را خانہ ... گرسنہ شدند ... تا آنکہ نزدیک شدند کہ خورند گندم را + ہمسایگی

مَلِکًا اَو بَحْرًا جَاوِرْ + الحرام الطّیبین + جُبِلَت القلوبُ

با پادشاہ یا با دریا را + تجاوز کرد ... نرا + پیدا کردہ شدند دلہا

علی حُبِّ من اَحسَنَ الیھا وبُغضِ مَن اَساءَ الیھا + الجِدُّ اَنّی المطلوب

بر دوستی کسی کہ نکوئی کرد بسوی آنہا و دشمنی کسی کہ بدی کرد بسوی آنہا + کوشش آرندہ مقصود است

جُدْ بما تَجِدُ + جُدْ بالکثیر واقنع بالقلیل + جَدَعَ مَارِنَ انفِہ

بخشش کن بانچہ می یابی + بخشش کن بسیار و قناعت کن باندک + برید نرمی بینی خود را

بکفه جراحات السنان لها التئام ولا یلتام ما جرح اللسان

...خستگی‌ها نیزه را آنها است پیوستگی نمی‌پیوندد آنچه خسته کرد زبان

الجرأة خلق من الجبن + جرح الکلام اصعب من جرح الحسام

جرأت تهور است از بد دلی + خستگی سخن دشوار است از خستگی شمشیر

الجرع اروی والرشف انقع + جری المذکیات غلاء + جر منه بحر

باشام خوردن آب سیراب‌تر است کمیدن آب بسیار تسکین تشنگی است + دویدن اسپان ...

الدود + جری الوادی فطم علی القری + جزاء مقبل الاست

دو + جاری شد رود پس رفت بر دیها + پاداش پیش آرنده کون

الضرط + جزاء السیئة سیئة مثلها + الجزع عند البلاء تمام المحنة

گوز کردن است + پاداش بدی بدی است مانند آن + ناشکیبائی نزدیک بلا خوبی محنت است

جزی جزاء سنمار + جعلته دبر اذنی + الجفاء فی علی ...

جزا او مانند جزای سنمار + گردانیدم آنرا پس گوش خود + ستم ...

حسن + جف القلم بما هو کائن + جلت الهاجن عن الولد + ...

خوبی است + خشک شد قلم بانچه او شونده است + حقیر شد ناجن از جست فرزند + ...

عن الوقد + جلیس السوء شیطان + جلیس الخیر غنیمة + جلیس

از صحبت قوم بزرگ + همنشین بدی شیطان است همنشین نیکی غنیمت است + همنشین

المرء مثله + جمال المرء فی الحلم + الجمال فی اللسان + ...

مرد مانند او ست + خوبی مرد در حلم است + خوبی در زبان است + ...

الجنة تحت اقدام الوالدین + جنة ترعاها خنازیر + الجنس مع الجنس

بهشت زیر قدمهای پدر و مادر است + باغیست که می‌چرانی دران خوکها را + جنس با جنس

آمیل + الجنس مع الجنس متآنس + الجنون له فنون + الجواد قد یعثر

رغبت بهت + جنس با جنس … + جنون برسی اقسامست + اسپ نیکو … …

الجود بالموجود غایة الجود + جودة الکلام فی الاختصار + جوع

بخشش به موجود نهایت سخاوت است + خوبی سخن در … اختصار است گرسنه

کلبک یتبعک + الجوع خیر من الخضوع + جولة الباطل ساعة

سگ خود را … … گرسنگی بهتر است از فروتنی + جولان باطل … …

جولة الحق الی الساعة + جهد المقل کثیر + جی به … جی

جولان حق تا قیامت … کوشش مفلس بسیار است … …

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

جامه باندازه تن باید دوخت - جامه ندارم دامن از کجا آرم + جان سخن از زبان میگوید
جان گرو جامه گرو - جان آزاده ام گرشته … … + جاهل … …
جای … سید علیه السلام تشنه بمیرد اگر سر یزید … … … + جای … …
جنگ … … کباب … … - جای … خالی - جای … … بر نخیزی جای …
… جای خار خار - جای … نیست + … خود را گرم … …
… + جل … … بیست + … … جنس … نیست
جنسیت علت ضم است + جنگ … … … گرسی میکند + جواب …
… … جنگ است - جواب … … + جواب ترکی ترکی + جو …
… … گندم … … آب … … خشخاش … … … …
… … … طالع زر خود … … اگر طالع نداری … … جهان دیده

[illegible] نویدو [illegible] جہد نما تا کہ بجا ئے [illegible] و دو ٹکش تا بدوا ئے [illegible]

گنجینہ سوم در مثلہائے ہند

[illegible] جا [illegible] ہوا اکوز جا کو بیا شت [illegible] جا من

دو ہی ہا سہاگن [illegible] کا رن [illegible] سا [illegible] ہی شا ون وگما ہی جا گی

سو کا جی [illegible] جان تو بہا ن [illegible] جان پہچان ہی خالا سلام [illegible]

[illegible] حب باپ [illegible]

[illegible] جب [illegible] دانت [illegible]

[illegible] ہی اوا ل جتنا کو [illegible]

[illegible] جتنا [illegible] جتنا [illegible]

جتنا [illegible] کالے [illegible] سالی جٹھانی کا بیٹا [illegible]

جیسا [illegible] جیسا [illegible] جبھی [illegible]

دو ہی جاتی جس کا بی میں کہاتی اوسی میں چھید کرتی جس کا کام اوسی کو چھاجے [illegible]

[illegible] جسکا کہا [illegible] جسکا [illegible] سو ہوا [illegible] جسکا [illegible]

ناتہ دو ہی اوسکا سب کو ئی جسکی موچھیں [illegible] جسکے [illegible] سو ہوا [illegible]

[illegible] جسکے [illegible] جسکے [illegible]

[illegible]

جیسی دیوے اوسی مولا + جاگ پہوٹا اور تیر نوٹی + جا جگہ جلیرے اور دیکر گیری جلاہی کا
تیتر تو + جلی بلی عجائب سرپونڈی میٹھون غائب + جلی پاون لی بلی جلی پڑتی ہے جا
تنسین ٹہاو لوگ جلی گہری ابینڈی + جن پاتن نہی نہین تہین دیت گیھراج + جنسی
بکہا لی سو بڑے گریب نواج + جن جاے اونہین لجاتی جن جی سونڈہا تن پاپا گہر پانی
پیٹہہ مین پاپن دین وبن مرجا ہی کنارے بیٹہہ + جنگل مین مور ناچا کس نے دیکہا + جنگل مین نکل
جنہم نہ دیکہا ہو رہا اور سینی آپی کہاٹ + جنہین جاگے دیرے اونہین کہہ نہ تیرے + جن سر اوکہ
سو کیسے حرین پیارے + جنی نہ بیانی سوتی وہ کیا جنے پیر پرائی + جوان بڈے اوبہا گنی ہی ٹوبا
مرنی ہی + جوانون کو چلا چلی بوڑہیا کو بیاہ کی پڑتی + جوا اِسیے گا سو گنی کی راہ رکہہ و
جو بولی سو کہی کو جاے + جو بامہن کی حسب مین سو بامہن کی پوتہی مین + جو تو سے سو مور تو کیہو
جو تمہاری دانت پڑی گی تو ہم ننگی ہی سو رہین گے + جو تل ریادہ کہانے پڑ ہا سو نشا ہوا + جو بیو دال
جوت ہے جوت سے من بیلوا بیٹہے کہا مین ترنگ + جو ٹکا دیگا اوسی کا لڑکا کہیلے گا + جو دیکہنا سو
پیکہنا + جو دہن دیکہیے جاتا آدہا دیجیے بانٹ + جو ری بر خوردار ہی جو ڑ جوڑ مر جاویگا اال
کہا دیگا نہین تو خال ہی لگ جاویگا + جو سے سو اوسکی پڑیا جو جاگی اوسکا پڑوا + جوگی کیسکے میت
جوگی جگت جانے نہین کپڑے رنگے تو کیا ہوا + جو گڑ کہانی کے اندر سو پڑا اپہرے مین
جو اوکہ کہائی سو کان چہدائے + جلا ہی کی جوتی سپاہی کی جورو + ہری ہری پرائی ہوی
جو لون نہ دیکہون نہ پینا تو ادہ بیچون گڑ کی بنیا + جہان سے سوا چاہی سو دانت کہا
جون ہی سو سپنی دیسی جون جہان کی لی بہیگی تیون تیون بہاری ہووے + جو نہا
سہیلیاں + جو دو کی کال کا سو نہین چہوڑی جاتی + جو ہانڈی مین ہو گا سو ڈوئی
... جہ ... کا کوا + جہان دو تہان برت + جہان دیکہی تو برات وہان گاوے
ساری رات + جہان سیر تہان ہوئی جہانگا مرد وہ کا گور + جہان روکہہ نہین وہان

روکہہ ہے + جہان تو رہان یار رونا گہر + جہان ال تہان یا دل جہان جای ہو گا تہان
پڑے سو کہا + جیہ رار کہی کرتا رہا اوکو بانہ بانکو جا + جیبا سو کہیلے سہاگ ہوا سو لیکہیے لاگ +
جیب مین نہین کہیلی کوڑی چہیلا پہرین گلی گلی + جیتے جی سٹیا موتے ڈہڑ ہو ٹہٹیا + جیتے جاب جا
موی واب داب + جیتے کام سونی کی تہہ + جیتے آسا موی نرا سا + جیتی کہی نہین نگلی جاتی +
جیٹہہ کے سہر و پیٹ + جیسا منہ تیسی تہپیڑ + جیسا شتو ویسی بہیتی + جیسی ماں ویسی جہتی + جیسا ویس
تیسا بہیس + جیسا کاچہ کاچہیے ویسا ناچ ناچیے + جیسا اونٹ لمبی تیسا گدہا خواص + جیسی
کرنی ویسی بہرنی + جیسی روح ویسے فرشتے + جیسی واری دہالی تیسا ہوا سہرا + جیسی نیت
تیسی برکت + جیسی تیری تاقی بنی تیسا مولا بنا + جیسے کنتہا گہر رہے تیسے رہے بدیس
جیسے حسن تیسی بسن + جیسے ہرکن گائی تیسے مین بجائی + جیسے ساجن آئے تیسے جو نا بجہائے
ہمی کہین لگتا نہین جب دل کہین لگ جاتا ہے + جیو جیسے مرجائی گہر گہر ہو جاتی جیو ناقی تیر اوبیو کرو

گنجینہ چہارم در امثال حرف چہا

جہاڑ بچہاتی کا ملی اور رہے نہانی سو + جہڑ بیری کا کانٹا + جہوٹا کوئی کہاتا تو تہوڑی کے باپ
جہوٹ بولون تیرے منہہ پر + جہوٹ بولنا اور گوہ کہانا برابر ہے + جہوٹ کے پانو نہیں کیا جہوٹ
ہاتہہ سے کتّا نہین مارتے + جہوٹ کے آگے سچ روتا پہرے + جہوٹی بات تیا جہوٹے مرگئے
تمکوتب بہی آتی + خزینہ ہفتم در مثلہای حرف جیم تمام شد گنجینہ

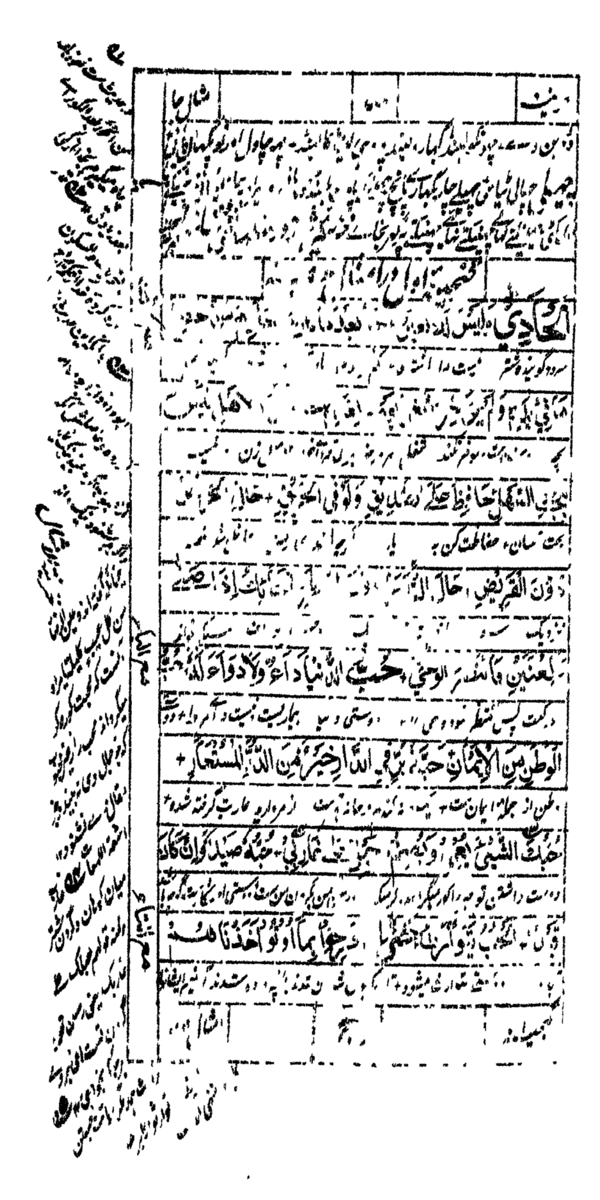
گنجینہ اول در امثال پارسیہ

چارہ نیست درین واقعہ الا تسلیم + چاہ شو مگو برابر راست + چاہ کن را چاہ در پیش
چاہ کن ہمیشہ در چاہ است + چاہ برین از زندان مغال کم نیست چہرا کار ... تا آیینہ

جلیبیوں کی رکھوالی + چوسیوں میں مار دینے ہیں + چور چور پسیرے گیا لیا پھر پسیری ہی سی کیا
چور چور موسا ساتے بہائی + چور چوری کر گیا مسلوں پہول بجاؤ + چور ہو دونوں جانفشین
چور سے کہیں جو رہا دوس کہیں جاگ + چور کا شاہ چراغ + چور کا بہائی گلہ کٹا + چور کا من بنچے میں
چور کا گھر میں مور + چور کی داڑہی میں تنکا + چور کی ماں کوٹھی میں سر دیکے روئے + چور کو چوری کی
سوجہے + چور کو چوری بہاوے + چور کو پکڑے گا نہیں جہنال کو پکڑ لیے گہاٹ سی + چور گٹھری لے گیا
بیگاریوں کو چھٹی ہوتی + چوری اور سر زوری + چوری اور سر ہنگی + چوریکا گڑ میٹھا + چونا چھیلا
دیا ہے تینوں بنگال نہیں چوتی بہا کہو مجھو کہی ہی کہاؤ + چونا بل میں سماتا نہتا چہچہ باندہا چہاج
چونا بجا دے جینی اور ذات بتاوے اپنی + چوہیکا بچہ بل ہی کہودیگا + چوہے کی جلدی کی گردا ہیں
بنساری سے بیٹہنا چھپیرا کہو آنی اور چوروں کالی دے + چپیا کے گو فیصلے میں نام ہو جیتے ہی
چیونٹیوں کو موت کا پہلا سبب ہے + چیونٹیوں گہرنت نام حیونٹی کا بل نہ میں سماتا کہاں جیونٹی
چیونٹی کی جو موت آتی ہے تو پر نکلتے ہیں

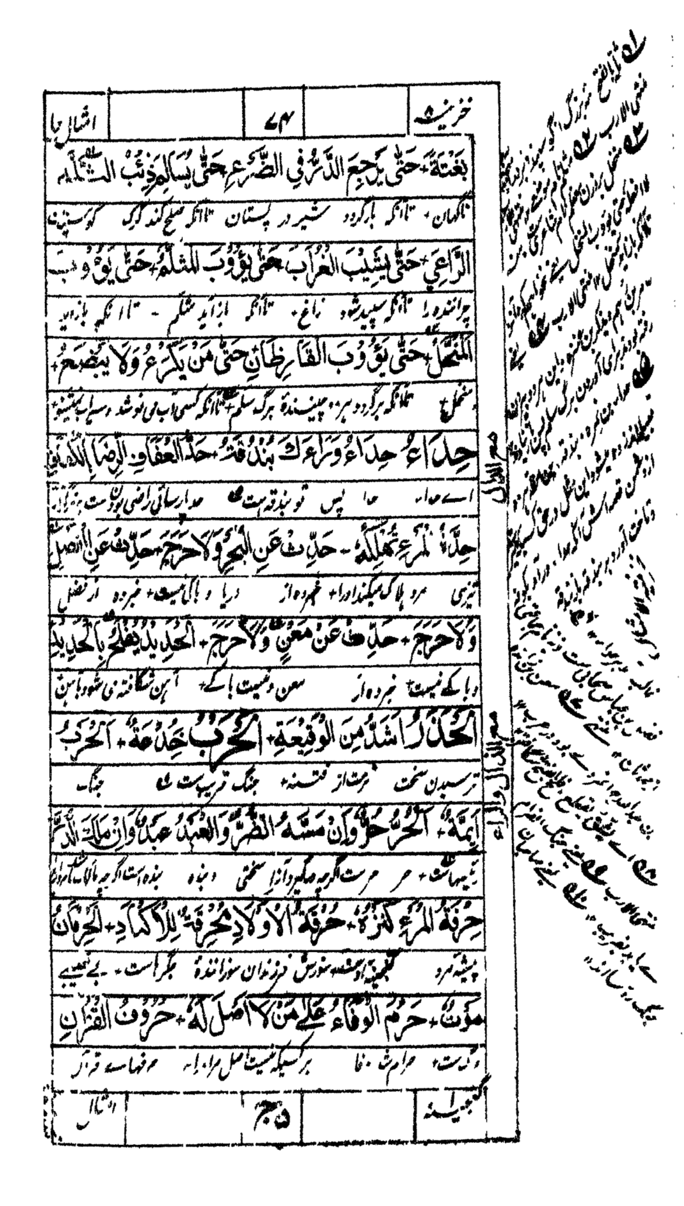
گنجینۂ سوم در امثال حرف چھا

چھاتی پر مونگ دلتی ہیں + چھاتی کا جم + چہاج بولے تو بولے چھلنی کیا بولے جسمیں بہتر چھید چہاج
پانی دیتا ہے + چہاجا جا اجالیسی + تینوں بنگال نہیں چھتی بی بی نکلتی دیکہی + چھپر پر مہر ہیں
نہیں تا چہپے رستم میں چھٹی نہ چلا سو اجرام کا آیا + چھٹی کے پوتڑے اب تک نہیں سوکھے
چھٹی کا دودھ یاد آوے + چھٹی کہوڑی بہسوے گہری + چھری بہلی نہ کنارہی چھری کی دشمن لو + چھری
پایا ہوں تو آپ کو نہیں پایا اپکو پایا ہو تو چھری نہیں پایا + چھوا اور موا + چھوٹا منہہ بڑی بات
چھوٹا گھوڑا سو نہیں ملا + چھوٹے لنگ اور بڑے آئین + چھوڑ بی بی بلا گی چھو کا ٹنڈا ہیں سو جہنکا
چھوٹ دبنا بکا آئی کہرت لوٹ بہا نہیں آیا + چھوڑے گاؤں سے ناتا کیا + چھوڑ اور سے موئے

الوطن من الايمان

حبك الشيء يعمي و يصم

بغتة + حتى يرجع الدر في الضرع + حتى يسالم ذئب الشاء

ناگهان + تا آنکه بازگردد شیر در پستان + تا آنکه صلح کند گرگ گوسپند

الراعي + حتى يشيب الغراب + حتى يؤوب المثلم + حتى يؤوب

چرانندہ را + تا آنکه سپید شود زاغ + تا آنکه باز آید مثلم + تا آنکه باز آید

المنخل + حتى يؤوب القارظان + حتى من يكرع ولا يمصمص

منخل + تا آنکه بازگردد دو چیننده برگ سلم + تا آنکه کسی آب می نوشد

حداء + حداء وراءك بندقة + حد العفاف الرضا بالدون

ای حداء + حدا پس تو بندقه است + حد پارسائی راضی بودن است

حذاء المرء ثمالته + حدث عن البحر ولا حرج + حدث عن الفضل

تیزی مرد + خبر ده از دریا و باکی نیست + خبر ده از فضل

ولا حرج + حدث عن معن ولا حرج + الحديد بالحديد يفلح

و باکی نیست + خبر ده از معن و نیست باکی + آهن شکافته می شود بآهن

الحذر أشد من الوقيعة + الحرب خدعة + الحرب

ترسیدن سخت تر است از فتنه + جنگ فریب است + جنگ

أيمة + الحر حر وإن مسه الضر + والعبد عبد وإن ماله الدر

بی‌شوهر است + حر حر است اگرچه رسیده باشد او را سختی + و بنده بنده است اگرچه بسیار باشد مال او

حرفة المرء كنزه + حرفة الأولاد محرقة للأكباد + الحرمان

پیشه مرد گنجینه اوست + سوزش فرزندان سوزاننده جگر است + بی بهره

موت + حرم الوفاء على من لا أصل له + حروف القرآن

مرگ است + حرام شد وفا بر کسیکه نیست اصل مر او را + حرفهای قرآن

سُیُوفٌ لِقَتْلِ الشَّیْطَانِ + اَلْحَرِیْصُ فَقِیْرٌ وَاِنْ مَلَكَ الدُّنْیَا

شمشیرهاست برای کشتن شیطان + حریص محتاج است اگرچه مالک شود دنیا

اَلْحُرِّیَّةُ فِیْ رَفْضِ الشَّهَوَاتِ حَرَفٌ حَائِرٌ مِنْ كُوْعِهَا

حریت در گذاشتن خواهشها ست رخنه افکند بریدگی از کوع وی

اَلْحَزْمُ سُوْءُ الظَّنِّ حَسْبُكَ مِنْ غِنًى شِبَعٌ وَرِیٌّ اَلْحَسَدُ

هشیاری بدگمانی ست + بس ست ترا از توانگری سیری و سیرابی + رشک

یَقْتُلُ الْحَاسِدَ قَبْلَ اَنْ یَّصِلَ اِلَی الْمَحْسُوْدِ + اَلْحَسَدُ لِلصَّدِیْقِ مِنْ

میکشد حاسد را پیش از رسیدن حسد سوی کسیکه حسد کرده شده + رشک بر دوست

سُقْمُ الْمُرُوَّةِ + حُسْنُ الْاَدَبِ یَسْتُرُ قُبْحَ النَّسَبِ + حُسْنُ الْخُلُقِ

بیماری مروت ست + خوبی ادب می پوشد زشتی نسب را + خوبی خلق

غَنِیْمَةٌ + حُسْنُ الْخُلُقِ یُوْجِبُ الْمَوَدَّةَ + حُسْنُ الذِّكْرِ ثَمَرَةُ الْعُمْرِ +

غنیمت ست + خوبی خلق واجب میکند دوستی + خوبی ذکر بر عمر ست +

حُسْنُ الصَّبْرِ طَلِیْعَةُ الظَّفَرِ + حُسْنُ نَبَاتِ الْاَرْضِ مِنْ كَرَمِ

خوبی صبر طلایهٔ پیروزی ست + خوبی رویندگی زمین از جوانمردی

الْبَذْرِ + حُسْنُ الصَّوْتِ وَالْعَقْلُ لَا یَجْتَمِعَانِ + اَلْحُسْنُ اَحْمَرُ

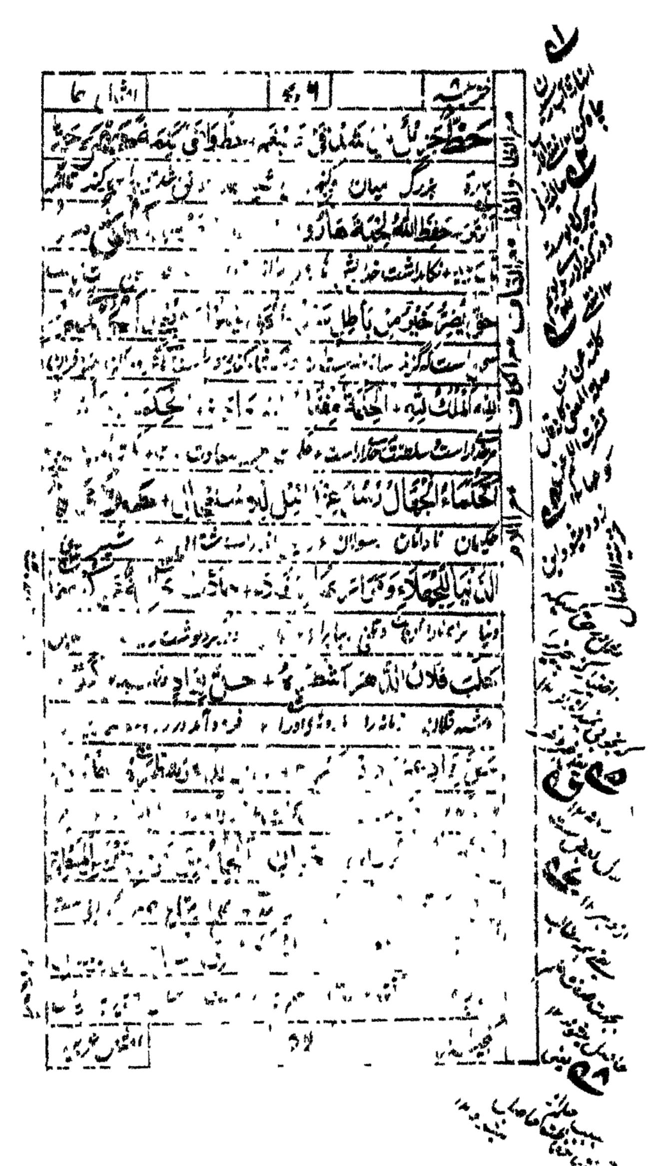
تخم ست + خوبی آواز و عقل فراهم نمیشوند + خوبی سرخ ست

حَسَنَاتُ الْاَبْرَارِ سَیِّئَاتُ الْمُقَرَّبِیْنَ + اَلْحَسَنَاتُ یُذْهِبْنَ

نیکیهاے نیکان بدیهاے مقربان ست + نیکیها مے برد

السَّیِّئَاتِ + اَلْحَسُوْدُ مَغْمُوْمٌ + حَشْرُ الرَّیَاحِیْنِ كَنَشْرِ الْبَسَاتِیْنِ

بدیها را + حاسد غمگین ست + جمع کردن ریحان با مانند بوی خوش باغها ست

خوشنویسی ۷۷

الذهب و حلي النساء الذهب + حليت صفر مهمان

ادب است و پیرایه زنان ... زرست ... خوشی

عمّة لا تبال بمن تركبه + الجاد يغوي ...

از ان باک مدار بکسی که سوار شود ... سرخی

الخد حمال و حمرة العين استهلال + حمرة ...

رخساره خوش است ... سرخی ...

الوجه حمرة ... دماء + ...

ترسنده یعنی ... خوش نهاست ...

الطعام خير من ... ب ... ارم

خوردنی بهتر است از ...

حسن فنج ليس منها ... لا ...

بانگ کردن ترفیت ...

في ... + ... بيس + ...

در نقصان است + شرم ... او ست + شرم ...

كله الحياء جزء من الايمان + ...

... + شرم حصه ایست از ایمان + ...

صد ... خط ...

... گرفته شود ...

التجنيس ... رمانی ...

حاجت مشاهدت ... و لالم ...

التجنيس ... ۷۸

تحصیل حاصل بیهوده است + حاکم تمام گوش می باید + حال تحته بر سرشاد میزند + حبذا اگر خانه خود تمام گلشن است + حب الوطن از ملک سلیمان خوشتر + حرام خوردن شنغم حرارتش فرو نشست + حرف پوست کنده باید گفت + حرف مد زبان بد باشد + حرف حق بر زبان شود جاری + حریف پخته با خود همیشه در جنگ است + حریف حریف را میشناسد + حریف خود را میشناسد + حساب دوستان در دل + حسن چون در پرده شد زنهار گرد او مگرد + حق بحقدار رسید + حکایت از مثل بمثل شود + حکم حاکم مرگ مفاجات + حکمت شنیدن از لقمان صواب است + حلوا بکسی که بخت نکشید + حلوا گفتن دهن شیرین نمیشود + حلوا خوردن را روی باید + حوران بهشتی را دوزخ بود اعراف + از دوزخیان پرس که اعراف بهشت است + حیف از مردن افسوس از دل بستن + حیله جو را بهانه بسیار است + حیله رزق بهانه موت

گنجینه سوم در امثال هندیه

حاتم کی گور پر لات ماری + حاضر کو حجت نہیں + حاضر سکے میلے میں کوئی ہو + حاضر میری دو رجھنی + حال میں فال ابی ہی میں مسل + حال گیا احوال گیا دل کا خیال نگیا + حال کا نہ قال کا ٹکڑا روٹی جیسے بھر دال کا + حج کا حج بنج کا بنج + حرام کہانا شنغم ترزبان ہو + حساب جو جو بخشش سو سو + حساب نت نیا + حق ہی ور نا حق نا حق ہو حق کا راضی خدا ہو + حق کر حلال کر ایک دن مین ... حلق کا نہ تالو کا یہ مال میہان نالو کا + حلق کر دریا حلق ... حلوائی کی دوکان ور دادی جی کی فاتحہ + حلوائی کی جاتی ... حمامی کی گھوڑی عراقی کو لات ماری + حور بہی سوکن ہو تو ... ہو ...

خزینه ششم در مثلهای حرف خا مشتمل سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

خاﻟطوا الناس وزایلوهم + خالف نفسك تستریح
آمیزش کنید با مردمان و فراوات کنید شما از وے مخالفت کن نفس خود را تا راحت یابی
وبال + الخائن خائف + الخائن فی المبذ وبر کالخائن فی الموفو
گران ست + خیانت کننده ترسان ست + خائن در کاشته شده مانند خائن ست
الخبیثات للخبیثین + خذ الامر بقوابله + خذ القلیل
زنان پلید برای مردان پلید اند + بگیر کار را به قابلها او + بگیر اندک را
من اللئیم وذمه + خذ اللص قبل ان یاخذک + خذ النفس
از ناکس و مذمت کن + بگیر دزد را پیش از آنکه بگیرد + بگیر نفس
قبل ان تاخذک + خذ درج الضب + خذ ما صفا دع ما کدر
پیش از آنکه بگیرد ترا + بگیر راه سوسمار + بگیر آنچه صاف شد بگزار آنچه تیره شد
خذ من الرضفة ما علیها + خذ من جذع ما اعطاک + خذه
بگیر از رضفه آنچه بروے ست + بگیر از جذع آنچه داد ترا + بگیر آنرا
سبعة اخذه ولو بقرطی ماریة + خرقاء وجدت صوفا
شیر ماده + بگیر آنرا اگرچه باشد به دو گوشواره ماریه + خرقاء یافت پشم گوسپند را
خرقاء ذات نیقة + خزائن البحار تستفیض من قطرات
خرقاء صاحب آراستگی + خزانه‌هاے دریا استفاضه میکنند از قطره‌هاے
الامطار + خسر الدنیا والآخرة + الخضاب شباب ثان
باران + زیانکار شد در دنیا و آخرت + خضاب جوانی دوم ست
الخطوة عند الحاجة رجولیة + الخط عقال العقل
نزدیک حاجت مردانگی ست + نبشتن رسن عقل ست
امثال عربیه

اللّه تأمن من غیره + خلوتک أتقی لحیائک خادمک الحیّ

از خدا با خوف شوی ایمن از غیر او + تنها بودن تو نگاه بان تر است برای حیای تو + میان حیّ

قبض وأفرح + خاب نفقتی لذا ... من الیسیر + الخلة

قبضه کن شاد شو + خاب شد محتاج نزد یک بزرگان باحسان اندک + درویشی

تدعو الی السلّة + خل سبیلا من وهی سقاؤه ومن هریق

میخواند سوی ... دزدی + بگذار راه کسیکه شگافته شد مشک او و کسیکه ریخته شد

الفلاة ماؤه + خلوص الود من حسن العهد + خلوص

در بیابان آب او + خالص شدن دوستی از خوبی پیمان است + خالص شدن

النیة خلاصة الطینة + خلو القلب خیر من ملأ الکیس

نیت خلاصهٔ بخت نیست + خالی شدن دل بهتر است از پری کیسه

خیل المرء دلیل عقله + الخمر ام الخبائث + الخمر مطیة لکل

... سست مرد نشان دانش است + شراب اصل پلیدیها + شراب سوار برای هر

خضیاء خمول الذکر أسنی من الذکر الذمیم + الحنق یخرج

تنها ... ذکر بهتر است از ذکر بد + فرجهای تنگ بیرون مود

خواص الأشیاء حق + خوف الله یجلی القلب

چیزها ثابت است + ترس خدا روشن میکند ...

شتیة ... یجاب من یدلک علی الخیر + خیر الأمور اوسطها

بهتر ... رهنمونی اند ترا بر نیکی + بهترین کارها میانهٔ آنهاست

... جدیدها وخیر الاخوان قدیمها + خیر الرفقاء

نو آنهاست و بهترین برادران قدیم آنهاست + بهترین رفیقان

ربیعة * خیر الرفیق فی الطریق خبز الدقیق والسویق * خیر

بهترین رفیق در راه نان آرد و سویق است * بهتر

الشیء الحدید * خیر الغنی القنوع و شرّ الفقر الخضوع

چیزی تازه است * بهترین توانگری قنوع است و بدتر فقر فروتنی است

خیر ما وقع * خیر قلیل * خیر الکلام ما قلّ ودلّ

خیر چیزیست که واقع شده * خیر قلیل بود * بهترین کلام آنکه کم و دلالت کند

خیر المواهب العقل * خیر النساء الابکار * خیر المال

و الدلیل * بهترین بخشش عقل است * بهترین زنان بکرها است * بهترین مال

نسل * خیر المال سکة مأبورة او مهرة مأمورة * خیر المال عین ساهرة

نسل است * خرما بن گشن داده شده یا کره مادیان نسل یافته * بهترین مال چشمه بیدار است

لعین نائمة * خیر المال عین خرارة فی ارض خوارة

برای چشم خوابنده * بهترین مال چشمه ایست بسیار روان در زمین نرم * بهترین

الناس من ینفع الناس * خیر النساء السوافر * خیر النساء

مردمان کسی است که نفع کند مردم را * بهترین زنان گشاده رویانند * بهترین زنان

الودود الولود * الخیل اعلم بفرسانها

مهربان زاینده * اسپ داناتر است به سواران خود *

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

خاک را ... در ... خاکی ... آسایش دیده ... ها ... است

... خاک عزیزان ... خشت آسیا ... خاکش ... خویش ...

خانه ... دوست ... سیاه * خاموشی زبان سوسن غماز آزادگی اوست خاموشی

علامت رضاست + خانهٔ درویش را شمعی از مهتاب نیست + خانهٔ تنگ و دلی
فراخ + خانهٔ خالی دیو میگیرد + خانهٔ دوستان بروب و در دشمن را مکوب + خانهٔ پر ز شیشه را
سنگی بس است + خانه جدا بگور جدا + خانه ویران میشود چون طفل گرید + خانه را خالی
در خانه و آبی در بازار + **خبر** خط همه معتبر + **خدا** با خلق و خلق با خدا + خداوند سلیمان ده
خدا که میدهد بپیمبر سید که کیستی + خدا را اندیده اند بعقل شناخته اند + خداوند داری چه غم داری
خدائیکه دندان دهد نان دهد + خدائیکه بالا و پست آفرید + زبردست و زیردست آفرید
خدای جهانرا جهان تنگ نیست + کمیت مرا نیز پالنگ نیست + **خران** را کسی در سبوی
نخواند مگر آنزمان کاب هیزم نماند + خر ار جل اطلس بپوشد خرست + خر بکار آید گیرواز
منت برآ + خر با بریه از شیر مردم در + خر ببسته بهتر اگر چه دزد آشنا باشد + خربوزه بچو زرا
بقالیز چه کار + خربوزهٔ شیرین نصیب شغال ست + خربوزهٔ شیرین کمبختی نفران + خر
چه داند بهای قند و نبات + خر خالی یرغه میرود + خر خفته جو نمیخورد + خر خواجه خر من خواجه
خر را خدا شاخ نمیدهد + خرس در کوه بوعلی سیناست + خر عیسی اگر بمکه برندش چون
بیاید هنوز خر باشد + خر عیسی باسمان نرود + خر که جو دید کاه نمیخورد + خر وش در بریده را
نمی خرند + خرما را پوست باید مغز + خروس بی هنگام ست + خر بجان و پالانش دگری +
خری ببغداد بیکی ببرید + خر یله از خری بماند دم و گوشش باید برید + **خسر** قسم ساق شرعی
+ خس کم و جهان پاک + **خصم** چون پشت داد هیچ مگو + خصم خصم خود را میشناسد + **خفته** را
خفته کی کند بیدار + **خلاف** رای سلطان رای جستن * بخون خویشتن باید دست شستن +
خلعت غفران گناه را بپوشد + خلق خدا ملک خدا + خلوت از اغیار باید نه زیار + **خنده**
مردم از شادی باشد و خنده بوزینه از غم + خندهٔ گل گریهٔ گلاب بار آرد + **خواب** یک خواب نیست
و باشد مختلف تعبیرها + خواب آسایش جان ست + خواب چهار پهلو میکند خواب خرگوش

میکند + خواجه آنست که با شد غم خدمتگارش + خواجه داند بهای شاخ نبات + خو بهار
اگر وای ست با ذرنحطا + خوب شد که بیل مو + خود فضیحت و دیگران را نصیحت + خود غلط
انشا غلط املا غلط + خود کرده را چه درمان + خود گشته را تعزیت نباید + خود پسندی
جان من نان نادانی بود + خود پسند خلق نیست + خورده نه برده ای وای در گردن
خورده جان به که تنها خوری + وای بر آن خورده که تنها خوری + خورشید روی همه
سیاه کند و روی او سپید + خوشی آن کس ندارد دوستی + خوش عیش باش تا امان یابی +
خوش حال آن کسانیکه بر حال خوش اند + خوش حال کسی که باز دیاد کند + خوش وقت کسیکه
خوش عیش نکرد زن ندارد + خوشتر خویش بیگانگان است و خوی بیگانه خویشان + خوشامد
به کراگفتی خوش آمد + خوشه یکسر زند + خون حسن و حسین و م الا خویش است + خون فلانی
سرخ تر از خون فلانی نیست + خون را به آب شویند خون را بخون نشویند + خوید در طبیعت
نشست + ندید وجبر بوقت مرگ از دست + خویشی بخوشی + خویش امکان بیگانه

گنجینه سوم در امثال هندیه

خارشتی کتیا مخمل کی جھول + خاک چاٹ کے بات کرو + خاک ڈالو + ...
دھول نکالنے کے پھول خاک چھانتی پھرتی + خالا کی چھاتی ... بنا
خاسری خالا کے گن موسری + خالا ... بیٹ گندا ساتھ چور ... + خالی
قلندر ... خالی بنیا کیا کرے ... کے وہاں ... + خالی ...
خالی ... کیا جاتا ... ایک سند لیا جاتا **خدا** کا دیا ... خدا کا دیا کاندھے پر چھوں کا
دیا ... خدا کا گھر ... سے دور ... سے پرے ... رتے ... جیسے
خدا سے ... کبھی چھوٹا ... خدا کی ... خدا ہی جانے ... خدا کی ... میں ...

خدا کو دیکھا نہیں عقل سے پہچانا ہے + خدا رزاق کو ناخون نہ دیوے کہ سر کہجلا + خدا دینگہ
دے تو وہ بہو سہو + خدا دیتا ہے تو چھپر پھاڑ کے دیتا ہے + خدا دیتا ہے تو نہیں دیتا تو
کون ہے + خدا رزاق ہے بندہ قزاق ہے + خدا کی کوئی نکہی منہہ دیکہی بات
مہربان تو جگ مہربان + خدمت سے عظمت ہے + خراب خستہ تمام گشتا
ہاتھہ کاٹے ہی سکتے + خربوزہ کو دیکھہ کے خربوزہ رنگ پکڑتا ہے + خربوزہ چھری پر
خربوزہ پر ... چھری خربوزے پر گرے تو خربوزے کا ضرر + خسیس کا کھانا ...
... ضرر + خضری ... ہوتی ہے + خلق کا حلق کس نے بند کیا ہے + خنجر تلے کسی
... لیا تو پھر کیا + خواب خرگوش میں ہے + خوان بڑا خوان پوش بڑا کھولا ...
... + خوان پاک خوان بہشت ... تو خاک ہی خاک + خوب ہی گاڑھی
... ہے + خوب ہی راز ... + خوشامد ...
خوگیرہ بہرتی + خیرات کے ... + خیر کی جو تی خیرات ...
ملا ... + خیالا پانچ + خیالا جال ... تمام شد رسالہ حرف خا ... گنجینہ

گنجینہ اولی در امثال عربیہ

داء النفس الحرص دار من خفاك بجحل دا ... من ...
بیماری نفس حرص است + دعوت ... امیر ...
آلة ... الخیر کفاعلہ + الدنیا ... راحم الله ...
رہنما ... ماند کنندہ نیکی ست + ... دنیا ... است ...
ثلث ... اذہب من سیف الحجاج ... لم غضلہ
... رسانندہ ... + ... که در ... گذ ...

الثقاف + الدر هو حجة العقلاء دع ما يريبك الى ما لا يريبك

ثقاف + درهم سپید ... [illegible]

دعوا دعوة كوكبية + دعوة المظلوم مجابة دق

دعوت کردند دعوت کوکبی + دعای مظلوم مقبول است + کوفتن

بالمحال يحب القلقل + دلني في المشي من يهدي السبيل

به محال دانه قلقل را ... رهنمونی کرد مرا ... [illegible]

دلو السماء لا يروي الظمآن + دليل ... قوله ودليل

دلو آسمان سیراب نمیکند تشنه را + دلیل ... [illegible]

اصله فعله + دماء الملوك اشفى من الكلب + دمت لنفسك

اصلش فعل اوست + خونهای پادشاهان شافی ... [illegible]

قبل النوم مضطجعا + دم على كظم الغيظ ... عواقبك

[illegible]

الدنيا اشبه شيء بالحلم النيام ظل الغمام + الدنيا

دنیا ... به احتلام خواهندگی ... + دنیا

امنية والاموال عارية + الدنيا ... [illegible]

آرزو است و مالها عاریت + دنیا مردار است ... [illegible]

ذو الاخص الا بالزور + الدنيا سجن المؤمن وجنة الكافر

دروغ است حاصل ... + دنیا قید ... [illegible]

الدنيا عرض حاضر يأكل منها البر والفاجر + الدنيا كنيف

دنیا متاعیست موجود میخورند از ان نیکوکار و بدکار + دنیا پاخانه

الدنیا مزرعة الآخرة - الدنیا داحة لیس فیها
دنیا کشت آخرت است + دنیا نقیصت نیست در آن آسایش
الدنیا تطلب الهارب وتهرب من الطالب
دنیا می‌جوید گریزنده را و میگریزد از جوینده
وقتک الذی انت فیه + دواء الشوق ان تجمعه
وقت تست آنکه تو در آن وقت هستی + دوای شوق آنکه فراهم آوری
السرور برؤیة الاخوان - الدواة انفع الادوات + دولة
خوشی دیدن برادرانست + دواة سودمندترین آلهاست
الاشرار محنة الاخیار - دولة الارزال آفة الرجال
دولت اشرار آفت اخیار است + دولت ارزال آفت مردان است

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

داد حق را قابلیت شرط نیست بلکه شرط قابلیت داد اوست + داشته آید بکار
گرچه بود مار + داغ بان مجوز + دامن کشان میرود + دامن کشان حسن دل آویز
راچه غم کاشفتگان عشق گریبان دریده اند + دامن پاک را که بدامن آلوده بندند
پاک هم پلید شود + دانا با شتابی ره کند و نادان بزخم چوگان + دانشمند را
دست کوته به از دستار دراز + دانه گندم ای دانه مروارید قیمتی ترست اگر وقت
گرسنگی پیدا شود + دانه به از تر زر مادرست + در آرد طمع مرغ و ماهی به بند
جوانمرد ره دیده هوشمند + در بیشه گمان مبر که خالی ست + شاید که پلنگ خفته

باشد + در برابر چو گوسپند سلیم + در قفا همچو گرگ مردم در + در بیابان فقیر سوخته را شلغم
پخته به که نقره خام + در بلا بودن به از بیم بلا + در پای تو بریزم انچه در دست من است
در جنگ حلوا نجش نمیکنند + در خانهٔ مور شبنمی طوفانست + در خانهٔ کدخدا اندکی همه چیز +
در خانه اگر کس است حرفیش بس است + در خانه آرد نی و در کوچه دو تنور + در خانهٔ بینوا
چه پنج و چه شش + در خانه هر چه باشد مهمان هر که باشد + در خانهٔ خدا دائم باز است + درخت
کاهلی کفر آورد بار + درختی که اکنون گرفته است پای + به نیروی مردی بر آید ز جای + درختی
که از وی بهی بکسی نرسد به بی آبی خشک به + درد اینش دردمند بگو درد که طبیب میفرماید
و این نقش حیص بیص را شکر میباید + درد را خدا بدستان خود میدهد + دردم از یار است
و درمان نیز هم + درد بکش تا بدوائی رسی + درد عاشق نشود به بمداوای طبیب + در طریقت
هر چه پیش سالک آید خیر اوست + در عفو لذتیست که در انتقام نیست + در عین اختیار مرا اختیار نیست
+ در غوره گی مویز شده + در قصص انبیا مضاحک نگنجد + در کار خیر حاجت هیچ استخاره نیست
در که میکوبی و خانه که میپرسی + در میان قبر یا گرد میخواهد + در مقام تشنگی هزار مروارید بقطرهٔ
آبی نیرزد + درمان بکسی رسد که دردی دارد + در نیستی مردن به که حاجت پیش کسی بردن
درویش هر کجا که شب آید سرای اوست + درویش صفت باش کلاه تتری دار + در هیچ دو نیشتر
زوال نبیند + دروغگو را تا بخانه باید رسانید + دروغ مصلحت آمیز به ز راستی فتنه انگیز + دروغگو
را حافظه نباشد + درودگر بی سرزنش کار نکند + درودگر تیشه را بخود میزند + در دروازهٔ شهر
میتوان بست نتوان دهن مخالفان بست + در هر که بنگری بهمین داغ مبتلاست + در
هشتاد سالگی مشق تنبور میکند + در یک خانه دو مهمان نگنجد + در یتیم را همه کس مشتری نبود
دزد از خانهٔ مفلس خجل آید بیرون + دزد مشتاق تر از صاحب کالا باشد + دزد باش و مرد
باش + دزد جوانمرد به از بازرگان بخیل + دزد ناگرفته سلطان است + دزد براهی

رود و صاحب کالا ایی + دزد دانا میکشد اول چراغ خانه را + دزد می‌آید بخانه میدزد و متاع خانه
دزدیده بود آنچه بخانه خداوند + دست [illegible] بهمه چیز رسیده + دست بکاسه و مشت به پیشانی
دست بکار و دل بیار + دست بی هنر کفچهٔ گدائیست + دست تنگ [illegible] + دست بالای دست بسیار است
دست پیش را بدل نیست + دست چپ [illegible] برای دادن خار در دو کف بخیل برای گرفتن دست حبیب
از دوست است نه شناسد + دست و دهان خود گر نخوری زیان خود + دست دست را ول
ست + دست را دست میشناسد + دست را دست میشوید هر دو دست رو را + دست زیر
سنگ را آهسته باید کشید + دست زیر بالا + دست شکسته وبال گردن + دستش بر سنگ است
دستش در کیسهٔ خلیفه است + دست کار دل نمیکند دل کار دست میکند + دست کوته
و کله دراز + دشمن گر قویست نگهبان قوی‌تر است + دشمن دانا به از دوست نادان +
دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد + دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست + دعای گوشه
نشینان بلا بگرداند + دل آگاه و استغنا + دل خوش باشد نان مادر روغن افتاد + دل بدست
آور که حج اکبر است + دل بدست آ و هر چه خواهی کن + دل بدست آر تا کسی باشی +
دل تاریک را جان روشن نباشد + دل آن انگور دور و ده جگر را + دل را بدل رهیست
درین گنبد سپهر + از سو کینه کینه وز سوی مهر مهر + دل که افسرده شد از سینه بدر باید کرد +
دل نخواسته عذر بسیار + دلیر تیغ را کار فرماید و غیور بازو + دم عیسی در زندگانی دیگر
و دنبه را بگرگ سپارد + دندان زدن شیر شغال را مبارکست و آهو را شوم + دندان
طمع کنده + دندان طمع تیز کرده + دندانی که درد کند باید کند + دنیا بیک قرار نیست
دنیا پنج روزه است + دوا [illegible] خاموشی ست + دو بامداد گر آید کسی بخدمت
شاه + [illegible] هر آینه در وی [illegible] دوباره نیست کس را زندگانی + دو
حرف درسبق بیاده [illegible] دو دل یک شود بشکند کوه و زلف پراگندگی

آرد انبوه را نه دو رنگی سیب از سیلی دوست + دوران باخبر در حضور و نزدیکان بی بصر
دور + دوستان الجاکنی محروم + تو که با دشمنان نظر داری + دوستان در زندان
بکار آیند که بر سفره دشمنان هم دوست نمایند + دوست آن باشد که گیرد دست دوست
در پریشان حالی و درماندگی + دولت نه بر خدا است کس انغلط + دولت تحت را بقا نیست
دولت آنست که بی خون دل آید بکنار + دولت وران سر است که از میهمان سست + دو
مرغ جنگ کنند فائده به تیر گیرد + دونده با دست که دریا و کوه را سهل گیرد + دو بدن خرگوش
پسندیدم لیکن از گوشش میدم + ده خراب خیلی زارد + ده درویش در گلیمی بخسپند
و دو بادشاه در اقلیمی نگنجند + ده در دنیا ستان در آخرت + ده کجا درختان کجا + ده
بینی فرسنگ می پرسی + ده مرده مرد را احمق کند + دهن سگ بلقمه دوخته به + دهن
بی آب را انگشت باید درید چنانکه لب تیر را از ناخن + ده ویران چه اینها + دیده
را نا خنه با ناخن + دیده سخت است سخت است شکسته چنانکه باد [illegible] انگشت و دیده [illegible]
چه کند [illegible] خرد [illegible] [illegible]
[illegible] + دیده [illegible] گواه [illegible] + دید آشنا و دید [illegible] + [illegible] دیر [illegible]
دیر [illegible] شتاب [illegible] + دی رفت و پری رفته و روز امروز است + دیگ [illegible]
می آید + دیگ کرمش بجوش آمد بجارش بهم رسید + دیگ [illegible] سیه میکند + دیوار [illegible]
شده + دیوارش دوخته شد + دیوانه بکار خویش هشیار + دیوانه آهو لبس است + دیوانه
باش تا غم تو دیگران خورند + دیوانه همان به که بود اندر بند + دیو از خدا خوشنود نباشد
دیو بگریزد از ان قوم که قرآن خوانند + دیو خوش خلق به از حور گره پیشانی +

گنجینه سوم در امثال هندیه

دا تا کی نا تو پهاڑ چڑھے + داتا دے بھنڈاریکا پیٹ پھٹے + داتا کے تین گن

...ے دست دیکے چہین لے + دادی راج نہ کہاسے پان + دانت کہاوت کتو بران دال
نی ہو + دم تیرین کا ... + دامو نکار وتہا باتون سو نہین منتا + دانت کریدنیکو تنکا
نہین بچا + دانت کاٹی روٹی ہو + دانہ نہ گہاس پانی چہہ چہہ وقت + دانے کو
تاسپے سوار نیکو پاوے + دائی کے آگے پیٹ کیا چہپانا + دائی جانے اپنی ہائی دائی جلی
سکے ... امو کرا + دائی کے سر ان پہول + دائی ہو میٹھی دادا ہو میٹھا سہر کی کو جاسے
دائی ... گہر امو تی + دبا بنیا پورا تولے + دبلے مارین شاہ مدار + دہاد مین
... گئے ... دیے پر چیونٹی بہی کاٹ کہاتی ہو + در زیگی کی ... کہیں ...
... دریا مین رہنا اور مگرمچہ سے بیر + دریا پر جانا اور پیاسے آنا + د...
... دس گہٹا ہی کے دیکہتے ہین + دستار رفتار گفتار کردار سے
... جاری ہوتی ہو + دستی سمستی دشمن کی زبان بغل مین + دشمن سونے سوتے
... دشمن ... دانتوں مین زبان + دکہ سیتے نہ باوڑی بے
... دکہ بہرتی ... اور کو ... کہائے + دکہیا دکہیہ و سکہیا ...
... دل سے + دل ... دلکو دل سے راہ ہو + دل کا مالک خدا ہے + ڈلو کا دہر
... دلی کی دلوالی منہہ چکنا پیٹ خالی + دلی کی کمائی بارہ ... مین
... دمڑی کی بلبل ٹکا چہنائی + دمڑی کی بڑہیا ٹکا سر منڈائی + دمڑی کی ...
... دمڑی کی گہوڑی چہہ پسیری دانہ + دمڑی کی ارہر تو ساری رات گہر + دمڑی کی گہوا
... دمڑی کی ہانڈی لیتے ہین تو اوسے بہی ٹہونک بجاکے لیتے ہین + دمڑی کا
... دم غنیمت ہے + دم کا کیا بہروسا آیا نہ آیا + دم مین دم ... باندہ کے
... دم ناک مین آیا ہے + دن کو او نی رات کو چرخا پونی + دن ...
... دنیا ظاہر پرست ہی + دنیا ہے اور خوشامد ہو + دوا ...

کہا سر سنگ ہوتے ہیں + دو اندھے گھر نہیں ملاتے + دوا کے لیے ڈوب مرے تو نہیں
ملتا + دوالی کی کلھیا + دو دل راضی تو کیا کریگا قاضی + دودھ کا جلا چھاچھ پھونک
پھونک پیے + دودھ بھی دھولا چھاچھ بھی دھولی + دودھ کا دودھ پانی کا پانی + دودھ کا
دانت نہ ٹوٹے + دودھ کا سا ابال آیا چلا گیا + دودھ کی سی مکھی نکال پھینک
دیا + دودھیل گائے کی دو لاتیں بھی سہتے ہیں + دور کے ڈھول سہانے + دوڑ پیچھے گھر
پڑے + دو قصائیوں میں گائے مردار + دو گاؤں کی پاہی گئے مرے آنا جانا + دو [illegible]
مرغی حرام + دو مسلمانی نشین بھو آنا کانی + دونوں ہاتھوں پگڑی سنبھالنی پڑی جب
دونوں ہاتھوں سنبھالے نہیں سنبھلتا + دونوں ہاتھوں تالی بجتی ہے + دو دین سے
گئے پانڈے حلوا ملا نہ مانڈے + دہ پوشش شلیتہ بھاری + دہی بھات کا موسل
دیا ہی آٹے آ پہو + دیا بتی سنجھ بھئے ترا آئی + دیا ہاتھ کو لگے لٹا [illegible]
بدل کا کون ساتھ + دیہی دہ بیٹھیں + دیس چھوڑی پردیس بھیک + دیکھی اوٹ کس
کل بیٹھے + دیکھے دیدار اور مار سہے ہزار + دیکھی سانپ کی نظر کھلائے سونے کا نوالا
دیکھو بھالے شیخ جی اور چیر و سید ہو تین + دیکھو کادہ ہاتراں ذیل جلیب ہے + دیکھی پیر
تیری کرامات + دیکھی تیری کالپی اور باون پورا وجاڑ + دیکھا شہر بنگالہ دانت لال منہ کالا
+ دیکھا تیرا چھند بند پھٹا جامہ تین بند + دیکھا سو کھایا منہ باون چکا + دیکھتا بھالا
صدقے گئی خالا + دیکھو بگاڑ جیتری مت ترسا او جی + دنیا تھوڑا دلاسا بہت + دینے کے
ناؤں دروازہ نہیں دیتے + دیو گیا سو پاو گیا بوو گیا سو لونی گا + دینے کے تلے اندھیارا

گنجینہ چہارم در امثال حرف ڈ

ڈہان پان + ڈہاتی ڈہاتی کرم لکھا سو پائی + ڈہم ڈہو سٹر کا ہو ہوا کرے

بیچ آوی ٹوٹا + دھتا سیٹھ بنے بہن + دہن کا دہن گیا اور میت کی میت گئی
دہنوتی کے کاشا چبا دوڑ ہولوگی ہجارز + دھوبی کا چیلا آدھا ادھ چیلا
آدھا میلا + دہوبی روئے پلائی کو میاں روویں کپڑوں کو + دہوبی بنا جا کر
سا سیٹھی اور پتا خ + دہوکے کی ٹٹی + دہول کی ستی نہیں باتی جاتی + دہوند ہو
دو پاؤں دہونڈ جے جا پاؤں دہی چھوڑ دا ما دیبارا + دہیرا سو گنبھیر +
دہیر یاری میں کہوں بو ہیر یاری تو کان دے + دہیں ہونگر اللہ میاں تو گڑ دہنیک دھکا

گنجینہ پنجم در مثلہائے حرف ڈال

ڈائن کھائے تو منہ لال نہ کھائے تو منہ لال + ڈائن بھی دس گھر چھوڑ کر
کھاتی ہے + ڈر لی رنڈی تیری دید لیسے + ڈرپن لومڑی سو اور نام دلیر خاں
ڈوبا بنس کبیر کا جو اوپجے پوت کمال + ڈوبے کنتہ بہر وسے تیر
ڈوبتے کو تنکے کا آسرا بہت ہے + ڈورے ڈالتے ہیں + ڈوم بنیا پوستی
تینوں بے ایمان + ڈومنی کی لونڈی + ڈیڑہ پاؤ آٹا اور پل پر رسوئی + ڈیڑہ
چاول اپنے جدا ہی پکاتے ہیں + ڈیڑہ اینٹ کی مسجد جدی بنانی ڈہیں ڈہیل ڈھول گنبد آواز در

گنجینہ ششم در امثال حرف ڈھا

ڈھاک کے تین ہی پات + ڈھاک تلے کے پھوہڑ مہوئے تلے کے سگھڑ ڈھاک کے
بنگال کوڑی کنگال + ڈھال تلوار سرہانے اور چوتڑ بند بجانے + ڈھونڈھ
لاؤ تو بتا دیں + خزینہ یازدہم در مثلہائے حرف ذال مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

ذِكْرُ الطَّاغِي فِي طُغْيَانِهِ + ذِكْرُ الْعَيْشِ نِصْفُ الْعَيْشِ +

تکرار طاغی را در طغیانش + یاد کردن عیش نصف عیش است +

ذِكْرُ الشَّبَابِ حَسْرَةٌ + ذِكْرُ الْوَحْشَةِ وَحْشَةٌ + ذِكْرُ الْمَوْتِ جَلَاءٌ

یاد کردن جوانی حسرت است + یاد کردن وحشت وحشت است + یاد کردن موت صفای

لِلْقَلْبِ + ذَكَّرْتَنِي الطَّعْنَ وَكُنْتُ نَاسِيًا + ذَكَّرَنِي حِمَارِي أَهْلِي +

دل است + یاد دادی مرا طعن را و بودم فراموش کننده + یاد داد مرا خر من اهل مرا +

ذَلَاقَةُ اللِّسَانِ رَأْسُ الْمَالِ + ذُلُّ الْمَرْءِ فِي الطَّمَعِ + ذَلِكَ

تیزی زبان اصل مال است + خواری مرد در طمع است + آن بسبب

بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ + ذَلَّ مَنْ لَا سَفِيهَ لَهُ + ذَلَّ مَنْ طَمِعَ

چیزیست که پیش ساخته دو دست تو + خوار شد کسی که نیست سفیهی مر او را + خوار شد کسی که طمع کرد +

الذُّلُّ مَعَ الطَّمَعِ + ذَلِيلُ الْفَقْرِ عَزِيزٌ عِنْدَ اللهِ + ذَلِيلٌ عَاذَ

خواری با طمع است + خوار حاجت گرامی است نزد خدا + خوار پناه گرفت

بِقَرْمَلَةٍ + ذَنَبُ السِّرْحَانِ كَمِشْيَةِ الْغَزَالَةِ + ذَنَبُ عَقْرَبٍ

بدرخت + دم گرگ مانند برگشتن آهو + دم عقرب

رَأْسُ الْحَيِّ شَابَ + ذَنْبٌ وَاحِدٌ كَثِيرٌ وَأَلْفُ طَاعَةٍ قَلِيلٌ +

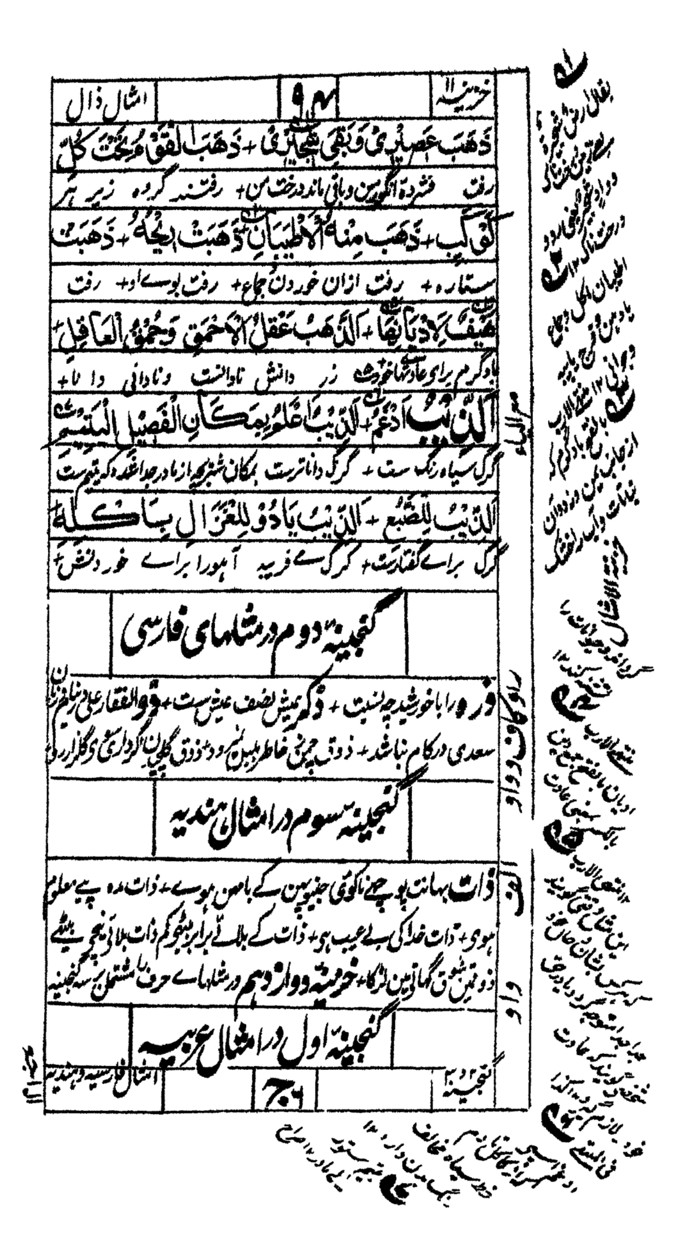
عمر خوشنماست + یک گناه بسیار است و هزار طاعت اندک است +

ذُو الْأَمَانِ كَنَمْلٍ عَلَى كَفِّ سُلَيْمَانَ + الذَّوْدُ إِلَى الذَّوْدِ

صاحب امان مانند مورچه است بر پنجه سلیمان + ذود با ذود

إِبِلٌ + ذَهَبَ أَمْسِ بِمَا فِيهِ + ذَهَبَتْ دَوْلَةٌ بِبَوْلَةٍ +

شتر است + رفت دی با آنچه در وی بود + رفت دولت بشاشه +

ذَهَبَ عَصِيرِي وَبَقِي ثَجِيرِي + ذَهَبَ الْقَوْمُ تَحْتَ كُلِّ

رفت فشردۂ انگور من و باقی ماند درخت من + رفتند گروہ زیر ہر

كَوْكَبٍ + ذَهَبَ مِنْهُ الْأَطْيَبَانِ + ذَهَبَتْ رِيحُهُ + ذَهَبَتْ

ستارہ + رفت ازان خوردن و جماع + رفت بوی او + رفت

هَيْفُ لِأَدْيَانِهَا + اَلذَّهَبُ عَقْلُ الْأَحْمَقِ وَحُمْقُ الْعَاقِلِ +

باد گرم برای عادتہا خویش + زر دانش نادانست و نادانی دانا +

اَلذِّئْبُ أَدْغَمُ + اَلذِّئْبُ عَالِمٌ بِمَكَانِ الْفَصِيلِ الْمُتَيَّمِ

گرگ سیاہ رنگ ست + گرگ داناترست بمکان شتر بچہ از مادر جدا شدہ کہ یتیم ست

اَلذِّئْبُ لِلضَّبُعِ + اَلذِّئْبُ يَأْدُو لِلْغَزَالِ بِأَكْلِهِ

گرگ برای کفتارست + گرگ سے فریبد آہو را برای خوردنش +

گنجینۂ دوم در مثلہای فارسی

ذرہ را با خورشید چہ نسبت + ذکر ہمیش لطف عیش ست + ذو الفقار علی در نیام و زبان سعدی در کام بناشد + ذوق چمن ز خاطر بلبل نبرد + ذوق گلچین [illegible] گر دل سعی ہی گلزار ری

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

ذات بہات ہوچھے نا کوئی جنیو بین کے باہمن ہوے + ذات دہ پیے معلوم ہوی + ذات خدا کی بے عیب ہی + ذات کے بلا ئے برابر بیٹو کم ذات بلائی نیچے بیٹھے ذو میں شوق گہاتی بین لڑکا + خزینۂ دوازدہم در مثلہاے حرف با مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

الرَّاجِعُ فِی هِبَتِهٖ کَالرَّاجِعِ فِی قَیْئِهٖ + رَاحَةُ الْجِسْمِ فِی قِلَّةِ

باز گردنده در هبهٔ خود مانند باز گردنده است در قی خود + آسایش تن در اندک

الطَّعَامِ وَرَاحَةُ الرُّوحِ فِی قِلَّةِ الْکَلَامِ + رَأْسُ السَّخَاءِ الْبِرُّ

خوردن ست و راحت روح در اندک کلام ست + سر جوانمردی جوانمردی است

رَأْسُ الرِّیَاسَةِ تَهْذِیبُ السِّیَاسَةِ + رَأْسُ الْأَدَبِ عِرْفَانٌ

سرداری ریاست آراسته کردن سیاست ست + سر بازی شناختن

الْحَرِیفِ + رَاعِ النَّفْسَ فِی غَلَبَاتِ النَّفْسِ + رَاعِ آبَاکَ یُرَاعِکَ

دشمن ست + نگهدار دم را در غلبه‌های نفس + نگهدار پدر را تا رعایت کند ترا

أَبْنَاکَ + رَائِدُ الصَّادِرِ وَالْوَارِدِ + رَأْیَانِ خَیْرٌ مِنَ الْوَاحِدِ + الرَّأْیُ

پسر تو + جنیبه باز گردنده و آینده + دو رای بهتر ست از یک رای + رای

السَّدِیدُ خَیْرٌ مِنَ الْأَیْدِ الشَّدِیدِ + رَأْیُ الْعَلِیلِ عَلِیلٌ + الرَّأْیُ

راست بهتر ست از توانائی سخت + رای بیمار بیمار ست + رای

قَبْلَ الشَّجَاعَةِ الشُّجْعَانُ + الرَّأْیُ لَا یُحِیلُ + الرَّأْیُ نَائِمٌ وَ

پیش از دلیری دلیر ست + رای حواله نمیکند + رای خوابنده ست و

الْهَوَی یَقْظَانُ + الرِّبْحُ مَعَ السَّمَاحِ + رُبَّ أَخٍ لَکَ لَمْ تَلِدْهُ

خواهش بیدار ست سود با جوانمردی ست + بسیار برادر است مر ترا که نزائیده او را

أُمُّکَ + رُبَّ أُمْنِیَّةٍ جَلَبَتْ مَنِیَّةً + رُبَّ أَکْلَةٍ تَمْنَعُ أَکَلَاتٍ

مادر تو + بسیار آرزو ست که بکشد مرگ را + بسا یکبار خوردن باز میدارد از خوردنها

رُبَّ آمِلٍ خَائِبٌ + رُبَّ بَیْتٍ شَعْرٍ خَیْرٌ مِنْ بَیْتِ تِبْرٍ + رُبَّ

بسا امیدوار محروم ست + بسا خانهٔ موی بهتر ست از خانهٔ زر + بسا

خَرِیقٌ شَرٌّ وَرُبَّ شِفَاءٍ فِی فَمٍ + رُبَّ بَالِغَةٍ أُنْ فَوقَ + رُبَّ

تنگی دردی ست و بسا شفا در گزندست + خاکستر گون شده ... بسا دهن پنهان ...

رِیحٌ یُؤَدِّی إِلَی الْخُسْرَانِ - رُبَّ رَأْسٍ حَصِیدَةُ لِسَانٍ + رُبَّ

سود میرساند سوی زیانکاری + بسیار سر درو کرده ... زبانست + بسا

رَجَاءٍ یُؤَدِّی إِلَی الْحِرْمَانِ + رُبَّ رَمْیَةٍ مِنْ غَیْرِ رَامٍ + رُبَّ

امید میرساند سوی بی‌نصیبی + بسا انداختن ست ... اندازنده + بسا

سَاعٍ فِی مَا یَضُرُّهُ + رُبَّ صَلَفٍ تَحْتَ الرَّاعِدَةِ + رُبَّ صَنْعَةٍ

سعی کننده است ... + بسیار ابری باران زیر آواز کننده ... بسیار صنعت

أَصْعَبُ مِنَ ابْتِدَائِهَا + رُبَّ صَاعِدٍ لِقَاعِدٍ + ... طَمَعٍ أَدَّی

دشوارترست از آغاز او + بسیار بالا برآینده ... بسیار طمع رساند

إِلَی عَطَبٍ + رُبَّ عَجَلَةٍ تَهَبُ رَیْثًا وَرُبَّ فَرُوقَةٍ یُدْعَی

سوی هلاکت + بسیار شتابی می‌بخشد درنگ را و بسیار ترسنده ... خوانده می‌شود

لَیْثًا + رُبَّ عَیْنٍ أَنَمُّ مِنْ لِسَانٍ + رُبَّ عَتَبٍ ... طَلَبٍ

شیر را + بسا چشم تمام‌ترست از زبان + بسیار خشم ... است

رُبَّ قَعْدَةٍ تُضَیِّعُ قَعَدَاتٍ + رُبَّ قَوْلٍ أَشَدُّ ... صَوْلٍ

بسا یکبار نشستن باز میدارد چند بار نشستن را + بسا یک سخن سخت‌تر ... حمله کردن

رُبَّ کَلِمَةٍ تَقُولُ لِصَاحِبِهَا دَعْنِی + رُبَّ لَائِمٍ ... مُلِیمٌ + رُبَّ

بسا سخنی ست که میگوید مر گوینده خود را که بگذار مرا + بسا ملامت کننده ... + بسا

مَلُومٍ لَا ذَنْبَ لَهُ + رُبَّ مَمْلُوکٍ لَا یُسْتَطَاعُ فِرَارُهُ + ... رُبَّ

ملامت کرده شده نیست گناه مر او را + بسا بنده که طاقت داشته نمیشود ... + بسا

مخالفة دعت الی مخالفة + رب منیة تحت امنیة + ربما

سوگند خوردن میخوانند سوی مخالفت + بسا مرگ زیر آرزوئیست + بسا

صحت الاجسام بالعلل + ربما اصاب الاعمی رشده واخطی البصیر

تندرست شدند تنها بسبب بیماریها + بساست که یافت نابینا رشد خود را و خطا کرد بینا

ربما ادرك الظن الصواب + ربما جاع الکلب فقتل

بساست که دریافت گمان صواب را + بساست که گرسنه شد سگ

ربما کان السکوت جوابا + ربما اتی الاعرج

بساست که باشد خاموشی پاسخ + بساست

الشدة + رتبة العلم اعلی الرتب + الرتبة

مرتبه علم برتر مرتبهاست +

رجع بخفی حنین + رجع علی حافرته + الرجل

باز گردید بدو موزه حنین + برگردید بر حافره خود مرد

عاقل + رحمة الله علی النباش الاول +

رحمت خدا باد بر نباش نخستین +

رزقی

ظل رمحی + رزقك یطلبك فاستریح + الرزق یطلب

زیر سایه نیزه من است + روزی تو میجوید ترا پس آسایش کن + روزی میجوید

العبد اکثر مما یطلبه العبد + الرزق مقسوم + الرزق بالجد

بنده بیشتر از آنچه میجوید آنرا بنده + روزی تقسیم کرده شده است + روزی بکوشش است

لا بالكدّ + رزمةٌ ولا درّة + رسولُ الموتِ الشيبُ + رسولُ

نه بکوشش + آوازیست و نیست نکوئی + قاصد مرگ پیریست + قاصد

الموتِ الولادةُ + الرشفُ أنقعُ + الرشوةُ رِشاءُ الحاجاتِ

مرگ زادنست + مکیدن آب اشاننده تر است تشنگی را + رشوت رسن حاجتهاست

الرضا بالقضاءِ بابُ اللهِ الأعظمُ + رضي الخصمُ ولم يرضَ

پسندیدن حکم خدا دروازهٔ بزرگ خداست + خوشنود شد دشمن و خوشنود نشد

القاضي + رضيتُ من الغنيمةِ بالإيابِ + رضينا قسمةَ الجبّارِ

قاضی + خوشنود شدم از غنیمت بسبب بازگشتن + خوشنود شدیم از تقسیم کردن جبار

فينا + رطبٌ لِجانٍ في لبنِ الشيرازِ + رعوناتُ النفسِ

در حق ما + خرماے تر که در شیر شیراز + رعونتهاے نفس

تتبعها + رعى فأقصبَ + رفاهيةُ العيشِ في الأمنِ + الرفقُ

ماندہ میکند آنرا + چرانید پس کرده داشت چارپا را از خوردن آب + فراخی عیش در ایمنی است + نرمی

مفتاحُ الحاجةِ والرزقِ + رفيقُ المرءِ دليلُ عقلِهِ + الرفيقُ

کلید حاجت و روزیست + رفیق مرد دلیل دانش اوست + رفیق

ثمّ الطريقُ + رقصُ البعيرِ يليقُ بصوتِ الحادي + ركبتُ

پیشتر + رقص شتر سزاوارست باواز حدی + سوار شد

العصا قصيرٌ + ركضٌ ما وجدَ مثلَ آبك + رمتني بدائها

بر عصا قصیر + راند چیزی را که یافت مثل تو + انداخت مرا بیماری خود

وانسلّتْ + روعي جارِ وانظري أين المفرّ + رؤيةُ الحبيبِ

و بیرون آمد + بترس ای گفتار و بنگر کجاست جای گریز + دیدن محبوب

حرف الراء مع السين | مع الشين | مع الضاد | مع الطاء | مع العين | مع الفاء | مع القاف | مع الكاف | مع اللام | مع الواو

جلاء العین + رونق الغرو تمرتی + رهبوت خیر من

سرمهٔ چشم ست + مهلت بجهاد آبرین دیگه از شکیه + ترس بهتر ست از

رحموت + الریاسة سعة الصدر + ریق العدو سم قاتل

رحم + ریاست فراخی سینه ست + آب دهن دشمن زهریست کشنده

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

راحت دل رسان که همین مشرب ست و بس + راز دل جز بیار نتوان گفت + راز خود بایار خود چندانکه بتوانی مگو + راستی موجب رضای خداست + راستی را زوال نباشد + راستی آور که شوی رستگار + راست گو را همیشه راحت در پیش ست + راست گوئی در رزق خود خلل است + دروغ بگردن راوی + راست ست که پیشواز راست ست + راضی شدن خصم از انتقام نیست + راه زدن ایکار + راه بین + راه میدانی و فرسنگ نمی + رزق خلق قوال خالق + رزق را روزی رسان میدهد + رسیده بود بلا و لے بخیر گذشت + رشته دگر کرده نمی دوست میکشید جائیکه خاطر خواه دوست رضا + از همه و لے + رافت وچندین آرزد باغان + رگ جوانی جا + نگه خواب را گرفت + رموز عاشقان عاشق بداند + رموز مصلحت ملک خسروان دانند + خود و راحت یاران طلب رندان را رندان میشناسد + رند عالم سوز را با مصلحت چه کار + رندی و هوسناکی در عهد شباب اولے + رنگم ببین حالم مپرس + رنگ زرد با رنگریزی میکند + رنگریز بریش خود درمانده + رنگریزی با قصابان رد + روبه از پهلو + روباه بازی میکند + روبه الگفتند پوستین پوشی گفت آنچه پوشیده ام

لبن بگذارید + روح را صحبت ناجنس عذابیست الیم + روز شنبه بجهود ارزانی + روز
تنگی سیاه ست + روز سیاهی در پیش ست + روز تو و روزی تو + روزی از لب آتش
میبرود + روزی خود در سفره دیگر بخورد + روزی خود اینجا خورده + روزی
بقدر همت هر کس مقرر ست + روستائی را عقل از پس آید + روستائی جام
خوش آمد + روستائی اگر ولی بود خرس در کوه بوعلی بود + روستائی
عید دید + روشنائی عرب از نور محمد علیه السلام بود نه از روشنائی بولهب + روغن یار ما آید
روغن قاز میمالد + روغن از سنگ میکشد + روغن از ریگ بیابان میکشد + رو سفیدی
پیشه کن مطربی آموز + روزنه کسی ست که قدمی دارد + روی دروغگو سیاه
روی مفلسی سیاه + روی زیبا مرهم دلهای خسته است + ره راست برو اگرچه
دور ست + زن بیوه مکن اگرچه حور ست + ریاضت کش ببادامے بسازد
ریسمان سوخته لیکن بجنبش بیرون نرفته + ریش برآمد باجی شد + ریش
خام طمع در کون مفلس + ریش در آسیا سفید کرده + ریش خود را
بدست دیگرے مده + ریشش بدست دیگر ست + ریگ صحرا بسبحه انگشت میشمارد

گنجینه سوم در امثال هندیه

رات تھوڑی سانگ بہت + راجا راج اور پرجا سکھی + راجا
کے گھر موتیوں کا کال + راجا کہے سو نیاو پاسا پڑے سو داو + راجا بلاوے
ٹھاری آوے + راجہ رکھے رانی کھاوے + راجا چھوڑے نگری جو بہادری
سولے + راجا کا دان پرجا کا اشنان + راجا روٹھے گا اپنی نگری لے گا + راجا
کا دوجا اور بکری کا تیجا دونو خراب + راست گو مفلس مجلس میں چھوڑیا

رام جھوڑ ہے جو دھیا من بجاوی سو لے + رانی کو رانا پیارا کانی کو کانا پیارا + رانی خان کے سالے + رانی روٹھیگی اپنا سھاگ لے گی کیا کسی کا بھاگ لے گی + رانڈ کا سانڈ + رانڈ کے چرخے کی طرح چلاہی جاتا ہی + رانڈا گیا سگا تے تو اکو لاتی کہ بھاتی کو + رانڈ سے کے گھر مانڈ ہو اور عاشقون کے گھر کڑاکا + راہ چھوڑ کر راہ چلے ترت دہوکا کھائے + راہ کی بات ہے + راہ پڑے جانیے کہ بانہہ پڑے + راہی راہ سو راہی راہ + راتین بچہ بہت سچا بہت سچا حرامی بچہ + رائی سو پربت بناتا ہی + رٹیا جا کر گھسیا گھوڑ کہائے بہت و پراجی تھوڑ + **رجب** ہیلے کی چھری + **رمضان** جو ڑین پلی پلی لقمان لڑتا وین گیا + **رد** بندہ خریدار خدا + **رزالا** مست ہوا خدا کو بھول گیا + رزالے سے کے ناخن ہوئے + رزالے کا لٹھہ + رزالے کی جورو کو سدا طلاق + **رسی** جل گئی پر بل نہین گیا + رشون جکڑی اب نہین ٹھہرتی + رکھہ پت رکھا پت + رکھی تو پیت نہین تو پلیت + **رم** کے کھم گاڑے ہین + **رنڈی** کے ناک نہوتی تو گوہ کھاتی پھرتی + رنڈی رہے تو آپ سے نہین سکے باپ سے + رنڈی کی گالی بھوت کی تپھر کی چوٹ نہین لگتی + رنگ فق ہو گیا + رنگ تو اسا اور مھتاب نانون + **روپ** رو وین بھاگ کھاوین + روتے کیون ہو میان صورت ہی ایسی ہے + روتا جائے موئے کی خبر لائے + روٹی کو ٹوٹی پانیکو بلا خسم کو دادا + روٹی کھائیے شکر سے دنیا ٹھگیے مکر سے + روٹی کو رو دے اور چولو تھے سو وے + روٹی پڑی منہ مین دانت پڑی گوہ مین + روٹھے کو منانا بیٹھے کو سلائیے + رورو کی داد مانگتی ہین + روزے کو گئے نماز گلے پڑی + روزے سے خور خدا کے چور + روز لیواۃ کھو ونا روٹی باتی بنیا + رو با سو منہ دھویا + **رہتون** گھر نہین ہوتا + رہیو تو ٹیک جانیو تو

خزینۃ الامثال

جس میں ہیچ سے ... ہے نام اسکا + رہی محمود کے اندر وہ سے مسعود کے ہوریں
تعبیر یعنی خواب کہو محل کار ریاست ہے سیاست یعنی تنبیہ کی
تنبیہیں سے کہو تو بہتر ہاریں گے + ریختہ بجا و اور گول بجا + رئیس بعلی ...
ہوری خزینہ سیزدہم در مثلہائے حرف زای معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

زاحم بعود او دع + زارع البر یحصد الشر + وزد الزبون

مزاحمت کن به بار گشتن یا بگذار + کشت کننده نکوئی درو میکند خوشی را + نادان

یفرح بلا شیء + الزجاج تمامه + زحمة الصالحین رحمة زر

تا نادان بتو دوست تر گردد + شکسته شدن شیشه تمام شدن اوست + زحمت شایستگان رحمت است زیارت کن

غبا تزدد حبا + زن المرء عقله لا لمه لك + زکوة البدن العلل

بعد یک روز زیاده کنی دوستی را + زیارت کن مرد را باندازه بزرگی کردن و نه ترا + زکوة بدن بیماریهاست

زلة الرجل عظم یجبر وزلة اللسان لا تبقی ولا تذر + زلة

لغزش پا استخوانیست که شکستگی او بسته میشود و لغزش زبان باقی نمیگذارد و نمی گذارد + لغزش

العالم کبیرة + زلة العالم زلة العالم + زلة العالم یضرب

عالم بزرگ است + لغزش عالم لغزش جهان است + لغزش عالم زده میشود

بالطبل وزلة الجاهل یخفیها الجهل + زلق الحمار

به دهل و لغزش جاهل می پوشاند آنرا جهالت + لغزیدن خر

وکان من شهوة المکاری زن الرجال

و بود از خواهش کرایه دهنده + زن کن مردان را

... زوال الدولة باصطناع السفلة + زوال العلماء

... دولت به ملازم شدن رذیلان + ... عالمان

أهون من موت العلماء ... الدنيا ... بأهلها

سبکتر است از مرگ عالمان + گوشه ... دنیا ... است ...

روح من عوق دخل من فوق ... + زهد العالم رحمة + زهد

... از ... بهتر است ... + زهد عالم رحمت است + زهد

العاصي فضلة + الزهد قطع العلائق وهجر الخلائق +

گنهکار فضله است + زهد بریدن علاقه‌هاست و ترک ... مخلوقات

الزهد أقرب إلى التقوى + زيادة المرء في دنياه نقصان

زهد نزدیکتر است سوی پرهیزکاری + زیادتی مرد در دنیا و نقصان ...

ورعه دون محض الحق خسران + زيارة الحبيب تطربه

... او جز خالص نیکی زیانکاری است + زیارت معشوق تازگی

المحبة + زيارة الضعفاء ... الزيارة تحدث ...

محبت است + زیارت ضعیفان ... است + زیارت ... است

الريب في اليقين لا ينفع + ذنب ستره + زينة ...

... در ... هلاک نمیشود + ذنب ... است + زیبائی ...

المرء حسن الخلق والأدب + زينة الباطن خير من زينة الظاهر

مرد خوبی خلق است و ادب + زیبائش باطن بهتر است از زیبائی ظاهر

زين الشرف التغافل + زين في عين والده ولده

زیبائش شرف تغافل است + زیبائش است در چشم پدرش فرزندش

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

زادهٔ ظالم ستمگر میشود + تیغ چون بشکست خنجر میشود + زان گناه که نفعی رسد بغیر
چه باک + زانو بزانو گفتار بگفتن کلوخ مے بندد + زاهد بی مسجد منجوار بدبیر + زاییدهٔ
کسے وگاییدهٔ کسے جان بابا + زاید که وگاید که درد بر سر که + **زبان** خلق نقارهٔ خدا
زبان سرخ سر سبز میدهد بر باد + زبان زیر زبان دارد + زبان پاسبان سرست + زبان
بریده بکنجی نشسته صم بکم به از کسے که نباشد زبانش اندر حکم + زبان خوش مار را
از سوراخ بر مے آرد + زبان گوشتیست بهر طرف که میگردانی میگردد + زبانش با سرش بازی
میکند + زبانش مو برآورد + **زحل** هندی از ترکی مریخ نترسد + **زخم** زبان دشمنی
تیز ست + که نماید بچشم مردم دوست + **زده** را میتوان زد + زدیم بر صف رندان
هر چه باد اباد + **زر** بر سر فولاد نهی نرم شود + زر بزر داده هنر مردانست + زر بیشتر
میرود + زر دادن و درد سر خریدن + زر سفید برای روز سیاه ست + زر کار کند
مرد لاف زند + **زصد** جعبه آید یکی بر نشان + **زمانه** با تو نسازد تو با زمانه بساز
زمانه آدم پرورست + زمانه سفله پرورست + زمانه سازی میکند + زمرگ خر سگ عروسی + زمین سخت
آسمان دور + زمین شور سنبل برنیارد + ورد تخم امل ضائع مگردان + زمین هم تشنه شد
شد سرخرو + زمین را با آسمان میدوزد + **زن** از آمدنش سرخرو شود و مرد از رفتن
زن بد در سرا سے مرد نکو + هم درین عالمست دوزخ او + زن بیکار غرشو د بسیار +
زن جوان را تیر در پهلو نشیند به که پیر + زن خودگاست بدن و پنبه خاییدن + زن
خودگاسے و منت دیگران مکش + زن دهقان زاید یا نزاید مرا و خر مرا جا باید +
زندگی را عشق ست + زنده کسے ست که دم مے دارد + زنده کسے ست کو زن

ندارد + زنده بلا بیس بود مرده باشد + زن راضی شوهر راضی گوز بپیش
قاضی + زنگی بشستن سفید نگردد + زن مرد کش + از مردن زن پشت +
زن و اژدها هر دو در خاک به + زنیکو هر چه صادر گشت نیکوست + زور
بخر زر سیر دو بیالا انش + زور به گاو و ناله بر گردون + زور لب گور + زهر
طرف که شود کشته شود اسلام رست + زه گردن این کمان بس دشوار است +
زهی مراتب خوابی که به ز بیداریست + زهے تصور باطل زهے خیال محال +
زیارت بزرگان کفاره گناه + زیبائی زنان از زر خیرو بی مردانست
زیبائی مردان از سرخی رو + زیره بکرمان میفرستد + زیر کاسه نیم کاسه است
زیر بار اند درختان که تعلق دارند + زینهار از قرین بد زنهار

گنجینه سوم در امثال ہندیہ

زاہد کا کیا خدا ہے ہمارا خدا نہیں + زبان کے آگے خندق نہیں + زبان سے
خندق ہے … زبان شیرین ملک گیری + زبان بڑی ملک بانکا + زبان چنو
ایک … جینے ایک بار + زبان کی ہی کہون کہ موون کی سہی + زبان سے کہتے
زبان ہی ہے زبان ہی … تختی چپ نہ دے زبان ہی سر کٹواوے + زخمی دشمنون
مین دم لے تو مرے نہ دم لے تو مرے + زر بل … زر دار کا سودا ہے
بے زر کا خدا حافظ + زر زن زمین زبان چارون فضیہ کا گھر + زر کو زر کھینچتا ہے +
زر نیست عشق ٹین ٹین + زمینداری دوب کی جڑ ہے + زور نہ ظلم عقل
کی کوتاہی + زور تھوڑا غصہ بہت مار کھانے کی نشانی + زور کے آگے ضرب
بخشن جلتی خزینه چہاردہم در مثلہاے حرف سین مہملہ مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

السآمة

سبوه آمدن

[illegible]

كشاده شد

[illegible]

گنهگار

[illegible]

[illegible]

نیکبختی

بالحیلة السعادة ادراک الاقبات + السعید من اتعظ بغیره
به حیله است + نیک بختی یافتن آن نا است + نیکبخت کسی است که پند دار از غیر خود
السعید سعید فی بطن امه والشقی شقی فی بطن امه + السعید
نیکبخت نیکبخت است در شکم مادر خود و بدبخت بدبخت است در شکم مادر خود + نیکبخت
من اکل و زرع والشقی من مات و قد ضیع + السعی منی و
کسی است که خورد و کشت کرد و بدبخت کسی است که مرد و ضایع نهاد + کوشش از من است و
الاتمام من الله تعالی + السفاهة اقتل من السیاف
تمام کردن از خدای تعالی + نادانی کشنده تر است از صاحب شمشیر
ومن السیف الزعاف السفر سقر و ان کان میلا + السفر قطعة
و از تیر کشنده + سفر سقر است اگرچه باشد یک میل + سفر پاره ایست
من السقر + السفر میزان السقر + السفر وسیلة الظفر
از دوزخ + سفر ترازوی دوزخ است + سفر وسیله رسیدن کامیابی
نوح نظم البریة + سفیه لم یجد سافها سقط العشاویة
نوح منتظم کرد خلق را + نادان نیافت دشنام دهنده را + بیفتاد طعام شبانگاهی
علی سرحان + سکت الفا و نطق خلفا + سکر الحلومة
بر گرگ + خاموش ماند هزار سال و گویا شد به باطل + مستی حلومت
اسکر من سکر الخمر + سکرة الاحباء سوء الخلق + السکوت
مست تر است از مستی شراب + مستی دوستان بد خلقی است + خاموشی
اللسان سلامة الانسان + السکوت یزید الوقار و یسلین
زبان سلامتی انسان است + خاموشی مرا نزاید و تا را کاید

ابراهیم لا یذبح اسمعیل. سلامة الانسان فی حفظ اللسان

ابراهیم ذبح نمیکند اسمعیل را + سلامتی انسان در نگاه داشتن زبانست

السلامة احدی الغنیمتین. السلامة فی الوحدة والآفات

سلامتی یکی از دو غنیمت است + سلامتی در یکسویست و آفتها

بین الاثنین. السلام ینبئ عن السلامة. سلاح الضعفاء

میان دو + سلام خبر میدهد از سلامتی + سلاح ناتوان

الشکایة. السلطان العادل خیر من مطر وابل. السلطان ظل الله

گله است + پادشاه منصف بهترست از باران سال آینده + پادشاه سایه پروردگار

وتضل الیه السلطان احوج الی العقلاء من العقلاء الی

نزدیک او نیکوکار + پادشاه محتاج ترست سوی عاقلان از عاقلان سوی

السلطان. سل علامة عن علمه. سنکی ولیست بخوخة

پادشاه + بپرس نشان را از علمش + نیزه راست ست و نیست ...

السماء لله والارض لبنی عبد الله. سمن کلبک یاکلک

آسمان برای خداست و زمین بر پسران بنده خداست + فربه کن سگ خود را گزند ترا

سمنکم هرق فی ادیمکم. سمو المرء فی التواضع وهلاکه فی

روغن شما ریخته شده در پوستهای شما + بلندی مرد در فروتنی ست و هلاکت او در

العجب. سنا ذکاء لا یزول من رمد الخفاش. سنة

تکبرست + روشنی آفتاب دور نمیشود از رمد شپره + خواب

الفراق سنة وسنة الوصال سنة. السنور المغلوب

جدائی یکسال ست و سال وصال یک ساعتست + گربه مغلوب ما حبند

يَصُولُ عَلَى الْكَلْبِ + سَوَاءٌ قَوْلُهُ وَبَوْلُهُ + سَوَاءٌ عَلَيْنَا

حمله میکند بر سگ + برابرست سخن او و پیشاب او + برابرست بر ما

قَاتِلُهُ وَسَالِبُهُ + سَوَادُ الْقُرْآنِ بَيَاضُ الْإِيمَانِ + السُّؤَالُ

هر دو کشنده او و ربایندهٔ سباب او + سیاهی قرآن سفیدی ایمان ست + سوال

أُنْثَى وَالْجَوَابُ ذَكَرٌ + سُوءُ الْاِسْتِمْسَاكِ خَيْرٌ مِنْ حُسْنِ الصَّرْعَةِ

زن ست و جواب مرد + بد گرفتن نیک ست از خوب افتادن

سُوءُ التَّدْبِيرِ سَبَبُ التَّدْمِيرِ + سُوءُ الْخُلُقِ وَحْشَةٌ لَا خَلَاصَ

تدبیر بد سبب هلاک کردنست + بد خلقی وحشت ست نیست رهائی

مِنْهَا + سُوءُ الظَّنِّ آيَةُ الْعِشْقِ + سُوءُ الظَّنِّ مِنَ الْحَزْمِ + السُّوءُ

ازان + بد گمانی نشان عشق ست + بدگمانی از هشیاریست + بدی

لَا يَخَافُ آخِرَهُ + سُؤْرُ الْمُؤْمِنِ شِفَاءٌ + سُوَيْقُ الْغَرِيبِ فِي الدُّنْيَا

ترسیده نمیشود انجام او + پس خورده مسلمان شفا ست + بیست مسافر در راه

أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ أَلْفِ عَدِيلٍ + سُهْمَانُكَ مِنْ سِمَاكِ الرَّامِحِ

بهترست از کرور هم مثل + تیرهای تو از سماک رامح ست

سَهْمُ السَّعَادَةِ فِي قَوْسِ الْمُشْتَرِي + سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ

تیر نیکبختی در کمان مشتری ست + سردار قوم خادم ایشانست

سَيْرُ السَّوَانِي سَفَرٌ لَا يَنْقَطِعُ + سَيْرُ الْمَرْءِ تُبْنَى عَلَى سَرِيرَتِهِ

سیر شتران آب کش سفریست که منقطع نمیشود + سیر تهای مرد بنا کرده میشود بر طبیعت او

اَلسَّيْفُ لِمَنْ ضَرَبَ + اَلسَّيْفُ وَالْخِنْجَرُ رَيْحَانُنَا + اَلسَّيْفُ

شمشیر برای کسیست که زد + شمشیر و خنجر شکوفهٔ ماست + شمشیر

أَهْوَلُ مَا يُرَى مَسْلُوبُهُ + اَلسَّيْفُ اَخْسَنُ الْحِيَلِ +

ترسانندہ ترین آنچیزے کہ دیدہ شود برہنہ + شمشیر آخر حیلہاست +

گنجینۂ دوم در مثلهای فارسی

ساقیا امروزے تو شیم فردا را کہ دید + سالے کہ نکوست از بہارش پیداست +
سال گذشت حال گذشت + سایۂ ہما براے دولت دالا جو بیند نہ بہر دفع
گدا + سبزہ بر سنگ نروید چہ گنہ باران را + سپر داری میکند + سخت
[illegible] سخت خوری + سخت میگیرد جہان بر مردمان سخت کوش + سخن مردان جان
دا [illegible] سخن شنیدن بیخ دولت سخن تا نپرسند لب بستہ دار + سخن راست
از دیوانہ بشنو + سخن نیکو جیا و دلہاست + سخن راست تلخ میباشد + سخن از
سخن میخیزد - سخن بسیار دانی اندکے گوئے + سخن گواہ حال گوئندہ است +
سخن راست از دیوانہ بشنو - سخن برآواز گنبد است + سخن یک ست دگر ہا عبارت
آرائیست + سخی را سربلند + سخی و بخیل ہر سال برابر شود + سخیان نان حلوان میخورند + بخیلان
غم سیم و زر میخورند + سر بریدہ بانگ نکند + سر سبزی تو ز سر خود تی خیزد +
[illegible] نگار زمس [illegible] + سر فتیلہ را چرب باید کرد + سرکہ مفت از عسل است +
سر دال میخارد + سر مار باید کوفت + سرو از راستی آزاد شد + سرو ملستان [illegible]
سر کہ [illegible] کسے نکشد یا [illegible] باشد بر گردن + سزای گران فروش نخریدن است +
سست قدم [illegible] + سطر ہا کے است آید چون کجی در مسطر است سعی
[illegible] سفلہ چہ جاہ اند و سیم و زرش [illegible] خواہد بضرورت
ریش + سگ از دوکان آہنگر چہ خواہد برد + سگ اصحاب کہف روزے
چند [illegible] نیکان گرفت مردم شد + سگ باش برادر خرد مباش + سگ بد [illegible] باے

بیگانه نشود + چون که تر شد پلید تر باشد + سگ حق شناس به از آدم حق نشناس + سگ حضور به از برادر دور + سگ داند و کفش گر که در انبان چیست + سگ را بمسجد چه کار + سگ را طوق گردن اثر دولت ست + سگ زرد برادر شغال ست + وقلیه تر شد + سگ که شد منظور نجم الدین + سگان سرورست + سگ دیوانه + سگ گزنده بهتر آن به که آشنا باشد + سگ نشیند بجای گیپائی + سلام روستائی بیغرض نیست + سلسله جنبان ست + **سنگ** آمد و سخت آمد + سنگ بپای قصار زن + چه بود کز حصار سنگ آید + سنگ را سنگ می شکند + سنگ زدن بر محل به از زر دادن غیر محل + سنگ مفت و کلاغ مفت + **سوال** دیگر جواب دیگر + سود سفر سلامتی ست + سور از گا دور + سوزنده آتش ست که هرگز سیر نشود + سوز دل نوح علیه السلام را طوفان تواند گشت + سوز باید مرد را گو ساز نباشد + هست + سوزن عیسی را جز رشتهٔ مریم در خور نباشد + سوزن جاسوس ست و تیغ زبان گیر سوزن + **سیاقت** عطارد از روزنامه شمس روشن شود + سیر چه غم گرسنه است + سیر نخورده ام کز بوی گندش ترسم + سیر با غیر اگرچه گنده است لیکن ایجاد بنده است + سیلی نقد به از حلوای نسیه + سیماب زر را سپید رو کرد + سیمرغ دیگرست و سی مرغ دیگر + سی هم ته سیر خمسین + سیه روئی هنگام سرخروئی آهن ست + سیه دلی دوات سر قلم را سیه کند + سیه روئی ز حال ببک نوشته

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

سات پانچ کی لاٹھے ایک جنے کا بوجھ + سات سو چوہے کھا کے بلی حج کو چلی + سات ارو ہین + ساجن ساجن ہمراہ جوئی بہتی لبسیٹھ + سا جہا جور دھنم ہو

خزینة الامثال

بہلا + ساجھو کی ہانڈی چوراہے مین پھوٹتی + ساجھی کی ہولی سب سی بہلی + ساری
پیرکی گیا جاتے انجان + سارا لورا پھر دی کوا و بکھ ڈر دی + سارا دن بھرے
نزہا دیکھ ڈری + سارا گاؤن جل گیا کالے میگھا پانی دے + ساری بدبختین بان
ہی حلال ہے + ساری رات کہانی سُنی سُبح لیجا زنڈی تھی یا مرد + ساری ہانڈی مین
ایک ہی چاول ٹٹولتے ہین + ساری عمر روزہ رکھا رکھا کھولا گوہ سے + ساری
گھڑیان مرگئین نانی سے پہچولی + سارس کی جوڑی ایک مرا تا ایک کوڑھی +
ساس گئی گاؤن بہو کہے مین کیا کیا کہاؤن + ساس ننندی آپ ہوا نتہی +
ساس کو بہین بانجھی بہو کو چاہیے تنبوا ور سراچی + ساس کی جنیری سب کی جھیری
ساس کے آگے پھوکی کیا بڑائی + ساسو پیٹا کا دکھ + سالی آدھی نہالی اوت لیے
پوری جوری + سالے سسرے اور سسر کی لبڑ ڈھونڈھون + سانچ کو
آنچ نہین + سانچ کہی سو مارا جاے جھوٹا بہر والڈو کھاے + سانچی بات سعد اللہ
سے سب کے من سے اوترا ہے + سانچے گرو کا چیلا مرے نہ مارا جا + سانپ نکلے
لکیر کو پیٹا کرے + سانپ کا سر ہی کچلتے ہین + سانپ کی سی کیچلی جھاڑی + سانپ
کے منہ مین چھچھوندر نگلے تو اندھا اُگلے تو کوڑھی + سانپ کا کاٹا رسی سے ڈرتا ہے + سانپ
ڈسے سو بچھو کا کا مارو سنے + سانپ سب جگہ ٹیڑھا پر اپنی بل مین سیدھا + ساون
کے اندھے کو ہرا ہی ہرا سوجھے + ساون ہرے نہ بھادون سوکھے + ساون مین گیریلا
ہوتا پانی دیکھ نواسا بھولا + سائین تا تا دم ہی تا تین + سائین سو سچا رہ اور
... بیٹھ مست بھاؤ + بھادین لینی کپس کر بھادین گوٹ سنڈاو + سب ایک ہی تھیلی
کے چٹے بٹے ہین + سب بیر چھوٹے بکری گئین بی بی نوٹ + سب توڑین میرا سٹ توڑ
روٹھا رو بھون دے سر پرام نہ روٹھا چاہیے + سب دن چنگے تھوا کو دن تنگی سب سے

بجلی چپ + سب کوے لی ملیو لنگوٹیا نہ ملیو + سب کچھ گیا میان کی شیخ شیخ نہ گئی + سب گون
پوری کوئی نہ کہیو لنڈوری سیبی کو کر جو کاشی جائین تو پاتر چاٹن کون آئین +
سپاہگری کے چھتیس فن ہین + سپاہی کو ڈال قبر ینکو جگہ چاہیے + سپنے مین
راجا بھئے ڈنکو دیہی حوال + ستر ہ بہتر ہ + سخی سے شوم بھلا جو جلد دیوے
جواب + سخی شوم برسو ین دن برابر ہو رہتے ہین + سخی داتا رستھنی و تار + سخی کا
سر بلند + سدا میان گھوڑی ہی تھ خریدا کیو ہین + سدا کے پدنے اردو ٹکو ڈبس
سدا کی دانی موسل کی نوکی + سدا کی دکھی اوز بخا ور نام + سدا کسی کی نہین ہی
سدا نہ پھولے تو رئی سدا نہ ساون ہوتی + سدا نہ جوبن تر رہی سدا نہ جیوی کوی +
سر پر آرے چل گئے تو بھی مدار ہی مدار + سر تو نہین کھجایا + سر تو نہین پھرا
سر جھاڑ منہ پھاڑ + سر داریکا ڈنڈا اونگا ہے + سر سے سروا ہی + سر سہلاتی بھیجا
کھائیے + سر سجدہ مین من بدیون مین + سر کالا منہ بالا + سر گ سے اوترا بول مین
اٹک رہا + سر منڈاتے ہی اولے پڑے + سر مونڈی بیٹون غائب جلی بلی بیچ بیچ
سری ہی کی بھیڑ کانی + سڑی فلانی اور محمل کا نجنا + سستی بھیڑ کی دم اوٹھا
اوٹھا دیکھتے ہین + سسر کی بچاوے تو کیا ہو ہے + سسکتی گئی بلکتی آئی + سکھ
مین آئی کرم چند لگی منڈاون گوبجھ + سکھ سو دی بو رو جسکی گا تین نہ گو رو + سکھ
سووے کمہار جو جو رنلی واکی میا + سکھ سنیت کا سب کو تو ساتھی + سکھ
سگھڑ بہس گئین بھو بھڑ و ن کو آیا ماٹسنا + سلامت رہی بھو جسکا بڑا بھرو سا
سلیمو بن عید کیسی + سماچار منڈ ہے کی بابتی جب لکھو ری بھاشا آتی + سمجھو
بوجھو گھوتالی جو جو + سمجھنے والے کی موت ہے + سن ہی ڈھول بھو کر بو ل
سوا سو جو کا + سوا سوا برابر ہے + سو پا جیو نکا ایک بچاوہ + سو یو سے کا نے

سوت چون کی بہی نہیں + سو نبا ذا مشہور + سو بار اکاٹے وہ بھی وہی ...
سوت جا سوت کا ناز انجاست - سوت بھلی سوتیلا برا + سوت نہ کپاس
کو لہو سے لٹھم لٹھا - سوتے لڑکے کا منہ چوما نہ ماں خوش نہ باپ خوش سوٹہیا
... + سو جھے غلیل ... - سو دن چور کے ایک دن ساہ کا + سو دہی
کا منہ کتا چاٹے + سو وُنڈ نہ ایک ... ... سور داس جنم کے اندھے - سورنڈ میں
نہ ایک لونڈ + سو گنوں نہ ایک پونڈا - سو سیانے ایک مت + سو سنار کی ایک
... کی - سو مند ون ایک کپوت سو نگون ایک سپوت + سو غلامون کہہ
سوتا ... سو کو نہیں ایک بگلا بھی ... ہے + سو کھے ساون کہو بھادون
سو کھے ... پانی پڑا + سو گا ... کا ایک گالا + سو گاڑی نہ ایک چھکڑا
... نہ ایک ... - سو ... کر بھی نہ پہاڑے + سولی پر بھی نیند آتی ہے + سو کی
... کھاتے ہیں - سو ... ناک والا نکو + سونا سوگند + سونا جانیے
... + سونے کی کٹاری کوئی ... جانیے بسے - سو ... چھالتے چلے جاؤ + سونے کی کٹاری کوئی
... - سونے کی چڑیا ہاتھ سے اڑ گئی + سونے کی چڑیا ہاتھ لگی
سو ... مہنگی + سو ... سیج سے مرکنا بیل اچھا + سونے ہی ... کا لہنگا
سو ... کی ... + سونے سونے جاگیں یا سو برا ...
... سے سب ... جہان بنجا دیو وہان سو گھسیٹرتے ہیں
... + سو تا سے ... سنا چہتی ... + ...
... ... پھ ... وزہ میں سا سہ
... بیام ... چھوڑو چھوڑ ... نہ ... دو نو بارہ
... زندہ نہ گئی - سیا ... کو سے شگون ...

آپ کنونسے چھتواتی + سید ہی اونگلیون گھی نہیں نکلتا + سیر میں پسیرکا دہوکا
سیر و دپسیری بردہ سیکھہ سیکھہ پڑہ سن شیری طین + سینگہ کٹا کے بچہڑون میں
ملے + خزینۂ پانزدہم در مثلہای حرف شین معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

اَلشَّاةُ نَظِيفَةٌ وَالْفِيلُ جِيفَةٌ + اَلشَّاةُ الْمَذْبُوحَةُ لَا يُولِمُهَا السَّلْخُ
گوسپند پاک ست و پیل مردار ست + گوسپند ذبح کردہ شدہ دردمند نسازد او را پوست کندن

اَلشَّاكِرُ يَسْتَحِقُّ الْمَزِيدَ + اَلشَّاكِي فِي الرِّزْقِ وَالشَّاكُّ فِي التَّوْحِيدِ
شکر کنندہ سزاوار میشود زیادتی نعمت + شکایت کنندہ در روزی و شک کنندہ در توحید

كِلَاهُمَا وَاحِدٌ + شَاهِدُ الْبُغْضِ النَّظَرُ + شَاهِدُ الْقَوْلِ نَزْعُ الْفِعْلِ
هر دو یک اند + شاہد بغض نگریستن ست + شاہد سخن باز دارندہ فعل ست

شَاهِدُ اللَّحْظِ أَصْدَقُ + اَلشَّاهِدُ يَرَى مَا لَا يَرَاهُ الْغَائِبُ + اَلشَّبَابُ
شاہد نگریستن راست تر ست + حاضر می بیند چیزے را کہ نمی بیند آنرا غائب + جوانی

جُنُونٌ يُزِيلُهُ التَّكَبُّرُ + اَلشَّبَابُ شُعْبَةٌ مِنَ الْجُنُونِ + اَلشَّبَابُ لَيْسَ
دیوانگی ست کہ زیادہ میکند تکبر را + جوانی شاخے ست از جنون + جوانی نیست

بِالْخِضَابِ + اَلشَّبْعَانُ يَبْعَثُ لِلْجَائِعِ + اَلشِّبْلُ مِثْلُ الْأَسَدِ شَتَّى
بہ خضاب + مرد سیر از طعام مہربان اند بر گرسنہ را + بچہ شیر مانند شیر ست + در حالیکہ متفرق

تَؤُوبُ الْحَلَبَةُ + اَلشُّجَاعُ أَحْمَقُ + اَلشَّجِيُّ يَبْعَثُ الشَّجِيَّ
رجوع کردند دوشندگان شیر + دلیر احمق ست + غمگین برانگیخته میکند غمگین را

شُحُّ الْغَنِيِّ عُقُوبَةٌ + شَحْمَتِي فِي قَلْعِي + شَحْمَةُ الرِّيِّ + شَحِيحٌ
بخل توانگر عذاب ست + پیہ من در نوشته دان منست + پیہ [illegible] بخیل

غنی اَفقر مِن فقیرٍ سخیٍّ + شَخبٌ فی الاناءِ وشَخبٌ فی الارضِ

توانگر محتاج ترست از فقیر جوانمرد + یک شخب در آوند ست و یک شخب در زمین

الاشرارُ مَن لایقبلُ الاعتذارَ + شرُّ الامورِ اقربُها مِن الشرِّ

بدان کسی ست که قبول نکند عذر را + بدترین کارها نزدیکتر آنهاست از بدی

مَن تُکلِّفَ لهُ + شرُّ اخوانِکَ مَن لایُعاتِبُ + شرُّ ایامِ الدیکِ یومٌ

کسی ست که تکلف کرده شود برای او + بدترین برادران تو کسی ست که عتاب نکند + بدترین روزهای خروس

یُغسَلُ رِجلاهُ + شرٌّ اَهَرَّ ذا نابٍ + شرُّ الهِناءِ الدَّسُّ + شرّ

که شسته شود هر دو پای او + بدی تنگ کنانید صاحب دندان را یعنی سگ را + بدترین هنا مالیدن قطران

الرِّعاءِ الحُطَمَةُ + شرُّ المجالسِ قلعةٌ + شرُّ المالِ یُزکی ولایُزکی

چرانندگان حطمه است + بدترین مجلسها قلعه است + بدترین مال مهلت داده شود

شرُّ المصائبِ الجهلُ + شرُّ الناسِ مَن ینصرُ الظلومَ ویخذلُ

بدترین مصیبتها نادانیست + بدترین مردمان کسی ست که یاری کند ظالم را و رسوا کند

المظلومَ + شرُّ الناسِ مَن لایبالی اَن تراهُ مسیئاً + شرُّ الناسِ

مظلوم را + بدترین مردمان کسی ست که باک نمیدارد از اینکه ببیند ترا بدی کننده + بدترین مردمان

مَن یتّقیهِ الناسُ + الشرُّ بالشرِّ خلیقٌ + شربُ الخمرِ مفتاحُ

کسی ست که بپرهیزند از او مردمان + بدی به بدی سزاوارست + نوشیدن شراب کلید

الشرطُ املکُ علیکَ اَم لکَ + شرطُ الالفةِ ترکُ الکلفةِ

پیمان قادرترست بر ضرر تو یا برای نفع تو + شرط دوستی گذاشتن تکلف ست

ما یُبلِّغُکَ المحلَّ + شرفُ الاعمالِ فی تقصیرِ الآمالِ شرفُ المکانِ

چیزیست که برساند ترا به منزل + بزرگی عملها در کوتاه کردن امیدهاست بزرگی مکان

بالمكان + شرف الناس بالعلم والادب لا بالمال والنسب + شرف العلو

بصاحب مکانت + بزرگی مردان بعلم وادب است نه بمال ونسب + بزرگی آفتاب

في الصغر + شرف الغزالة بالحمل + شرف العلم في الكد وما الشرف

در گرم تافتنست بزرگی آفتاب برج حملست + بزرگی علم در خانهاست + بزرگی

بالهمم العالية لا بالرمم البالية + الشر كامن في طبيعة كل واحد

به همتهای بلندست نه باستخوانهای پوسیده + بدی حاصل ست در طبیعت هریک

فان غلب صاحبه بطن وان غلب على صاحبه ظهر

پس اگر غالب شود صاحب بدی پنهان شود وبدی اگر غالب شود بدی بر صاحب ظاهر شود

يجيئك الى مخة عرقوب + شر من الموت ما يتمنى معه الموت

که بیقرار کند ترا بجو مغز استخوان عرقوب + بدترست از مرگ انچه آرزو کرده شود با وی مرگ +

الشعراء تلاميذ الرحمن + الشعراء يتبعهم الغاوون + الشعير

شاعران شاگردان خدااند + شاعران پیروی میکنند از گمراهان + جو

يؤكل ويذم + شغلت شعابي جدواي + الشغل للقلب ليس

خورده میشود ونکوهیده میشود + بازداشت راههای من بخشش مرا + شغل برای دل نیست

الشغل للبدن + شفيع المذنب اقراره وتوبته اعتذاره +

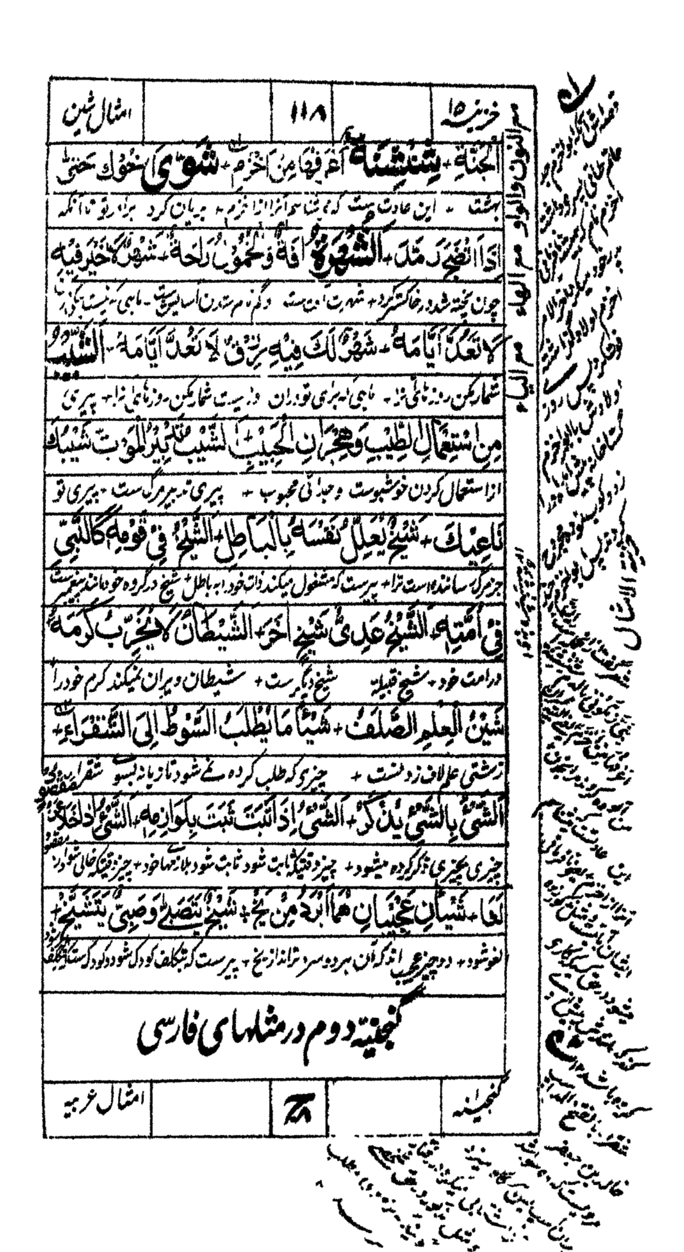
شغل برای بدن + شفاعت کننده گنهکار اقرار کردن اوست وتوبه او عذر خواستن او

شقشقة هدرت ثم قرت + الشفيق بسوء الظن

بانگ شتر ساکن شد باز قرار گرفت + برادر بر بدگمانی

مولع + شمة من المعرفة خير من كثير العمل + شمر في طلب

حریص است + شمه از شناختن حق بهتر است از بسیار عمل + دامن برچین [illegible] آماده شو در

الجنة + شنشنة اعرفها من اخزم + شوی خوک حتی

بهشت + این عادتیست که میشناسم از اخزم + بریان کرد برادر تو تا آنکه

اذا انضج رمد + الشهرة آفة والخمول راحة + شهر کله خیر فیه

چون پخته شد خاکستر گردد + شهرت آفت است و گمنام شدن آسایش است - ماهی نیست که در

لا تعد ایامه + شهر لك فيه رزق لا تعد ايامه + الشيب

شمار مکن روزهای آن + ماهی که برای تو در آن روزیست شمار مکن روزهایش را + پیری

من استعمال الطيب وهجران الحبيب + الشيب نذير الموت + شيبك

از استعمال کردن خوشبوست و جدائی محبوب + پیری ترسانندهٔ مرگ است + پیری تو

ناعيك + شيخ يعلل نفسه بالباطل + الشيخ في قومه كالنبي

خبر مرگ رسانندهٔ است ترا + پیر است که مشغول میکند ذات خود را به باطل + شیخ در گروه خود مانند پیغمبر است

في امته + الشيخ على شيخ آخر + الشيطان لا يخرب كرمه

در امت خود + شیخ قبیله شیخ دیگر است + شیطان ویران نمیکند کرم خود را

شين العلم الصلف + شيئا ما يطلب السوط الى الشقراء +

زشتی علم لاف زدنست + چیزی که طلب کرده میشود تا تازیانه بسوی شقرا

الشيء بالشيء يذكر + الشيء اذا ثبت ثبت بلوازمه + الشيء اذا خلا

چیزی بچیزی ذکر کرده میشود + چیز وقتیکه ثابت شود ثابت شود بلوازمهای خود + چیز وقتیکه خالی شود

لغا + شيئان عجيبان هما ابرد من يخ + شيخ يتصبى وصبي يتشيخ +

لغو شود + دو چیز عجیب اند که آن هر دو سرد تر اند از یخ + پیر است که بتکلف کودک شود و کودکیست که بتکلف پیر شود

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

شاخ گل هر جا که روید هم گل ست + شاخے که بلند شد تبر خورد + ز الفت کس مخور شکر خورد
شاد باید زیستن ناشاد باید زیستن + شاگرد رفته رفته باستاد میرسد + شاگرد
لطف بعید دارند + بنده باید که حد خود داند + شاهان چه عجب گر بنوازند گدا را + شاهان
کم التفات بحال گدا کنند + شاید که چون بیضه برآرد پر و بال عنقا گردد + شب بسیار شادی
بیکار + شب حامله است تا چه زاید بینیم + شب خر کره و طاوس همی زاید + شب که سمور می نماید
زنگی بچه حور می نماید + شب ماهم صبحی دارد + شبپرک پروانه شمع خورشید نشود + شبپرک گرد وصل
آفتاب نخواهد + رونق بازار آفتاب نکاهد + شتر ارزان ست اگر قلاده در گردن نمیداشت
شتربان در دو ایچه خربنده کشت + شتر در خواب بیند پنبه دانه + شتر صالح + از مرد طامع
شتر نشیم که دو جا گردنم بزنی + شد نی شد دگر چه خواهد شد + شراب مفت را قاضی هم
خورده + شراب زده را شراب دواست + شرط همه وقتی بود لائق کشتی + شرم عیب برای یمانان
ست بر روزی + شعرفهمی عالم بالا معلوم شد + شعر فهمیدن به از گفتن بود + شکل
درویش صورت سوال ست + شکم درویشان تغار خدا ست + شلغم بخیته به نقره خام
شماتت دشمن که سر نشد و ست + شمشیر نیک ز آهن بد چون کند کسی + شمشیر بکشتن بستن
من نوکر شاهم + شمشیر مردان خالی نمی باشد + شمع را پشت روشن نمی باشد + شمع را به چند سر
برند روشن تر نشود + شمع بمقدار علم + شنیده کے بود مانند دیده + شو شو دیگر شو
چه خواهد شد + شوق در هر دل که باشد رهبری درکار نیست + شوخی ز شاخ شیر
قالین گر و شیر نیستان دگر ست + شیشه شکسته را پیوند کردن مشکل ست + شیطانخانه خود خراب

گنجینه سوم در امثال هندیه

شاباش بی بی تیری ٹکی کو بادے آپ لگا وے لڑکی کو + شاگرد کو شکر میوڈی

خزینة الامثال

مَن لم يَبَرَّ فيُجلِسُه على السَّرير + الصَّبيُّ صَبيٌّ ولو كانَ نَبِيًّا +

از پیچاه ... مے نشاند اورا بر تخت + کودک کودکست اگرچہ باشد پیغمبر +

الصِّحَّةُ مُؤَثِّرَةٌ + صِحَّةُ الجَسَدِ مِن قِلَّةِ الحَسَدِ + صَحِيفَةُ المُتَلَمِّسِ

صحت ... تاثیر کننده است + تندرستی بدن از کمی رشک ست + نامہ متلمس

صَدَقَنِي سِنَّ بَكرِهِ + صِدقُ المَرءِ نَجاتُهُ + الصِّدقُ يُنبِئُ عَنكَ

آگاہ نیند ... مرا سال ماده شتر را + راستی مرد نجات وست + راستی خبر میدہد از تو

لا الوَعِيدُ + الصَّدَقَةُ تَرُدُّ البَلاءَ وتَزِيدُ في العُمرِ + صُدُورُ الأَحرارِ

نہ ... + صدقه دفع میکند بلا را وافزون میکند در عمر + سینہا از آزادان

قُبُورُ الأَسرارِ + صَدِيقُ الوالِدِ عَمُّ الوَلَدِ + صَرَّحَ الحَقُّ عَن مَحضِهِ

... + یار پدر عم پسرست + هویدا شد حق از خالص خود

... صَفقَةُ المَوالي تَتَعَهَّدُ المَوالي + صَفقَةٌ بِنَقدٍ خَيرٌ ...

هویدا شد ... + صفائی مولایان خبرگیری میکند غلامان را + عقد کردن نقد بهتر ...

... + صَفوُ العَيشِ في القَناعَةِ + صِلةُ عَمِّي وصِل

... + صفائی زندگانی در قناعت ست + ... + پیوند کن

... + حَشَمُكَ + صَلاحُ الإِنسانِ في حِفظِ اللِّسانِ + صُلتَ

... بیشتر شود حشمت تو + شایستگی انسان در نگہداشتن زبانست + حملہ کرد

على الأَسَدِ وبُلتَ عَنِ النَّقَدِ + الصُّلحُ خَيرٌ + الصَّمتُ حُكمٌ وقَليلٌ

بر شیر ... وپیشاب کردی از نقد + صلح بهتر ست + خاموشی دانائی ست اندک ست

فاعِلُهُ + الصَّمتُ خَيرُ الحِكمَةِ + الصَّمتُ زِينَةُ العالِمِ

کننده او + خاموشی بهتر دانائی ست + خاموشی زیبایش عالم ست

وَسِیلَۃُ الجَاهِلِ الصِّنَاعَۃُ + الصِّنَاعَۃُ فِی الکَفِّ اَمَانٌ مِنَ الفَقرِ

وسیلهٔ جاهل هنر است که رسوا نشود + صناعت جز این نیست که حاصل

یَتَلَاحَقُ الاَفکَارُ الصُّوفِیُّ اِبنُ الوَقتِ الصُّوفِیُّ یَاکُلُ سَبعِینَ مَرَّۃً

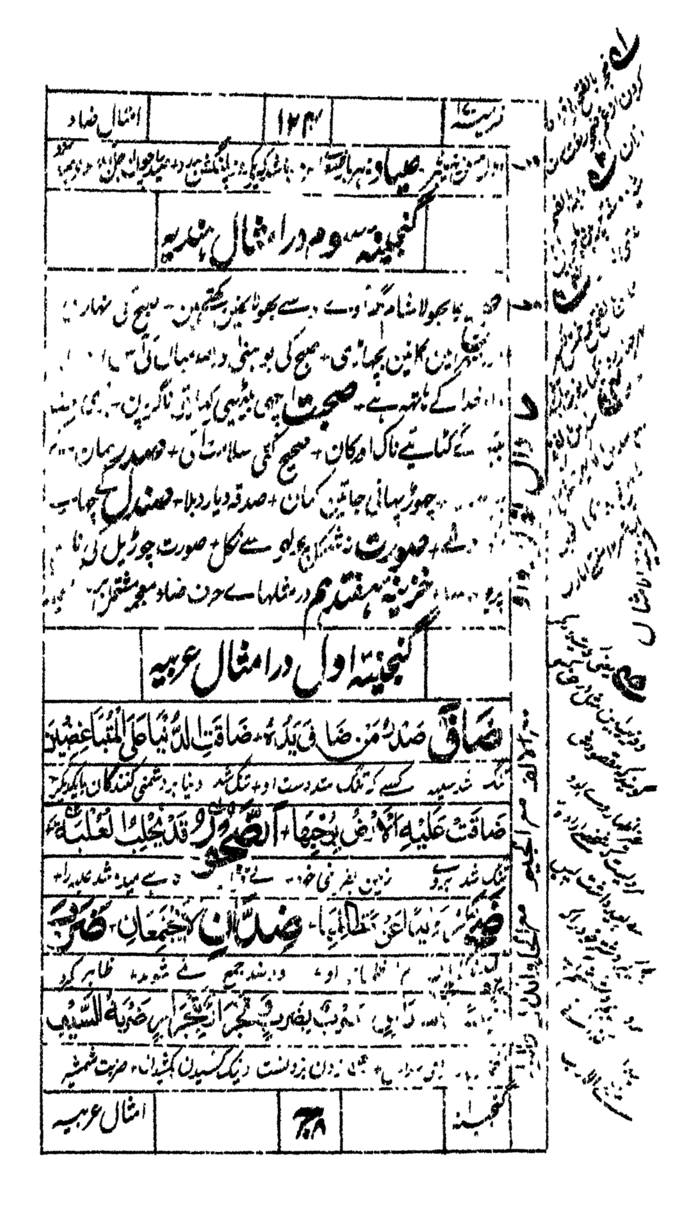
میشود بلاحق شدن فکرها صوفی پسر وقت است صوفی میخورد هفتاد بار +

الصَّیدُ لِمَن اَخَذَہُ لَا لِمَن اَثَارَہُ + الصَّیفُ ضَیَّعتِ اللَّبَنَ +

شکار برای کسیست که گرفت از آنکه برانگیخت او را + در گرما خراب کردی شیر را

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

صاحب خیر داخل خیرست + صاحب کرم همیشه مفلس است + صاحب نغز بیادم شمارست + صاحب خر ایس خر نمیتوان دید + صباح خواستم خضری بینم خرسے دوچار شد + صبر مفتاح کارهاست + صبر تلخست ولیکن بر شیرین دارد + صبر نماکه بجا رسی + صحبت نیکان بد انراسود نیست + صدای دهل از خالی بودن شکم صدا از هر دو دست بر آید + صد بار اگر توبه شکستی باز آ + صد در شود گشاده چو بسته شود دری + صدر هر جا که نشیند صدر است + صد شکر که چغندر نبود + صدقه دادن دفع بلا صدق پیش آر که اینجا هر چه آرند آن خرند + صد کلاغ را یک کلوخ بس است + صد کوزه میساز که یکی دسته ندارد + صد گشته چو من که تو تمکین نفس + صد گربه را یک موش صد موش یک گربه بس است + صفای خانه از آب جاروب است + صفرای بلیمو نمیشکند صف مغلوب را آهو بس است + صلای سمرقندی + صلا نشد بلا نشد + صلاح کار کجا و من خراب کجا + صلاح ما همه آنست کان تراست صلاح + صلح اول به از جنگ آخر + صورت گرگ دیدن مبارکست و ندیدن هم مبارک + صوفی نشود صافی تا در نکشد جامی + بسیار سفر باید تا پخته شود خامی + صوفیان صافی

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

ضرب المثل — صبح — صدقہ — صندل — صورت

گنجینہ ہفتدہم در مثلہاے حرف ضاد معجمہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

ضَاقَ صَدْرُ مَنْ ضَاقَ يَدُهُ • ضَاقَتِ الدُّنْيَا عَلَى الْمُتَبَاغِضِيْنَ

تنگ شد سینہ کسیکہ تنگ شد دست او • تنگ شد دنیا بر دشمنی کنندگان بایکدیگر

ضَاقَتْ عَلَيْهِ الْأَرْضُ بِرُحْبِهَا • اَلضُّحٰى وَقَدْ يَجْلِبُ لِعُلْبَةٍ

ضَدَّانِ لَا يَجْتَمِعَانِ

ضَرْبٌ بِضَرْبٍ

على الرأس أهون من منّة على الفرش + ضرب الحبيب زبيب

بر سر سنگ ... است از ... دن بر بستر + [illegible] + معشوق مویز است

ضرب الحبيب وجع + ضرب الشبان كالملح في البستان + ضرب

زدن معشوق دردناک است + زدن جوانان مانند نمک است در بستان + زدن

[illegible] تحت الكساء + ضرب الغلام إهانة المولى + ضرب [illegible]

[illegible] است + [illegible] + زدن غلام اهانت مولی است + زد

جبهة + ضرب لنا مثلا ونسي خلقه + ضرب اللسان أوجع من

[illegible]

طعن السنان + ضرب [illegible] + الضرب [illegible]

[illegible] مانند آب ... گشت ... بجا

من الصبر + ضعف الحيلة أنفع من قوي الشدة +

کننده است از ... + ... سود مند تر است از بسیار قوت سختی

ضغث على إبّالة + ضلّ دريص نفقه + ضلّ سعي

دسته گیاه بر پشتاره کلان ... + گم کرد موش سوراخ خود را + گم شد کوشش

من رجى غير الله + ضلّ [illegible] + ضمن الله رزق

کسی که امید داشت جز خدا را + گمراه شد کسی که ... + ضامن شد خدا روزی

كل أحد + ضمير الآخر محلّ [illegible] + ضمير العارف لا يعلم

هر یکی را + دل بزرگان جای نور است + نهان عارف نمیداند

أحد إلا هو + ضياء القلب من أكل الحلال + ضيعناك

کسی مگر آن عارف + روشنی دل از خوردن حلال است + ضایع کرده شد ...

ترتجی + اضللت من غش ثمانیا + ضیف البخیل امن
امید داشتن تو و تباہ کرنی بسبب کینہ ہشت را + مہمان بخیل بے خوف

من التخم + ضیق الید اشد من ضیق القلب +
از تخمہ را + تنگی دست سخت تر ست از تنگی دل +

گنجینہ دوم در مثلہای فارسی

ضابطہ یاری سزار ضامن ست کہ اسیت ضرب المثل زگار رست ضرب

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

ضامن نہ ہوجیی گرہ کا دیجیی ضامنی ہونے کی کیا ضرورکو کہیں کو ہوسالا کرتے ہیں خزینہ ہیزدہم در مثلہاے حرف طاے مہملہ مشتمل سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

طاب وقت من وثق باللہ + طارت بہم العنقاء طارت
خوش شد وقت کسے کہ اعتماد کرد بر خدا + پراگندہ ایشان را عنقا پرید

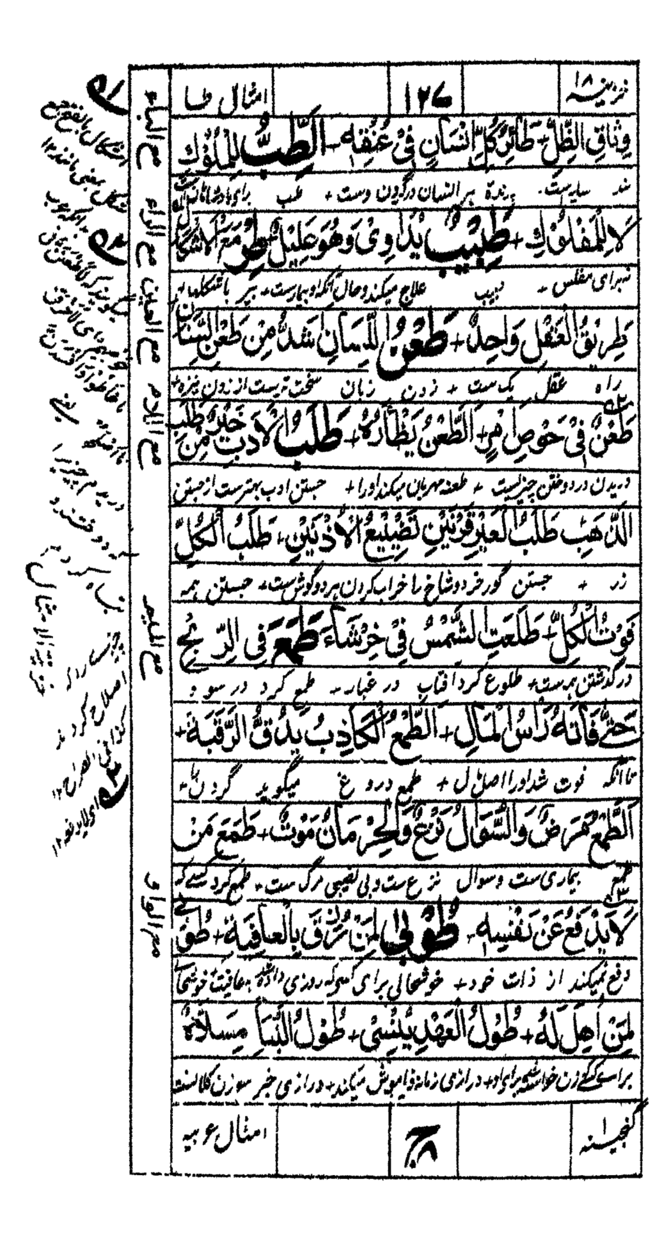
عصا فیں راسہ + طار فیبوہ + طاعۃ الولاۃ بقاء العز
گوش ہائے سر او + پردیس باز آمد + فرمان برداری حاکمان باقی ماندن عزت

طاعۃ النساء ندامۃ + طاعۃ العدو ہلاک + طال حزن
فرمان برداری زنان شرمندگی ست فرمان برداری دشمن بلا کشت + دراز شد اندوہ

من طال رجاؤہ + طال عمر من قصر تعبہ + الطامع فی
کسے کہ دراز شد امید او + دراز شد عمر کسے کہ کوتاہ شد مشقت او + طمع کنندہ در

خزینہ ہفدہم در امثال ضاد و گنجینہ دوم و سوم

وثاق الظل + طائر كل انسان في عنقه + الطب للملوك

شد سایه است + پرنده هر انسان در گردن وست + طب برای پادشاهان است

لا للمفلوك + طبيب يداوي وهو عليل + طول مع الاشكال

نه برای مفلس + طبیب علاج میکند وحال آنکه او بیمار است + پر با اشکالها

طريق العقل واحد + طعن اللسان اشد من طعن السنان

راه عقل یک است + زدن زبان سخت تر است از زدن نیزه

طعن في حوص من الطعن يظاره + طلب الادب خير من طلب

دیدن درد و حقن چیزیست + طعنه مهربان میکند اورا + جستن ادب بهتر است از جستن

الذهب + طلب العير قرنين تضييع الاذنين + طلب الكل

زر + جستن گورخر دوشاخ را خراب کردن هردو گوش است + جستن همه

فوت الكل + طلعت الشمس في خرشاء + طمع في الربح

درگذشتن همه است + طلوع کرد آفتاب در غبار + طمع کرد در سود

حتى فاته راس المال + الطمع الكاذب يدق الرقبة +

تا آنکه نوت شد اورا اصل مال + طمع دروغ میگوید گردن را +

الطمع مرض والسؤال نزع والحرمان موت + طمع من

طمع بیماری ست و سوال نزع ست و بی نصیبی مرگ ست + طمع کرد کسیکه

لا يدفع عن نفسه + طوبى لمن رزق بالعافية + طوبى

دفع نمیکند از ذات خود + خوشحالی برای کسیکه روزی داده شد بعافیت + خوشحالی

لمن اهل له + طول العهد ينسي + طول النبا مسلاة

برای کسیکه زن خواسته شد برای او + درازی زمانه فراموش میکند + درازی خبر سوزن کلا است

لِلتَّصَافِیْ + طُوْلُ اللِّسَانِ یُمِلُّ وَطُوْلُ الْکَلَامِ یُمِلُّ + طُوْبیٰ لَہٗ

برای صفای محبت + درازی [illegible] + دراز [illegible] درازی کلام خوار میکند + جا [illegible] ست

عَلیٰ بَلَدِہٖ + اَلطَّیْبُ [illegible] + اَلطَّیْنُ + اَلطَّیْرُ بِالطَّیْرِ یُصَادُ + طِیْنٌ + اَلطَّاہِرُ

برتری گیاه + [illegible] زان [illegible] پرنده برای [illegible] پکیر [illegible] پرنده به پرنده شکار کرده میشود [illegible]

گنجینۂ دوم در مثلهای فارسی

طاقت مهمان نداشت خانه بمهمان گذاشت طاقت دیدن [illegible] بنها میکند

طامع همیشه ذلیل ست + طمع [illegible] زبان چه زنم طشت من زبام افتاد

طبیب مهربان [illegible] از دیده [illegible] افتد + **طفلی** و دامان مادر خوش بهشتی

بوده است + طفل مکتب [illegible] + طفل دامن گیر من آخر

گریبان گیر شد + طفیلی [illegible] بیاید + **طمع** آرد بمردان زردی

زردی + طمع را سه حرف است [illegible] طمع را سه حرف است [illegible] [illegible]

بگردنش افتاده طوطیان در شکرستان کامرانی میکنند + **طبیعت** [illegible]

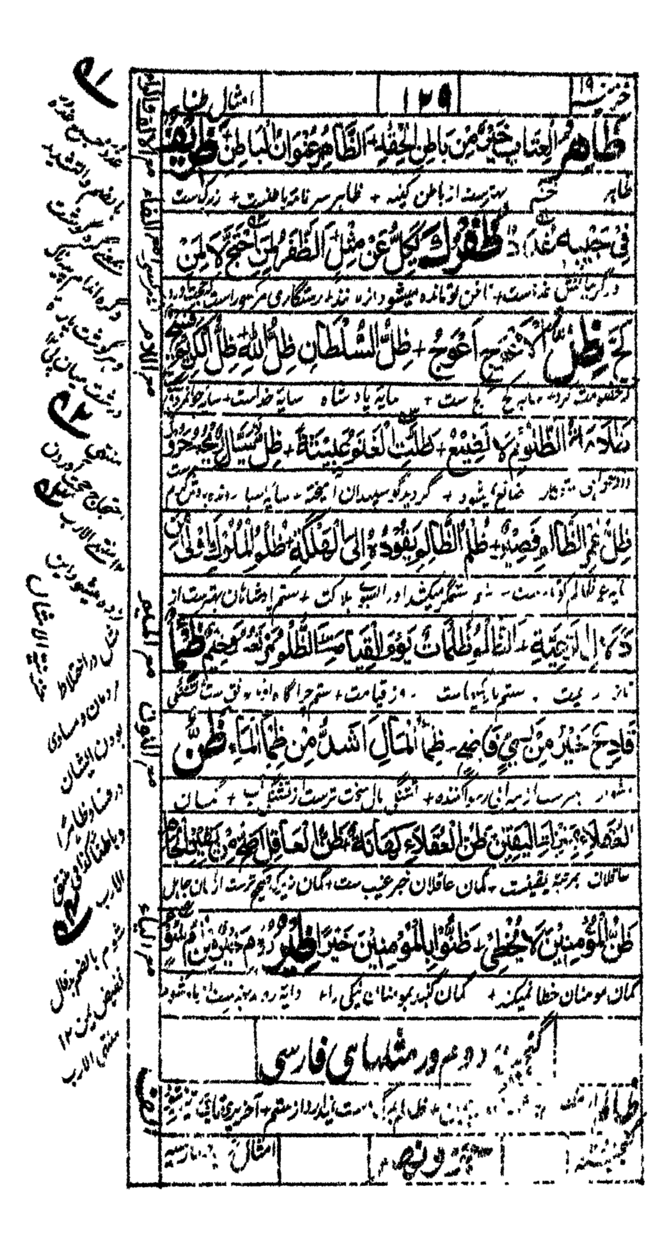
گنجینۂ سوم در مثلهای هندیه

طالب زر کا بے زر در جنین خوار [illegible] دور + **طمع** [illegible]

طوفان شیطان [illegible] + طوطے کی سی آنکھیں [illegible] + طوطی

[illegible] + **خزینۂ نوزدهم** در مثلهای حرف ظای معجمہ مشتمل بر سه گنجینه

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

ظاهر العتاب خیر من باطن الحقد + الظاهر عنوان الباطن

ظاهر ختم بهتر است از باطن کینه + ظاهر سرنامهٔ باطنیست + [illegible]

فی جبینه غدد + ظفرک یکل عن مثل الظفر [illegible] لا یلین

در پیشانی غدد است + ناخن تو مانده میشود [illegible] رستگاری [illegible]

[illegible] ظل [illegible] اعوج + ظل السلطان ظل الله + ظل الکریم [illegible]

[illegible] سایهٔ کج [illegible] + سایهٔ پادشاه سایهٔ خداست + سایهٔ جوانمرد [illegible]

[illegible] الظلوم لا تخیب + ظلت الغنم عبیثة + ظل السیال [illegible]

[illegible] ستمگار ضایع نمیشود + گردید گوسپندان آمیخته + سایهٔ [illegible]

ظل غم الظالم فصیدا + ظلم الظالم یقوده الی الهلکة + ظلم الملوک [illegible]

[illegible] ستمگر میکشد او را بسوی هلاکت + ستم پادشاهان بهتر است از [illegible]

[illegible] الظلم ظلمات یوم القیامة + الظلم مرتعه وخیم + ظما

[illegible] ستم تاریکیهاست روز قیامت + ستم چراگاه او ناگوار است [illegible]

قادح خیر من [illegible] + ظمأ المال اشد من ظمأ الماء + ظن

[illegible] تشنگی مال سخت تر است از تشنگی آب + گمان

العقلاء [illegible] الیقین + ظن العقلاء کهانة + ظن العاقل اصح من یقین الجاهل

گمان عاقلان برتبهٔ یقینست + گمان عاقلان خبر غیب است + گمان [illegible] صحیح تر است از یقین جاهل

ظن المؤمنین لا یخطی + ظنوا بالمؤمنین خیرا + ظیر [illegible]

گمان مومنان خطا نمیکند + گمان کنید بمومنان نیکی را + [illegible]

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

[illegible] آخر [illegible]

ظالم ... طالع ... خواهد کرد ... ظاهر شیخ و باطن شیطان

ظروف ... ظرافت ... ظرف ... باطل ...

ظلم ... ظالم باعث ویرانی ملک است ظلم ...

گنجینه سوم در امثال هندیه

ظالم ... ظالم کا زور ... ظاهر ... باطن ...

خزینه بیستم در مثلهای حرف عین مهمله مشتمل بر سه گنجینه

گنجینه اول در امثال عربیه

عادات السادات سادات العادات + عادت بغیرها لیس

عادتهای سرداران سرداران عادتها است ...

العادة طبیعة خامسة + عارف على الضرط وقبلت بطلها العافیة

عادت طبیعت پنجم است + ...

... عاقبة الصبر الى السلامة

... انجام صبر ... سلامتیست

عاقبة العجلة الى الندامة + عاقبة الصبر محمود +

انجام شتابی پشیمانی است + انجام صبر ستوده است

عاقبة الظالم وخیمة + العاقل یکفیه الاشارة + العالم بین الجهلاء

انجام ستمگار بد است + دانا کفایت میکند او را اشاره + عالم میان جاهلان

كالمشتری بین الخنس + العالم بلا عمل كالحمار فی الطاحونة العامل

مانند مشتریست میان ستارهای سیاره + عالم بدون عمل مانند خرست در آسیا + عامل

بلا علمٍ والعالِم بلا عملٍ كالقوس بلا وترٍ + العالِم لا يرتفع بانتفاع الخاصّ

بدون علم و عالِم بدون عمل مانند کمان است بدون زه + عالم مرتفع نمیشود به فهمیدن خاص

عبدٌ خلّى في يديه العبد وما في يد المولاه + العبد اصبر جسما

بنده او خالی کرده شده در هر دو دست بنده و آنچه در دست مولا است + بنده صابر تر از روی جسم

والحرّ اصبر قلبا + العبد عبد على النسبه + العبد يدبّر والله يقدّر

و حر صابر تر است از روی دل + بنده بنده است برای لاد خود + بنده تدبیر میکند و خدا تقدیر میکند

يفرح بالعصا والحرّ يكفيه العتاب قبل العقاب + [illegible] لا بعد عدوّه

کوفته شود به [illegible] و حر کفایت میکند او را خشم پیش از عذاب + [illegible]

الرجل تزلّ القدم وعثرة اللسان تزيل النعم + عثيثة تقرم جلدا

پا [illegible] لغزد قدم را و لغزش زبان دور میکند نعمتها را + کرم ضعیف خوردن میخواهد پوست

العجز عن الدرك ادراك + العجلة تورث الندامة + العجلة اخت

عاجز شدن از دریافتن دریافتن است + شتاب میراث میکند شرمندگی را + شتاب [illegible]

الندامة + [illegible] لعبها الندامة + العجب فالعب به ما شئت

شرمندگی است + [illegible] آخر شرمندگیست + [illegible] بازی کن [illegible]

مخطٍ وان مات والمثبت مصيب وان هلك + العدوّ في [illegible]

خطا کننده است اگر چه [illegible] شود و ثبت بصواب رسنده است اگر چه هلاک شود + دشمنی [illegible]

كالسمّ في العقارب + [illegible] القارئ [illegible] + [illegible] المؤمن كاخذ الكفّ

مانند زهر است در کژدمها + [illegible] + وعده کردن مومن [illegible]

العدل [illegible] ساعة [illegible] من عبادة الثقلين [illegible]

ساعتی [illegible] + انصاف [illegible] بهتر است از عبادت [illegible]

علی المصیبة مصیبة فوق جمیع المصائب عدو عاقل خیر من صدیق

بر مصیبت مصیبت ست بالای همه مصیبتها + دشمن دانا بهتر ست از یار

جاهل + العذر عند کرام الناس مقبول عرض ...

نادان + عذر نزدیک مردمان بزرگ مقبول ست + ...

علیه سوء عاقبة + العرق نزاع عز الملوک فی کثرة الممالک

بر وی بدی عاقبت + رگ سخت برکشنده ست + عزت بادشاهان در کثرت مملکهاست

العز فی القناعة + عز من قنع عسر الامر مقدمة الیسر

عزت در قناعت ست + عزیز شد هر که قناعت کرد + دشوار شدن کار مقدمه آسانی ...

ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم + وعسی ان تحبوا شیئا وهو شر لکم

آنکه کراهت دارید چیزی را و حال آنکه او بهتر ست مر شما را + و نزدیک ست که دوست دارید چیزی را و حال آنکه بدست مر شما را

... العشاق لا یواخذون بما صدر ...

... عاشقان مواخذه کرده نشوند بانچه صادر شود از ایشان ...

... عش بالقناعة تکن ملکا ... العز فی ترک ...

... زندگی کن بقناعت شوی بادشاه + ...

... ولا تغتر العصر ...

... غافل مشو ...

والطفا فی طلب العفو احسن الاعمال + العفو ...

و ... در طلب عفو ست + در گذشتن خوبی عملها ست + در گذشتن ...

الظفر + العفو عند کرام الناس مامول + العفو عند ...

... ست + در گذشتن نزدیک مردمان بزرگ امید داشته شده ست + در گذشتن ...

عُلُوُّ الاَقْدَارِ + اَلْعَفْوُ عَنِ الظَّالِمِ جَوْرٌ عَلَى الْمَظْلُوْمِ + عَفْوُ الْمُلُوْكِ اِبْقَاءُ الْمُلْكِ

بلندی قدرهاست + درگذشتن از ظالم ستم است بر مظلوم + درگذشتن پادشاهان [illegible]

اَلْعَقْلُ الْاٰخَرُ + اَلْعُقَلَاءُ يَعْرِفُوْنَ الرِّجَالَ بِالْحَقِّ وَالْجُهَلَاءُ يَعْرِفُوْنَ

عقل دیگر + عاقلان میشناسند مردان را به حق وجاهلان میشناسند

الْحَقَّ بِالرِّجَالِ + عَقْلٌ بِلَا اَدَبٍ كَشُجَاعٍ بِلَا سِلَاحٍ + اَلْعَقْلُ [illegible]

حق را بمردان + عقل بدون ادب مانند دلیرست بدون ساز جنگ + عقل سن

الْاِنْسَانِ + اَلْعَقْلُ نِصْفُ الْكَرَامَاتِ اَلْعَقْلُ وَالْاِلْهَامُ لَا يَفْتَرِقُ

انسانست + عقل نیمه کرامتهاست + عقل والهام جدا نشوند

اَلْعَقْلُ مُخُّ الرُّؤُسِ وَالْعِظَامِ + اَلْعَقْلُ وَزِيْرٌ نَاصِحٌ وَالْعِشْقُ وَكِيْلٌ فَاضِحٌ

عقل مغز سرها واستخوانهاست + عقل وزیر است نصیحت کننده و عشق وکیل [illegible]

عُقُوْبَةُ الظَّالِمِ سُرْعَةُ الْمَوْتِ + اَلْعُقُوْقُ ثُكْلُ مَنْ لَمْ يَثْكُلْ + عَقِيْبَ

عذاب ستمگار رسیدن مرگ است + عقوق بے فرزندی کسیست که بی فرزند نشده باشد

بُوْدِ لَبَنٍ عَكَرَتْ عَلَى الْغَزْلِ بِاَخِرَةٍ + فَلَمْ تَدَعْ بِنَجْدٍ قَرَدَةً [illegible]

[illegible] + حمله زن به رشتن در انجام + [illegible] گذاشت در نجد پاره از پشم [illegible]

مَعَالِقُهَا وَصَرَّ الْجُنْدَبُ + عِلَلُ الْاَفْهَامِ اَشَدُّ مِنْ عِلَلِ الْاَجْسَامِ

دمهای او وآواز کرد جندب + بیماریهای فهمها سخت ترست از بیماریهای بدنها

اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ + اَلْعِلْمُ اَفْضَلُ النَّسَبِ وَاَشْرَفُ [illegible]

عالمان وارثان پیغمبرانند + علم بزرگتر نسبت و بزرگتر [illegible] + [illegible]

الْمَعْقُوْلُ لَا يَبْحَثُ الْمَنْقُوْلَ + اَلْعِلْمُ حِلْيَةُ الْفَقِيْهِ وَالْجَهْلُ حِلْيَةُ السَّفِيْهِ

[illegible] معقول ست نه از بحث کردن منقول + علم زیور داناست وجهل زیور نادانست

العلم حجاب الكبر + العلم زين والجهل شين + العلم صيد والكتابة

علم پرده بزرگیست + علم زینت است وجهل عیب است + علم شکار است ونوشتن

قيد + علم لا ينفع كدواء لا ينجع + علو الخيالات ليس من شمولها

قید است + علمی که نفع نکند مانند دواست که گوارا نشود + بلندی خیالات نیست از بلندی مقامها

علو الهمة من الإيمان + على الأكثر حكم الكل + على أهلها تجني براقش

بلندی همت از ایمانست + بر اکثر است حکم همه + بر اهل خود خیانت میکند براقش

على الخبير سقطت + على الناس كن بأساً + على أنا كن بأساً على قدر [illegible]

بر مرد بسیار دانا بر افتادی + بر مردمانست کرباسه + بر منست من کرباسم + بر اندازه محبت

يكون التشوق + عليك بالحفظ دون الجمع من الكتب + على هذا دار

میباشد شوق + لازم کن بر خود حفظ را نه جمع کردن کتابها + بر این گردید

القمر + على كما تجمعه + وقاع الخريف لم يعم عباية القاضي خير من

[illegible] + بر همین چنانکه جمع میشود پاره های ابر در خریف [illegible] عنایت قاضی بهتر است

شاهدك عدل + عند الجدال يظهر فضل الرجال + عند الامتحان

گواه تو عادل است + نزدیک جنگ آشکار میشود بزرگی مردان + نزدیک آزمایش

يكرم المرء أو يهان + عند جهينة الخبر اليقين + عند الرهان تعرف

بزرگی کرده میشود مرد یا خوار کرده میشود + نزدیک جهینه است خبر یقین + نزدیک گرو داشتن شناخته میشود

السوابق + عند الشدائد يذهب الإخاء + عند الصباح يحمد القوم

اسپان پیشی گیرنده + نزدیک شدتها میرود پنهان کردن + نزدیک صبح ستایش میکند قوم

السرى + عند الضرورات تباح المحظورات + عند النطاح يغلب الكبش

شب روی را + نزدیک ضرورتها مباح کرده میشود چیزهای ممنوع + نزدیک شاخ زدن غالب میشود

العجوز علة النازلة بعوق لضالة + عنز وکبش وتیس و عنز عنوان الصحیفة

المؤمن حسن الخلق + العنوق بعد النوق + العود احمد عود

مسلمان خوبی خلق ست + ماده بزغاله بعد شتر ماده گان

یقلع اسنانه عود یعلم العوم العیاب و یحتاج

الی البیان + عیب الکلام تطویله + عیر بعیر + العیر یضرط والمکواة

فی النار + العین حق + عین السماء + بین العین والعین + اعیی من باقل

الفاتر علیه لوازه + العینة تشفی للعوب + عنی جاء + عی

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

عارف بجوید ... عاشقی را زمینه ... نلاف + عاشقم لیکن تا کنار بام ... شوق ... عاشقی
عاشق مهربان تر از پدر ست + عاشق کو ... باش + عاشقیت ... لولی ... گذر
عاقبت گرگ زاده گرگ شود + گر چه با آدمی بزرگ شود + عاقلان ... عاقلان
پیروی نقط نکنند + یا نخوانند یا غلط نکنند + عاقل ... عالمی را به
چو تخم + عبارت از نظیر بی انظیر شود + عبد العظیم ... عاشقی گردا ... عجب
تا یا دوستداران شد + عدو شود سبب ... گر خدا خواهد + عذر بدتر از گناه

عذر [illegible] تقصیرات ما [illegible] + عروس [illegible] شد عروس [illegible]

خود [illegible] نشد [illegible] نیست + عزت [illegible] است [illegible]

[illegible] است + عشق [illegible] است + عشق [illegible] است و هزار بدگمانی + عشق

[illegible] + عشق و مشک پنهان نماند + عشق آمدنی بود

[illegible] عشق [illegible] + عصا [illegible] + عصمت بی بی

[illegible] + عطا [illegible]

[illegible] + عقل [illegible] + علاج

[illegible] + علم [illegible]

[illegible] + علم غیب [illegible] + علم [illegible]

[illegible] + عمر [illegible]

[illegible] عود سوزد و گنده دو زخ شود + عود [illegible]

[illegible] است + عوض [illegible] است + عیان را چه بیان + عیب [illegible]

عیسی [illegible] + عیش [illegible] خزان [illegible]

نمبر سوم در امثال هندیه

عاشق [illegible] + عاشقی خالا جی کا گھر نہیں + عاشقی اگر [illegible]

[illegible] + عاشق کی [illegible] گالی اور مار [illegible] + عاشق [illegible]

عالی ہمت [illegible] + عاقل [illegible] باقی + عراقی [illegible]

[illegible] کے کان [illegible] + عطائی [illegible] عطائی + عقلمندن کی [illegible]

[illegible] + عقل [illegible] + عقل کے [illegible] عقل

دشمن علت دبہو دبائے جاتی عادت کیونکر جاتی + عیب بھی کرنیکو ہنر چاہیئے
عید کے پیچھے چاند مبارک + عید کے چاند ہوگئے ہیں + عید کے پیچھے ٹر
خزینہ بست و یکم در مثلہای حرف غین معجمہ مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

غَابَ شَهْرَيْنِ ثُمَّ جَاءَ بِكَلْبَتَيْنِ + غَابَ حَظُّ مَنْ غَابَ

ناپدید شد دو ماه باز آورد دو گرده را + ناپدید شد بہره کسیکہ ناپدید شد

نَفْسَهُ غَالَهَا مَنْ غَالَ النَّاقَةَ + اَلْغَائِبُ حُجَّتُهُ مَعَهُ + غُبَارٌ

ذاتش + ہلاک کرد آنرا کسیکہ ہلاک کرد مادۂ شتر را + غائب دلیلش با وی ہست + گرد

اَلْعَمَلُ خَيْرٌ مِنْ عِيَابِ الْعَطَلِ + غَثُّكَ خَيْرٌ مِنْ سَمِينِ غَيْرِكَ +

عمل بہتر ست از عیب خالی از عمل + لاغری تو بہتر ست از فربہ شدن غیر تو

غُدِرَ بِكَ مَنْ دَلَّكَ عَلَى الْإِسَاءَةِ + غُدْوُهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا

بے وفائی کرد بتو کسیکہ رہنمونی کرد ترا بر بدی کردن + بامداد او یک ماه ہست و شبانگاه او

شَهْرٌ + اَلْغُرَابُ مَعْرُوفٌ بِالتَّمْرِ + اَلْغِرْبَانُ سَوَادُ وُجُوهِ الْبُسْتَانِ

یک ماه ہست + زاغ شناسا تر ست بہ خرما + زاغها سیاہی روی باغ ست

اَلْغُرْبَةُ كُلُّهَا كُرْبَةٌ وَالْفُرْقَةُ كُلُّهَا حُرْقَةٌ + اَلْغُرْبَةُ تُجْلِبُ لِلَّذَّةِ غُرَّتَانِ

سفر ہمہ آن اندوہ ست و جدائی ہمہ آن سوزش ست + تا آزمودگی میکشد ... را

فَارْبِكُوا اللهَ + اَلْغَرِيبُ أَعْمَى + اَلْغَرِيبُ مَنْ لَيْسَ لَهُ حَبِيبٌ اَلْغَرِيقُ

مسافر نابیناست + غریب کسے ست کہ نیست مر او را معشوق + غرق

يَتَشَبَّثُ بِكُلِّ حَشِيشٍ غَزَارَةُ الْجَوَادِ غَزَارَةُ الْجُودِ غِشٌّ

چنگ میزند بہر گیاه + بسیار سے جوانمرد گرامی شدن جوانمردیست + کینہ

القلوب تطلع في فلتات الألسن وصفحات الوجوه. غشاك من أشكالك

[illegible] پیدا میشود در عرض شهادتها [illegible] و کرده های رویها [illegible]

بالباطل غشك من رضاك بالباطل. غضاضة الورود

[illegible] راضی کرد ترا به باطل [illegible] گردن از

دماء الخدود. غضب الخيل على اللجم. غضب العشاق كمطر الربيع

دمها [illegible] خشم اسپ بر لگام است. خشم گرفتن عاشقان باران ربیع

غضاضة الحق [illegible] غلام عاقل خير من شيخ جاهل. غلب

[illegible] غلام دانا بهتر از پیر نادان. غالب

[illegible] غلط العالم فضيحة. غل يد المطلق [illegible] واسترق

[illegible] سخن [illegible] نادان گنندهٔ او بنده گیر

[illegible] الغناء [illegible] النفس [illegible] غداء [illegible]

[illegible]

الطعام [illegible] غم المرء في الغربة وطن. غنيمة المرء وجدا

[illegible] غنیمت مرد [illegible]

[illegible] الغيث [illegible] ما حل

[illegible] غنیمت [illegible] ان نیکو [illegible]

گنجینه دوم مثلهای فارسی

غربت دیده مهربان باشد. غرق شده را از باد چه سود. غریب کور باشد. غریب نیستم بیمارم. غضب مرد محک دوست. غلام همت آنم

کہ دل یکمن بہ علام بجان نازد و افا بحرد و + غافل گرازران شود و اسباب سیر شود + غم فردا امروز نباید خورد + غم زادری بر نحجر غنچہ از ترش ولی دلتنگ شد + غنی هر جا کہ کریم باشد سفرہ بر سر راه دے انداز + غواص دریا چیزی دیده است کہ بعورش غوطہ میزند + غوره مویز میشود مویز غوره نمیشود + غول بتجانہ بند شود

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

غرض باولی ہے + غریب کو کوڑی شرفی ہے + غریب کی جورو سب کی سرہج + غریب کی جورو ہمہ خانم ناون + غریبوں نے روزے رکھے دن بڑے آئے + غصہ بہت زور تھوڑا مار کھانے کی نشانی + غیر نسبت

وودوم در مثلہاے حرف فامشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

فَازَ مَنْ سَلِمَ عَنْ شَرِّ نَفْسِہٖ + فَاضِّیْ لِیْ اَقْدَحْ لَکَ + فَاعْتَبِرُوْا یَا اُوْلِی

نجات یافت کسیکہ رہائی یافت از بدی ذات خود + پس فرش کن برای من تا خیر خوردنی بگذاریم برای تو + پس عبرت گیرید اے

الْاَلْبَابِ + اَلْفِتْنَۃُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ + فَتًی وَّلَا کَمَالِکٍ + فَخْرُ الْمَرْءِ

صاحبان عقول + فتنہ سخت تر است از کشتن + جوانست نیست مانند مالک + فخر کردن مرد

بِفَضْلِہٖ اَوْلٰی مِنْ فَخْرِہٖ بِاَصْلِہٖ + فَلَا تَرَدَّدْ بَیْنَ مَنْ طَبَّ لِمَنْ

بہ بزرگی خود بہتر است از فخر کردنش بہ اصل خود + پس تردد مکن در امانند مدبر کسیکہ علاج کرد برا

حَبَّ + فَذَکِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مُذَکِّرٌ لَسْتَ عَلَیْہِمْ بِمُصَیْطِرٍ + فَوَا

کسیکہ دوست داشت + پس پند دہ جز این نیست کہ تو پند دہندہ ہستی نیستی بر ایشان برگماشتہ + پس وا

جزاک اللّٰه خیراً + الفراق بعد الوصال اشد من الموت + فرشنا له

پاداش دہاد او را خدائی نیکی + جدائی پس از وصال سخت ترست از مرگ + گستردیم او را برای

وخلی امری + الفرص تمر مر السحاب + فرع الشیء یخبر عن اصله

اشت او کار . + وصتها میگذرد مانند گذشتن ابرها + فرع چیزی خبر میدهد از اصل خود

بین معاتبة + الفرق بین النطق والسکوت کالضفدع

در میانه معد باہم دوست گرفته شوی فرق میان گویائی و خاموشی مانند غوک

والحوت + فرقة الاخوان محرقة للجنان + فر من المطر ووقف

و ماہیست + جدائی برادران سوزانندہ دلست + گریخت از باران و بایستاد

تحت المیزاب + فر من الموت وفیه وقع + فما بیننا الظربان

زیر پرنالہ + گریخت از مرگ و در ان بیفتاد + گوز کرد میان ما ظربان

فسدت نعمة من کفرها + الفضل اکمل مال والجمل جمال

تباہ شد نعمت کسیکہ ناسپاس کرد انرا + بزرگی کاملترست از مال خوبترست از جمال

فکلمة المرء تدل علی اصله + فعل الحکیم لا یخلو عن الحکمة

سخن مرد دلالت میکند بر اصلش + فعل حکیم خالی نمیشود از دانش

فمن الملوک ملوک الافعال ففررت منکم لما خفتکم فقد

کار پادشاہان پادشاہان کارہاست + پس گریختم از شما ہرگاہ ترسیدم از شما گم کرد

الاخوان غربة + الفقر سواد الوجه فی الدارین + الفقر کنز

برادران غربت است + درویشی سیاہی روئیست در ہر دو جہان + درویشی گنجیست

من کنوز اللّٰه + الفقر مع القناعة احسن من الغنی مع الحرص +

از گنجہاے خدا + درویشی با قناعت خوبترست از توانگری با حرص +

الفقراء كنفس واحدة + الفقير لا يحتاج + فكاك المرء في

همه درویشان مانند یک جان هستند + درویش محتاج نمیشود + رهائی مرد در

الصدق + فلان أجوع من كلبة حومل + فلان فاك

راستی ست + فلان گرسنه تر ست از ماده سگ حومل + فلان نهایت احمق

تاك + فلان قد نصب شبكة + فلان كالكعبة تزار ولا تزور

نهایت احمق ست + فلان انداخته ست دام را + فلان مانند کعبه ست که زیارت کرده میشود و زیارت [illegible]

فلان هالك في الهوالك + فلان يأكل ليلاً من أيور الغلمان

فلان هلاک شونده است در هلاکتها + فلان میخورد وقت شب از ذکرها و غلامان

ونهاراً غيبة الإخوان + فلان ينحت غير عصاه + فلت فلان

در روز به غیبت برادران + فلان [illegible] + رهائی فلان

بجريعة الذقن + فلتكن الوجبة + فلجك على خصمك بالاحتمال

به جرعه زنخ ست + پس باید که شوی وجیه [illegible] + [illegible]

فليضحكوا قليلاً وليبكوا كثيراً + فما أغنى نسيم الصبا

پس باید که بخندند اندک و باید که بگریند بسیار + پس [illegible] باد صبا

الهاجس من الربى + فوات المطلوب أهون من احتمال

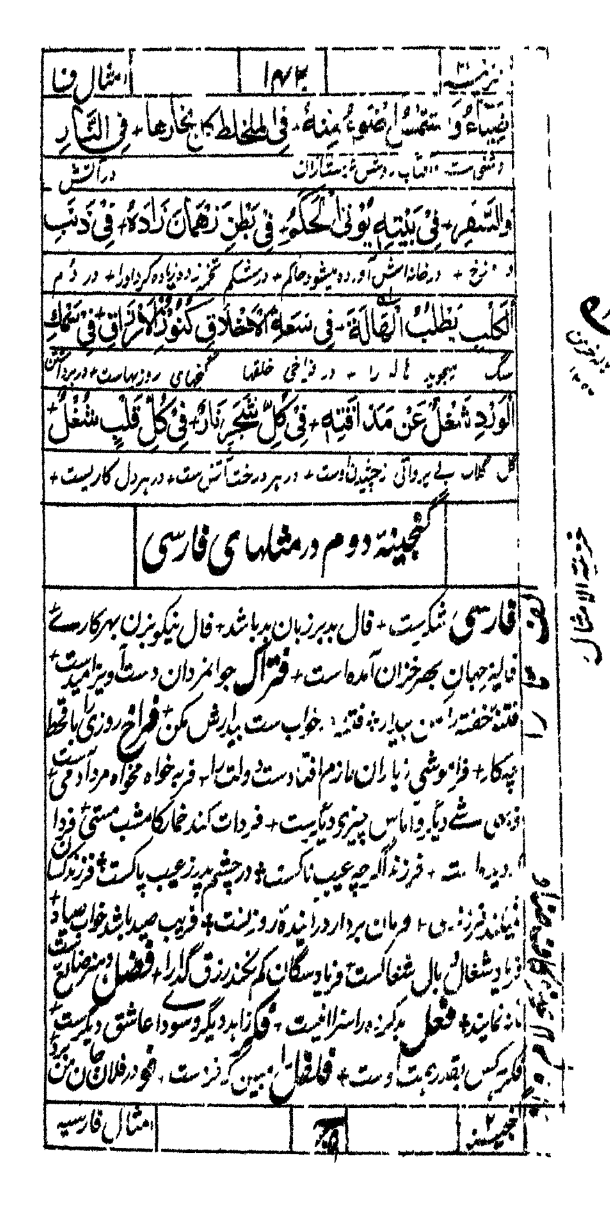
[illegible] + فوت شدن مطلب [illegible] سهلتر ست [illegible]

الذل في تحصيله + فوق كل ذي علم عليم + في الحركة

خواری در حاصل کردن ش + بالای هر صاحب علم دانا است + در حرکت

بركة + في الولد راحة للمفقود + في التأخير آفات + في الفم

برکت ست + در ولد آسایش ست برای مرده + در درنگ کردن آفتها ست + [illegible]

الضیاء و الشمس اضوء منه + فی الملح کالملح بحارها + فی النار

روشنی است آفتاب روشن تر است از آن + در آتش

والسفر + فی بیته یؤتی الحکم + فی بطن زهمان زاده + فی ذنب

او سفر + در خانه اش آورده میشود حاکم + در شکم تخمه زده زیاده کرد او را + در دم

الکلب یطلب الهالة + فی سعة الاخلاق کنوز الارزاق + فی سماک

سگ میجوید هاله را + در فراخی خلقها گنجهای روزیهاست + در برج آتش

الورد شغل عن مداقته + فی کل شجر نار + فی کل قلب شغل +

گل گلاب بی پروائی زچیدنش است + در هر درخت آتش است + در هر دل کاریست +

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

فارسی شکسته + فال بد بر زبان بد باشد + فال نیکو بزن بهر کار سر +
نالهٔ جهان بهر خزان آمده است + فتراک جوانمردان دست ویز امید است +
فتنه خفته را مکن بیدار فتنه خوابست بیدارش مکن + فراخ روزی را باقحط
چه کار + فراموشی زیاران نازم افتد دست دولت را + فربه خواه مخواه مرد آدمی
فرزند دیگر ورامادر چیزی دیگر است + فردا ت کند خمار کامشب مستی + فردا
دیده است + فرزند اگرچه عیب ناکست + در چشم پدر ز عیب پاکست + فرزند کسان
نیاید فرزند + فرمان بردار را بنده رو نشست + فریب صید باشد خواب صیاد
فریادشغال بال شغال است + فریادسگان کم نکند رزق گدا را + فضل و هنر ضایع است
تا ننمایند + فعل بدگهر بد راستر از نیست + فکر زاهد دیگر و سودا عاشق دیگرست
فکر هرکس بقدر همت اوست + فلفل ا سبین کز ... + فو در فلان جا من بردن

فوطہ پیر جنم خوردنی نیا ۔ شہم سخن گنجگ [illegible] فیل گرچہ مردہ است لیکن [illegible]

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

فاتحہ درود کیا گیے [illegible] فارسی [illegible] نات [illegible] تارلو لنگا [illegible] فال کی [illegible]

ملا کو حلال [illegible] فالودہ [illegible] دانت ٹوٹے تو [illegible] فتح [illegible] دال [illegible]

فالودہ ایک ہوا تو نہیں [illegible] فضل [illegible] ست [illegible] چھیچ [illegible]

فقط تعویذ [illegible] نام [illegible] ہوتا [illegible] فقیر [illegible] صوبہ [illegible]

فقیر کو کمال [illegible] [illegible]

فلانے کی ماں [illegible] کیا [illegible] [illegible]

خزینہ بست و سوم [illegible] قاف [illegible] گنجینہ

گنجینہ اول در امثال عربیہ

قائل الحریص [illegible] القادم [illegible] ود [illegible]

[illegible] زیارت کردہ [illegible]

القاص لا یحب القاص [illegible] القانع غنی وان کان [illegible]

قصہ گوی دوست ندارد [illegible] قناعت کنندہ توانگر است [illegible]

مغزی خبرہ [illegible] خطۃ [illegible] فتح اللہ [illegible] الهذ [illegible]

[illegible] بہتر او خطا است [illegible] رشت کردہ [illegible]

قبل البکاء قد کان وجهک عابسا [illegible] قبل الرمی [illegible] [illegible]

پیش از گریستن [illegible] پیش از [illegible]

تماذ الكنائن + القبلة عنوان الصلة + قتل المؤذي قبل الأذى

پیر کرده شود تیر دانها + بوسه آغاز وصل است + کشتن موذی پیش از ایذا است

قد بيّن الصبح لذي عينين + قد حيل بين العير والنزوان القدر

به تحقیق هویدا شد صبح برای صاحب دو چشم + تحقیق واقع شد حیلولت میان گورخر جستن قدر

تذهب الغيظ + قدر المرء ما يهمه + قدر لذائذ العيش بعد المصائب

می برد خشم را + قدر مرد چیزی است که مقصود باشد او را + قدر لذتهای عیش بعد مصیبتهاست

قدّر نقل لعمل تنج من الزلل + قدّم الخروج قبل الولوج + قد يخبر

اندازه کن در عمل تا نجات یابی از لغزشها + پیش کن خروج را پیش از درآمدن + پیش کن

ثوبك + قد وجدت فاغتبط واستكرمت فاربط + قد تحلب

... + قد يبلغ الخصم بالقضم + قد يرفق بالقليل فيكفي و...

بالكثير فلا يكفي + قرابة الود اجدر من قرابة الولادة + قرب الوساد

کثیر را پس کفایت نمیکند + نزدیکی دوستی بهتر است از نزدیکی ولادت + نزدیکی بالین

مضرة + قرب الحمام من الردهة + ولا تقل لشاة + القرض مقراض المحبة

گزند رسان است + نزدیک کن ... + قرض مقراض دوستی

القرنبى في عين امها حسنة + القريب من تقرب لا من تنسب + قوّم المرء

بچه موش ... در چشم مادرش خوب است + قریب کسی است که نزدیک شده نه کسی که نسبت ...

دليل عقله + القشعم لم يهض + قصيرة من طويلة + قضي

نشان عقل است + ... + کوتاه از دراز است + حکم کرده شد

الٰہ من الذی فیہ تستفتیان + قضیۃ ولا ابا حسن لہا + قطرۃ

امرے کہ دراں فتوے طلب میکردید + قضیہ ایست ونیست باحسن برای آں قضیۃ قطرہ

علی قطرۃ اذا اتفقت نہر + ونہر الی نہر اذا اجتمعت بحر

بر قطرہ جمع شود نہر ست + ونہر بسوے نہر چون جمع شود دریاست

القعود خیر من اخلاق التجائز قلب الاحمق فی

نشتر جوان بہتر ست از خلقہاے پیر زنان + دل نادان در

لسانہ + قلب الاحمق وراء لسانہ + قلب المؤمن عرش اللہ

زبان اوست + دل احمق جز زبان اوست + دل مومن عرش خداے

تعالیٰ + قلب المؤمن مرآۃ الصفاء + قلبت لہ ظہر المجن قلۃ

تعالیٰ ست + دل مومن آئینہ صفائی ست برگردانیدم برائے دے پشت سپر کو

العیال احد الیسارین + قلۃ الکلام یستر العیوب +

عیال یکے از دو توانگری ست ق کے سخن ست پوشد عیبہا را

قل کل یعمل علی شاکلتہ + قل لا یستوی الخبیث والطیب

بگو ہر یک عمل میکند بر روش خود + بگو برابر نشود پلید و پاک

القلم احد اللسانین + القلوب مع القلوب تتشاہد القلوب

قلم یکے از دو زبان ست + دلہا با دلہا گواہ شود دلہا

تتشاہد والضمائر تتناجی + قلیل عاجل خیر من کثیر اجل

گواہ میشود ونہانہا راز میگوید + اندک بے مہلت بہتر ست از بسیار مہلت

قلیل فی الجنب کثیر فی الغیب + قلیل النار تحمد بالری قمر ق

اندک در گریبانست بسیار در غائب ست + اندک از آتش ... شود ...

قضیہ بحیثیت، قضیہ پیش آں، بیوی حسن، سنیت، ... راست، عیال دار، دیکری کی حوالی

كَثِيرُهَا تُوقِدُ مِنْهَا + اَلْقَلِيلُ مِنَ التَّدْبِيرِ اَبْقَى مِنَ الْكَثِيرِ مَعَ التَّبْذِيرِ

بیشتر از آتش فروخته گردد شعله ازو + اندک از تدبیر باقی تر است از بیشتر با تبذیر

اَلْقَلِيلُ النَّافِعُ خَيْرٌ لَكَ مِنَ الْكَثِيرِ الضَّارِّ + اَلْقَلِيلُ يَدُلُّ

اندک سود مند بهتر است ترا از بیشتر ضرر کننده + اندک دلالت میکند

عَلَى الْكَثِيرِ + اَلْقَمِيصُ بِالْقَمِيصِ + اَلْقَنَاعَةُ اِلَى الْغِنَاءِ

بر بیشتر + پیراهن مقابل پیراهن است + قناعت بسوی توانگری است

اَلْقَنَاعَةُ اَفْضَلُ الْغِنَاءِ + اَلْقَنَاعَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى + اَلْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ

قناعت بزرگتر توانگری است + قناعت گنجیست که فنا نمیشود + قناعت مالیست که کم نمیشود

اَلْقَنَاعَةُ مِنْ طَبْعِ الْبَهَائِمِ + قَوِّرِي وَالْطُفِي + قَوْلُ الْعَطَّارِ مِنْ

قناعت از طبیعت بهائم است + قطع کن + لطف کن + سخن عطار از

دُقَاقِ السُّنْبُلَةِ + اَلْقَوْلُ مَا قَالَتْ حَذَامِ + اَلْقَوْلُ حَسَبَ

باریکیهای سنبله است + سخن چیزیست که گفت حذام + سخن موافق

هِمَّةِ الْقَائِلِ يَقَعُ وَالسَّيْفُ بِحَسَبِ عَضُدِ الضَّارِبِ يَقْطَعُ

همت گوینده واقع میشود و شمشیر موافق بازوی زننده میبرد

قَوْلُ الْمَيِّتَةِ مَيِّتَةٌ + قَيْدُ الْمَاءِ اَشَدُّ مِنْ قَيْدِ الْحَدِيدِ + اَلْقَيْدُ

سخن بیزار مردار است + قید آب سخت تر است از قید آهن + قید است

وَالرَّتْعَةُ + قِيلَ لِلْبَغْلِ مَنْ اَبُوكَ قَالَ الْفَرَسُ خَالِي + قِيمَةُ الْمَرْءِ

و فراخی در ارزانی + گفته شد برای استر که کیست پدر تو گفت اسپ ماموی من است + قیمت مرد

هِمَّتُهُ + قِيمَةُ الْمَرْءِ مَا يُحْسِنُهُ

همت اوست + قیمت مرد چیزیست که آراسته کند او را

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت [illegible] نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت + قاضی بدو گواه راضی + قاضی به رشوت راضی + قاضی چیست گواه شست + قاضی زبس قرار نشنود انکار [illegible] قاضی [illegible] بر فشاند دست را + محتسب گر مے خورد معذور دارد مست را + [illegible] پیشه کند دلالی + قدر عافیت کسے داند که بمصیبتی گرفتار [illegible] + قدر زر زرگر شناسد قدر جوهر جوهری + قدر عیسی کجا شناسد خر + قدر [illegible] ست بعد زوال + قدم نامبارک [illegible] گر به یار و [illegible] بار دو دو + قرآن [illegible] + قرب سلطان آتش [illegible] از [illegible] بترس + قرض که از هزار گند [illegible] + قرض حیض [illegible] قرض [illegible] دانست + قرض [illegible] به پشت نخواب + قسم [illegible] خوردنست + قصه کوتاه + قضا [illegible] قطب [illegible] جانی [illegible] + قطره [illegible] + قطع نظر [illegible] دیگر [illegible] شیر [illegible] + [illegible] گردن زدنست [illegible] خارش کردن + [illegible] آسمان زدن + قلاو [illegible] قلم رفته را چه چاره کند + قلم [illegible] شکسته سرست + قلم [illegible] و سر بشکست + قلندر هر چه گوید دیده [illegible] + قمار [illegible] قناعت توانگر کند مرد را + [illegible] درویش [illegible] قهر درویش بجان درویش + قیامت [illegible] + [illegible] قیمت [illegible]

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

قاضی جی دبلے کیوں هوئے شهر کے اندیشے سے + قاضی کے گهر کا چوها بهی سیانا + قاضی [illegible]

ہمیشہ آنے نہ دیگا + قاضی بھی تیرا ہے ... پینا دنہ مارا + قاضی کے موسل میں نام اللہ قاضی
کی لونڈی مری سارا شہر آیا قاضی مرکونی آیا + قبر پر نہیں موتی قبر کا منہ جھانک
کر آئے ہیں قرآن پیر قرآن رکھنی کا کیا مضائقہ قرض کا زرہ مہمانی کی لونڈوں میں
دانی کی + قرض کی ماں کیا ماں مچی ہے + قسمت کے لکھے کو کوئی میٹ نہیں سکتا قسم کھانے
کے لیے + قصائی بچہ بھی سچا جو سچا سو کچا + قفسی دلال + قلی چور قلعی کھل
گئی + قند لٹیں اور کونلوں پر مہر + قوت تھوڑا منزل بڑی + قور سے
ویسا ہی دال سو پہلا خزینہ بست و چہارم در مثلہای حرف کاف تمام شد

گنجینہ اول در امثال عربیہ

كَادَ حَجَرٌ عَادٍ وَكَلِيْتُ وَائِلٍ كَادَ الْعَرُوْسُ يَكُوْنُ

سنگ عاد ... کلیت برای وائل نزدیک ست کہ عروس شود

ملکا + كَادَ الْفَقْرُ يَكُوْنُ كُفْرًا كَادَ الْمُتَنَبِّلُ ... لِيَسَّا + كَالْمُهْتَدِيْ رَجَعَ اِلَى الْجَنَّةِ

پادشاہ + نزدیک ست کہ فقر شود کفر + نزدیک ست کہ ... پوشندہ شود سوار + کافر جوانمرد امیدوار ...

مِنْ مُسْلِمٍ بَخِيْلٍ + كَالْاِبْرَةِ تَكْسُوْا الْعُرَاةَ وَجِسْمُهَا

از مسلمان بخیل + مانند سوزن کہ پوشاند ... ہند را در حال آنکہ بدنش

عُرْيَانٌ + كَالْاَشْقَرِ اِنْ يَتَقَدَّمْ يُنْحَرْ وَاِنْ يَتَاَخَّرْ يُعْقَرْ + كَالْبَائِعِ

برہنہ است + مانند شتر سرخ سوی اگر پیش شود ذبح کردہ شود و اگر پس آید پی زدہ شود + مانند فروشندہ

اَلْكُبَّةُ بِالْهِبَةِ + كَالْبَاحِثِ عَنِ الشَّفْرَةِ + كَالْبَحْرِ يُغْرِقُ

اسپ عوض جامہ کہنہ + مانند جوئندہ از کارد + مانند دریا غرق میکند

كُلَّ مَا اُلْقِيَ فِيْهِ + كَالْبَادِيَارِ وُسْعًا فِي الْوِعَاءِ + كَالْخَصِيِّ يَفْخَرُ

چیزے را کہ انداختہ شود در آن + مانند بادہای شتر کہ سرہای آنہا در گلیمہاست + مانند خصی کہ می نازد

بزت موقوه + كالشاة تبحث عن سكين جزارٍ + كالفاخرة

پنیزه از خود + مانند گوسپند که مے جوید از کارد قصاب + مانند زن فخر کننده

عذاج رئتها + كالقابض على الماء + كالكبش يحمل شفرةً

که مے بیند آنکه خود را + مانند قبضه کننده بر آب + مانند کبش که بر میدارد کارد را

وزناد اً + كالممهورة من مال ابيها + كالممهورة احدى

وزناد او + مانند زن مهر داده شده از مال پدر خود + مانند زن مهر داده شده یکی

خدمتيها + كالمهدي في الغنة + كان حمارا فاستاتن

اندرون پاسخن او + مانند شتر بانگ کننده در خطیره + بود خر پس ماده خر شد

كأن الت من جواب النودة + كان كراعا فصار ذراعا

بود بر اسے لواز ابان آنک + بود پایچه پس گردید ذراع

كأنت وقرة في صخرة + كأنما على رؤسهم الطير + كأنه

بود وقره در سنگ بزرگ + گویا که بر سرہاے ایشان پرندہ است + گویا که

بيت الدياث + كأنه قاعد على الرقد + كأنه قلم يلتب

تخم مرغ ست + گویا که وے نشسته است بر پالان + گویا که او قلم است

السعادة وهو عريان + كانوا كاسنان الأسب + كمه عمرو

نیک بختی را در حال آنکه وے برهنه است + بودند مانند دندانها + ...

لطوق كبرق الخلب + كتخلل الفاصل بين العصا

لسبب طوق + مانند برق بے باران + مانند ... در میان ... فاصل میان چوب

لحائها + كثرة الاختلاف في شيء دليل كذبه + كثرة

و پوست آن + کثرت اختلاف در چیزے نشان دروغ اوست + کثرت

التواضع علامة النفاق + كثرة الخلاف شقاق + كثرة الآمال

تواضع نشان نفاق ست + کثرت خلاف دشمنی ست + کثرت امید

تقطع أعناق الرجال + كثرة العتاب توجب البغضاء + كثرة

می برد گردنهای مردان را + کثرت عتاب موجب می شود دشمنی سخت را + کثرت

الغنم لا يهول القصاب + كثرة الوفاق نفاق + كثير الحطب

گوسفند نترساند قصاب را + کثرت موافقت نفاق ست + بسیاری هیمه

يكفيه قليل من النار + كثير النصح يهجم على كثير الظنة + كثير

کفایت میکند او را اندکے از آتش + بسیاری پند ناگاه در آید بر بسیاری تهمت + مانند آب خوردن

الدنيا كدودة القز + الكذب أعظم الخطايا + الكذابة ضباع

خرد ... مانند کرم ابریشم + دروغ بزرگترین گناهانست + آنکه کرد ...

الكذوب متهم وإن صدقته لهجته ووضحت حجته + الكذاب

بسیار دروغ گو تهمت داشته شده است اگرچه باور کند ترا زبانش و هویدا شود دلیلش + بسیار ...

يعشي ولا يغدي + الكراث على البقر + الكريم إذا وعد

طعام شب میخورد و طعام بامداد نمیخورد + تره ... بر گاو دشتی ست + جوانمرد چون وعده کند

أوفى + الكريم المختار من استوى عنده الذهب والأحجار +

وفا کند + جوانمرد برگزیده کسی ست که برابر باشد نزد او زر و سنگها

الكسب حبيب الله + كسدت اليواقيت في بعض المواضع

روزی جستن محبوب خداست + ناروان شد یاقوتها در بعضے جایها

الكسل باب من الزندقة + كسير وعوير وكل غير خير

سستی دریست از بے دینی + کسیرست و عویر و هر گونه غیر بهتر ست

كَطَالِبِ الْقَرْنِ جُدِعَتْ أُذُنَاهُ كَفَاكَ مِنْ عُيُوبِ

مانند جوینده شاخ که بریده شد هر دو گوش او + بس شد ترا از عیبها

الدُّنْيَا أَنْ لَا تَبْقَى + كَفَاكَ هَمًّا عِلْمُكَ بِالْمَوْتِ كَفَّ بِخِسَّةٍ

دنیا اینکه باقی نخواهی + بس شد ترا از روی اندوه علم تو بمرگ + بکی بحبه نقش

خَيْرٌ مِنْ كَنْزِ عِلْمٍ + كَفَتُّ إِلَى وَبِيئَةٍ + كَفَرَسَيْ رِهَانٍ الْكُفْر

بهترست از گنج علم + شتابی کردن ست سوی وبیه مانند دو اسپ گرو

أَشَدُّ مِنَ الْكُفْرِ كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعِظًا + كَفَى بِالشَّيْبِ دَاءً

سخت ترست از کفر + بس شد مرگ از روی پند دهنده + بس شد پیری از روی بیماری

كَفَى الْحَسُودَ حَسَدُهُ + كَفَى الْمَحْسُودَ حَسَدُهُ كَالْأَجَانِبِ

بس شد [illegible] حسدش + بس شد مر اسی حاسد حسدش + هر دو جانب

هَذَا الشَّيْءُ [illegible] كَأَنَّ زَعَمْتَ الْعَيْرَ لَا تُقَاتِلُ + الْكِلَابُ عَلَى

هر [illegible] راست + چرا گمان کردی گورخر را که نجنگد + بگزا سگها

النَّفْسِ [illegible] الْمُلُوكِ مُلُوكُ الْكَلَامِ + كَلَامُ الْمَرْءِ بَيَانُ فَضْلِهِ

[illegible] پادشاهان کلام ست + کلام مرد بیان بزرگی وست

تَرْجُمَانُ عَقْلِهِ + كَلَامُ اللَّيْلِ يَمْحُوهُ النَّهَارُ + كَلَامُ الْمَجَانِينِ

زبان عقل وست + کلام شب نابود میکند آنرا روز + کلام مجنونان

لَا يُعْتَبَرُ + كَلَامٌ لَيِّنٌ وَظُلْمٌ بَيِّنٌ + كَلَامُ الْعَاقِلِ أَكْثَرُهُ مَالٌ

اعتبار کرده نشود + کلام نرم و ستم هویدا + کلام دانا بیشتر او مال ست و

كَلَامُ الْجَاهِلِ أَكْثَرُهُ وَبَالٌ + كَلَامٌ كَالْعَسَلِ وَفِعْلٌ كَالْأَسَلِ

کلام نادان بیشتر او وبال ست + کلام مانند شهد ست و فعل مانند حاد آهن

...مك كمالك + العتب مقدمة الى الكلام + كل ازب

كلام تو كمال لغت + كلام ميكند ... + هر شتر بسيار موى

نفور + كل امرء في بيته صبي + كل امرء فيه ما يرى + كل امرء

...ست + هر مرد در خانهٔ خود كودك است + هر مرد در وى است چيزيكه انداخته ميشود بسبب بودن

يعرف بقوله ويوصف بفعله + كل اداة الخير عند غيره +

شناخته ميشود بسخن خود و وصف كرده ميشود به فعل خود + هر وسيلهٔ نيكى نزديك غير خود است

كل اناء يترشح بما فيه + كل الحذاء يحتذى الحافي الا نوقع

هر آوند ميچكد بانچه در ويست + هر كفشگر نعل ميكند ديا برهنه پاى كه ... سوده است ...

من الناس راض عن عقله + كل امر مرهون بوقته + كل امر

همه مردان راضى اند از عقل خود + هر كار گرو داشته شده است بوقت خود + هر كار

بالعجلة لا تدوم ايامه + كلب عس خير من كلب ربض + كلب

شتابي هميشه نماند روزهاست ... + سگے كه شب پاسبانى كرد بهتر است از سگي كه بر او نشسته

اجوع ... + الكلب ينبح والبدر يلوح + كل صايد

بسيار نافع بهتر است از شير ... + سگ بسيار آواز كننده است و ماه شب چهارديهم هويدا ميشود + ...

كل حزب بما لديهم فرحون + كل اخي تابع اخوه + كل ذات صدار خالة + كل

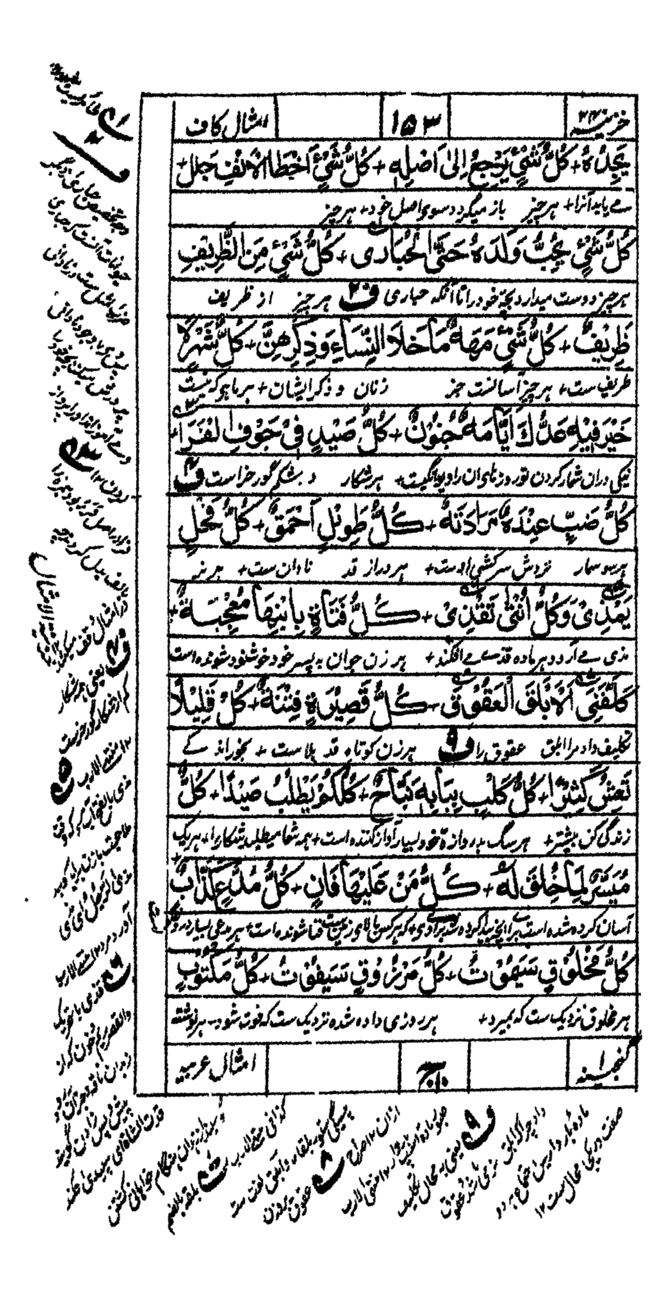
هر گروه بانچه نزد اوست شادمان اند + ... + هر زن صاحب پيراهن خرد خاله است

ذيل يختال + كل سر جاوز الاثنين شاع + كل شاة برجلها

صاحب من نازميكند + هر رازيكه تجاوز كرد دو لب را مشهور شد + هر بز بپاى خود

سقاط + كل شيء هالك الا وجهه + كل شيء كتب على الانسان

لغزنده است + هر چيز هلاك شونده است مگر ذات و تعالى + هر چيزي كه نوشته شده بر انسان

یَجِدُہٗ + کُلُّ شَیْءٍ یَرْجِعُ اِلیٰ اَصْلِہٖ + کُلُّ شَیْءٍ اَخْطَاہُ الْاَنْفُ جَلَلٌ +

سے یابد آنرا + هر چیز باز میگردد بسوی اصل خود + هر چیز

کُلُّ شَیْءٍ یُحِبُّ وَلَدَہٗ حَتَّی الْحُبَارٰی + کُلُّ شَیْءٍ مِنَ الظَّرِیْفِ

هر چیز دوست میدارد بچهٔ خود را تا آنکه حباری ف هر چیز از ظریف

ظَرِیْفٌ + کُلُّ شَیْءٍ مَهَهٌ مَا خَلَا النِّسَاءَ وَذِکْرَهُنَّ + کُلُّ شَهْرٍ

ظریف ست + هر چیز آسانست جز زنان و ذکر ایشان + هر ماهی که نیست

خَیْرٌ فِیْہِ عَدُّكَ اَیَّامَہٗ جُنُوْنٌ + کُلُّ صَیْدٍ فِیْ جَوْفِ الْفَرَا

نیکی دران شمار کردن تو روزهای آن را دیوانگیست + هر شکار در شکم گور خراست ف

کُلُّ ضَبٍّ عِنْدَہٗ مِرْدَاتُہٗ + کُلُّ طَوِیْلٍ اَحْمَقُ + کُلُّ فَحْلٍ

هر سوسمار نزدش سر کشتنی اوست + هر دراز قد نادان ست + هر نر

یَمْذِیْ وَکُلُّ اُنْثٰی تَقْذِیْ + کُلُّ فَتَاةٍ بِاَبِیْهَا مُعْجَبَةٌ +

مذی سے آرد و هر ماده قذی سے افگند + هر زن جوان به پسر خود خوشنود شونده است

کَلَّفَنِیْ اَبْلَقَ الْعَقُوْقِ + کُلُّ قَصِیْرَةٍ فِتْنَةٌ + کُلْ قَلِیْلًا

تکلیف داد مرا ابلق عقوق را ف هر زن کوتاه قد بلاست + بخورانید که

تَعِشْ کَثِیْرًا + کُلُّ کَلْبٍ بِبَابِہٖ نَبَّاحٌ + کُلُّکُمْ یَطْلُبُ صَیْدًا + کُلٌّ

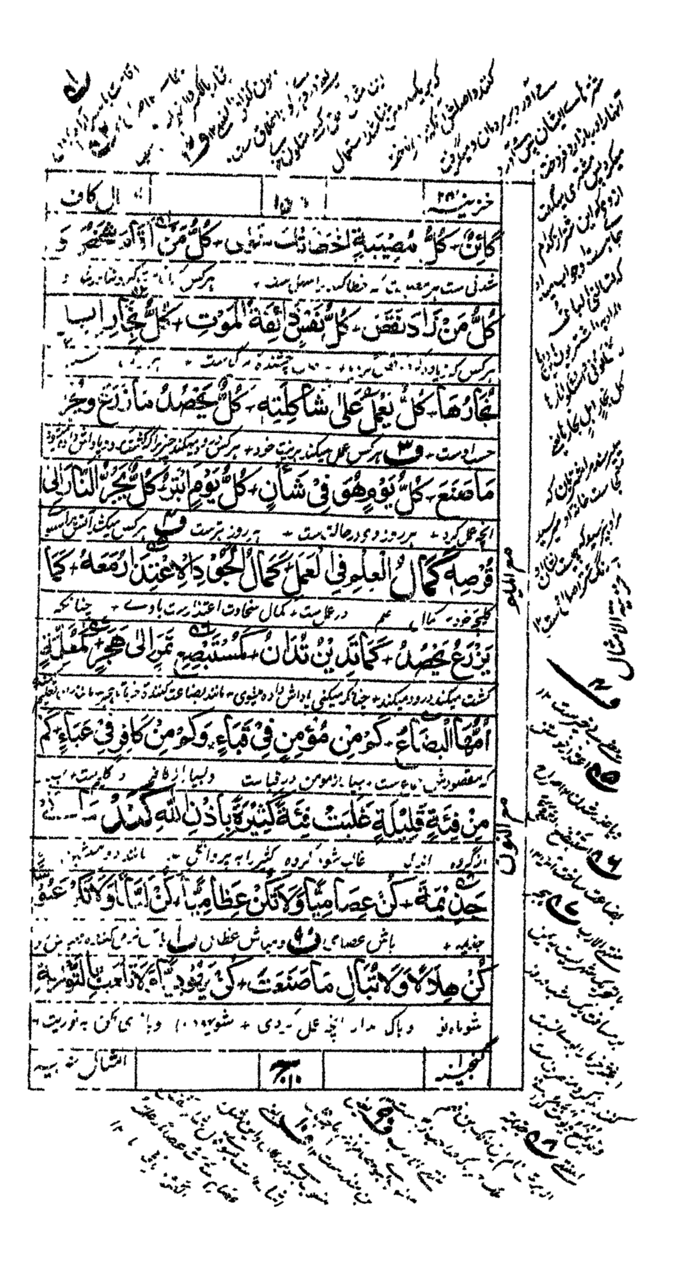
زندگی کنی بیشتر + هر سگ بدروازهٔ خود بسیار آواز کننده است + همه شما میطلبید شکار را + هر یک

مُیَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَہٗ + کُلُّ مَنْ عَلَیْهَا فَانٍ + کُلُّ مُدَّعٍ کَذَّابٌ

آسان کرده شده است برای آنچه پیدا کرده شد برای وی + که هر کس بالای زمین است فنا شونده است + هر مدعی بسیار دروغ

کُلُّ مَخْلُوْقٍ سَیَمُوْتُ + کُلُّ مَرْزُوْقٍ سَیَفُوْتُ + کُلُّ مَکْتُوْبٍ

هر مخلوق نزدیک ست که بمیرد + هر روزی داده شده نزدیک ست که فوت شود + هر نوشته

كائنٌ + كلُّ مصيبةٍ ... تهون + كلُّ من آذاك ...

كلُّ من زاد نقص + كلُّ نفسٍ ذائقةُ الموتِ + كلُّ ... اربابُ

نُجّارها + كلٌّ يعملُ على شاكلته + كلٌّ يحصدُ ما زرعَ وجزا

ما صنعَ + كلَّ يومٍ هو في شأنٍ + كلُّ يومٍ ... + كلُّ مُجرٍ النارَ الى

قرصه + كمالُ العلمِ في العملِ + كمالُ الجودِ الاعتذارُ ... + كما

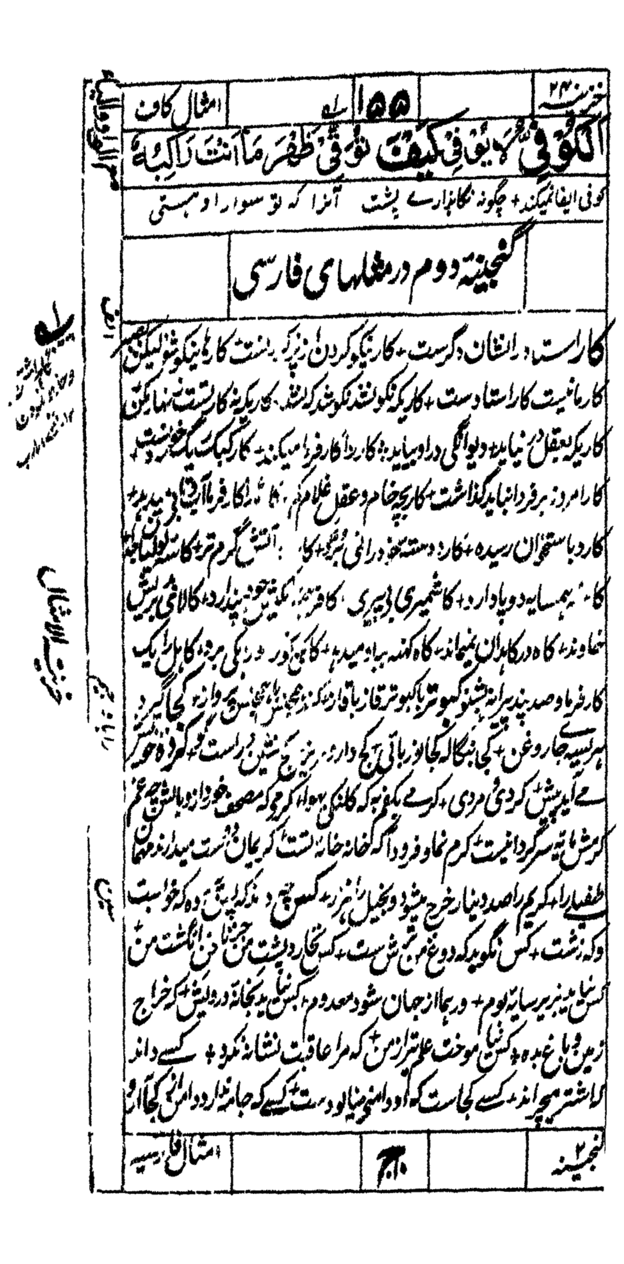
يزرعُ يحصدُ + كما تدينُ تُدانُ + كمستبضعِ التمرِ الى هجر + كمعلّمة

أمّها البضاع + كم من مؤمنٍ في قباءٍ وكم من كافرٍ في عباءٍ + كم

من فئةٍ قليلةٍ غلبت فئةً كثيرةً باذنِ الله + كند ...

حنظمة + كن عصامياً ولا تكن عظامياً + كن ... او لا تكن ...

كن هذا او لا تبالِ ما صنعتَ + كن يهودياً والّا فلا تعبث بالتوراة

الكوفي لا يوفي كيف تؤتي الظفر ما انت راكبه

کوفی ایفا نمیکند + چگونه نگاه دارے پشت آنرا که تو سوار او هستی

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

کار استاد از انشان دگرست + کار نیکو کردن از پر کردن است + کارها نیکو شود لیکن بصبر
کارها نیست کار استاد ست + کاری که نکو نشد نکو شد کردنش + کاری که نه کار تست مکن
کاری که بعقل در نیاید دیوانگی در او بیاید + کار را کار فرما میکند + کار کباب یک [illegible]
کار امروز بر فردا نباید گذاشت + کار بچه خام و عقل غلام [illegible] کار فرمای [illegible] بدید
کارد باستخوان رسیده + کارد دسته خود را نمی برد + [illegible] آتش گرم تر + کاسه [illegible]
کاسه همسایه دو پا دارد + کاشمیری [illegible] + کافر [illegible] + کالای [illegible]
نهاوند + کاه در کاهدان نمیماند + کاه کهنه بباد میدهد + کاه [illegible] + کابل [illegible]
کار فرما و صد [illegible] کبوتر با کبوتر باز با باز [illegible] بجا گیرد
هر بیسه [illegible] روغن + کجا بنگاله کجا [illegible] + [illegible] راست [illegible] کرده خود را
چه آید پیش + کردی و فی مردی + کرمے [illegible] کرم که مصحف [illegible]
کرمش [illegible] سر گردانیست + کرم نما و فرود آ که خانه خانه تست + کریمان [illegible] میدهند
طفیلی را + کریم را صد دینار خرج میشود و بخیل را هزار + کس [illegible] که خوب
و که زشت + کس نگوید که دوغ من ترش است + کس [illegible] دشت [illegible] انگشت من
کس نیاید بزیر سایه بوم + ور همای از جهان شود معدوم + کس نیاید بخانه درویش که خراج
زمین و باغ بده + کس نیاموخت علم تیر از من که مرا عاقبت نشانه نکرد + کسے داند
که [illegible] + کسے کجاست که [illegible] + کسے که جامه ندارد دامن کجا [illegible]

کسے کو ندارد نشان پدر + تو بیگانه خوان و مخوانش پسر + کعبتین فلک بر ششدر مهره
بیرحمی چیند + کفچه زدی کفچه زدی حلوا گو + کفش دوز چرم آلوده خاید و لقمه پاک خورد +
کفن دزد شب از مرده سر شد روز از زندگان مرد + کلان باکه تو باشی عقل ما باشد + کلاه احمد
بر سر محمود می نهد + کلاغ بچه دو پا دام موافق + کلاغی تک کبک را گوش کرد + تک خویشتن
هم فراموش کرد + کلند چاه کن را آب دادن حاجت نیست + کلوخ انداز را پاداش سنگ
کمان چون تن بکشیدن و به دو کباده شود + کمتر بخور و نوکری بکن + کم خرج و بالانشین کم خور
جان من است کی ما و کرم شما + کند هر چه خواهد برد حکم نیست + کوتاه خردی شد از دار
بلند + کودکی کو بعقل پیر بود + نزد اهل خرد کبیر بود + کور و نظر بازی + کور چه خواهد دو چشم
کور بجای خود بیناست + کور احتیاج چراغ ندارد + کور را تماشای گلستان چه کار + کوری
به از نادانی + کوزه گر در کوزه شکسته آب میخورد + کوزه همیشه از چاه درست بر نمی آید + کوزه نو دو روزه
آب سرد دارد + کوشش چه سود چون نکند بخت یاوری + کوشش بی فایده ست وسمه
بر ابروی کور + کوفته را نان جوین کوفته است + کوه هر چند بلند است راه بر سر دارد + کوه کندن
و کاه بر آوردن + کوه و کاه پیش وی یکی است + که انتهاست در تاخیر و طالب زیان دارد + که
بار محنت خود به که بار منت خلق + که تا دانه نیفشانی نروید + که حلوا چو یکبار خورد و نیش کسی خو
خود بروش بنده پروری آید + که هم کم از نبود نیست + که زر نکشد در جهان گنج گنج
کس نیافت + که کام بخشی و راهبانه بی سببست + که گنبد هر چه گوئی گویدت باز + که محرم بیک
نقطه مجرم شود + که مرد اندیشه از نشیب و فراز + که هر کجا شکرستان بود مگس باشد
که هر که بی هنر افتد نظر به عیب کند + که هیچ کس نزند بر درخت بی بر سنگ + که بخیلی بود سر تا خود
گه آمدی و گهی پیر شدی + گیکت شلوار دارد + کیمیا گر بغصه مرد و رنج ابله از خرابه یافت گنج

گنجینه سوم در امثال هندیه

کاٹے بارہ نام تلوار کا لڑی سپاہی نام سردار کا + کاٹے گھوڑے دوڑتی ہیں کی ٹی
ہانڈی بار بار نہیں چڑھتی + کاٹھ کا الّو + کاجل سب کو تی دیتی ہیں بھانت بھانت
کاجل ندیا پر کو بیا ادبسانا + کاسا بھر کھانا عصا بہ چلنا + کاغذ کی ناؤ نہ ڈوبی کل
ڈوبی کاغذ کے گھوڑے دوڑتے ہیں + کاکا کہتے ساکا - کاکی سہیلی بھتیجی کی لیتی ہے
کاگا دل کا بادل اڈ را اوز دہولا برسن ہار + کالے کے آگے چراغ نہیں جلتا + کالی سی ایک اچھا
ہی کالے سر کا ایک نہیں چھوڑا + کالی کو سون + کالی ہانڈی میں پتی کالک کی و شہر میں جا لگا
او بیچا لگے گا + کالا منہ نیلے ہاتھ پاؤں + کالا منہ کر چک + کالا و ہی تب لال کی لی
پاوے + کالا منہ کریل کے دانت + کال کا مارا + کال جوا ری + کام کا نہ کاج کا بیر
اناج کا + کام چور نوالے حاضر + کام اپنا ہی کام ہے + کام پیارا ہے چام نہیں پیارا + کانے
چوٹ کنونڈی بیٹ کانی بیٹی کو دی میاں و تیری سہاے بول + کانی کی ایک رگ ہوا
ہوتی ہے + کانی کو کانا پیارا + کانی کون سر ہی کانی کا بیاہ + کانی بنا ٹیٹ نہ نہاے
اور و کی بچلی دیکھتی بھری + کانا شوا ور بہو نفر + کانا ورخی کانا موکو بھا نہیں اور کانی
سہائے نہیں کان جون نہیں چلتی کامن تیل ڈالے بیٹھی ہیں + کیا ان میں چلے جا +
کان کھل گئے + کانٹے بیری کا دشمن کا مرنے پیر کی بھنبیری کانٹو ہو یے اور ہم کھانے
گبر یگا بس ہو تو اوتا نا چلے + کب مرے کب کیڑے پڑے + کبھی ناؤ گاڑی پر کبھی گاڑی
ناؤ پر + کبھی کے دن بڑے ہو اور کبھی کی رات بڑی + کبھی تو سو ہا چوپڑی و کبھی دبیلے ہند سے
کپڑا بھینی بھگ بہا تا کھانا کھا ہی من بہاتا + کتا ہی بوٹی کا نہ ڈھر کا نہ گھاٹ کا +
کتا چوک چڑھا ئی چکی چاٹنے جاے + کتا پا نو تو سو ا ہن کہا نو تو نہیں تو بھی چاٹ رہ جا
کتا بھی بیٹھتا ہے تو دم ہلا کر بیٹھتا ہے + کتے کا گوہ لیپنے کا نہ پوتنے کا + کتے کا منہ کھایا - بچے
کتے تیرا منہ نہیں تیرے سائیں کا منہ ہے + کتے کو گھی نہیں پچتا + کتے کی لبسنا

خزینۃ الامثال

دس بارہ برس میں ہن گاٹھی ہے [illegible] کتیا چوروں مل گئی پہرا دے سو کون
کتیا کے چھنالے ہیں بیٹھے بیٹھ گئی پر وہ نہ گئی کاکا ہو کا سیکھے گا ناو کا کچری کہاوں
بہلا کیجیے [illegible] گہر کو آتے [illegible] نہیں گئی کچی شیشی [illegible] بھرو اور جیسے [illegible]
بانسے ہیں کی عاشق گا [illegible] بیٹھی دستر خوان کا [illegible] کچھ آنسو سے [illegible]
کچھ [illegible] کی [illegible] خبر ہے کچھ [illegible] کچھ تو دال میں کالا کالا ہے کچھ تو خلل ہے
کہ جب سے یہ خلل ہے [illegible] کیہوں کیا [illegible] جاتی ڈھیلی کچھ لیتی ہو کہا اپنا
کام کیا ہے [illegible] شرارت [illegible] آتی [illegible] اور بلی ہوا [illegible] کرتا استاد
[illegible] شاگرد [illegible] کے [illegible] تو خدا کی غضب [illegible] سیلوا کہا [illegible] کرگا [illegible]
[illegible] جاتا [illegible] کہتی کرے [illegible] جا کہ بچہ [illegible]
[illegible] ان کسو جن بانی [illegible] سوا پن جائی کرہ داری لا
[illegible] والا [illegible] میلا لگا کر [illegible] پیٹ [illegible] کہیت آجوائے
منڈی [illegible] پرتا پانی کس باغ کی مولی ہے کسکا ہاتہ چلے
کیسکی [illegible] کیسکو [illegible] دیتا ہے کسیکو آرسی ہیں کیسکو [illegible] لی اور کسیکو نیت
[illegible] دن [illegible] نے کلک ابرا آفت ہے کل کا لیا دیو بہائی آج کا لیا
دیکہو [illegible] کلنک کا ٹیکا کلوار کی گاڑی [illegible] رقصاتی کی بیچہا
کلی کہلی جاتی ہے [illegible] فہیم کما [illegible] کلیجی [illegible] کمبخت کی [illegible]
[illegible] بات [illegible] تو [illegible] ساگلستہ [illegible] بات سیر دھن سہاگن [illegible]
کنڈی کو جاوں [illegible] کو کنوا بیچا ہے کنوئیں کا پانی نہیں بیچا کنوئیں کی مٹی کنوئیں ہی کو
لگتی ہے کنوئیں جہکاتی ہیں کنوئیں میں بہنگ پڑی ہے کنووں میں بانس ڈلوائے کوار
جا [illegible] کا دوار کوار کا [illegible] اجالا آیا برسا چلا گیا کوا ہنس کی چال سیکہتا تہا اپنی بہی چال

خزینۃ الامثال

بھول گیا + کہ [illegible] [illegible] [illegible] بیچے دو بیسے جائیں تو [illegible]
پیشانی حرف [illegible] نشانی [illegible] [illegible] لی کہ ماتہ [illegible] دیا تمھارا
کو [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] پورا سیر کو دیکھا اسنے جند [illegible]
کہ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] باپ سے کو [illegible]
[illegible] کی آنچ سہی جاتی [illegible] [illegible] نہیں [illegible] کونکا گھر جا قلب [illegible]
[illegible] کاری ہی ہو کونسا [illegible] کون سا بھلا آدمی ہو جو بینے [illegible] ڈال
روٹی نھین کہاتا + کونسا درخت ہے جسکو ہوا نہین لگی کونڈی سن [illegible] رہا اوس [illegible] کو دیکھے
کو سہی دہو رنھین مستے + کودکا کو کلپانی [illegible] کیسے کلپا ہو کو تلونکی ڈالی مین [illegible] کالے + کو ئل
بولی [illegible] کوئل کو [illegible] [illegible] توہون کم کوئی ہولون کم + کوئی کیسکی قبر مین نہین
جائیگا + کوئکی گانڑ مین [illegible] کی [illegible] کو [illegible] دیا [illegible] تو میرا گیا بھکر آ کہان رام رام
[illegible] کہان [illegible] کہان [illegible] تیلی کہان چہون چہونٹی کا بل نہین ملتا کھو
تو مان [illegible] جائے کھون تو باپ [illegible] [illegible] وسون پیاس بجھتی ہے کہین تل [illegible]
جاتے نھین کیا اگیا شیر شاہ [illegible] [illegible] پادشاہ + کیا درزی کا کوچ اور کیا مقام کیا [illegible]
اور کیا پدی کا شوربا + کیا ننگی نہائے [illegible] [illegible] کیا جا گنوار گفتگو کا یار + کیا شاہ [illegible]
پڑھا [illegible] کیا [illegible] بان [illegible] [illegible] [illegible] منہدی لگی ہے کیا منہ مین [illegible]
بھری ہے کیا کلیا مین گڑ پھوٹا ہے کیا [illegible] [illegible] کیا دن [illegible] + کیا آگ لینے آئی تہے
کیا منہ سے پھول جھڑ [illegible] [illegible] [illegible] کیا ہی مٹی پکڑی ہے + کیا کابل مین [illegible]
[illegible] کیا کام کیا [illegible] [illegible] [illegible] + کیا پرکر [illegible] مین [illegible] کھلاتی [illegible]
[illegible] کون [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] چبا چبا کر باتین [illegible] [illegible]

کھا مغل کی جا بڑی بے اماں جانگی باہری + کھانا پینا گا منہ کا نزدی سلام علیک کھاتا
[illegible] کھاؤ تو بتا [illegible] ہو + کھاتے کی داشت [illegible] کھاتے اور کھانیکو [illegible] کہیں نام کو بخت [illegible]
کھاتے [illegible] دم [illegible] دو کھانیکو ونت کمانیکو مجنون + کھاؤ پان اور بکریکو حیران
کھا [illegible] طرح سو تو لگتی [illegible] کھاتے لڑوے کھاتے سینگ کھائی کا منہ نہاتے بال نہیں
[illegible] کھلا خالا دیدون گرپائی کھائیں پین گھر اپنے
[illegible] کسیکا کھائیں کسیکا + کھایا پڑی کرمایا + کھتری سو گواہ [illegible]
کھرے مزدور [illegible] کھا کام + کھر [illegible] ٹوٹا [illegible] بیائی پر تو نہیں [illegible]
کھو [illegible] کھا تھلیا [illegible] ایک ہی [illegible] کا نام نہیں [illegible] نام کھوائے
[illegible] جانیت مول [illegible] کھیت [illegible] کھیت کمائیں [illegible]
[illegible] سہاگ [illegible] کھیل بچانے مرغی کا اوڑا انگا [illegible]
[illegible] خزینۂ بست و پنجم در مثلہائے حرف کاف فارسی تمام شد

گنجینۂ اول در امثال فارسیه

گدا [illegible] گاہ باشد کہ کودکی نادان بغلط
[illegible] گدا است گدائی بگذار حجت بجا [illegible] گذشت انچہ
[illegible] گذشته [illegible] صلوات [illegible] پاک ست جو دی مرده میشو [illegible] پاک ست
گر [illegible] دولت بر سی مست گردی [illegible] گر نہ کشتن [illegible] اول گر [illegible] خدا موش نمیگیرد + گر [illegible]
[illegible] خورد + گر به مسکین اگر پر داشتے + تخم گنجشک از جہان بر داشتے + گرت از دست بر آید دہنی
[illegible] کن + گر تو ابلیس [illegible] چشم چیت کور چراست + گرچه کس بے اجل نخواہد مرد + تو مرو در دہان اژدہا
[illegible] بینی با منی پیش منی + در پیش منی و ذمنی بینی گرد تمام [illegible] پدر چه میگردی + پدر خویشتن باش

اگر مردی + گر نگار توتیای چشم گرگ + گردن شتر کمانیست که براه قربانی ساخته‌اند + گرد [illegible] علم
باشد بود + گرگ گوسفند نما + گرگ باران دیده + گرگ را از یوسف علیه السلام خبر نیست + گرگ دم دروغ
حاصل نشود + گرگ و میش با هم آب میخورد + مگر گزندت رسد خلق مرنج + که نه راحت رسد ز خلق
نه رنج + گر تو نویسی قلمی می‌تراشی + گر نبودی چوب فرمان [illegible] + گر نه بیند بروز شپره چشم
چشمهٔ آفتاب را چه گناه + گره بادو دندان [illegible] + گریه بوقت خنده بیوقت + گریه گوزان با خنده شیر
[illegible] دل [illegible] گنجشکی [illegible] بگوزی [illegible] + گستاخی [illegible] + گفتن
بس است که سیب من [illegible] + گفته گفته من شلغم [illegible] + [illegible] نشد [illegible]
گل [illegible] و سبزه [illegible] آراسته [illegible] + گل بی‌دوست + گل [illegible] + [illegible] گل عذر [illegible]
گل [illegible] عذر [illegible] شبنم [illegible] + گلاب [illegible] دیده [illegible] تمام است + گله از دوستان خیر + گله [illegible]
[illegible] + گلیم بخت کسی را که [illegible] سیاه + با آب زمزم و کوثر سفید نتوان کرد + گناه [illegible]
کنند گاوان [illegible] ده [illegible] ناتوان + گناهی [illegible] گیر [illegible]
نتوان گفت + [illegible] عاشق صادق [illegible] باشد [illegible] جدا خانه جدا [illegible]
گوزیده عود [illegible] گوساله [illegible] گوساله [illegible] گوساله [illegible]
گوساله تا پیر شد و عقل [illegible] + گوشت خر و دندان سگ + گوشت [illegible]
گوشت [illegible] و [illegible] قصاب گوش [illegible] زده [illegible] + [illegible]
گوه [illegible]

گنجینهٔ دوم در مثلهای هندی

گاڑی دیکهه پاؤں [illegible] + گال [illegible] لال [illegible]
پاد [illegible] + گاو [illegible] + گاو [illegible] + گاؤں [illegible]

کنڈیا کمہار مٹون + گاؤن کا جوگی آن گاؤن کا سدھ + گاؤن بسا نہیں بھکاری پہلے آگئے + گائے کو اپنے
سینگ بھاری نہیں ہوتے + گانڈ او سے بجو لاگ گئی + گھلا پٹیا پار ہیں گدھے پسیو
بی بی امین شیخ جی کناری + گدہا گرا پہاڑ سے مرغی کے کان ٹوٹے + گدہا گھوڑی کہین
گھوڑے ہوتے ہین + گدہے کا کھیت کھایا پاپ نہ پن + گدہے کو خشکہ + گدہے کو پوری و حلوا
کو زعفران دی … + گدہے … بیل چلیں … کو پیسا ہیں گرے
جوانی میں بھلی معلوم دیتی ہے + گذر گئی گذران کیا جھونپڑا کیا میدان + گرا پانو کا …
کر جا سو برسا کیا + گرہ … سر عقل + گرگٹ کی دوڑ بٹھی تلک + گرد جی چیلا … مین
بھوکے مرینگے آپ چیلا جاوینگے + گرد گوڑ ہی رہا چیلا شکر ہو گیا + گرہ میں کوڑی نہیں اور بازار کی سیر
گرہ کا دیجیے پر عقل نہ دیجیے + گھڑی بیر تو نہیں مانگتی + گنجی کبوتری اور محل میں ڈیرا
گنجے ہمارے گو کہہ دو + گندی بوٹی کا گندہ شوربا + گندے کی جینا تھوڑے دن بھلا ننگا
… + گنگا گئے گنگا داس … شہزادپور کی … + گنوار گون کا یار + گنتی کی … شوربا
گود کا چھوڑ پیٹ کی آس + گودڑ کا … گود میں نہیں ہٹا + گور کا جوبن جیسکی …
گوڑ کھائیں … + گوڑ کھائیں … جیسے … + گوڑ … تو …
گو لیپ … کا + گوشت ناخن … + … کہیں جاتے
طلب لینے سے کام + گو نے … + … گوہ میں گوہ …
گوہ مین کوڑی گری تو دانتوں سے اٹھائی + گوہ کا پوت … + گوہ کا کیڑا گوہ ہی میں رہے
گیدڑ کی بھبکی + … + گئے بچارے …

گنجینہ سوم در امثال حرف گھا

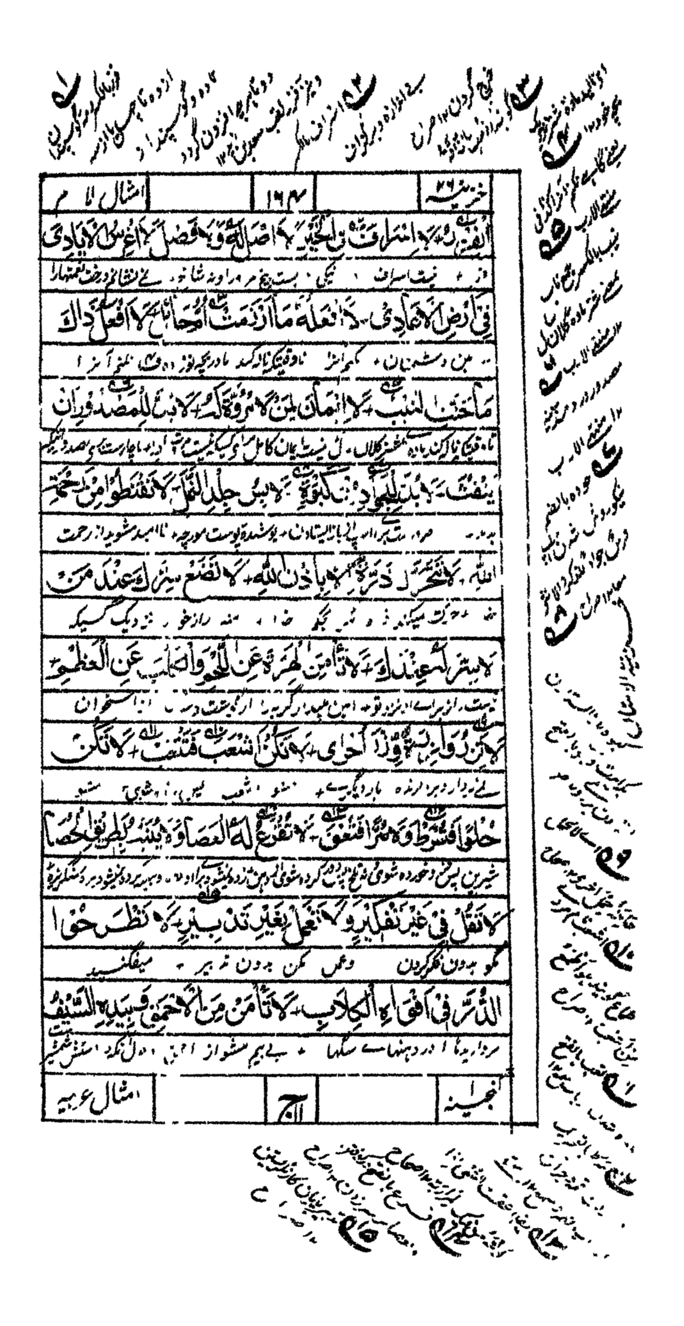
گھاس میں گیا سانپ نہیں پہرتا + گھائی کی … تو … تیری گھٹتے پیٹ ہی

کو نیوتین گھر آئے ناگ نہ پوجا بانبی پوجن جائے + گھر آئی لکشمی کو نہیں مارتے لات + گھر بیاہیری گلی بیچ + گھر بار کے بوت بسار گئے + گھر بار بہمارا کو نو لیشانے کو ہاتھ نہ لگاوے + گھر تنگ بہو زبر جنگ + گھر جیو تخصیر اقاتم گھر سکھ تو باہر چین + گھر سو مین آتی سند بیا تو دی + گھر بیٹھے ہر ملا + گھر کاج بہو کاشن کو + گھر کاج بہو بیلون گھر کے پیر دنکو شکل کا بیدہ + گھر کے جالے لیتے پھرتے ہین + گھر کی مرغی دال برابر + گھر کی دال مرغی برابر + گھر کی بی بی باندی + گھر کو اون جوگا + گھر کی بیٹی اور باسی ساگ + گھر کی جاری بن گئی بن مین لاگی آگ + بن بیچارا کیا کرے جو گھر مین لاگی آگ + گھر کا جوگی جوگڑا باہر کا جوگی سدہ + گھر کا بھیدی لنکا ڈھائے + گھر گھر کر ستر ہلا سیر + گھر کھودی اینٹ بین بہت گھر کو دتو باہر ماکو + گھر گھر مٹیا ہے چولہے + گھر گھر ایک ہی لیکھا + گھر پیٹ گھم تو گاؤن گاؤن تو پیچھے + گھر گھوڑا + گھر گھوڑا نخاس مول + گھر مین پکین کچھ ہوا + ربا یہ کہین سے + گھر مین نہین نانا لیلا مانگے باگا + گھر مین بھونی بھانگ نہین گھر نہ بار میان محلے دار + گھر نہ در رہ دوار ہی جر + گھڑی گھڑی جلے ساتھ گھڑی بسدرہ + گھڑی مین گھڑیال + گھڑی مین تولہ گھڑی مین ماشہ گھڑی دو مین گیا باجی گی + گھن لگ گیا + گھوڑی پر لیتے ہی نہین تھا تو نکا ڈول باندین + گھوڑی بگی مر گئی تو اپنی ہی ملکی جاتی کا + گھوڑی بیچ کر سوئے ہین + گھونگر مین بکایا سیپی مین کھایا + گھی سنوارے سالنا اور بڑی بہو کا ناؤن + گھی گر پڑے جا لگا ہے گھی کہان گیا کھچڑی مین + خزینہ بست و ششم در مثلہای حرف لام ختم شد

گنجینہ اول در امثال عربیہ

لا اٰتِیکَ ما اَطَّتِ الاِبِلُ + لا اٰتِیکَ اَوْ یَؤُبَ ابْنُ هُبَیْرَۃَ + لا اٰتِیکَ حَبْتَرَ بْنَ سَعْدٍ + لا اٰتِیکَ اَوْ یَؤُوبَ القارِظُ العَنَزِیُّ + لا اٰتِیکَ مُعْزِبَ

نخواہم آمد ترا تا وقت نالیدن شتران ۲ نخواہم آمد ترا تا بے ف ۳ نخواہم آمد ترا تا سعد نخواہم آمد ترا تا اینکہ باز آید چینندہ برگ سلم عنزی ف ۳ نخواہم آمد ترا تا اینکہ جمع شود دنبہ

الفقر ... لا اسرافَ في الخير + لا اصلَ له و لا فصل + لا اغرس الايادي

... نیست اسراف ... نیکی + نیست بیخ مر او را و نه شاخ + نے نشانم درخت نعمتها را

في ارض الاعادي + لا تعلّمه ما زنمت امّهاتنا + لا افعل ذلك

... دشمنان + ... نا ... ما در ... نکنم آن را

ما خاب لبيب + لا ايمانَ لمن لا مروّة له + لا بُدّ للمصدور ان

نا امید ... نشد ... ل نیست ایمان کامل کسی را که نیست مروت او را + ... چاره ... مصدور ...

ينفث + لا بدّ للجواد بكبوة + لا تلبس جلد النمر + لا تقنطوا من رحمة

[illegible] ... اسپ ... پای ایستادن + پوشیده پوست ... + نا امید مشوید از رحمت

الله + لا تحقرنّ ذرّةً باذن الله + لا تضع سرّك عند من

... حقیر ... میکنید ... خدا + منه راز خود نزدیک کسیکه

لا يستر لعيبك + لا تأمن الهرّة عن اللحم والكلب عن العظم

نیست ... این ... اسپ از جو ... سگ از استخوان

لا تكن ذو اذنين و لا آخري + لا تكن شعباً فتفنى + لا تكن

... + ... [illegible]

حلواً فتسرط و لا مرّاً فتلفظ + لا تقرع له العصا و لا يقلقل له الحصا

شیرین پس خورده شوی ... تلخ ... کرده شوی ... [illegible]

لا تقل في غير تفكير و لا تعمل بغير تدبير + لا تطرحوا

مگو بدون فکر کردن و عمل مکن بدون تدبیر + میفکنید

الدرر في افواه الكلاب + لا تأمن من الاحمق وبيده السيف

مرواریدها را در دهنهای سگها + بی بیم مشو از احمق ... در دست او شمشیر

لا تأكل خبزك على ما تكره غيرك + لا تلد الحية الا الحية + لا تعمل

مخور نان خود را بر انچه ناپسند کند غیر تو + نمے زاید مار مگر مار را + عمل مکن

عملا في السر تستحي ان يذكر في العلانية + لا تعظني و تعظعظ

عملے را در نهان که شرم داری اینکه ذکر کرده شود در آشکارا + وصیت مکن مرا و وصیت کن ذات

لا تنقش الشوكة بالشوكة فان ضلعها معها + لا تنبت البقلة

انقش مکن خار را بخار بیتحقیق میلانش با اوست + نمے روید تره را مگر

الحقلة + لا تنكحه او تكلت النجوم + لا تدخل بين العصا ولحائها

زمین خوب + مشتر او را اینکه شمار کنی ستاره ها را + داخل مشو میان عصا و پوستش

لا تعدم الحسناء ذاما + لا تفرط فيما لا تعرف + لا تجر جروا

نیست نمیکند زن خوب صورت عیب + بسیار ستایش مکن با انچه نمیشناسی + بچه مگیر بچه سگ را

من كلب سوء + لا تدع كلبك ينهش الناس + لا تزني ولا تتصدقي

از سگ بد + مگزار سگ خود را که پاشنه مردم خو بگرفت + زنا مکن و صدقه مده

لا تصحب من لا يرى لك من الحق مثل ما ترى له + لا تفتح

مصاحبت مکن کسے را که نمے بیند برای تو از حق مانند انچه که مے بینی برای او + مکشا

بابا يعييك سده ولا ترم سهما يعجزك رده + لا جديد لمن

در درا که عاجز کند ترا بند کردنش و میفکن تیرے را که عاجز کند ترا بازآوردنش + نیست نو برای کسیکه

لا خلق له + لا جديد لمن لا يلبس الخلق + لا حرمة للفاسق

نیست کهنه برای وے + نیست نو برای کسیکه نمے پوشد کهنه را + نیست بزرگی برای فاسق

لا حراك نقيت ولا ماءك ابقيت + لا حتى يرجع نشيط من

نه خود را دور کردی و نه آب خود را باقی داشتی + نه تا اینکه باز گردد نشیط از

مروءة + لا حياء لحريص + لا خير في عبد + لا خير لمن لا يضيف

مرو + نیست شرم مر حریص + نیست نیکی در بنده + نیست نیکی برای کسیکه مهمانی نمیکند

لا خير في الإسراف + لا خير في الرأي المنفرد + لا خير

نیست نیکی در اسراف + نیست نیکی در اندیشه تنها + نیست نیکی

في كف عديم البنان + لا خير في [illegible] لا درّة فيها + لا دين لمن لا

در پنجه بی سر انگشتان + نیست نیکی در او زیاده شتر که نیست شیر دادن + نیست دین برای کسیکه

أمانة له + لا ردّ ولا كدّ + لا راحة للملوك + لا راحة للحسود

امانت مر او را + نه بازگردانیدن و نه کوشش کردن + نیست آرام مر پادشاهان + نیست آسایش مر حاسد

لا رهبانية في الإسلام + لا رأي إلا بالمشورة + لا رأي لمن

نیست رهبانیت در اسلام + نیست عقل مگر بمشوره + نیست عقل مر کسی را

لا يطاع + لا سرور إلا مع الأمن + لا صواب مع ترك المشورة +

که اطاعت کرده نشود + نیست خوشی مگر با امن + نیست صواب با گذاشتن مشوره +

لا طلب بعد وجود البغية + لا طاعة لمخلوق في معصية الخالق

نیست طلب بعد موجود شدن مطلب + نیست فرمانبرداری مخلوق در نافرمانی خالق

لا عصمة إلا بتوفيق الله + لا عدل إلا بالسياسة + لا عمى

نیست عصمت مگر بتوفیق خدا + نیست انصاف مگر بسیاست + نیست نابینائی

ولا شدّة + لا غنى لمن لا فضل له + لا غنى للقانع ولا في [illegible]

و نیست تباهی و نه سختی + نیست توانگری مر کسی را که نیست [illegible] او + [illegible] برای قناعت کننده [illegible]

في النفيس + لا فقر للعاقل + لا قذف للفاحش + لا قرب مع العداوة

در نفیس + نیست درویشی برای دانا + نیست قذف برای فاحش + نیست نزدیکی با دشمنی

ولا بُعْدَ مع المحبة + لا فقيها أرضيت ولا صديقها أخزيت +

ونه دوری با دوستی + نه گروه آنرا خوشنود کردی ونه شکار آنرا نگاه داشتی

لا كرامة للكاذب + لا كل سوداء تمرة ولا كل بيضاء شحمة +

نیست بزرگی برای دروغگو + نه هر سیاه خرما است ونه هر سپید پیه است +

لا لذة الا مع العافية + لألحقن حواقنك بذواقنك لامر

نیست لذت مگر با عافیت + هر آینه خواهم رسانید حاقنه های ترا به ذواقنه های تو برای کاری

مايسود + لا ملك الا بالعدل لا ملك الا بالرجال ولا رجال

معتبر میشود + نیست ملک مگر با انصاف + نیست ملک مگر با مردان ونیستند مردان

الا بالمال + لا اختفاء بعد بوس + لا ماءك ابقيت ولا درنك

مگر با مال + نیست پنهان شدن بعد سختی + نه آب خود را باقی داشتی ونه چرک خود را

انقيت + لا مال الا ما احرزته العياب + لا منزل خير من البيت

پاک کردی + نیست مال مگر آنچه فراهم کرد آنرا کیسه ها + نیست جای بهتر از خانه +

لا نظير لسقف فلك الافلاك + لا وفاء للمرأة +

نیست مانند مراد از زیر فلک فلکها + نیست وفا برای زن

لا يأكل العسل الا من صبر على ابرة النحل + لا يؤخر عمل

نخورد شهد را مگر هر که صبر کرد بر سوزن مگس شهد + تاخیر کرده نمیشود کار

اليوم لغد + لا ينزلج العنكبوت من اكل الذباب +

امروز برای فردا + باز نگردد عنکبوت از خوردن مگس +

لا يجليها لوقتها الا هو + لا مخبأ لعطر بعد عروس +

ظاهر نمیکند قیامت را برای وقتش مگر او + نیست داشته نمیشود عطر بعد عروس +

يجعل عطاياكم إلا مطايا كرم + لا يحسن التعريض إلا ثلبا + لا يخلو المرء

مگر برداز بخششهای شمارا مگر سواریهای شما + خوب نمیشود تعریض مگر سه باره + خالی نمیشود مرد

من مادح يمدح وعدو يقدح + لا يذهب العرف بين الله والناس

از ستاینده که ستاید و دشمنی که قدح کند + نمی رود نکوئی میان خدا و مردم

لا يراك الله إلا محسنا + لا يسرك من يغرك + لا يستوي الخبيث

نمی بیند ترا خدا مگر نکوئی کننده + شاد نمیکند ترا آنکه میفریبد ترا + برابر نمیشود پلید

والطيب + لا يستوي الأعمى والبصير + لا يستحي الأسد من لحى

و پاک + برابر نمیشود نابینا و بینا + شرم نمیکند شیر از ریش

الجدي + لا تشبع العين من نظر ولا السمع من خبر ولا الأرض

بزغاله + سیر نمیشود چشم از نگریستن و نه شنوائی از خبر و نه زمین

من مطر + لا يشقى بقعقاع بن شور + لا يصل إلى الكلام إلا من انقطع

از باران + بدبخت نمیشود بقعقاع بن شور + نمی رسد بسوی ...

عن الكل + لا يضر الحوار ما وطئته أمه + لا يطاع

از همه + ضرر نمیرساند بچه ناقه را آنچه پامال کرده است زیر پای او مادرش + اطاعت نمیکنند بسر چه نشود فرمان برداری

لقصير أمر + لا يعجز مسك السوء عن عرف السوء + لا يعلم

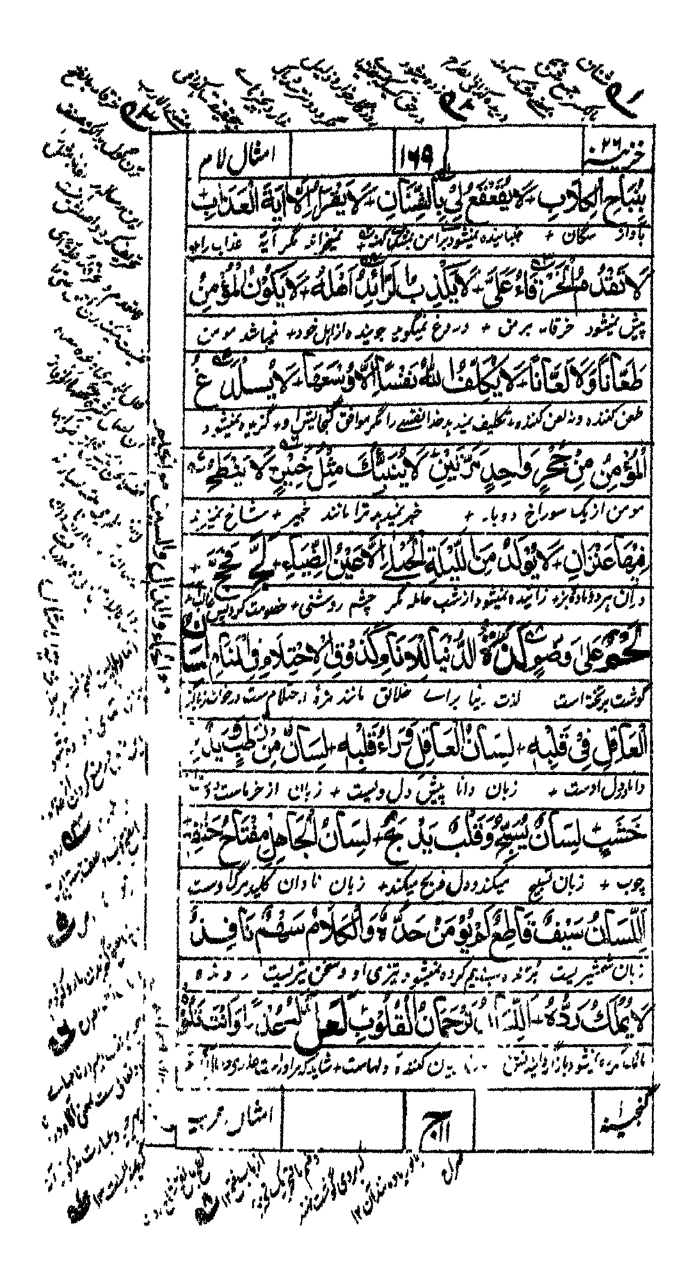
برای کوتاه امری + عاجز نمیشود پوست بد از بوی بد + نمیداند

ما في الخف إلا الكلب والإسكاف + لا يعلم جنود ربك إلا هو + لا يعدم

چیزیرا که در موزه است مگر سگ و کفش گر + نمیداند لشکرهای پروردگارترا مگر او + نیست نمیکند

الحوار من أمه حنة + لا يفتى ومالك في المدينة + لا يفر الفتى

بچه ناقه از مادر خود ناله را + فتوی داده نشود حال آنکه امام مالک در مدینه ...

بنباح الکلاب + لا یقعقع لی بالشنان + لا یقرأ الا آیة العذاب

باواز سگان + جنبانیده نمیشود برامن بمشکها کهنه + نمیخواند مگر آیهٔ عذاب را

لا تقدم الخرفاء علی + لا یکذب الرائد اهله + لا یکون المؤمن

پیش نمیشود خرفا برحق + دروغ نمیگوید جوینده از اهل خود + نمیباشد مومن

طعانا ولا لعانا + لا یکلف الله نفسا الا وسعها + لا یلدغ

طعن کننده و نه لعن کننده + تکلیف نمید خدا نفسی را مگر موافق گنجایش او + گزیده نمیشود

المؤمن من جحر واحد مرتین + لا ینبئک مثل خبیر + لا ینتطح

مومن از یکسوراخ دو بار + خبر نمیدهد ترا مانند خبیر + شاخ نمیزنند

فیها عنزان + لا یولد من اللیلة الحبلی الا عین الصبح + لج فحج

در آن هر دو ماده بز + زاییده نمیشود از شب حامله مگر چشم روشنی + خصومت کرد پس غالب آمد

لحم علی وضم + لذة الدنیا للدونا کذوق الاحتلام فی المنام

گوشت بر تخته است + لذت دنیا برای خلائق مانند ذوق احتلام است در خواب

العاقل فی قلبه + لسان العاقل وراء قلبه + لسان من رطب یابس

دانا در دل اوست + زبان دانا پیش دل ویست + زبان از خرماست ...

خشب + لسان یسبح وقلب یذبح + لسان الجاهل مفتاح حتفه

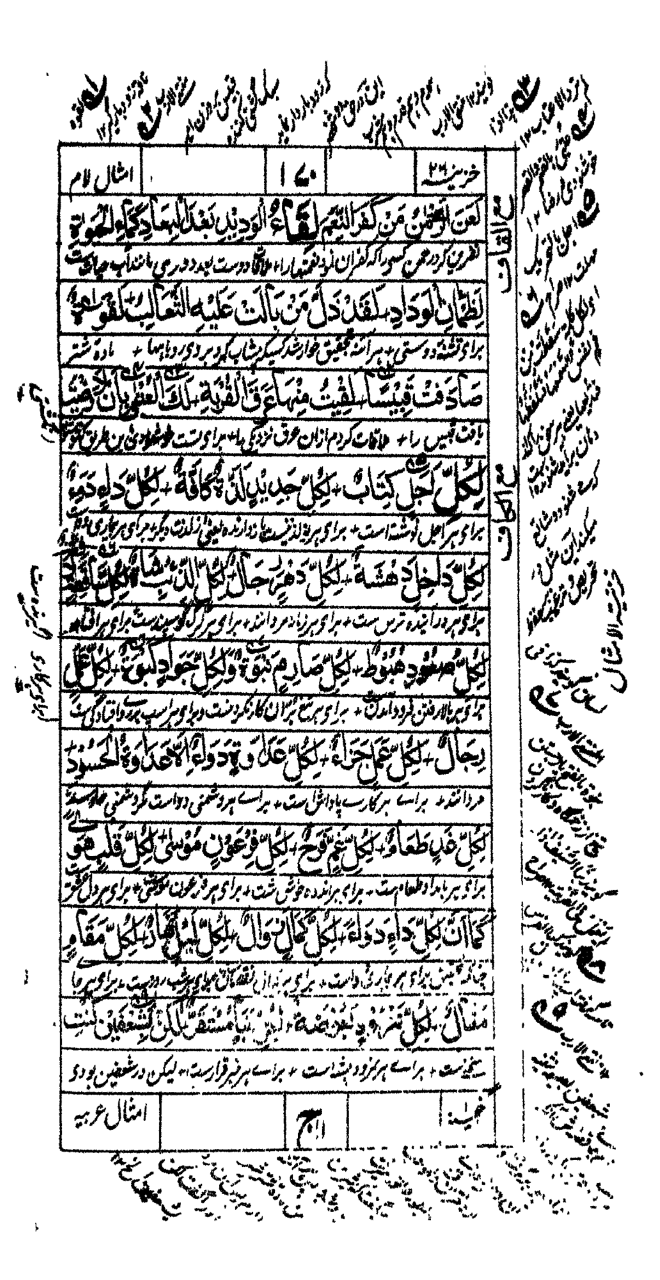
چوب + زبان تسبیح میکند و دل ذبح میکند + زبان نادان کلید مرگ وست

اللسان سیف قاطع لا یؤمن حده والکلام سهم نافذ

زبان شمشیریست برنده و سینه ایمن کرده نمیشود تیزی او و سخن تیریست رونده

لا یملک رده + اللسان ترجمان القلوب + لعل له عذرا وانت تلوم

مالک ... نمیشود بازگردانیدنش + زبان بیان کننده دلهاست + شاید که برای او عذری بود ...

لعن الله من كفر النعم + لقاء الود بعد البعاد كماء الحياة

نفرین کرد رحمت کسی را که کفران نمود نعمتها را + ملاقات دوست بعد دوری مانند آب حیات است

لظمآن الوداد + لقد ذل من بالت عليه الثعالب + لقوا

برای تشنه دوستی + هر آینه بتحقیق خوار شد کسیکه شاب کرد بر وی روباهها + ماده شتر

صادفت قبيسا + لقيت منها عرق القربة + لك العتبى بان لا رضيت

یافت قبیس را + ملاقات کردم از ان عرق نزدیکی را + برای تست خوشنودی بن طرف

لكل اجل كتاب + لكل جديد لذة + لكل داء دواء

برای هر اجل نوشته است + برای هر نو لذتیست یا دارنده یعنی از لذت دیگر + برای هر بیماری دوا

لكل داخل دهشة + لكل دهر رجال + لكل الذئب شاة + لكل ساقطة

برای هر در آینده ترس هست + برای هر زمانه مردانند + برای هر گرگ گوسپندیست برای هر افتاده

لكل صعود هبوط + لكل صارم نبوة + ولكل جواد كبوة + لكل مقال

برای هر بالا رفتن فرود آمدن + برای هر تیغ بران کار نکردنست و برای هر اسپ برو در افتادگی است

رجال + لكل عمل جزاء + لكل علة دواء الا عداوة الحسود

مردانند + برای هر کاری پاداش هست + برای هر بیماری دواست مگر دشمنی حاسد

لكل غد طعام + لكل غم فرح + لكل فرعون موسى + لكل قلب هوى

برای هر بامداد طعامیست + برای هر اندوه خوشی هست + برای هر فرعون موسی + برای هر دل آرزو

كما ان لكل داء دولة + لكل كمال زوال + لكل ليل نهار + لكل مقام

چنانکه ... برای هر بیماری دواست + برای هر کمال زوالیست + برای هر شب روزیست + برای هر جا

مقال + لكل ثمرة بعوضة + لكل نبأ مستقر + لكن الشفقين [illegible]

سخنیست + برای هر میوه پشه است + برای هر خبر قراریست + لیکن در شفقین بودی

جد فدا + لکل وجهة هو مولیها + الارض من کاس الکرام

مادهٔ گاو فربه + برای هر یک جهت ست که او روی آورنده ست آن جهت را + برای زمین از پیالهٔ جوانمردان

نصیب + للباطل جولة ثم یضمحل + للجنون فنون + للسائل

حصه الیست + باطل را دروغ جولانیست باز نیست میشود + برای دیوانگی اقسام ست + برای خواهنده

حق ولو جاء علی فرس + لم یحرم من فصد له + لو یرد الله

حق ست اگر چه بیاید بر اسب + محروم نکرده شد آنکه فصد کرده شد از برای او + اگر نخواست خدا

بالنملة صار حاجبین انبت لها جناحا + لو یلتفت الشمس

بمورچه نیکی را دفتیکه رویانید برای او پر + متوجه نشد آفتاب

الی تملق الحرباء + لم یؤخر شغل یوم لغد + لن

بسوی چاپلوسی کردن آفتاب پرست + مؤخر کرده نشود کار امروز برای فردا + هرگز

تغالب امرأة الا غلبت + لن تنالوا البر حتی تنفقوا مما تحبون

غلبه بجسته نشد زنی مگر آنکه چیره شد زن + البته نخواهید رسید نکوئی را تا آنکه خرچ کنید از آنچه دوست میدارید

لن یحصل صبر ایوب من کل کرب + لن یهلک امرء عرف قدره + لو الهمة

هرگز حاصل نشود صبر ایوب از هر جوانمردی + هرگز هلاک نشود مردیکه شناخت قدر خود را + اگر همت

عسل عض اصبعی + لو بلغ راسه السماء ما زاد + لو ترک القطا

از شهد گزید انگشت مرا + اگر برسد سرش به آسمان زیاده نشود + اگر گذاشته شود قطا

لیلا لنام + لو تساوی الناس هلکوا جمیعا + لو ذات سوار لطمتنی

در شب البته بخسپد + اگر برابر شوند مردم هر آئینه هلاک شوند همه + کاش مرا زن خداوند دست‌برنجن طپانچه زدی

لو کان المزاح فحلا لا ینتج الا شرا + لو کان فی البوم خیرا ما ترکه الصیاد

اگر بود خوش طبعی نر نزاید مگر بدی را + اگر بودی در چغد ... نگذاشتی او را

عن الصیاد + لو کان ذا حیلة تحول + لو کان عنده کنز لتطف[illegible]

از صیاد + اگر بودی خداوند فریب حیله کردی + اگر بودی نزد او خزانه البته عیش کردی

ما عداه + لو کان للسان تحرز وثاله یکن القلب تحرزنا + لو کانوا

[illegible] + اگر باشد زبان محفوظ نباشد دل غمگین + اگر بودندی

من الطیر لکانوا رخما ولو کانوا من الدواب لکانوا حمیرا + لو کره حتی

از پرندگان هرآئینه بودندی از رخم و اگر بودندی از چارپایان هرآئینه بودندی خران + اگر کرده دشتر

یدی ما [illegible] + لولا الاعتبارات لبطلت الحکمة + لولا التقی لعلت

دست من [illegible] بودی مرا + اگر نبودی اعتبارها هرآئینه باطل شدی دانش + اگر نبودی پرهیزگاری

جلت قدرته + لولا الحمقی لخربت الدنیا + لولاه لم [illegible] + لولا الوام

بزرگ ست مرتبه او + اگر نبودندی ابلهان هرآئینه ویران شدی دنیا + اگر [illegible]

هلک الانام + لولا مقارنة القمر للشمس ما انکسف + لولا ان یضیع

البته هلاک شدی خلق + اگر نبودی نزدیکی ماه با آفتاب بی نور نشدی + اگر نبودی ضایع کردن

لقیات الله مشکرتها بما تجد الابل فی الرمة + لو لم یکن ذنب

جوانمردان خوف [illegible] هرآئینه آگاه میکردم آنرا بانچه می یابد شتر در رمه + اگر نبودی گناه

لما عرف العفو + لو هو الفلک برفعته ماجد فی الاکثار فلذ والنور

هرآئینه شناخته نشدی عفو + اگر قصد کردی آسمان به بلندی مرتبه شریفی رسانه [illegible]

فی المنازل علی اسد + لو بقی الحلو [illegible] + لو یری العبد

در منزلها [illegible] به اسد + اگر باقی ماندی [illegible] امید داشته شود ملاقات + اگر بیند بنده

الاجل و مروره لیقصر الامل و غروره + له الغنی طویل الذیل میاس

اجل را و گذشتن آنرا کوتاه کند امید او و فریب خود را + مراد راست توانگری دراز دامن

لیت النمل لو نطق + لیت حظی من ابی کرب ان یسد عنی خیره خبله

کاش مورچه پرواز نکردی + کاش نصیب من از ابو کرب آنکه بند کند از من نیکی و دیوانگی او را

لیس فوع اقوع + لیس الاکابر کالاصاغر + لیس الخبر کالمعاینة + لیس الری عن التشاف

نیست همه تمام سوی گریزان ... + نیستند بزرگان مانند خردان + نیست خبر مانند دیدن + نیست سیراب شدن از خوردن باقی

لیس الشهرة من الرعونة + لیس الشیب من العمر + لیس الصدیق

نیست شهرت از حمق + نیست پیری از زندگی + نیست یار

من داراک فقد بل من لو اقعدک الحظ اقام + لیس للتعلق

هرکه چون بید ترا بایستد بلکه هرکه اگر نشاند ترا بخت ایستاده کند + نیست شکیبا بجز اندک

کالمتانق + لیس المرعی کالراعی + لیس النائحة الثکلی کالمستاجرة

... خورنده هرچه خواهد + نیست نگاهداشته شده مانند حاکم + نیست زن نوحه کننده بی فرزند مانند زن مزد گیرنده

لیس الهناء بالدس + لیس بین الموت والفراق فرق + لیس بعد الورد

نیست هنا مالیدن ... + نیست میان مرگ و جدائی فرق + نیست بعد گل سرخ

برد + لیس بعشک فادرجی + لیست حفصة من رجال

سرما نیست + خانهٔ تو پس بگذر + نیست حفصه از مردان

لیست المحبة من تعلیم الخلق + لیس ذل کذل السوال

نیست دوستی از آموختن خلق + نیست خواری مانند خواری سوال

لیس شیء خیرا من المعروف الشکر احسن ... علی الحر

نیست چیزی بهتر از نیکوئی و شکر خوب تر ...

خراج + لیس فی البیت سوی البیت + لیس فی ادب مشاورة

خراج + نیست در خانه جز خانه + نیست در ادب مشوره

لَیْسَ لِلْقِطَاطِ مِثْلُ قِطِّی + لَیْسَ لِمَخْضُوبِ الْبَنَانِ یَمِینٌ + لَیْسَ

نیست سنگزار مانند قطی + نیست برای رنگ کرده شده سر انگشت سوگند + نیست

لِسُلْطَانِ الْعِلْمِ زَوَالٌ + لَیْسَ لِلْحَسُودِ رَاحَةٌ + لَیْسَ لِلْاِنْسَانِ

برای بادشاه علم زوال + نیست برای حاسد آسایش + نیست برای انسان

اِلَّا مَا سَعٰی + لَیْسَ لِمُعْجَبٍ رَأْیٌ + لَیْسَ لَهَا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ کَاشِفَةٌ

مگر آنچه کوشش کرد + نیست برای متکبر عقل + نیست مر آن عقوبت را جز خدا دور کننده

لَیْسَ مَنْ یَحْتَشِمُهُ بِصَاحِبٍ + لَیْسَ مِنْ عَادَةِ الْکِرَامِ سُرْعَةُ

نیست هر که بحشتم ار دانرا یاری + نیست از خوی جوانمردان شتابی

الْاِنْتِقَامِ + لَیْسَ مِنَ الْعَدْلِ سُرْعَةُ الْعَذْلِ + لَیْسَ مَرَضٌ اَدْاَءُ

انتقام کردن + نیست از انصاف شتابی ملامت کردن + نیست بیماری بدتر

مِنَ الْجَهْلِ + لَیْسَ مَحَلُّ الْحَجَرِ فِی الْحَجَرِ + لَیْسَ مُشْتَرِی الْاَمْلَاکِ

از جهالت + نیست جای سنگ در سنگ + نیست خرید کننده ملکها

کَمُشْتَرِی الْاَفْلَاکِ + اَللَّیْلُ اَخْفٰی وَالنَّهَارُ اَفْضَحُ + لَیِّنْ قَلْبَکَ

مانند خرید کننده آسمانها + شب نهان ترست و روز رسواتر + نرم کن دل خود را

حَبِیْبٌ + لِیْنُ الْکَلَامِ قَیْدُ الْقُلُوْبِ +

محبوب معنوی + نرمی سخن قید دلهاست +

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

الالق افسرا ... هر کسی ... لذت تیشه از کوهکن باید پرسید لعنت بکار شیطان

... مبین لفظ عبث لقمان با حکمت

آموختن چہ سود + لگد بر گور حاتم میزند لنگ گھوڑے کو نخیر بہت ہے + لنگے زیر لنگ بالا + ز غم دزد
نے غم کالا + لیلی را بچشم مجنون باید دید +

گنجینہ سوم در امثال ہندیہ

لاتوں کی بھوت باتوں سے نہیں ملتے + لاٹھی لیتی پاؤں خاک لاٹھی مارا پانی نہیں جدا ہوتا +
لاد دے لدا دے لادنے والا ساتھ دے + لاڈ کا نام بھنبھاڑ جاتوں لاڈ میں ڈنگری بل جاوے
کوا + لاگ گئی تب لاج کہاں لالچ کی بلا سے لائے گا دارو کھائے گی داری نلائی گا دارو
پڑیگی خواری **لٹیا** بجانا مال خدی دل یاد **لڑائی** میں لڈو نہیں بٹتے + لڑائی کا گھر ہانسے
روگ کا گھر کھانسی + لڑتے تو نہیں موتی مارتے ہیں لڑنے کو چھوڑا اور بھاگتے کو نکلے آگے + لڑکے کے پاؤں
پالنے میں پہچانے جاتے ہیں + لڑکے کو جب بھیڑیا لے گیا تب ٹٹی باندھی لڑکا جنے بی بی اور پیٹی
باندھیں میاں + لڑکا روے ماں کو نانی روٹی دے منڈائی کو + لڑکوں کا کھیل چڑیا کا مرن + لڑے
نہ بھڑے زرہ پہنے پھرے + لڑیں نہ بھڑیں کشتی باندھے پھریں **لکڑی** کے بل بندریا ناچتی ہے
لکیر کا فقیر + لکھو بیندر یا جائے بان اور گئی چھیارہ گئی کان + لکھے لوڑ نا پڑھے پتھر + لکھے موسے پڑھے خدا
لکھے پہ پڑھے نام محمد فاضل + **لگا** تو تیر نہیں تو تکہ + لگا سو بہکا + لگم لگا سبکو لگا + لگے نعلین جہاں تکنی
لگی تو تی بھیتوں بولنی + **لنکا** میں چھوٹا سو باون گز کا + لنگڑی گھوڑی چوریکر اور دوڑیو میاں اندھیر
لنگوٹی میں پھاگ کھیلتے ہیں + لنگی کی تلا ڈوری تعلی کی ہاتھ ہری **لوٹ** کا موسل بھی بہت
لوٹ بنو لونی کھاو گدھیا کا + لومڑی کو شکار کو جائیں تو شیر کا سامان کریجیے + لونڈیکا یار سدا خوار +
لونڈی ہوکر کمانا بی بی بن کر کھانا + لونڈیکو لونڈی کہا رو دیا بی بی کو لونڈی کہا ہنس دیا + ہوا
جانے ہار جانے دھونکنے والے کی بلا جانے + لوہے کی منڈی میں بی بی ماں بھی رنڈ لہو لگا شہید بن گئی
لیپا لیپا پھر دیکھا تو ہاتھ ہی کالے میں + لیتا ہو کہ دیتا ہے جگ ہنسی [illegible]

اور گھوڑا لے دو آنا کھوٹی میں لینا نہ دینا کاروند شالے لینا نہ دینا کار گوہر جیسا + لینا ایک نہ دینا دو + لینے کے دینے پڑ

خزینهٔ بست و هفتم در مثلهای حرف میم مشتمل بر سه گنجینه

گنجینهٔ اول در امثال عربیه

مَا اُبَالِی سَاهِیٌ مِنْ ضَبِّكَ + مَا اَخَافُ اِلَّا مِنْ سَیْلٍ تَلْعَتِی + مَا اَدْرِی

باک ندارم … نیم … سوسمار تو … مگر از سیلابی که بگیرد + نمیدانم

اَیُّ الْجَرَادِ عَارَهُ + مَا اَدْرِی اَیُّ خَبَرٍ لَمْ یَنِبْ + مَا اَشْتَارُ الْعَسَلَ

کدام ملخ برد … + نمیدانم … داخته … یا الداخته … میکنی + … شهد را

مِنْ خَمَّارٍ اَنْکَتَ … + مَا اَشْبَهَ اللَّیْلَةَ بِالْبَارِحَةِ + مَا اَصَابَ هَلَّتَ

… [illegible] … + شب … بگذشته + نیافت چراغ پایه را

وَلَا دِلَّةً + مَا تَدْرِی … مَا حَتَّ لِتَیْبٍ + مَا اَقْبَحَ بِالْعَرُوسِ ضَرْبٍ

… [illegible] … + … ستاره … سالی … عروس …

الدَّوْبِ بِیَدِهَا + مَا اَقْرَبَ نُحْسَاهُ مِنْ مُفْسَاهُ + مَا لَمْ تَنْسَاهُ اللِّسَانُ

… دست … + … دهن … نیست … اگر نباشد زبان

… لِمَنْ طَابَ … + مَا الشَّیْبُ مِنْ سَتْرٍ … سُودٍ وَجْهٍ

… [illegible] … از بو … وقار … سیاه کرده شود

وَ طَفَوْ اَلُوا … + مَا … نَصَنَاهُ + مَا بِالدَّارِ شُفْرٌ + مَا بِالدَّارِ عَرِیبٌ

… [illegible] … + نیست در خانه کسی + نیست در خانه کسی

مَا بِالْعَیْرِ مِنْ قِمَاصٍ + مَا اَبْلَغَ مَاءَ الْبَحْرِ عَلَی … اِبْطٍ +

نیست … [illegible] … بط

مَا بِقَانَا فِي مَحْرَمَةٍ + مَاتَ حَتْفَ أَنْفِهِ + مَا ذَنْبِي إِنَّ الْحَتْفَ فِي يَدِ الْمَقْتُولِ

نیست در خانه دمنده آتش را + مرد از مرگ طبیعی خود + نیست گناهی مرا آن اجل را در دست قبضه کرده شده

مَا تَنْدَى صَفَاتُهُ + مَا تَوَالُدُ الْأَسْبَابِ إِلَّا بِمُبَاشَرَةِ الْأَسْبَابِ

فراهم نمیکنی وصفهای او را + نیست پیدا شدن اسباب مگر بفراهم کردن اسباب

مَا جُدِعَ قَصِيرٌ أَنْفَهُ + مَا حَكَّ ظَهْرِي مِثْلُ ظُفُرِي + مَا خَلَقَ اللهُ خَلْقًا

بریده نشد کوتاهی بینی او + نخارید پشت مرا مانند ناخن من + پیدا نکرد خدا خلق را

أَكْرَمُ عَلَيْهِ مِنَ الْعَقْلِ + مَا دَارَتْ هَالَةٌ حَوْلَ الْهِلَالِ + مَا دَخَلَ تَحْتَهُ

بزرگتر بروے از عقل + نگردید هاله گرد ماه نو + داخل نشد زیر

السَّيْفُ إِلَّا صَاحِبُ الْجُنَّةِ + مَا ذَاقَ عَبَكَةً وَلَا لَبَكَةً + مَا بِهِ إِلَّا حَاجَةٌ

شمشیر نگر صاحب سپر + نچشید چیزی را و نه لقمه را + حاجت نه مهربانی

اَلْمَاضِي لَا يُذْكَرُ + مَا عَزَّ مَنْ ذَلَّ جِيرَانُهُ + مَا عَقَدَ الْعُيُونَ إِلَّا النَّوْمُ

گذشته ذکر کرده نمیشود + گرامی نشد از خواری همسایگان خود + نه بستند چشمها مگر خواب

مَا عَلَاكَ فَهُوَ سَمَاؤُكَ + مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ +

آنچه بلند شد ترا پس او آسمان تست + نیست بر رسول مگر رسانیدن آشکارا

مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ + مَا عِنْدَهُ خَيْرٌ وَلَا مَيْرٌ + مَا كَسَفَ حُوتٌ

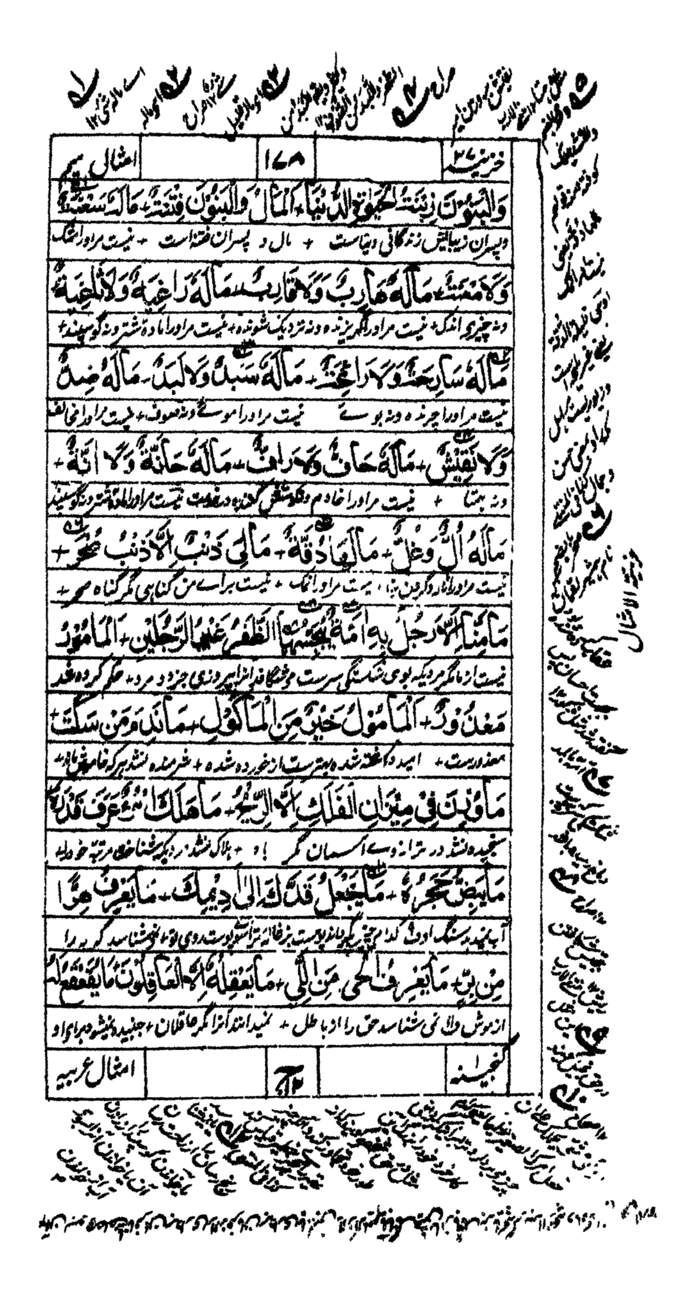
نیست بر نکوئی کنندگان از راهے + نیست نزد او نیکی و خوردنی + پاره نکرد ماهی

السَّمَاءُ إِلَّا تِمْسَاحُ الْبَيْدَاءِ + مَا لَا يُدْرَكُ كُلُّهُ لَا يُتْرَكُ كُلُّهُ + الْمَالُ ظِلٌّ زَائِلٌ

آسمان مگر نهنگ بیابان را + آنچه دریافته نشود همه او گذاشته نشود همه او + مال سایه ایست گذرنده

مَا لِلْغَرِيبِ سِوَى الْغَرِيبِ أَنِيسٌ + مَا لِلتُّرَابِ وَرَبِّ الْأَرْبَابِ الْمَالُ

نیست برای مسافر جز مسافر مونسے + چیست مر خاک را سوگند بپروردگار پروردگاران مال

والبنون زینة الحیوة الدنیا + المال والبنون فتنة + ماله سعنة

و پسران زیبائیش زندگانی دنیاست + مال و پسران فتنه است + نیست مر او را اندک

ولا معنة + ماله هارب ولا قارب + ماله راغیة ولا ثاغیة

و نه چیزی اندک + نیست مر او را گریزنده و نه نزدیک شونده + نیست مر او را ماده شتر و نه گوسپند +

ماله سارحة ولا رائحة + ماله سبد ولا لبد + ماله ضف

نیست مر او را چرنده و نه بوسے نیست مر او را موسے و نه صوف + نیست مر او را

ولا نقیش + ماله حاف ولا راف + ماله حانة ولا آنة +

و نه ... + نیست مر او را خادم و کوشش کننده در خدمت نیست مر او را ماده شتر و نه گوسپند

ماله آل ولا غل + ما لها دقة + مالی ذنب الا ذنب صحر +

نیست مر او را ... + نیست مر او را نمک + نیست برای من گناهی مگر گناه صحر +

ما منا الا رجل به آمة یجشها الظفر غیر الرجلین + المأمور

نیست از ما مگر مردیکه بوی شکستگی سر است ... + حکم کرده شده

معذور + المأمول خیر من المأکول + ما اندم من سکت +

معذور است + امید داشته شده بهتر است از خورده شده + شرمنده نشد هر که خاموش ماند +

ما وزن فی میزان الفلک الا الریح + ما هلک امرؤ عرف قدره

سنجیده نشد در ترازوی آسمان مگر باد + هلاک نشد مردیکه شناخت مرتبه خود را

ما یبض حجره + ما یجعل قدک الی ادیمک + ما یعرف هرا

آب نمیدهد سنگ او + ... نمی شناسد گربه را

من بر + ما یعرف الحی من اللی + ما یعقله الا العاقلون + ما یقعقع له

از موش ... نمی شناسد حق را از باطل + نمیدانند آنرا مگر عاقلان + جنبیده نمیشود برای او

بالشنان + ما یوم حلیمة بسر + متی کان حکم الله فی کرب النخل

به شنان ... نیست روز حلیمه رازی کدام باشد حکم خدا در گرفتن بیخ شاخ خرما

مثل استنعان بذی قرنه + مثل البرغوث دم ما غده + مثل

چاره جو داشته شده یاری جستن ... مانند کیک ... ناخن ... مانند

النعامة لا طیر ولا جمل + مثل ما کان ذلک الوقت المثل

شتر مرغ نه پرنده و نه شتر + مانند آنچه بود آن وقت + مثل

فی الکلام کالسکباج فی الادام + المجاز قنطرة الحقیقة

در کلام مانند سکباج در نان خورش + مجاز پل بزرگ حقیقت است +

المحاجزة قبل المناجزة + المجالس بالامانة + مجلس الکرم حصون

از جنگ باز داشتن پیش از ... مجلسها با امانت است ... مجلس جوانمردان قلعه ها

الکلام + مجلس العلم روضة الجنة + المحب یحیی المحبة +

کلام است + مجلس علم باغ بهشت است + دوست زنده میکند دوستی را

المحب محو فی حکم المحبوب + المحبة لا تزید بالوفاء

دوست محو است در حکم معشوق + دوستی افزون نمیشود بسبب وفا

ولا تنقص بالجفاء + المحبة موافقة المحبوب فی محبوبه ومکروهه

و کم نمیشود بسبب ستم + دوستی موافقت معشوق است در مرضی او و نامرضی او

محترس من مثله + محسنة فهیلی + مخالفة الملوک عار و العار

نگاهدارنده است از مانند خود + زن نکو ... مخالفت پادشاهان ... در دنیا

و نار فی الاجل + المخرنبق لینباع + المداراة تخرج الحیة

و آتش است در آخرت + مرد سر فرو افکنده تا جست کند + نرمی کردن بیرون می آرد مار را

من حجر . المدح الذبح + المذبذب بين ذلك لا الى هؤلاء

ستودن گفتار ... ست + مذبذب است میان آن گروه و میان آن گروه

ولا الى هؤلاء + المرء على دين خليله + المرء عاقل بحاله + المرء

وبسوی این گروه + مرد بر دین دوست خود است + مرد زیرک ست بحال خود + مرد

في طي لسانه لا في طيلسانه + المرء كثير بأخيه + المرء لا يزال

در پیچیدگی زبان خود است نه در چادر خود + مرد بسیار است به برادر خود + مرد همیشه

عدو لما جهل + المرء مع من احب + المرء مع رجله + المرء

دشمن است ... مرد با کسی است که دوست داشت + مرد با پای خود است + مرد

مخفي تحت لسانه + المرء مخبوء لدى طي اللسان + المرء يقيس

پوشیده است زیر زبان خود + مرد پوشیده است نزدیک پیچیدگی زبان + مرد قیاس میکند

على نفسه + المرء يطير بهمته والطير يطير بجناحيه + المرء

بر ذات خود + مرد پرواز میکند بهمت خود و پرنده پرواز میکند بهر دو بازوی خود + مرد

يعرف عند المعاملة + مرعى ولا كالسعدان + المزاح اوله

شناخته میشود نزدیک معامله + چراگاه ... سعدان + خوش طبعی اولش

فرح وآخره ترح + المزاح يورث الضغائن + المزاحة تذهب

شادمانی است و آخرش ... + خوش طبعی پیدا میکند کینه‌ها را + خوش طبعی کردن می‌برد

المهابة + المستشار مؤتمن + المستلم احزم من المستسلم

هیبت را + ... اعتماد کننده است + ... داناست از ...

المستمع شريك القائل + المسلم مرآة المسلم + مشاهدة الابرار

شنونده شریک گوینده است + مسلمان آینه مسلمان است + دیدن نیکوکاران

بَیْنَ التَّجَلِّي وَالاسْتِتَارِ المُشَاهَدَةُ + مِيرَاثُ الْمُجَاهَدَةِ +

میان آشکار و پوشیده است + مشاهده میراث مجاهده است

الْمَشُورَةُ حِصْنٌ مِنَ النَّدَامَةِ وَأَمْنٌ مِنَ الْمَلَامَةِ + مُصَاحَبَةُ

مشوره پناه است از شرمندگی و سببی ایمنی است از ملامت + مصاحبت

الأَشْرَارِ رُكُوبُ الْبَحْرِ + مَصَائِبُ الْقَوْمِ عِنْدَ قَوْمٍ فَوَائِدُ +

بدان سوار شدن دریاست + مصیبتهای گروه نزدیک گروهی فائده هاست

يَضُرُّ بِالطِّحَالِ مَا يَنْفَعُ الْكَبِدَ + مَضَلُّ الْمَرْءِ بَيْنَ فَكَّيْهِ +

ضرر میکند بسپرز آنچه نفع میکند جگر را + جای گمراهی مرد میان دو زنخ است

مَضَى مَا مَضَى + مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ + مَطْلٌ كَنُعَاسِ الْكَلْبِ سَاعَةً

گذشت آنچه گذشت + درنگ کردن توانگر ستم است + درنگ کردن مانند خواب سگ ساعتی

الْوَطَنُ تَعْقِرُ لِفَطِنٍ + مُعَاتَبَةُ الإِخْوَانِ خَيْرٌ مِنْ فَقْدِهِمْ

وطن خسته میکند زیرکان را + خشم کردن برادران بهتر است از گم کردن آنان

مَعَ الْخَوَاطِي سَهْمٌ صَائِبٌ + مَعَ اللَّجَاجَةِ تَلْقَى الْحَاجَةَ الْمَعْرِفَةُ

با خطا کنندگان تیر است بصواب رسنده + با دشمنی می یابی مطلب را + شناسائی

تَنْفَعُ وَلَوْ بِالْكَلْبِ الْعَقُورِ + الْمَعْنَى فِي بَطْنِ الشَّاعِرِ المُعْزى

سود میکند اگرچه باشد بسگ گزنده + معنی در شکم شاعر است + بز

تُبْقِي وَلَا تُبْقِي + الْمُفْلِسُ فِي أَمَانِ اللهِ + الْمُقَابَلَةُ خَيْرٌ مِنَ الْمُفَارَقَةِ

اَلْمَكْتُوبُ نِصْفُ الْمُلَاقَاتِ + اَلْمِكْثَارُ مِهْذَارٌ + اَلْمِكْثَارُ كَحَاطِبِ

نوشته نیم ملاقات ست + بسیار سخن گوی بیهوده گوی ست + بسیار سخن گوی مانند جمع کنندهٔ

لَيْلٍ + مُلَازَمَةُ الْمُلُوكِ حُسْنُ السُّلُوكِ + مَلِكٌ غَشُومٌ

در شب + ملازمت پادشاهان نیک روش ست + پادشاه ظالم

خَيْرٌ مِنْ فِتْنَةٍ تَدُومُ + اَلْمُلْكُ لِمَنْ غَلَبَ + اَلْمُلْكُ عَقِيمٌ +

بهتر ست از فتنه که همیشه ماند + ملک برای کسے ست که غالب شد + ملک نازاینده است +

اَلْمُلْكُ يَبْقَى مَعَ الْكُفْرِ وَلَا يَبْقَى مَعَ الظُّلْمِ + اَلْمُلْكُ وَالدِّيْنُ

ملک باقی بماند با کفر و باقی نماند با ستم + ملک و دین

تَوْأَمَانِ + اَلْمُمْتَحِنُ مَلْعُونٌ + مَنِ ابْتُلِيَ بِبَلِيَّتَيْنِ فَلْيَخْتَرْ

دو برادراند + آزمائش کننده ملعون ست + هر که گرفتار شد بدو بلا پس تحقیق اختیار کرد

اَهْوَنَهُمَا + مَنِ اتَّكَلَ عَلَى زَادِ غَيْرِهِ طَالَ جُوعُهُ + مَنْ جَرَأَ

سهل‌تر هر دو را + کسیکه اعتماد کرد بر توشهٔ غیر خود دراز شد گرسنگی او + کسیکه دلیری کند

عَلَى سُلْطَانٍ قُتِلَ + مَنْ اَحَبَّ شَيْئًا اَكْثَرَ ذِكْرَهُ + مَنْ اَحَبَّ قَوْمًا حُشِرَ

بر پادشاه خود کشته شود + کسیکه دوست دارد چیزی را پس بیشتر کند ذکر او را + کسیکه دوست دارد گروهی را محشور شود

مَعَهُمْ + مَنْ اَخْطَأَتْ فِرَاسَتُهُ اَبْطَأَتْ فَرِيسَتُهُ + مَنْ اَخَّرَ

با ایشان + کسیکه خطا کند دانائی او دیرنگ کند شکار او + کسیکه تاخیر کند

النَّوْمَ طَابَ مَنَامُهُ + مَنْ اَخَذَ مَالَ النَّاسِ لَا بُدَّ اَنْ يُؤْخَذَ

خواب را خوب شد خوابیدن او + کسیکه گرفت مال مردمان را ناچار ست ازینکه گرفته شود

مَالُهُ + مَنِ ادَّرَعَ الْفِكْرَ فِي الْعَوَاقِبِ اَمِنَ مِنْ سِهَامِ النَّدَمِ

مال او + هر که زره کرد فکر را در انجام کارها بے بیم شد از تیرهاے شرمندگی

مَنْ اَدْمَنَ قَرْعَ الْبَابِ یُوشِکُ اَنْ یُفْتَحَ لَهٗ + مَنْ اَدْمَنَ طَلَبَ شَیْءٍ ظَفِرَ بِهٖ

کسیکه همیشه کرد کوفتن در را نزدیک است که گشاده شود برای او + کسیکه همیشه کرد جستن چیزی پیروز شود بآن

مَنِ اتَّکَلَ کَرِیْمًا یَرْتَعُ فِیْ رِیَاضِ الرِّضْوَانِ کَرِیْمٌ + مَنِ اسْتَخَفَّ اِخْوَانَهٗ

کسیکه توکل کرد حال آنکه جوانمردیست بچرد در باغهای بهشت مانند آهو + هرکه سبک کرد برادران خود را

خُذِلَ + مَنْ اَسَاءَ اَدَبَهٗ ضَیَّعَ نَسَبَهٗ + مَنِ اسْتَزَادَ حَظَّهُ الْاَکْلُ وَالشُّرْبُ

رسوا کرده شد + هرکه بدی کرد ادب او ضایع شد نسب او + هرکه افزونی کرد بر خوردن و نوشیدن

لَنْ یَشْبَعَ اِلَّا بِالتُّرَابِ + مَنِ اسْتُغْضِبَ فَلَمْ یَغْضَبْ فَهُوَ حِمَارٌ + مَنِ اسْتَرْعَی

هرآئینه سیر نشود مگر بخاک + کسیکه خشم خواسته شد و خشم نکرد پس او خر است + هرکه نگاهبانی خواست

الذِّئْبَ الْغَنَمَ فَقَدْ ظَلَمَ + مَنْ اَسْرَعَ فِی الْجَوَابِ اَخْطَأَ فِی الصَّوَابِ + مَنْ اَشْبَهَ

از گرگ برای گوسپندان بتحقیق ستم کرد + هرکه شتابی کرد در جواب درنگ کرد در صواب + هرکه مانا شد

اَبَاهُ فَمَا ظَلَمَ + مَنْ اَصْلَحَ فَاسِدَهٗ اَرْغَمَ حَاسِدَهٗ + مَنِ اطَّلَعَ عَلٰی جَارِهٖ

پدر خود را پس ستم نکرد + هرکه اصلاح کرد فاسد خود را و بخاک مالانید حاسد خود را + کسیکه آگاه شد بر همسایه

اِنْهَتَکَتْ حُجُبُ سِتَارِهٖ + مَنْ اَطَاعَ غَضَبَهٗ اَضَاعَ اَدَبَهٗ + مَنْ اَعْطٰی

دریده شد حجابهای پرده های او + هرکه فرمان برداری کرد خشم خود را ضایع کرد ادب خود را + هرکه داد

تَمْرًا اُعْطِیَ ثَمَرًا + مَنْ اُعْجِبَ بِعَمَلِهٖ حَبِطَ اَجْرُهٗ + مَنِ اعْتَادَ شَیْئًا حَرَصَ

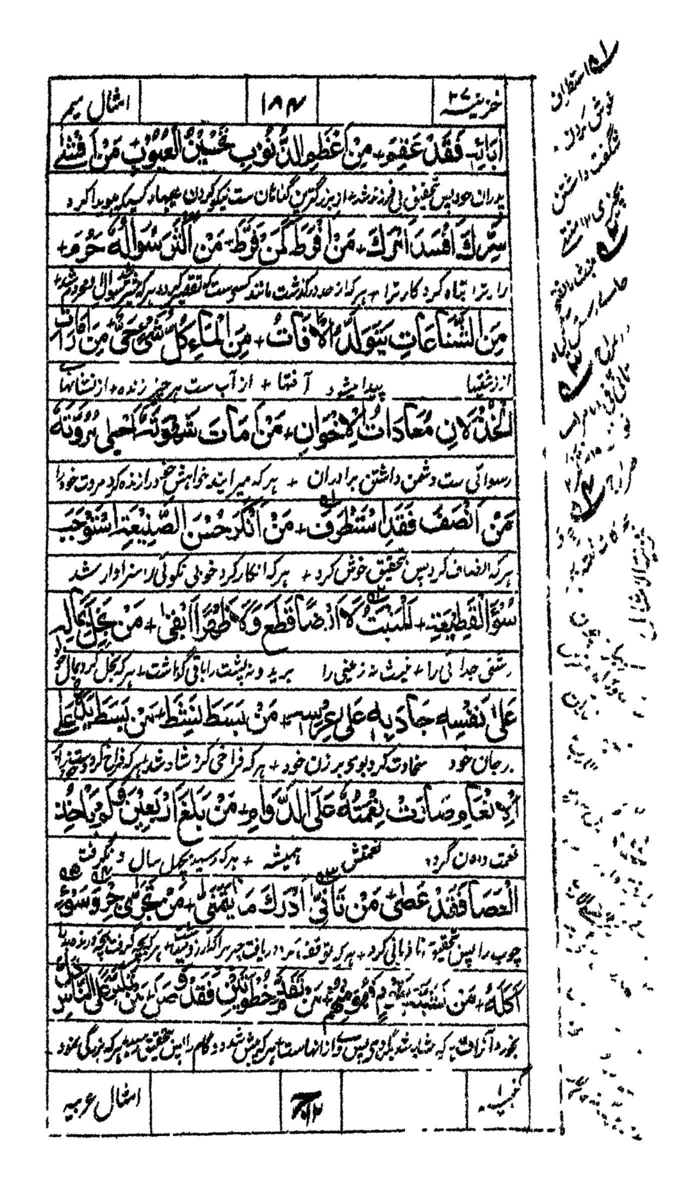
خرما داده شد بار را + هرکه بشگفت آمد بعمل خود باطل شد مزد او + هرکه خو کرد چیزی را حریص شد

عَلَیْهِ + مَنْ اَعْجَبَتْهُ اٰرَاؤُهٗ غَلَبَتْهُ اَعْدَاؤُهٗ + مَنِ اعْتَزَلَ نَجَا + مَنِ اعْتَصَمَ

... و بحر + هرکه بشگفت آورد او را رایهای او غالب شود او را دشمنان او + هرکه یکسو شد نجات یافت + هرکه چنگ زد

بِاللّٰهِ فَقَدْ نَجَا + مَنْ اَعْمَلَ اجْتِهَادَهٗ بَلَغَ مُرَادَهٗ + مَنِ اعْتَمَدَ عَلَی الشَّرَفِ

بخدا پس بتحقیق نجات یافت + هرکه در کار آورد توانائی خود را رسید بمقصود خود + هرکه اعتماد کرد بر بزرگی

أبائه فقد عقّه + من عظم الذنوب تحسين العيوب + من أفشى

پدران خود پس تحقیق بی فرزند شده + از بزرگترین گناهان ست نیکو کردن عیبها + کسیکه هویدا کرد

سرّك أفسد أمرك + من أفرط كمن فرّط + من ألحّ في سؤاله حُرم +

راز ترا تباه کرد کار ترا + هر که از حد درگذشت مانند کسی ست که تقصیر کرد + هر که اصرار کرد در سؤال محروم شد +

من الشناعات يتولّد الآفات + من الماء كل شيء حيّ + من راقب

از زشتیها پیدا میشود آفتها + از آب ست هر چیز زنده + از ...

الخذلان معاداة الإخوان + من مات شهوته أحيى مروّته

رسوائی ست دشمن داشتن برادران + هر که میراند خواهش خود را زنده کرد مروت خود را

من أنصف فقد استظرف + من أنكر حسن الصنيعة استوجب

هر که انصاف کرد پس تحقیق خوش کرد + هر که انکار کرد خوبی نکوئی را سزاوار شد

سوء القطيعة + المنبتّ لا أرضاً قطع ولا ظهراً أبقى + من بخل بماله

زشتی جدائی را + شتاب کننده نه زمینی را برید و نه پشت را باقی گذاشت + هر که بخل کرد بمال خود

على نفسه جاد به على عرسه + من بسط نشط + من بسط يده على

بر جان خود سخاوت کرد بوی بر زن خود + هر که فراخی کرد شاد شد + هر که فراخ کرد دست خود را

النعماء صانت نعمته على الدوام + من بلغ الأربعين ولم يأخذ

نعمت ... همیشه + هر که رسید بچهل سال و نگرفت

العصا فقد عصى + من تأنّى أدرك ما يتمنّى + من تحرّى خيراً ...

چوب را پس تحقیق نافرمانی کرد + هر که توقف کرد دریافت هر چه آرزو داشت + هر که ...

أكله + من تشبّه بقوم فهو منهم + من تعدّى خطوتين فقد ... على الناس

بخورد آنرا + که مشابه شد بگروهی پس وی از آنهاست + هر که پیش شد دو گام ...

مَن تَواضَعَ لِلّٰهِ رَفَعَهُ اللّٰهُ + مَن تَهاوَنَ بِالشَّرِّ وَقَعَ فِي الضَّرِّ + مَن ثَبَتَ حُجَّتُهُ

هر که فروتنی کند برای خدا بلند کند او را خدا + هر که سبک شمرد بدی را بیفتاد در گزند + کسی که ثابت شد حجت او

ثَبَتَ وُجُودُهُ + مَن جالَ نالَ + مَن جاوَرَ الكِرامَ أَمِنَ مِنَ الأَعداءِ

ثابت شد هستی او + هر که جولانی کرد رسید + هر که همسایگی کرد کریمان را بی بیم شد از دشمنان

مَن جاعَ انتَجَعَ + مَن جادَ بِمالِهِ جَلَّ + وَمَن جادَ بِعِرضِهِ ذَلَّ + مَن جادَ سادَ

هر که گرسنه شد خواهان نیکی شد + هر که سخاوت کرد به مال خود بزرگ شد و هر که سخاوت کرد به آبروی خود خوار شد + هر که سخاوت

مَن جاءَ بِالحَسَنَةِ فَلَهُ عَشرُ أَمثالِها + مَن جَدَّ وَجَدَ + مَن جَرَّبَ

هر که آمد بیک نیکی پس مر او را ده مثلهای او است + هر که کوشش کرد دریافت + هر که آزمود

المُجَرَّبَ حَلَّت بِهِ النَّدامَةُ + مَن جَسَرَ أَيسَرَ + مَن جَهِلَ زَمانَهُ

مجرب را فرود آمد بوی شرمندگی + هر که دلیری کرد توانگر شد + هر که نادان است زمانهٔ خود را

عَدا الحَوْلُ زَمانَهُ + مَن حَسُنَ صَفاؤُهُ وَجَبَ اصطِفاؤُهُ +

بیگذشت گناهی زمانهٔ او را + هر که خوب شد صفائی او ضرور شد برگزیدگی او

مَن حَسُنَت خِصالُهُ طابَ وِصالُهُ + مِن حُسنِ إِسلامِ المَرءِ تَركُهُ

هر که خوب شد خصلتهای او پاکیزه شد وصال او + از خوبی اسلام مرد است گذاشتن او

ما لا يَعنِيهِ + مَن حَفَرَ بِئرًا لِأَخِيهِ فَقَد وَقَعَ فِيهِ + مَن حَفَرَ مَغواةً

چیزی را که اراده نمیکند او را + هر که بکند چاهی برای برادر خود پس تحقیق بیفتاد در آن + هر که کند

وَقَعَ فِيها + مَن خَفَّفَنا أَو رَفَقَنا فَليَقتَصِد + مَن [illegible]

بیفتاد در آن + هر که خدمت کرد ما را یا احاطه کرد ما را پس باید که اعتدال کند [illegible]

صَوتُكَ تَمَنّى مَوتَكَ + مَن خافَ وَجَلَ الصَّباحِ

آواز ترا آرزو کرد مرگ ترا + هر که ترسید [illegible] صبح را بیست کرده

مَنْ خَشِيَ اللّٰهَ ثَبَتَ عَقْلُهُ + مَنْ خَصَمَهُ الْقَاضِي فَإِلٰى مَنْ يَشْتَكِي +

هر که ترسید از خدا کرد مهیا کرد و سنگ را + هر که خصومت کرد او را قاضی بسوی کدام کس شکوه کند +

مَنْ دَاوَمَ كَسَلَهُ خَابَ أَمَلُهُ + مَنْ دَخَلَ مَظَانَّ التُّهَمَةِ + مَنْ رَضِيَ نَفْسَهُ

هر که همیشه شد کاهلی او نا امید شد امیدها او + هر که در آمد در جایهای تهمت + هر که خوشنود کرد نفس

بِالدَّنِيَّةِ شَهِدَ عَلَى نَفْسِهِ بِالرَّدَاءَةِ + مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَاءِ اللّٰهِ لَمْ يَسْخَطْ

به پستی گواه شد بر ذات خود به هلاکت + هر که راضی نشد بحکم خدا خشم گیرد او را

أَحَلَّهُ مَنْ رَقِيَ فِي دَرَجَاتِ الْهِمَمِ عَظُمَ فِي عُيُونِ الْأُمَمِ + مَنْ رَكِبَ

کسی + هر که بالا رفت در مرتبهای همتها بزرگ شد در چشمهای امتها + هر که سوار شد

جِدَّهُ غَلَبَ ضِدَّهُ + مَنْ رَكِبَ الْعَجَلَ أَدْرَكَ الزَّلَلَ + مَنْ زَادَ

هر کوشش خود غالب شد ضد خود را + هر که سوار شد بر شتابی دریافت لغزشها را + هر که افزون شد

خُبْثُهُ بَادَ خَيْرُهُ + مَنْزِلَةُ الْأَبْرَارِ فِي صَوْنِ الْأَسْرَارِ + مَنْ سَالَمَ

خبر او هلاک شد خیر او + مرتبه نیکوکاران در نگاه داشتن رازهاست + هر که صلح کرد سالم شد

مَنْ سَلِمَ عَزْمُهُ رَجَعَ إِلَيْهِ سَهْمُهُ + مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ ضَاقَ رِزْقُهُ + وَمَنْ سَاءَ

هر که بد شد قصد او باز گشت بسوی او تیر او + هر که بد شد خلق او تنگ شد روزی او + هر که بد شد

أَخْلَاقُهُ طَابَ فِرَاقُهُ + مَنْ سَخَا بِمَا فِي يَدِهِ فَقَدْ نَجَحَ + مِنْ سَعَادَةِ جَدِّكَ

خلقهای او خوب شد جدائی او + هر که جوانمردی کرد بانچه در دست اوست پس تحقیق سود مند شد از نیکبختی

وُقُوفُكَ عِنْدَ حَدِّكَ + مِنْ سَعَادَةِ الْمَرْءِ أَنْ يَكُونَ خَصْمُهُ عَاقِلًا

ایستادن تو نزد مرتبه خود + از نیکبختی مرد است بودن دشمن او دانا +

مَنْ سَقَى مَكْرَهُ بَارَ فَقْرُهُ + مَنْ سَكَتَ سَلِمَ وَمَنْ سَلِمَ نَجَا + مَنْ سَكِرَ

هر که آب داد حیله خود را هلاک شد حیله او + هر که خاموش شد سالم شد و هر که سالم شد نجات یافت + هر که مست شد

سَیفُ الْعَدُوِّ غِمْدٌ فِیهِ رَأْسُهُ + مَنْ سَلَكَ الْجَدَدَ أَمِنَ الْعِثَارَ + مَنْ

شمشیر دشمنی را نیام گردد دران سر خود را + هر که رفت در زمین هموار رسته شد از لغزش

أَقَلُّ النُّصْحِ أَمِنَ مِنَ الْفَضِیحَةِ + مِنْ شَرِّ مَا طَرَحَكَ أَهْلُكَ +

از صحبت نصیحت بی بیم شد از رسوائی + از بدی چیزیکه انداخت ترا اہل تست

مَنْ صَانَعَ بِالْمَالِ لَمْ یَحْتَشِمْ مِنْ طَلَبِ الْحَاجَةِ + مَنْ صَدَقَ قَوْ

هر که رشوت داد مال را شرم نداشت از طلب کردن حاجت + هر که راست شد نشان او

طَالَ تَنَبُّهُهُ + مَنْ صَدَقَ فِی مَقَالِهِ زَادَ فِی جَمَالِهِ + مَنْ صَنَّفَ

دراز شد بیم او + هر که راست شد در سخن خود فزون شد در خوبی خود + هر که تصنیف کرد

قَدِ اسْتُهْدِفَ + مَنْ ضَحِكَ ضُحِكَ + مَنْ ضَعُفَتْ آرَاؤُهُ قَوِیَتْ

بتحقیق نشانهٔ تیر شد + هر که خندید خنده کرده شد بروی + هر که ضعیف شد فکرهای او قوی شدند

أَعْدَاؤُهُ + مَنْ طَابَ أَصْلُهُ زَكَى فَرْعُهُ + مَنْ طَالَ تَعَدِّیهِ كَثُرَتْ أَعَادِیهِ

دشمنان او + هر که پاکیزه شد بیخ او پاک شد شاخ او + هر که دراز شد در گذشتن او از حد بسیار شدند دشمنان او

مَنْ طَلَبَ جَلَبَ + مَنْ طَلَبَ شَیْئًا وَجَدَّ وَجَدَ + مَنْ طَلَبَ شَیْئًا نَالَهُ أَوْ بَعْضَهُ

هر که طلب کرد بکشید + هر که طلب کرد چیزی را و کوشش کرد دریافت + هر که طلب کرد چیزی را یافت او را

مَنْ طَلَبَ مَا لَا یَكُونُ طَالَ تَعَبُهُ + مَنْ عَتَبَ عَلَى الدَّهْرِ طَالَ عَتَبُهُ

هر که طلب کرد چیزی را که نشود دراز شد تعب او + هر که خشم کرد بر روزگار دراز شد خشم او

مَنْ عَجَّلَ أُمُورَهُ لَمْ یُصِبْ مِنَ النَّدَمِ + مَنْ عَدَلَ فَاعْدِلْ + مَنْ عَمِلَ وَمَنْ

هر که شتاب کرد در کارهای خود را رسید از شرمندگی + هر که انصاف کرد ... + کسیکه انصاف کرد ...

هَلَكَ مَنْ عَرَفَ بِشَیْءٍ لَیْسَ بِهِ + مَنْ فَاتَهُ التَّجَارِبُ طَابَ لَهُ الْمَشَارِبُ + مَنْ

هلاک شد کسیکه شناخت چیزی را نسبت کرده شود بسوی او + کسیکه شناخت تجربه را پاکیزه شود ...

نفسه فقد عرف ربه + من عزّ بزّ + من عقل عيناً نجب نظره + من علا

نفس خود را پس تحقیق شناخت پروردگار خود را + کسیکه غالب شد گرفت متاع را + هرکه بست چشم را باز داشت نظر خود را

دماغه في الصيف غلي قدره في الشتاء + من علت همته طال

دماغش در گرما بجوشید دیگ او در زمستان + هرکه بلند شد همت او دراز شد

همومه + من علمه حرفاً فهو مولاه + من عمل صالحاً فلنفسه

غمهای او + کسیکه آموزانید او را یک حرف پس وی مالک وست + هرکه عمل کرد شایسته پس برای ذات خود

ومن ساء فعليها + من غشّنا فليس منا + من غلب اخذ السلب

و هرکه بدی کرد پس بر وی است + کسیکه فریب داد بما پس نیست از ما + هرکه غالب شد گرفت متاع را

من فعل الردى يلقاه + من فعل ما شاء لقي ما ساء +

کسیکه کرد بدی البته ملاقات کند آنرا + کسیکه کرد آنچه خواست ملاقات کند چیزی را که اندوهگین کند

منقبة المرء تحت لسانه + من قبض قبض + من قدم الخير علم

بزرگی مرد زیر زبان اوست + هرکه قبضه کرد قبضه کرده شد + کسیکه پیش کرد نیکی را

من قرّ عيناً بعيشه نفعه + من قرع باباً ولجّ ولج + من قسط ما سقط

هرکه خنک کرد چشم را بزندگانی خود سود کرد او را + هرکه کوفت دری را و مبالغه کرد در آمد + هرکه انصاف کرد نیفتاد

من قصر عن السياسة صغر عن الرئاسة + من قل ديناره

هرکه کوتاه شد از نگهبانی خالی شد از ریاست + کسیکه کم شد دینار او

ذل مقداره + من تمّ لبه زاد عجبه + من قل سروره كان

خوار شد مرتبه او + هرکه کم شد عقل او فزون شد تکبر او + هرکه کم شد خوشی او باشد

الموت احبّ + من قلت فضائله ضعفت وسائله + من قنع شبع

مرگ دوست‌تر بسوی او + کسیکه کم شد بزرگیهای او سست شد وسیله های او + هرکه قانع شد سیر شد

مَنْ قَنِعَ بِعَطَاءِ اللهِ لَمْ يَدْخُلْهُ حَسَدٌ + مَنْ كَانَ دَلِيلُهُ الْغُرَابَ

هرکه قانع شد ببخشش خدا درنیاید دررا رشک + هرکه باشد رهنمای او زاغ

رَضِيَ بِمَنْزِلِ الْخَرَابِ + مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ مَلَامُهُ + مَنْ كَثُرَ لَهُ

راضی شود بجای ویران + هرکه بیشتر شد سخن او بیشتر شد ملامت او + هرکه بیشتر شد برای او

الدَّنَانِيرُ مَالَ كَثُرَ لَهُ الدَّنَانِيرُ + مَنْ كَثُرَ ضَحْكَتُهُ قَلَّتْ هَيْبَتُهُ

بیشتر شد برای او دینارها دلها + هرکه بسیار شد خنده او کم شد بزرگی او

مَنْ كَثُرَ خَوَنُهُ كَثُرَ إِخْوَانُهُ + مَنْ كَثُرَ ابْتِهَاجُهُ بِالْمَوَاهِبِ اشْتَدَّ

هرکه بیشتر شد خوان او بسیار شد برادران او + هرکه بسیار شد خوشی او به بخششها سخت شد

انْزِعَاجُهُ لِلْمَصَائِبِ + مَنْ كَثُرَ ظُلْمُهُ وَاعْتِدَاؤُهُ قَرُبَ هَلَاكُهُ

برکندنش برای مصیبتها + کسیکه بسیار شد ستم او و تجاوز کردن او از حد نزدیک شد هلاکت او

وَفَنَاؤُهُ + مَنْ كَثُرَ اعْتِبَارُهُ قَلَّ عِثَارُهُ + مَنْ كَثُرَ كَلَامُهُ كَثُرَ خَطَاؤُهُ

وفنای او + کسیکه بسیار شد اعتبار او کم شد لغزش او + هرکه بسیار شد سخن او بسیار شد خطای او

مَنْ كَثُرَتْ عَوَارِفُهُ كَثُرَتْ مَعَارِفُهُ + مَنْ كَثَّرَ سَوَادَ قَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ + مَنْ كَدَّ

هرکه بسیار شد نیکی های او بسیار شد شناسان او + کسیکه بسیار کرد سواد گروهی پس وی از ایشان است

وَإِنْ كَانَ سَمَادًا + مَنْ كَرُمَ أَصْلُهُ لَانَ قَلْبُهُ + مَنْ كَانَ لِجَانِبِهِ

اگرچه باشد سرگین + هرکه بزرگ شد اصلش نرم شد دل او + از هر دو جانب تو

لَا لَبَيْكَ + مَنْ كَشَحَكَ فَقَدْ عَادَاكَ + مَنْ لَا يَنْفَعُكَ صَدَاقَتُهُ

نه حاضر در خدمت تو + هرکه دشنام داد ترا پس بتحقیق دشمنی کرد ترا + هرکه سود نکند ترا دوستی او

لَا يَضُرُّكَ عَدَاوَتُهُ + مَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ يَرْجُو الرَّاحَةَ + مَنْ لَا ذَنْبَ

زیان نکند ترا دشمنی او + هرکه نیست گناه مر او را امید میدارد آسایش را + کسیکه نیست گناه

لَهُ لَا یُخَافُ عَلَیْهِ + مَنْ لَا یَکْفِیْهِ الْیَسِیْرُ لَا یَکْفِیْهِ الْکَثِیْرُ + مَنْ کَانَ

مراد او را ترسیده نمیشود بر وی + هر که کفایت نمیکند او را اندک کفایت نمیکند او را بسیار + کسیکه باشد

لَا دِیْنَ لَهُ + مَنْ لَزِمَ الطَّمَعَ عَدِمَ الْوَرَعَ + مَنْ لَزِمَ الرُّقَادَ عَدِمَ

مراد او نیست دین مر او را + هر که لازم کرد طمع را نیست کرد پرهیزگاری را + هر که لازم کرد خواب نیست کرد

الْمُرَادَ + مَنْ لَمْ یَأْسَ عَلٰی مَا فَاتَهُ اَرَاحَ نَفْسَهُ + مَنْ لَمْ یَسْمَعِ النُّصْحَ

مقصود را + هر که اندوهگین نشد برانچه فوت شد او را آسایش داد ذات خود را + هر که نشنید نصیحت را

فَإِنَّهُ یَزِیْدُ سَمَاعَ الْمَلَامَةِ + مَنْ لَمْ یَعْرِفِ التَّلْوِیْحَ لَمْ یَعْرِفِ التَّصْرِیْحَ

پس البته او افزون میکند شنیدن نکوهش را + هر که نشناخت اشاره را نشناخت تصریح را

مَنْ لَمْ یَسُرَّ حَیَاتُهُ لَمْ تَغُمَّ وَفَاتُهُ + مَنْ لَمْ یَنْظُرْ فِیْ عَوَاقِبِ الْأُمُوْرِ

هر که خوش نشد زندگانی او اندوهگین نشد مرگ او + هر که نگریست در آخرهای امور

وَقَعَ فِی الْحَذَرِ + مَنْ لَمْ یَقْبَلِ التَّوْبَةَ عَظُمَتْ خَطِیْئَتُهُ + مَنْ لَمْ یُؤَدِّبْهُ

بیفتاد در خوف + هر که قبول نکرد توبه را بزرگ شد گناه او + کسیکه ادب نداد او را

الْأَبَوَانِ أَدَّبَهُ الزَّمَانُ + مَنْ لَمْ یُقِلِ الْعَثْرَةَ سُلِبَ الْقُدْرَةَ + مَنْ لَمْ

پدر و مادر ادب داد او را زمانه + هر که نه بخشید گناه او دور کرده شود توانائی را + هر که

یَرْحَمْ لَمْ یُرْحَمْ + مَنْ لَهُ الْمَوْلٰی فَلَهُ الْکُلُّ + مَنْ لِیْ بِالسَّانِحِ بَعْدَ

رحم نکرد رحم نکرده شد + هر که مر او راست خدا پس او راست همه + کیست برای من به مبارک پس

الْبَارِحِ + مَنْ لَیْسَ مَعَ الْمُتَّحِدِیْنَ مُتَّحِدًا فَهُوَ مِنَ الثَّنَوِیَّةِ +

شوم + کسیکه نیست با متحدان متحد پس او از فرقه ثنویه است +

مَنْ لَیْسَ لَهُ تَقْوِیْمُ النَّفْسِ فَهُوَ نَقْشُ تَقْوِیْمٍ + مَنْ مَاتَ کَرِیْمًا عَاشَ

هر که نیست مر او را راست کردن نفس پس او نقش تقویم است + هر که مرد نیکوکار زندگی کرد

فِی الْعَفْوِ + مَنْ مَاتَ غَرِیبًا مَاتَ شَهِیدًا + مَنْ مَالَ اِلَی الْمَالِ

در عفو + هرکه مرد مسافر مرد شهید + کسیکه خواهش کرد سوی مال

مَاتَ فِی الْمَالِ + مَنْ مَلَكَ نَفْسَهُ فَهُوَ مَلَكَ بِنَفْسِهِ + مَنْ مَنَّ

مرد در محبت مال + هرکه مالک شد ذات خود را پس وی مالک شد به ذات خود + هرکه احسان کرد

بِمَعْرُوفِهِ سَقَطَ شُكْرُهُ + مَنْ بَغَی فِی الدِّینِ یَصْلِفُ + مَنْ نَظَرَ

به نکوئی خود بیفتاد شکر او + هرکه ستم کرد در دین بی بهره شد + کسیکه نگریست

فِی الْعَوَاقِبِ سَلِمَ مِنَ النَّوَائِبِ + مَنْ نَمَّ اِلَیْكَ نَمَّ عَلَیْكَ +

در انجام کارها محفوظ ماند از مصیبتها + هرکه سخن چینی کرد سوی تو سخن چینی کرد بر تو +

مَنْ هَابَ خَابَ + مَنْ هَانَ عَلَیْهِ الْمَالُ تَوَجَّهَتْ اِلَیْهِ

هرکه ترسید بی بهره شد + کسیکه سبک شد بر وی مال متوجه شد سوی وی

الْاٰمَالُ + مَنْ یَاْتِ الْحَكَمَ وَحْدَهُ یُفْلِحُ + مَنْ یَتَوَكَّلْ عَلَی اللّٰهِ

امیدها + هرکه بیاید حاکم را تنها رستگار شود + هرکه توکل میکند بر خدا

فَهُوَ حَسْبُهُ + الْمَنِیَّةُ تَضْحَكُ الْاُمْنِیَّةَ + مَنْ یَجْتَمِعْ یَتَقَعْقَعْ

پس او تعالی بس او را + مرگ میخندد آرزوها را + کسیکه مجتمع شد جنبید

عُمُدُهُ + مَنْ یَزْرَعِ السُّوْءَ یَحْصُدِ النَّدَامَةَ + مَنْ یَزْرَعِ

ستونهای وی + هرکه کشت میکند بدی را درو میکند شرمندگی را + کسیکه کشت میکند

الشَّرَّ یَحْصُدِ النَّدَامَةَ + مَنْ یَزْرَعِ الشَّوْكَ لَا یَحْصُدْ بِهِ عِنَبًا

بدی را درو میکند شرمندگی را + هرکه کشت میکند خار را درو نکند بدان انگور را

مَنْ یَسْمَعْ یَخَلْ + مَنْ یَطُلْ هَنُ اَبِیْهِ یَنْتَطِقْ بِهِ + مَنْ یَطُلْ

هرکه میشنود لاغر میشود + هرکه دراز میشود شرمگاه پدرش کمر می بندد بوقت + هرکه دراز شود

ذَنْبُهُ يَنْطِقُ بِهِ + مَنْ يَعْمَلِ السُّوءَ يَجِدْ عُقُوبَتَهُ + مَنْ يُعْطِ

دامن وی گواهی دهد بر گناه او + کسیکه عمل کند بدی را یابد عذاب او را + هرکه دهد

بِالْيَدِ الْقَصِيرَةِ يُعْطَ بِالْيَدِ الطَّوِيلَةِ + مَنْ يَنِكِ الْعَيْرَ يَنِكْ

بدست کوتاه داده شود بدست دراز + هرکه گاید گور خر را گاییده

نِيَاكًا + مَوَاعِيدُ عُرْقُوبٍ + الْمَوْتُ حَقٌّ + مَوْتُ الْأَغْنِيَاءِ

نیاک را + وعده‌های عرقوب + مرگ ثابت است + مرگ توانگران

حَسْرَةٌ وَمَوْتُ الْعُلَمَاءِ ثُلْمَةٌ وَمَوْتُ الْفُقَرَاءِ رَاحَةٌ +

حسرت است و مرگ عالمان رخنه است و مرگ محتاجان آسایش است +

الْمَوْتُ فِي طَلَبِ الثَّارِ خَيْرٌ مِنَ الْحَيٰوةِ فِي الْعَارِ + مَوْتٌ

مرگ در طلب آتش بهتر است از زندگانی در ننگ + مرگ

فِي دَوْلَةٍ وَعِزٍّ خَيْرٌ مِنْ حَيٰوةٍ فِي ذُلٍّ وَعَجْزٍ + مُوتُوا

در دولت و عزت بهتر است از زندگانی در خواری و عاجزی + بمیرید

قَبْلَ أَنْ تَمُوتُوا + الْمَوْجُودُ شِفَاءٌ + الْمَوَدَّةُ أَفْضَلُ الْقَرَابَةِ +

پیش از مردن خود + موجود شفا است + دوستی بزرگترین نزدیکی است

الْمُؤْمِنُ مِرْآةُ الْمُؤْمِنِ + الْمُؤْمِنُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ

مسلمان آینهٔ مسلمان است + مسلمان کسی است که محفوظ مانند مسلمانان از

يَدِهِ وَلِسَانِهِ + الْمُؤْمِنُ قَلِيلُ الْمُؤْنَةِ + مَهْلَكَةٌ الْمُعَاجَلَةُ +

دستش و زبانش + مسلمان کم مشقت است + هلاکت در تیزی است

گنجینهٔ دوم در مثلهای فارسی

ما بخیر و شما بسلامت + ما در چه خیالیم و فلک در چه خیال + کاری که خدا کند فلک را چه مجال +
ماهو یان گم کرده دنبال اختر میگردد + ماده بعضو ضعیف میریزد + ما را ازین گیاه ضعیف
این گمان نبود + ما را چه ازین قصه که گاو آمد و خر رفت + ما را عجب آید که ازین کس بسگی باید + مار
تو که هر کرا بینی بزنی + یا بوم که هر کجا نشینی بکنی + مار بدست دیگران باید کوفت + مار گزیده از
ریسمان می ترسد + مار مرده نمی گزد + مار زیر پائی پیش ازان دود که گوش خرکن باشد ازبا سے
ما زیاران چشم یاری داشتیم + خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم + مال مفت دل بیرحم + مال
عرب پیش عرب + مال مرده پیش مرده + مال حرام بود بجای حرام رفت + مال نثار رجال است
و جان نثار آبرو + ما هم خدائی داریم + ماهی را ماهی میخورد و ماهی خوار ماهی خوار را + ماهی که از سر
گنده گردد نی ز دم + ماهی بخواهی دُمش بگیر + مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن
مبر نام فردا که فردا که دید + متواضع خاک است که کف پای شاه و گدا یکسان بوسد + مثل
معروف پیرایه زبانها + مجالست که بهنرمندان بهیزد و بی هنران جای ایشان گیرند +
محبت سنگ دل را میدهد آرام + و گرنه کیست که آسودگی نمیخواهد + محتسب در بازار است
نه در خانه + محتسب گر می خورد معذور دارد مست را + محتسب را درون خانه چکار + محمد علیه السلام
بمعراج بلند است + بعمامه + محنت بسبا کند لازم + محنت بیقیاس است و سه برابر و نه گور +
محنت قرب ز بُعد افزون است + مدعی سست و گواه چیست + مرا بخیر تو امید نیست
شر مرسان + مرا همت بلند و دست کوتاه + مرا افسوس می آید بر این دیو میگاید + مرا گدائی تو
بودن ز سلطنت بهتر + مرا نان ده و کفش بر سرم زن + مرا بیامرز و دیگیر را تو دانی + مراد بسخا
با عدالت است + مربی بیار و مربا بخور + مرده بدست زنده + مرده هر چند عزیز است نگاه نتوان داشت
مرده هرگز نمی گوزد + مردن بنام به که بود زندگی به ننگ + مردن حق است لیکن اول
همسایه را + مردن بعلت به که زندگانی بذلت + مرده آنست که نامش به نکوئی نبرند +

مرده سخن نمیکند + مرده گر خاک میشد بلستان + مردان ملا نفع نمیکند + چه عیب است که با با بمیرد +
مردیست بیاز ماهی و انگه زن کن + مرد پا برهنه نمیخواهد نا مرد با در بخواه + مرد آخر بین مبارک
بنده ایست + مرد بی سنگ و زر نباشد + مرد باش یا دیوار مرد باش + مردی نشود فتاده را پای زدن + مردی بایکقدر مردی است + مرغ که فربه میشود کونش تنگ میگردد + مرغ انجیر
که لذت شناسد + منقار را + مرغ زیرک چون بدام افتد تحمل باید ش + مرگ انبوه جشنی دارد + مرگ به از
رسوائی + مزدور خوشدل کار بیش میکند + مزد و با قناعت در جنگ نیست + مزد آن گرفت جان برادر
که کار کرد + مزن فال بد کاورد حال بد + مستوفی سند میخواهد و قاضی گواه + مسجد جای گوز نیست
مسکین خر اگر چه بی تمیز است + چون بار برد همی عزیز است + مسلمانی در گور است و مسلمانی در کتاب
مشتی که بعد از جنگ یاد آید بر کلهٔ خود باید زد + مشتی نمونهٔ خروار + مشت نا خورده مشت خورده
نمی ماند + مشت زن دیگر است و تیغ زن دیگر + مشت در محل خود از تیغ بالاتر است + مشت
قفل بهشت است و انگشت کشاده کلید جنت + مشک آنست که خود ببوید نه که عطار بگوید
مصلای زاهد اگر بشاهد رسد خود را پاک کند مصلا پلید + مصیبتی که لجز از دست مصیبتش نتوان گفت
مطلب سعدی دیگر است + معزول میشوند چه معقول میشوند + معاد و نشان داد و دل
روز حاجت است + مفت را چه گفت + مفت کرم داشتن + مفتی نوشت که چه گفتی + مقام
عیش میسر نمیشود بی رنج + مقامات از کتاب همه دانی توان یافت از علامه حریری + مکن
مکن نگو هر آن چنین مکند + مکن تکیه بر ملک دنیا و پشت + که او چون تو بسیار پرورد و کشت
مکر این بنان ملا قطبست + مگس حرام نیست لیکن دل بهم میزند + مگس پیدا اند + ملازم نو
تیز رو + ملا شدم و برادر میخواند + ملا شدن چه آسان آدم شدن چه مشکل + ملخ گرسنه در خانهٔ خالی
بر خوان + عقل با وزنگ ندر + مضحک رمضان ندیشد + ملخ از چرخ نگاریست + من آنم که من دانم
من از آسمان میگویم او از ریسمان میگوید + من تشی تو بوسیم تو دست دیگر + منتی گرمی کشتی

خزینة الامثال

از مرد میباید کشید + من چه گویم تنبورهٔ من چه میگوید + من چه پشم که باد دکان من پشم
من سبع دکنم ترا زیانی نرسد + من کجا و دیوان حافظ کجا + من که بر بام جهانم چه صلاح اندیشم
من میگویم مونار داو میگوید بکن + من مرده جهان گر و من زنده جهان اند + من و من بی مزه
بیر دو آنچنان مغلوک که هر دو را دو مزی خوب بباید + من همان احمد پارینه که بودم هستم +
مو از زبانش بر آمده + مو در بدنش راست شده + مو دست اہل صفا چه برود چه در قفا +
مو ریحان به که بنا شد پریش + موسی را سپیدی ست هنر است عیب + موش زنده به از
گربهٔ مرده + موش بسوراخ نمیرفت جاروب بدست بست + موش را گفتند از بنیاد کندن
تو به کن گفت بنیاد تو به را هم بکنم + موش کشک میرواند مهربانی دشمن اعتبار را نشاید تا به تملق
چه رسد + مهمان عیب دشمن خادمانست + مهمان کمتر میکند تعظیم صاحب خانه را + مهمان
عزیز است مگر تا سه روز + مهمان خود دیم لیک در خانهٔ تو + مهمان مهمان را نتواند دید صاحب خانه هر دو را
دو را + مهمان اشپی وقت پهلوی خود میخورد + مهمان را با فضولی چکار + مهمان ناخوانده بی غذا
نشیند بجای عقرب بگور + میان عاشق و معشوق رمزیست + کرام کاتبین را
هم خبر نیست + میان دو خر ماده مانده + میان دو خر آید میخواید بسیار دو سنگ آس میخواہیم
میتوان بخشید گر گاہی گناہی میشود + میخش قائمست + میراث پدر خواہی علم پدر آموز + میش از اشکر گرگ
بگفتار میرسد + میفروشد گنبد و میخرد مناره میکند + میکشد زیر اگر انگور و آب بسیار است میگوید

و ہر سو میبوید + میگویند و دو اپس نگاه میکند

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

مات کا مات بگڑا ہی + مار بسی پڑا پا بہلا + ماری مار نہی ہو رانی + ما چہو چہو سنو اشتر
مار سکے آگے دیتے ماکتا ہی + مار تو الیسے جلا و الاپڑا داتا ہو + مار مار کہو جاوی فتح

داد آئی ہی + مار ون ٹمیں ابنو اور ڈولی خیر آباد + مار دن گھٹنا پھوٹے آنکھہ + مار امنہ طباق سا
آگی دہیر انکھاتی + مارے کا ماتہ پکڑ لیا جاتا ہی کہنی والے کی زبان نہین پکڑی جاتی + ما مایخ تریان
کھا یا کیی ہین + مار سو کے کانین اپنی بہا سنجا انیڈ انیڈ ابھیری + مان مان مین تیرا مہمان
مان کا پان بہلا + مانگے تانگے کام چلی تو بیاہ کریہ بلا + مانگے بیرتا نگا اور بڑہیا کی برات انگ
جا پنچ کے کینی جہا جا مانگ لین تو لاگی لاجا + مانگتا آئی جو جی مان کا پیٹ کمہار کا آوا + مان
اپنی باپ تیلی بیٹا شاخ زعفران + مان چھوڑ موسی سی مزاج + مان مانگا جاتا ہی سبھی لوگ
پرایا + مان مری موسی جیی تان وی تلوار کی گہاو سی باپ مری وی تیر کے کہاو سی + مان
تار مگی باپ کولا بیٹا روشن الدولہ + مان بہناری باپ کنجر بیٹا مرزا سنجر + مان تو پسنہاری بہلی
اور باپ ہفت ہزاری بہلا نہین + مان پسنہاری پوت چھیلا جو تر پر باندہی توبر کا تہیلا
مان بیٹی مین فلان غائب + مالش کے پیچانتی کو معاملہ کسوٹی ہی + ماہ تیرا تن باڑ ہی
پھاگن گوڑ ہو کار ہی + مائی ماتی سب طین ما بو کوئی نہین ملا + مت کر ساس برائی
تیری لیے بھی جائی + مجکو کوئی نہاری تو مین سبکو ماراون + مچھی کی جہانٹ چھینگا
مچھی کے بچونکو تیرنا کون سکہلاتی + مچھی تو نہین کہ سٹر جائی + محلے مین آئی برات پیٹے دوسن
کو لگی ہگاسٹ + مخادیم خان کی سالی + مدعی مدعی علیہ ناؤ مین شاہد پیر جاتین
مرے میری جورو ہورہ + مرتا کیا نہ کرتا + مرد کو بیٹھ کر روٹی ہین اور روزیا ؤ
پیر جلیسی سنو مین مٹی لیسی ہزار من + مردہ بہشت مین جاے یا دوزخ مین حلوے مانڈے سی کام
مرد کو گرد ضرور ہی + مرد کو ہوشیاری لازم ہی + مرد مری نام کو نا مرد مری نان کو + مرد کا
نوکر مری برس دن مین رنڈی کا نوکر چھہ مہینی مین + مرزا ہوا + مرغی کی بانگ کیا کہیا
مرغی کے خواب مین دانہ ہی دانہ + مرغی اپنی جان سے گئی کہانے والی کو مزہ نہ آیا + مرغ
تکلی ہی کا گہاوے سی + مرغا بانگ نہ دیگا تو کیا صبح ہی نہووے گی + مرن چلی سو گ

مرن سنگھاپن کے بیٹے میں گئیں + مری نہ ماں پنجا دی + مسلمانی آئی دانی سنیت ہی گئی
محراب ہی گئی + مسی کا جل کسکو میاں جی بھیس + مشعلچی آپ ہی ننگا + مفلسی میں آٹا گیلا
مفلسی اور فاقے سے کا شربت + مفلس سے سوال حرام ہے + مقدور کی ان رہتی ہی
رکرتی ہے + مکر چکر کی کھائی آدھا تیل آدھا پانی + مکے میں رہتے ہیں پر حج نہیں کیا + مکے گئے
نہ مدینے گئے بیچ ہی بیچ پھیرے + ملا نہ ہوگا تو کیا مسجد میں اذان نہ ہوگی + ملا جی کیا کہیں
آخون جی گئے ہی مجھے موتے ہیں + ملا کی دوڑ مسیت تک + ملا جی کی ملا جی ہی نس سکے
بانس کہاتے + ملکی کیا جانے پرائی دل کی + من بھاوے مونڈ ہلاوے + من بھاوے تو ڈھیلا سپاری
بہن کا سر بلاتی ہیں پیا بہر کی جیب نہیں ہلاتی + من چلتا تو نہیں چلتا + من چنگا تو کٹھوتی
گنگا + منڈوے کے آنے میں بھیڑ کیا + من من گائی نس نس رہے + چوہا خصم کر سکے سو ہے
من میں شیخ فرید بغل میں ایٹیں + من مانی گھر جانی + من میتوں کا پیا ہے یہ مرتی چھا دولوں + موت
کو پکڑ لی تو تپ کو راضی ہووے + موت بھلی کہ جان کندن + موسر پہ کھیلتی + موتیں اور
سو رہیں سگے + موتیکا جنگل + مور کی ساری پن چتر کی ایک کہٹری + موری کی اینٹ چوبارے
چڑھی + مولی کا گھاؤ میاں جانیں یا اون + موکو نہ تو کرے چو لیتیں چھو کو + مولی ہاتھ پڑا پتیاں
جس چاہے تس دے + مولی ایسی ہی پات + ساری مول سے بیاج پیارا ہوتا ہے + موم کی ناک
موم سے قرمز موم کر پایا + اوس مریم تیری دیگ ہو آئی + منہ مانگی موت نہیں ملتی + منہ کالا بخت
اوجالا + منہ میں آنت پیٹ میں آنت + منہ تکا بڑا یا + منہ ہی منہ تمارے اور تو یہ توبہ پکار نہ بولی
لو کی تو کیا کہیگا کوئی + منہ دیکھی سب کہیں خدا لگتی کوئی نہ کہے + منہ سے لام کاف
مت نکالو + منہ پر ہوائیاں اڑنے لگیں + منہ سے رال ٹپکتی ہے + منہ کو کالک لگ گئی
منہ پر خاک ملی ہے + منہ لگی ڈوگن بیٹ میں منہ تانی بہتر بلا مانے + منہ تو رنہ بیٹ صبوری
موٹی سر پہ پانی پڑ ڈہل گیا + موسی گن موسی گن چل شتی تو ہے کون گنے مو باپ کی

بڑی بڑائی کہیں موی پر سو درے + موی پر کوئی کسکے کام نہیں آتا + موی کی قبر اور جیتی ک...
گھر سے موئی شیر سے جیتی بلی بھلی + موتی کیون کر سانس آئی + موتی بچھیا باہمن کے ناؤ...
موتی ہائی کوئی سگائی + موتی جون جھوڑی پر دودھ نہیں + مہر گئی محبت گئی گئی [illegible]...
حقے سے منہ جلس گئے + ایسا مہمان میان مسافر دو سو سکھی کہین ہی کیا کرنی
میان زنونی سب گھر سے کھوتی + میٹھا میٹھا ہپ کڑوا کڑوا تھو تھو + میٹھا
کشوی بھر + میٹھی میٹھی بتیان تھوتھی نہیں [illegible] میٹھی [illegible]
تجھی تسلی ہو [illegible] میرا [illegible] + میری [illegible]
[illegible] + میری [illegible] + میری گھر [illegible]
[illegible] میں [illegible] + میں بھول [illegible] میں کر...
تیری بھلائی تو کر میری آنکھ میں سلائی [illegible] + میں [illegible]
کوئی کام ہوا + خزینۂ بست و ہشتم در مثلہائی حرف نون

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

النادر کالمعدوم + النادرۃ لا تحکی + نار الفوز [illegible] احرّ من [illegible]

مانند معدوم است [illegible] + آتش جلدی بسیار گرم است [illegible]

نار الحباحب + تقل خشب الجبل [illegible] + النار تاکل نفسہا ان لم تجد...

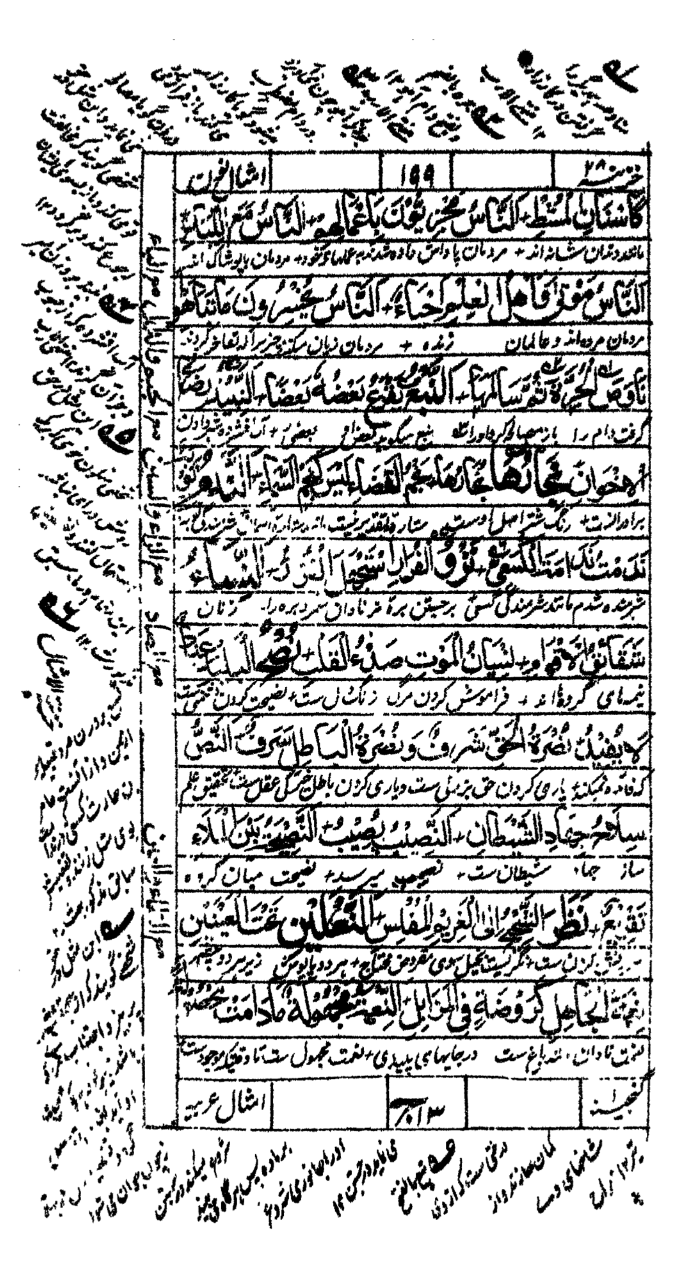
آتش ریزہ ہا [illegible] + آتش خود ذات را اگر نیابد چیزی کہ بخورد...

النار کثیرۃ مادۃ لاقتہا تطعم ما اللباد + الناس اتباع من غلب

آتش بسیار [illegible] + مردمان تابع اند برای کسیکہ غالب شد

الناس اخوان وشتی فی الشیم + الناس علی دین ملوکہم + النا...

مردمان برادران اند و مختلف اند در خصلتہا + مردمان بر دین بادشاہان خود اند + مرا...

كأسنان المشط + الناس مجزيون بأعمالهم + الناس باللباس

مانند دندان شانه اند + مردمان پاداش داده شده به عملهای خود + مردمان با پوشاک اند

الناس موتى وأهل العلم أحياء + الناس يخسرون [illegible]

مردمان مرده اند و عالمان زنده + مردمان زیان [illegible]

ناقة [illegible] الحمرة ثم سالمها + النبع يقرع بعضه بعضا + النبيذ [illegible]

[illegible] + نبع سنگ [illegible] بعض + آن [illegible]

الاخوان [illegible]

برادران [illegible]

ندمت ندامة الكسعي + نوق [illegible] + النساء [illegible]

شرمنده شدم مانند شرمندگی کسعی + [illegible] + زنان

شقائق الأقوام + نسيان الموت صدأ القلب + نصح الملأ [illegible]

شقیقهای گروه اند + فراموش کردن مرگ زنگ دل است + نصیحت کردن [illegible]

كه يفيد نصرة الحق شرف ونصرة الباطل سرف [illegible]

که فائده [illegible] یاری کردن حق بزرگی است و یاری کردن باطل [illegible] تحقیق علم

سلاح جهاد الشيطان + النصيب يصيب + النصيحة بين الملأ [illegible]

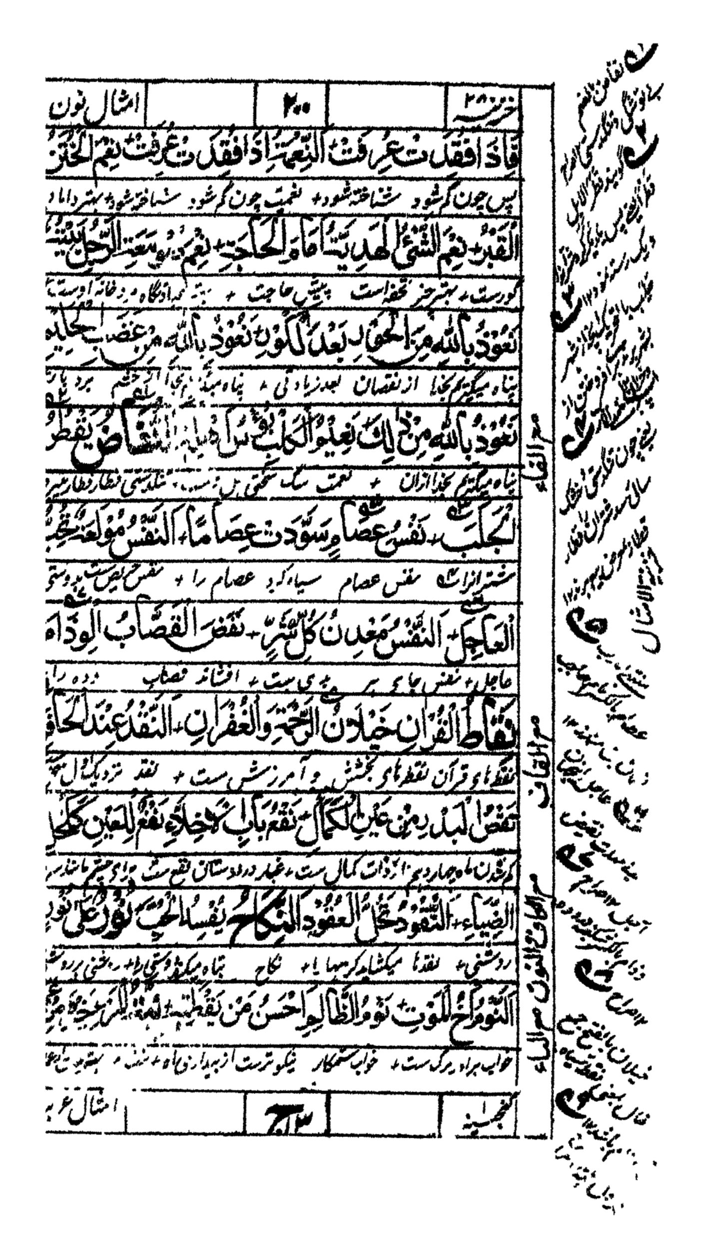
ساز جهاد شیطان است + نصیب میرسد + نصیحت میان گروه [illegible]

[illegible] + نظر [illegible]

[illegible] زیر سر دو چشم

نعمة الجاهل كروضة في مزبلة + النعمة مجهولة ما دامت موجودة

نعمت نادان مانند باغ است در جایهای پلیدی + نعمت مجهول است تا وقتیکه موجود است

فاذا افتقدت عرفت النعمة اذا افتقدت عرفت نعم الختن

پس چون گم شود شناخته شود + نعمت چون گم شود شناخته شود بهتر داماد

القبر + نعم الشيء الهدية امام الحاجة + نعم [illegible] الرجل بيته

گور ست + بهتر چیز تحفه است پیش حاجت + بهتر [illegible] خانه اوست

نعوذ بالله من الحور بعد الكور + نعوذ بالله من غضب الحليم

پناه میگیریم بخدا از نقصان بعد زیادتی + پناه میبریم بخدا از خشم بردبار

نعوذ بالله من ذلك + نعم الكلب [illegible] نشاص ينقطر

پناه میگیریم بخدا ازان + نعمت سگ [illegible] نشاص قطار [illegible]

الحلب + نفس عصام سودت عصاما + النفس مولعة بحب

[illegible] نفس عصام سیاه کرد عصام را + نفس حریص ست بدوستی

العاجل + النفس معدن كل شر + نفض القصاب الوذام

عاجل + نفس جای هر بدی ست + افشاند قصاب [illegible]

نقاط القرآن خيلان الرحمة والغفران + النقد عند الحافر

نقطه های قرآن نقطه های بخشش و آمرزش ست + نقد نزدیک [illegible]

نقص لبد بمن عين الكمال + نقع باب [illegible] نقع للعين كحل

کم شدن ماه چهاردهم از ذات کمال ست + غبار در دوستان [illegible]

الضياء + النقود تحل العقود + المنكاح يفسد [illegible] نور على نور

روشنی + نقدها میکشاید گرهها + نکاح تباه میکند دوستی [illegible] روشنی بر روشنی

النوم اخ للموت + نوم الظالم احسن من يقظته + [illegible]

خواب برادر مرگ ست + خواب ستمکار نیکوتر ست از بیداری او + [illegible]

گنجینۂ دوم در امثال فارسی

نابرده رنج گنج میسر نمیشود + ناخوانده بخانۂ خدا نتوان رفت + ناخن ندارد که پشت بخارد +
نادان سخن گوید و دانا قیاس کند + نا زبران کن که خریدار نیست + ناسوده کجا و کجا آسوده شود +
ناکس تربیت نشود ای حکیم کس + ناکرده کار چون کار کند + نارسیده نماید + ناکرده دارمان
ورزیده پشیمان + ناکشته را قصاص نتوان کرد + ناله آید + [illegible] بیت + نامرد زنند
همیشه لاف مردی نام مرد به از مرد + نام بلند از بام بلند + نام ستم به از ستم + نامش کلان
و دهش ویران + نان یکروزه چه بر پشت و چه در شکم + نان بده نام برآر + نان میگوید جان
میدهد + نان گربه به تیر میدوزد + نا بوده جا بجز + نام زبان نمیخواهد + نانش در روغن افتاده
ناودان کعبه میدوزد + دو باران رحمت طمع میدارد + نبرد و نخورد زم را تیغ تیز + نبود خیر در آنجا
که عصمت نبود + نتوان مرد بسختی که من اینجا زادم + نخورده بختی ست + نخود هر آش
ست + ند مید نقد را به نسیه + نرخ متاعی که فراوان بود + گر بمثل جان بود ارزان
بود + نرد نزدیکی باختن [illegible] خود کار دانست + نرم چوب را کرم میخورد + نرد ریخ آهنین
در سنگ + نزدیکان را بیش بود حیرانی + نزدیک آتش پرست دوزخ به از بهشت بیت
نزدیکان بی بصر دور دور [illegible] ان با خبر در حضور + نزد کم حوصله کفش زر دوزی از گوشوارۂ زر نیست
نشاط عمر باشد تا سی سال چو چهل آمد فرو ریزد پر و بال + نشود نیک ستها دیگر ز نفاق
بدست نفس برادر بد و کار از تو برنیاید + نقاش نقش ثانی بهتر کشد ز اول + نقد را
و خنده بید + نقش بر آب میزند + نقل کفر کفر نباشد + نقل عیش به از عیش + نمک [illegible]
از دوست نکوئی کن و در آب انداز + نکوئی با بدان کردن چنانست که بد کردن بجای
نیکمردان + نکوگوی گردید [illegible] نی چه غم + نگاه درویش عین سوالست + نگون شد آسمان

الف

خزینة الامثال

نه چندان آدمیان مست شمار شوند که دستی نخارند نه مانند ستمگار
نه سوزنکار بمانند نه بلعنت پاید نه از بر نه از بیم ان وقت مکر از اکل نشیب
نه برزمین ود نمک میخورد نکلات شکر نیست حاصل نشود تو نزتامحی خطر
نه تقصیر غیبت نویسنده دانی نه نام چیست نه عنوان که مانند آن راز برکنار
نه محقلها نه از تو جوید نه از من بخورد نه خود خورنق باش نه که نه بیگ
نه درخت شور زمین نه بخت نه شیر نه بیش کردن نه بطالت بزرگان گرفتن
نه ماندن نه بی رفتن نه بیور نه حق نه اوگر نه بیخ سوزد نه کباب نه شیر شیر
نه بیخ ام و نه دیوار عرب نه عیب نه عاشق نه ادب نه بال نه اسم نه مشایخ نه محتسب
نه فقیه نه مرا چه سود که بیع شراب نه ای کنم نه ابی وارد نه سلطان نه ماحی
نه نان گندمی نه عقل مردمی نه بلبلت نه صبر نه مرد نه بختت نه یکسان بگرد
نه سر بجا مرکب توان تاختن که جا با سپر باید نه نه سرکرد نه برافروخته بری
نیاید بیج باز آبی که رفت نه تاب صبر دارم نه طاقت دوری نه هستی نه بار خود داری
نیش عقرب از پی کینه نیست نه مقتضای طبیعتش نیم حکیم خطره جان نیم ملا خطره
ایمان نیم خورده سگ هم سگ شاید نه تمنا نه عصو خانه نبل درواز ای نه نگر
+ نیکی نیک است نه نیکی باد نه دارم +

گنجینه سوم در امثال هندیه

نا تمام گوتو فلان بگر تو نا نه ناچ نجانو نه آنگن ٹیرها ناچ نه نکلے تو گھونگٹ کیا نادان با
کرے دانا قیاس کرے نادان کی دوستی جی کا زیان نادان دوست سے دانا دشمن بھلا
نا زکر بھر یاد نہ ناک چٹی ہے بھی نا ک کاٹی مبارک کان کی سلامت ناک کہ

نیچ سے سوچ کر گڑا لا ہو ـ ناک تو کٹی پر جوتی بھی نہ ہاتھ لگی ـ ناک کٹا ناچے بیچ بازار کے

نام گیہوں کا بیچ دو دس نام بڑا اور درسن تھوڑا ـ نانی خصم کرے نواسا چٹی بھرے ـ نانی کے آگے

ننھیال کی باتیں ـ نال کی برکت میں سب کی گرہ ـ نانی نال کٹی تیرہ جان جی کی گرہی سے دین

ناتن سے کے پاؤں بھوری اپنو دیکھو جاکو ـ نہ دی و جھوٹ کے ت دھوکت لوگ نہ دی گھیرن

گھراں ہر کس میں پاؤں ہی نہیں کستا ـ نہ دی کنارے رو کھڑا چین سے ہو ـ نباہ شرک

ہوس تھیلا تھیلی سر سنگ کان ہی ہاتھی آخر دینا تھا تو پھر ـ نقیر مجلس کا نچ الیہ نقارے

باج و ما ہو باج گئے ـ نکاحی نہ بیاہی ـ نقد سو کھائے بلی ـ نکتا جیا برا ـ الو تو نکمی کی

ناک کٹی سو بالشت بڑھی ـ نکمی زیادہ گھر بہا گا ـ نکمی بیٹا پانی ـ کالو ملا نہیں چھوٹی

گھر رہنا اون چھینا ـ نکھٹو کی بات ـ نگاہی تیز والا ـ بات کی کالا الو تو نمازی کا

گماشتہ تجلی بسنت ـ نکاشتہ وہی گالا لاگ ـ دانے ننگوں کو بیوکوں ذلوث لیا ـ

نمک بیرنگ نوکری ـ نہ تھی نوکری رنگ جبر ہو ـ نوکری گئی کیمیا ہے ـ نوکر

الاٹ کیوں رکی ـ نو نو ملین چوڑی لین نوگوڑی ـ اور دس نیگی ـ نو من تل کھائی بھر کا لینے

نوٹ اپا کا نوٹ گڑا و سیٹی او بیٹھالیا ـ گوری ال کالی گڑا و سیٹی کیا او بیٹھا یا ـ ایک بیشا بھلا

نہ ایک نہ ابھلا ـ نہ باسی بچی نہ کتا کھائی ـ نہ بولی نہ اٹھی ـ ایک تیر کینچ مارا ـ نہ لی بی

نہ پیر ہکا پیر ـ نہ سانپ سے ہو بلا اٹھی ـ تو ڑ نہ کتا دیکھا نہ سو ہوگا ـ نہ کا ریں بھری ـ امثال نی

نہ جیتا نہ مرتا ـ نہ گائیں کہ بچے ـ نہ سائیں کی بہائی ـ نہ گو میں نہ بیلا ـ الی نہ جیتن ـ کہ

نہ میں چیلا وہ گوسائیں ـ نہ بیلا میر ـ نہ آمرو نہ کا لگے ـ نہ نو من تیل ہوگا نہ رادھا ناچے گی

نہ نگیں نہ چھوڑیں ـ نہ بیا سبھی اور نہ کا بیل ـ نیا نو دن پرانا سو دن ـ نیا نوکر شیر مار

نیا اتیت پیڑ ـ نہ زاد نہ بیگور ـ نہ تھی جوانی اور نہ بچھاڑ ـ بیلا ـ نہ سر ہے نہ پایا ہے

نہ سر پیر ـ آدمی ہیں ـ نہ پیٹ ـ ورنہ برخوردار نہیں تو فوجداری

خزینۃ الامثال

دال ذال کاف گاف میم نون واو ہا یا

اور بدی پر نقارہ + نیکی کر دریا میں ڈال + نیکی ہی جاتی ہے + نیکی کا پوچھنا کیا + نیکی اور پوچھ
پوچھ + نیل کا ماٹ بگڑا ہے + نئی نائن بانس کی نہرنی + نئی نائن گوڈی پر نینش + نئی نو دام پرانی

چہارم خزینہ بست و نہم در مثلہای حرف واو مشتمل بر سہ گنجینہ

گنجینہ اول امثال عربیہ

اَلْوَاحِدُ لَا يَصْدُرُ عَنْهُ اِلَّا الْوَاحِدُ + اَلْوَاحِدُ شَيْطَانٌ وَالْاِثْنَانِ

واحد صادر نمی شود از او مگر یکی + واحد یک شیطان و دو

شَيْطَانَانِ وَالثَّلٰثَةُ رَكْبٌ + وَارْطِي فَاِنَّ خَيْرَكِ فِي الرَّطِيْطِ

دو شیطان و سہ جماعت اند + و احمق باش پس البتہ بہتری تو در حماقت است

وَاسَاكَ مَنْ تَغَافَلَ عَنْكَ + وَاسَافَ حَتّٰى مَا يَشْتَكِي السُّوَافَ

غمخواری کرد ترا ہر کہ غفلت ورزید از تو + و ہلاک شد تا آنکہ گلہ نمیکند بلا کی را

وَافَقَ شَنٌّ طَبَقَةً + اَلْوَامِقَةُ خَيْرٌ مِنَ الرَّاقِيَةِ + وَالَاكَ مَنْ لَمْ

موافقت کرد شن طبقہ را + زن نگاہدارندہ بہتر است از زن افسون گر + دوستی کرد تو کسی کہ

يُعَادِكَ + وَاِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوْا بِهَا + وَلَنْ يَسْتَرِيْحَ مِنَ الْحَاسِدِ

دشمنی نکرد ترا + و اگر برسد شما را بدی شادان شوند بوی + و ہرگز نجات نیابد از حاسد

لَيَبْغِيْ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ + وَاِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوٰى + وَ... قسم

ہر آئینہ تعاوت میکنند بعضی ایشان بر بعضی + و جز این نیست کہ ہر آدمی ...

لَوْ تَعْلَمُوْنَ عَظِيْمٌ + وَجَدْتُ النَّاسَ اَخْبُرْ تَقْلِهْ + وَجَبَ

اگر میدانید بزرگ + یافتم مردمان را آخر کار + واجب

اَلْمُلَاحَظَةُ كِفَاءُ الْمُحَافَظَةِ + وَجْهُ الْحَجَرِ وِجْهَةٌ + وَجْهُ الْمُبَلِّغِ

شد ملاحظہ برابر محافظت است + متوجہ کرد سنگ را بسوی خود + روی رسانندہ

خزینۃ الامثال

أقبح + وجه المحارش قبح + الوحدة خير من جليس السوء +

زشت تر است + روی در غلا شده زشت تر است + تنهائی بهتر است از همنشین بد +

وحمي أو لاجل + وحيل بينهم وبين ما يشتهون + ودق

زان. زومن بست نگوردن چیزی و نیست کار وحیلولت کرده شد میان ایشان و میان چیزی که خواهش میکنند + نزدیک شد

العير إلى الملك + ورث فلان هذا قبل أن يفنس فلان

تر شد آب دل + وارث شد فلان این را پیش از بخل کردن فلان چیزی

وبر صدقة المنان أكبر من أجره + وصف لعيش

بار صدقه نعمت نهنده بزرگتر است از ثواب + بیان کردن عیش

نصف العيش + وضع الإحسان في غير موضعه ظلم

نصف عیش است + نهادن احسان در غیر محلش ستم است

وضع فلان على يدي عدل + الوطن مأوى التاني + وعد

نهاد فلان بر هر دو دست عادل + وطن ماوای توقف است + وعده

الكريم ألزم من دين الغريم + وعين الرضا عن كل عيب

جوانمرد ... ترسب از قرض خواه + و چشم خوشنودی از هر عیب

كليلة + الوقت سيف قاطع + وقر نفسك تهب +

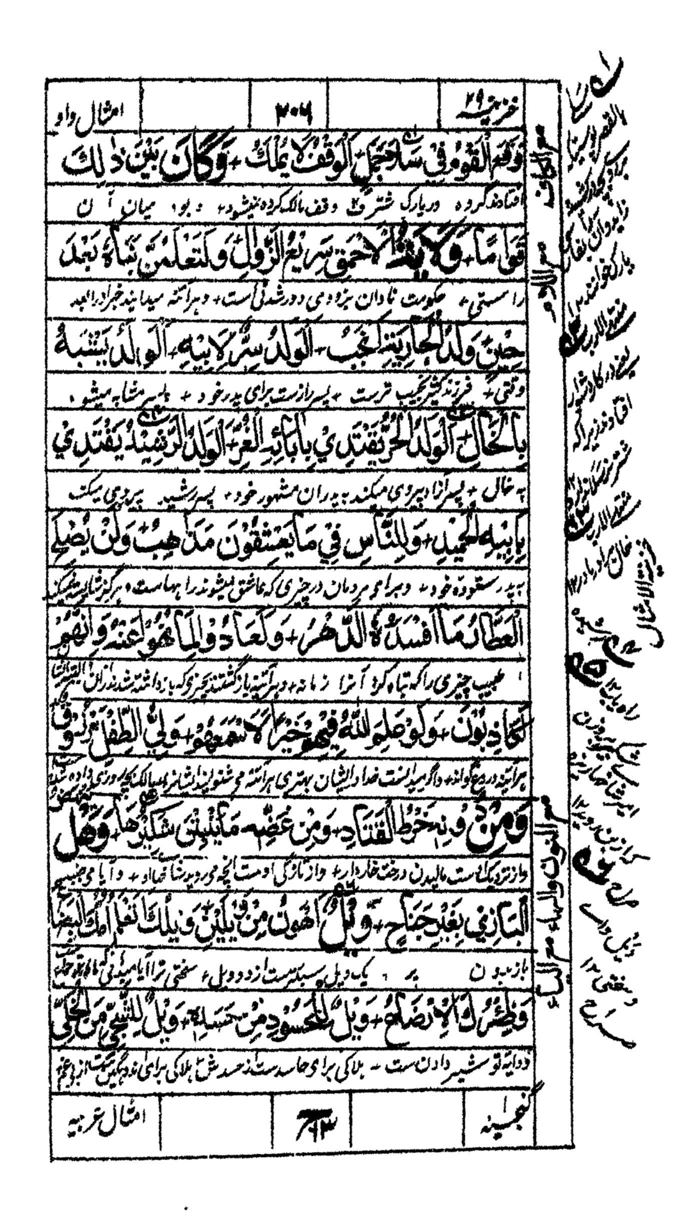
مانده است + زمانه شمشیر برنده است + توقیر کن نفس را تا بخشیده شوی

وقعت عليه رحمة + وقع الربيع على الربع + وقع في عاشور

واقع شد بر وی رحمت + واقع شد بهار بر سرای ... + بیفتاد در جای

شر + وقع في روضة وغدير + وقع في حيص بيص +

بدی + واقع شد در باغ و چشمه + واقع شد در سختی و تنگی

وقع القوم في سلا جمل + الوقف لا يملك + وكان بين ذلك

افتادند گروه در پارک شتر + وقف مالک کرده نمیشود + بود میان آن

قواما + ولاية الاحمق سريع الزوال + ولتعلمن نبأه بعد

راستی + حکومت نادان بزودی دور شدنی است + و هر آئینه میدانید خبر او را بعد

حين + ولد الجارية عجب + الولد سر لابيه + الولد يشبه

وقتی + فرزند کنیز عجیب تر است + پسر راز است برای پدر خود + پسر مشابه میشود

بالخال + الولد الحر يقتدي بآبائه الغر + الولد الرشيد يقتدي

به خال + پسر آزاد پیروی میکند به پدران مشهور خود + پسر رشید پیروی میکند

بابيه الحميد + وللناس فيما يعشقون مذاهب + ولن يصلح

به پدر ستوده خود + و برای مردمان در چیزی که عاشق میشوند راهها است + هرگز شایسته نمیکند

العطار ما افسده الدهر + ولعادوا لما نهوا عنه وانهم

عطار چیزی را که تباه کرد آنرا زمانه + و هر آئینه باز گشتند بچیزی که بازداشته شدند از آن و هر آئینه ایشان

لكاذبون + ولو علم الله فيهم خيرا لاسمعهم + ولي الطفل يرزق

هر آئینه دروغگوانند + و اگر میدانست خدا در ایشان بهتری را هر آئینه میشنوانید ایشان را + سرپرست کودک روزی داده شود

ومن دونه خرط القتاد + ومن عضه ما ينبت شكيرها + وهل

و از نزدیک او ست مالیدن درخت خاردار + و از تازگی او ست آنچه میرویانند شاخها او + و آیا می جنبد

البازي بغير جناح + ويل اهون من ويلين + ويلك [illegible] امك البها

باز بدون پر + یک ویل سبکتر است از دو ویل + سختی تر ...

فظئرك الارضاع + ويل للحسود من حسده + ويل للشجي من الخلي

دایه تو شیر دادن ست + هلاکی برای حاسد ست از حسد + هلاکی برای اندوهگین است از بیغم

وَیْلٌ لِمَنْ سَاءَ خُلُقُهُ وَقَبُحَ خَلْقُهُ۔ وَیْلٌ لِمَنْ وَفِّرَ الْاَخَوَاتِ

سختی ہست برای کسے کہ بد شد خلق او و زشت شد صورت او۔ ہلاکت ست برای کسیکہ توقیر کرد آزاد گان را

گنجینۂ دوم در مثلہای فارسی

الف | واکن کیسہ بخور سریسہ۔ وامانده گاو را بخر بامداد۔ درمانده بہ کہ درمانده۔ وای بر قدر سخن گر بسخندان نرسد۔ وای بہ یکبار کہ صد بار وای۔ وای گردد پس مردن بود فریادی۔ وای بران خورده کہ تنہا خوری۔ وای گو تنہا گوڑو رتہ

۱ر ۱ وقایہ | چیز دیگر ست۔ وظیفہ گر طلبی ہنر بدست آور۔ وفا سے عہد نکو باشد

ز ہے | ار بیاموزی۔ وقت ضرورت چو نماند گریز۔ دست بگیرد سر شمشیر تیز۔ وقت خوش

چو از دست رفت باز بدست نیاید۔ وقت را بنده ساعت را سلطان۔ ولی

را ولی مے شناسد

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

الف و ۱ | واچھری کلیان۔ واہمہ خلاق ہے۔ وقت پڑے پر جانیے کو بیری کو میت

ولی کے گھر مین شیطان۔ ولی کو ولی ہی پہچانتا ہی۔ وہمان تک پہنچے جو

روندی۔ وہ بستی چہالی مل دونو خاک اوڑائی۔ وہ بہی پاترین جو منڈلیتے

وہ دن ڈہیا جو گھوڑی چڑہیا کیا۔ وہ دن گئی جو خلیل خان فاختہ مارتے تہے۔ وہ

دن گئی جو بہنس پکوڑے ہگتی تہی۔ وہ ڈیا ہی چلا دیا۔ وہ کیلی ہی جاتی ہی

جسمین تل بند ہتی ہے۔ وہ گو ڑہین جو جیونا کہاے۔ وہ منڈہی چلی جاتی

رہی جہان انیت رہتو ستے۔ وہ تہرکی دارو ہی نہین۔ وہ بیچ ان جو میسر ہیں

خزینۃ الامثال

ثمانين + هو اذل من البعرة + هو اذل من بيضة البلد

كه ثمانيست + او خوارترست از پشك + او خوارترست از ميانهٔ شهر

هو اسود الكبد + هو اسمع من الذئب الازل + هو

او سياه جگرست + او شنواترست از گرگ سبك سرين + او

اشد من الدلم + هو اشد من النمر + هو اصرد من عنز

سخت ترست از دلم + او سخت ترست از پلنگ + او توانا ترست از ماده

جرباء + هو اصنع من سرفة + هو اطوع من ثواب +

بز گرگين + او كاری گرترست از سرفه + او فرمان بردارترست از ثواب

هو اطمع من اشعب + هو اغزل من امرء القيس + هو اعرى

او طامع ترست از اشعب + او عشق بازی كننده ترست از امرء القيس + او برهنه ترست

من المغزل + هو اكذب من الاخيذ الصبحان + هو اكسى

از دوك + او دروغگوترست از پير مسافر شراب نوشنده بامداد + او پوشنده ترست

من بصل + هو الزم لك من شعر قصك + هو امسخ من

از پياز + او لازم ترست مر ترا از موی پيشانی تو + او بی مزه ترست از

لحم الحوار + هو امنع من لبدة الاسد + هو انوم

گوشت بچه شتر + او بازدارنده ترست از موی شير + او خوابنده ترست

من فهد + هو الاول هو الآخر + هو السمن لا يخم

از يوز چيتا + او اول است او آخر است + او روغن است كه گنده نميشود

هو الشمس لا تخفى + هو [illegible] + هو اسك ما اذنيه

او [illegible] پنهان نميشود + او [illegible] مشهور است + او [illegible]

يتضوع هو دعميص هذا الأمر + هو ضل بن ضل + هو على

خوشبو میدهد + او دعمیص این کار است + او بلای پسر بلا است + او بر

حبل ذراعك + هو في شيء لا يطير غرابه + هو كداء البطن

رسن آرنج تست + او در چیزیست که پرواز نمیکند زاغ او + او مانند بیماری شکم

هو كطالب القرط قطعت أذنه + هو من خير قوس سهماً +

او مانند جوینده گوشواره است که بریده شد گوش او + او از بهترین کمان است از روی تیر +

هو يدب له الضراء + هو يشوب ويروب + الهوى مطية

او نرم میراند سختی را + او آمیزش میکند و مخلوط میشود + خواهش سواری

الفتنة + هم بنات العبرات + هي أذنتك من الطل

فتنه است + ایشان ریخته شده اشکها + آن آگاه کرد ترا از شبنم

ولولا ذلك لأصبحت صاحياً + هي الخمر تكنى الطلاء

و اگر نبود آن هر آینه صبح میکردی هشیار + آن شرابیست که کنیت کرده میشود طلا را

كالذئب يكنى أبا جعدة + هيا وهيا عن جمال وعوعة +

مانند گرگ که کنیت کرده میشود ابو جعده را + آماده شد و آماده شد از خوبی و غوغا +

هيان بن بيان + هي بن بي + الخيبة خيبة + هيهات

هیان پسر بیان + هی پسر بی + ترس نا امیدیست + دور شد

أين الشمس والذات + هيهات ذهب كما ذهب أمس الدابر

کجاست آفتاب و [illegible] + دور شد رفت چنانکه رفت دی گذشته +

هيهات منك قعيقعان + هيهات من نصحة العدو

دور شد از تو قعیقعان + دور شد از نصیحت دشمن

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

هر آن امر که گرد باده گردد + اگر رستم بود کون داده گردد + هر انچه حاکم عادل
کند همان داد است + هر بهار یرا خزانی در پی است + هر جا که پری رخیست دیوی با
او ست + هر جا که رنگ و بوی بود گفتگو بود + هر جا که نمک خوری نمکدان مشکن + هر جا که
گل ست پهلوش خاری هست + هر جا که میوه خوب است کلاغ میخورد + هر جا که گنج است
آنجا مار ست + هر چه خدا خواست همان میشود + هر چه استاد ازل گفت همان میگویم
هر چه به بیلی می آید به تغلی میرود + هر چه زن خواهد یاد و هر چه مادر خواهد مباد + هر چه
بقامت کهتر بقیمت بهتر + هر چه از دوست میرسد نیکوست + هر چه در دل فرود آید
در دیده نیکو نماید + هر چه باد آرد باد برد + هر چه آن خسرو کند شیرین بود + هر چه
کند همت مردان کند + هر چه دیر نپاید دلبستگی را نشاید + هر چه در بند آنی بنده آنی
هر چه هست از قامت ناساز بی اندام ماست + ورنه تشریف تو بر بالای کس کوتاه نیست
هر چه باد ا باد ما کشتی در آب انداختیم + هر چه باد ا باد دست ما و دامان شما + هر چه دانا کند
کند نادان + لیک بعد از خرابی بصره + هر چه کاری بدروی + هر چه از در ماند بال ببرد
هر چه از دونان بمنت خواستی در تن افزودی و از جان کاستی + هر چه در دیگ است به چمچه
بر می آید + هر چه از آسمان آید زمین بر داشت + هر چیز که در کان نمک رفت نمک شد
هر چیز بغلتم خالو حسن نیستیم گفت تو خالوی حسنی + هر خر یکه باشد من پالان او یم +
هر خر و باری دگر + هر درد یرا درمانیست + هر روز عید نیست که حلوا خورد کسی + هر روز نه
گاو نخواهد مرد که گوشت ارزان شود + هر زمینی را بود خاصیتی + هر سخن وقتی و هر نکته
مکانی دارد + هر سگی که عوعو کند در کوچه خود شیر غرانست + هر شبی گویم که فردا

ترک این سودا کنم + باز چون فردا شود امروز را فردا کنم + هر شبی را روزی در پیست
هر شبنمی درین ره صد بحر آتشینست + هر عمل اجرے و هر کرده جزائے دارد +
هر عیب که سلطان بپسندد هنرست + هر فرعونے را موسائیست + هر کاری و
هر مردی + هر کجا در جهان فلک زده ایست کار او شاعری رمالیست + هر کجا
چشمه بود شیرین + مردم و مرغ و مور گرد آیند + هر کجا دردیست درمانش مقرر کرده اند +
هر گروه را جزائیست + هر کرا پنج روز نوبت اوست + هر کرا دل زنده است نفس او مرده
هر کرا اخلاص بیش اقبال بیش + هر کرا دهن نیست لب خشک ماند + هر کرا صبر نیست
حکمت نیست + هر کرا درد می رسد ناچار گوید وای را + هر کرا طاوس باید قصد
هندوستان کند + هر کسی را قرار در پشت + هر کسے را بهر کاری ساختند مهر او را
در دلش انداختند + هر کسی را فرزند خویش خوش نماید + هر کسے مصلحت خویش نکو میداند
هر کسے آن درود عاقبت کار که کشت + هر کس بقدر خویش گرفتار محنت است + هر کس
بقدر همت خود خانه ساخته + هر کس بخیال خویش خبطے دارد + هر کس و کار خود +
هر کمالے را زوالے + هر کرا در وی بهبود نداشت + دیدن روی نبی سود نداشت
هر که آمد بجهان نقش اهل فنا خواهد بود + آنکه پاینده و باقیست خدا خواهد بود + هر که آتش
مزاج باشد بے آب زید + هر که از خدا نترسد از و باید ترسید + هر که آید گو بیا و هر که خواهد
گو برو + هر که آمد بجهان برگ و برے پیدا کرد + سبز شد دانه چو با خاک سرے پیدا کرد
هر که آمد عمارت نو ساخت + رفت و منزل بدیگرے پرداخت + هر که با نوح نشیند
چه غم از طوفانش + هر که با بدان نشیند نیکی نه بیند + هر که با پولاد بازو پنجه کرد ساعد
سیمین خود را رنجه کرد + هر که بر گردد خر گردد + هر که بر کژدم دست شفقت فرود آرد
سزا بیند + هر که باد در سر دارد سر بباد دارد + هر که بدی کرد به بد یار شود + هر که تهی

خزینة الامثال

کیسه ترا سوده تر . هر که شانه مردم نگاه و خاک به سرش افتد . هر که خود را بیند خدا را
نه بیند . هر که خیانت ورزد دستش از حساب بلرزد . هر که در جنگ پشت نماید و نتواند
نمود . هر که زنگی ندارد مرده است . هر که سلطان مرید او باشد . گر همه بد کند نکو باشد
هر که شیر گرم خورده تا آب را پف نکند نخورد . هر که شه شیر زند سکه بنامش خوانند . هر که کم خورد
نور چشم هست . هر که عیب دگران پیش تو آورد و شمرد . بیگمان عیب تو پیش دگران
خواهد برد . هر که گریزد ز خراجات شاه . بارکش غول بیابان بود . هر که مال نخورد
پشیمانی خورد . هر که نان ز عمل خویش خورد منت حاتم طائی نبرد . هر که با دختر کباب شود
شغال سلبت پیچ کند . هر گنده خور بیرا گند دنیا بیابد . هر که را مهره ندارد . هر کس
بکیمیا رسد زر گردد . هر ملک و هر رسمی . هر نشیب را فرازی در پیست . هر مرد هر را
پیشه است . هزار پیچ تراز نیم مو نخرد . هزار دوست کمست و یک دشمن بسیار است . هزار جواب
و یک خاموشی برابر است . هزار عیش نقد و فی کنم به قطرهٔ غم . که عیش خواب خیالست
و غم همیشه رفیق . هم الاغ و هم سلاغ . هم پیشه دشمن هم پیشه است . همت مردان
مدد خدا . همت کارها دارد . همت اگر همت مردان نشود . مور تواند که سلیمان شود
هم ثواب و هم خرما . هم خانه دشمن کورست . هم دزد هم نالد . هم کاره وا فی . همراه اگر
شتاب کند همره تو قیست . هم رنگ شتر باید . همسایه بد مباد کسی . هم فال و هم
تماشا . هم مال بدست آید . هم یار بخود . همه را . انگریزه است . همه جا خانه
عشق است . چه بچه گیفت . همه گفتنی . ... از آب شوید بلید
آب از سیچ چیز شسته نشود . همه از زمین ... است . که تو را نفی خدا نگفت
همه ... بهر شهد همیشه جا کن زوست تا جتیش جاست . هیچ
که گرم رفت شد سم . تیر ... رستم ... شکست پشت هم ... هندی

خزینة الامثال

گونہ خریدت [illegible] از ملک مالِ پدر هنوز مرده من [illegible]

هنوز [illegible] کاسہ است هنوز نیم ترطے باقی دارد هنوز [illegible]

کہ [illegible] هیچ کاره و همہ کاره [illegible] هیچ [illegible]

گنجینۂ سوم در امثال ہندیہ

ہاتھ [illegible] کوار سی کیا ہاتھ [illegible] ہیلاتی اوتی ہاتھ سیا کی کا [illegible]

اور [illegible] موچھیں جاتیں۔ ہاتھ کو ہاتھ پہچانے۔ ہاتھ کشیده آسمان [illegible] ہاتھ

لمبا کانسا تو پیٹ کا کیا ساتسا۔ ہاتھ کی لکیریں کہیں مٹتی ہیں [illegible]

پیار کے ڈھیلے۔ ہاتھ پاؤں بچائیے موذی کو تر کائیے۔ ہاتھ کا دیا ساتھ کہاں لگا ہاتھ

کا دیا آڑے آئے۔ ہاتھوں مہندی پاؤں مہندی اپنی طلب روں [illegible] ہاتھ

سے کتنے بہائے۔ ہاتھی کے پاؤں میں سب کا پاؤں۔ ہاتھی پھرے گاؤں گاؤں جس کا [illegible]

ہاتھی اس کا ناؤں۔ ہاتھی نکل گیا دم اٹک رہی۔ ہاتھی [illegible]

آدمی [illegible] ہار میں ہار گہر میں کھیتی ہاری ری [illegible]

جا تیں [illegible] کا پہیلا [illegible] ہر ایک کی آخر [illegible]

سے [illegible] ہر داد [illegible] کو [illegible] کا ہو کر [illegible]

بل کہ جلو کی وقت [illegible] گیا ہے ہزار [illegible]

[illegible] بہت [illegible] ہزار [illegible]

ہزار [illegible] برس [illegible] ہزار [illegible]

[illegible]

لڑکے [illegible] [illegible]

خزینۃ الامثال

تھوڑا اور ٹیٹ پٹ بہت + انکھین عجز بزین + ہلا ؤنہ جلا ؤ تجہسے جیسی کہا ؤ ویسا ہلکا پہچوڑے اور اڑ جاے + ہل نسکون میرے تو تجہری ہماری + فرشتون کو بہی خبر نہین + ہم نگ کی دی + ہم کیا انڈے کے بچے ہین + ہم کیا اگہاس کہو دا کیے ہین + ہم نہون یہ بہائی فتح محمد ہین + ہم ڈ کیا گدہی چرا ئی ہین + ہم نے بہی تمہاری ہی انکہین دیکہین ہین + ہمیشہ روتی ہی جنم گذرا + ہنستی ہی گہر بستی ہین ہنست کیا ہو منہ کرکہا لاؤ + ہنسی نہ پہنس کہاتی پہوٹڑ کا مال + ہنس کر دی تیور لاگے + ہنیسا دور کہ پڑوسن کی ناک + ہنوز دلی دور ہی + ہوا کی گہوڑی پر سوار ہین + ہوائی دیدہ + ہوتا ہی گل پینا اپنی کتا ہی شیر + ہوچی چوٹ نہائی کی سر ہو سناک ٹہسیا چپا بیٹکا لہنگا + ہونہار بروا کی چکنے چکنے پات + ہونہو انسی ابہی درد کی بو نہین گئی + ہیجڑی کے گہر بیٹا ہوا ہی + ہیبے مرہ سبے + ہینگ لگی نہ پہٹکری رنگ چوکہا ہینک لگا کر کہا کرو + خزینۂ سی یکم در مثلہای حرف یا مشتمل بہ سہ گنجینہ

گنجینۂ اول در امثال عربیہ

یَا بَی الحَقِینُ العِذْرَۃَ + یَاتِیکَ مَا فَقَدْتَ لَکَ + یَا حَبَّذَا الاِمَارَۃُ

انکار میکند حقین بہانہ را + مہ آید ترا آنچہ اندازہ کردہ شد برای تو + ای خوب ست سرداری

وَلَوْ عَلَی الحِجَارَۃِ + اَلیَاسُ اِحْدَی الرَّاحَتَینِ + اَلیَاسُ حُرٌّ وَالرَّجَاءُ عَبْدٌ

اگرچہ باشد بر سنگ + ناامیدی یکی از دو آسایش ست + ناامیدی آزاد ست و امید بندہ ست

اَلیَاسُ خَیرٌ مِنَ التَّضَرُّعِ اِلَی النَّاسِ + یَاسُ القَلبِ رَاحَۃُ النَّفسِ +

ناامیدی بہتر ست از زاری کردن سوی مردمان + ناامیدی دل آسایش نفس ست +

یَاکُلُ خُبْزَہُ بِلَحْمِ النَّاسِ + یَاکُلُ الفِیلَ وَیَقْبِضُ البَقَّۃَ + یَا لَیتَ

میخورد نان خود بگوشت مردمان + میخورد پیل را و قبض میکند پشہ را + ای کاشکے

بینی وبینك بعد المشرقین فبئس القرین + یأمن الخائف

میان من و میان تو دوری مشرق و مغرب بود پس بد نزدیک است + بی بیم میشود ترسنده

اذا وصل ما خافه + یبصر العاقل بقلبه ما لا یبصر الجاهل بعینه

وقتیکه رسد چیزیکه ترسیده ازان + می بیند دانا به دل خود چیزی را که نمی بیند نادان بچشم خود

یبلغ الخضم بالقضم + یدا وی الخمر بالخمر + یجری بلق ویدم

میرسد خوردن بدهان پر با خوردن بدندان + علاج میکند خمار را بشراب + میدود و لبیق و ناتوان

یجوز للشاعر ما لا یجوز لغیره + یحرق علیه الارم + یحسب

جائز میشود مرشاعر را آنچه جائز نمیشود مر غیر او را + سوخته برود دندانها را + گمان میکند

کل احد عقله ذا کمال وولده صاحب جمال + یحمل شن و

هر یکی عقل خود را صاحب کمال و پسر خود را صاحب خوبی + سم بردارد شن و

یفدی لکنز + یحمل الشیخ الکبیر جنازة الطفل الصغیر + یخبر

بها داده میشود لکنز + بر میدارد پیر کلان سال جنازه بچه خورد سال را + خبر میدهد

عن مجهولة مراته + ید الله فوق ایدیهم + ید الله علی الجماعة

از زن مجهول مستور آن او + دست خدا بالای دستهای ایشان ست + دست خدا بر جماعت ست

یداك اوکتا وفوك نفخ + الید العلیا خیر من الید السفلی

همراه دست تو بر کرده و دهن تو دمیده + دست بالا بهترست از دست زیرین +

ید الملوك دست الباری ید تشج واخری منك تاسونی

دست پادشاهان دست بازست + یکدست بجل میکند و دست دیگر از تو اندمال میکند

ید شلاء وامر لا یلتئم + یدك منك وان كانت شلاء + یرعی

دست شل ست و کار تمام نمیشود + دست تو از تست اگرچه باشد شل + میچرد

تربطا وتربض حجر ... تتعب من لا ذلول له يري

[illegible] ... بهشت ... دیده میشود

ما في القلب اصدق في الاحتجاج تريد الصدقة

چه در دل صادق است ... [illegible] صدقه

في العسر يسر حسن الوفاء ... الاحسان

در زندگی ... شایسته ... قوم خود ... کردن

اليوم يشكو الى منعمت يصبر ... زيادة

[illegible] ... صابر ... افزون

يطلبك الرزق كما تطلبه يعلم من حيث ... الكف

[illegible] ... مبتلا ... میشود

يفعل الله ما يشاء ويحكم ما يريد يقول الرب كل شيء

میکند خدا آنچه میخواهد حکم میکند ... میگوید ... هر چیز

يجيئني الحبيب يقضي الله ما هو قاض يكسو

[illegible] ... حکم میکند خدا آنچه ... میپوشاند

... واشنه عارية يكفي من القلادة ما احاط بالرقبة

[illegible] ... از گردن ... گردن را

... يشيب ويفنى ... ويصبر ... المرء

[illegible] ... آشکار میکند

... قرة عين ... يزد ويلين يوم اطول

[illegible] چشم ... میشود ... روز دراز تر

مِنْ ظِلِّ القَنَاةِ + یَوْمٌ اَقْصَرُ کَاِبْهَامِ القَطَاةِ + یَوْمٌ کَیَوْمِ الخَفْضِ

از سایه نیزه + روز کوتاه تر به از انگشت سنگخواره + روز مانند روز پست

اَلمَجَاوِسُ + اَلیَوْمُ خَمْرٌ وَغَدًا اَمْرٌ + یَوْمُ السَّفَرِ نِصْفُ السَّقَرِ

ستم کرده شده + امروز شراب نست و فردا کارست + روز سفر نیمه دوزخ ست

یَوْمٌ قَدْ قُدِّرَ لَا یُغْنِی الحَذَرُ + یَوْمٌ لَا یُقَدَّرُ لَا یَاْتِی القَضَا

روزی که تحقیق اندازه کرده شده نفع نمیکند ترسیدن + روزی که اندازه نکرده شده نمی آید حکم خدا

یُوَاهِی لَا دَیْوَ وَلَا یُرْقِعُ + یَهُبُّ مَعَ کُلِّ رِیحٍ

میدرد پوست را و نمی دوزد + سے بجنبد با هر باد + یعنی بسیار عطا میکند

گنجینه دوم در مثلهای فارسی

یا بان شور اشوری یا باین بی نمکی + یا خانه جای خت بود یا خیال دوست + یار دل گر نبود ذکر زبانی سهل ست یا [illegible] نخیه + یا رُبهر دوست کن خواجه در کنار + یا موج روزی افگندش مرده برکنار + یار شاطرم نه بار خاطر + یار نه بهتر باده + یار درخانه و من گرد جهان میگردم + آب در کوزه و من تشنه لبان میگردم + یار غاری باید گر زخم ماری کشد + یار بد از مار بد بتر بود + یار کار افتاده را یاری هم از یاران رسد + یار من نیکوست لیکن سیم و اَتَیش بدست + یار زنده و به از شوهر مرده + یار باقی صحبت باقی + یاران یاران را شناسند + یار [illegible] افزون شد + یخ بسیار آب کرد تا فلان چیز صورت گرفت + یک انار و صد بیمار + یک [illegible] صد سگ + یک انگور بمدز نبود + یک بام و دو هوا + یک [illegible] گوش یک [illegible] بز گرگین همه بزهای گله را گرگین کند +

عماد الدهر

الفتا

خزینة الامثال

یک توبه صد گناه را کافیست + یک تیر و دو نشانه + یک جان در دو قالب + یک حرف
گر گفتم از مستی در قحبه پرستی + یک حمایت بصد شکایت + یک خطا و خطا نه که هفتاد
و دو خطا + یک دانه محبت و باقی همه کاه + یک ده آباد به که صد ده ویران +
یک در گیر و محکم گیر + یک عنایت قاضی از هزار گواه + یک سنگ و دو کلاغ + یک تیر و هزار
سودا + یک شمع شبی هزار پروانه کشد + یک [illegible] بیا به از هزار خلعت دیبا + یک شتر
[illegible] بخت کانون جهنم را کافیست + یک گرد و فا [illegible] + یک لقمه گاهی [illegible]
یک لقمه پگاه نه صد لقمه بیگاه + یک مویز و صد قلندر + یک نی و صد سنان + یک نشد دو شد
یک نظر دیدن حلال است + یک نظری خوش گذری + یک یوسف و صد خریدار + یکی از بام
افتاد گردن دیگری شکست + یکی را بگیر و دیگری را دعوی کن + یکی بود مجنون دگر سنگ گزید
یکی [illegible] رود و دیگری [illegible] + یکی گر رود دیگر آید بجاش + یکی نقصان مایه دیگر شماتت همسایه
یکی بر صد آید نه صد بر یکی + یکی گردد بی آبروی [illegible] چه غم دارد از آبروی کسی

گنجینهٔ سوم در امثال هندیه

پیا اپنے تو جیسا [illegible] او چڑیا پھنسا پھنسو [illegible] ناقص [illegible] یاری یاری [illegible]
کام [illegible] کے فعل [illegible] کا کام + یا [illegible] کا گورکی [illegible] یاران چوری [illegible] دغابازی
یا [illegible] یا مال جیو + یا کھاو [illegible] گھوڑا کھاوے [illegible] اسیر و یہان فرشتو
کی [illegible] یہان تو ہم بھی حیران ہیں یہان سب کان پکڑتے ہیں یہان [illegible] نہیں [illegible]
یہان اونچی گنگا بہتی ہے + یہان فکر معیشت ہے وہان غدغہ حشر آسودگی [illegible] فیست
یہان [illegible] + یہ بیل منڈھے چڑھتی نظر نہیں آتی + یہ بھی کسی نے نہ پوچھا
کہ تیرے منہ میں دانت ہیں + یہ بھی دام غلاموں کھائی + یہ بھی جنگل کاٹ پچھا

بہنی پاہین پڑہی + یہ پوت بنی جی جائین + گیہوں دیکر کاجر کہائین + یہ توکبیر ہی
کہہ گئے ہین + یہ جوانی مچہونہ بہاوے سینگہہ ڈولاوے ہنسی آوے + یہ کبہی فاقہ نہین
سیکہی ستے + یہ کوا ہنس کی چال ہے + یہ منہ اور گاجرین + یہ منہ اور نوچونکی
لاسا + یہ منہ اور پہلوریان + یہ منہ اور مسور کی دال + یہ وا ہموتین کشن +
یہ وہ گور نہین جو چیونٹا کہائی + یہی گواوے یہی میان + یہی پچہن مار کہانیکے ہین +

خاتمہ بحمد اسد کہ باوجود حوادث انگیز بہای فلک خلل نداز تفرقہ پرداز این
بحر زخارہ و محیط ناپیداکنار کہ بتحلیل ساحلش عقل بالا دست غواصان قلزم
ہمہ دانی لطمہ خورد پنجہ امواج حیرانیست بنابر حسن نیت طالبان در سنہ ۱۲۱۵ یکہزار دو صد
و پانزده ہجری نبوی گرداب دار و گوہر کردار یکجا در یک صدف قرار گزید اکنون
رجای واثق از جناب ایزدی عز اسمہ آنکہ این نسخہ بی مثل کہ در نور افشانی فواید مانند
مشعل خورشید ضرب المثل اہل دانش و بینش ست ہموارہ از صرصر اعتراضات دوناں و
ظلمت جہل محفوظ بوده نور افزای چشم روشن سوادان روزگار باشد ہرگاه کہ بلغای
فصاحت شعار فصحای بلاغت آیات از امثال بیمثالش لذتی برگیرند و شیرین
مقالان بذلہ گو نمکین کلامان لطیفہ جو فواید پذیرند این بی نصیب را از دعای خیر
بے نصیب نگذارند و چون درین خزینہ عامره نقود امثال عربیہ و فارسیہ و ہندیہ ست
بنا علیہ دیباچہ اش در ہر سہ السنہ حسن تمام پذیرفت بعد اختتام خاتمہ دو رباعی
اشعار تاریخش نیز در ہر سہ زبان گفت سالے حین اَتْمَمْتُ هٰذِهِ النُّسْخَةَ
مُسْتَعِيْنًا بِحَقِّ الْمُتَعَال + سال تاریخ خواستم کہ کنم ہم ز نامش عیان
بہر اہل کمال کر خزینہ سیو خرچ ساشہ عدد + بولا ہاتف خزینۃ الامثال +

و تاریخ کتاب ہذا	۱۲۱۴ ھ	در سہ زبان

۱ ف
وقتیکہ تمام کردم این نسخہ را در حالی کہ مد بجوانب ام پیچیدہ روزگار خود کہ بلند مرتبہ است ۱۲

ضمیمه خزینة الامثال

مقدمه در بیان استحباب مزاح واضح باد که مطایبه یکی از جمله سجایای رضیه و شمائل مرضیه است و از احادیث صحیحه و روایات صادقه ثابت شده که حضرت رسول اکرم با اولاد اطهار و ازواج مطهرات و اصحاب کبار مزاح فرموده و صحابه نیز در حضور آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم مطایبه کرده و آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم را بخنده در آورده و در مجلس مقدس آنحضرت شاعران خوش بیان و راویان شیرین زبان اشعار آبدار و داستانهای فرحت آثار معروض داشته اند و آنحضرت توجه باستماع آن فرموده عبدالله بن حارث روایت کرده که ندیدم هیچ احدی را که بیشتر از رسول اکرم مزاح کرده باشد و لیکن مزاح آنحضرت [illegible] بود و بمرتبه رسیده که آنحضرت از همه خلائق تبسم تر و خوشخوی تر بود روزی بعضی از صحابه کبار عرض کردند که یا رسول الله تو با ما مزاح بسیار میکنی این طریق مناسب منصب نبوت نیست آنحضرت فرمود که انی لا اقول الا حقا یعنی بدرستیکه من نمیگویم مگر سخن راست و میفرمود که حق سبحانه تعالی مزاح دوست میدارد و [illegible] نمی کند و ثابت شده که فرمود آنحضرت وای بر کسیکه سخن دروغ گوید تا مردم را بخنده در آورد و [illegible] این حدیث دلیل است بر آنکه اگر کسی در مزاح سخن راست مردمان را بخنده در آورد معصیت نیست و در حدیث وارد شده که مجادله و مزاح مکن با برادران مومن خود مراد آنست که در مزاح چندان مبالغه نباید کرد که موجب رنجش و مجادله شود و مطایبه و مزاح را شیوه خود نباید ساخت که خنده بسیار و مضاحکه هر وقت [illegible] دل و غفلت است و چون مزاح از حد اعتدال بگذرد ضرر پیدا کند و موجب عصیان شود و بر تقدیر اعتدال جایز بلکه مستحب است باعث تفریح و انبساط قلوب گردد و در حدیث صحیح آمده که مومن مزاح دوست و شیرین سخن باشد و منافق ترش رو و چین ابرو حضرت شیخ فرید [illegible] گوید شعر چو [illegible] باش خندان و شگفته که خر باشد ترش روی و گرفته **در بیان مطایبه آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم** در اخبار آمده که روزی حضرت امام حسین علیه السلام [illegible] حضرت رسول [illegible] ای [illegible] که بر پشت تو سواری کنم و بهر طرف بر آنم حضرت [illegible] گفت [illegible] پس آنحضرت آنجناب را [illegible] ای جد بزرگوار [illegible]

مهاری باشد و شتر من مهار ندارد آنحضرت هر دو گیسوی مبارک خود بدست آنجناب او داد و فرمود که این
موی ها مهار شتر تو باشد پس آنجناب هر دو گیسوی مبارک بدست گرفت بآنجناب گفت ای جان برادر تمام
شتران آواز بردارند و عف کنند و شتر من عف نمیکند آنحضرت را ازین سخن کیفیت عظیم رو نمود و آواز
برداشت که عفو درینوقت جبرئیل علیه السلام نازل شد و گفت یا رسول الله زبان خود نگاهدار بیک
عفو گفتن تو دریای رحمت الهی بجوش آمد و اگر یکبار دیگر عفو گوئی خلق اولین و آخرین همه از عذاب نجات
یابند و طبقات دوزخ همچنان خالی بمانند لطیفه روزی حضرت سرور عالم صلی الله علیه و آله و سلم بنهایت
متفکر بود و از وفور تفکر تغیر در بشرهٔ مبارک ظاهر شده از صحابه کسی را مجال آن نبود که سبب آن استفسار
نماید ابوذر رضی الله عنه حاضر شد و بعد دعا و ثنا گفت یا رسول الله شنیده ام که در وقتیکه دجال پدید آید
قحط عظیم باشد و او خلق را بانواع نعمت دعوت کند رای مبارک نبوی چیست اگر من او را دریابم
اول دست بنعمت های او زنم و چون خوب سیر شده باشم از و منحرف شوم آنحضرت را تبسم آمد و
آثار انبساط در بشرهٔ مبارک پیدا شد و فرمود که اگر تو او را دریابی خدا تعالی ترا از نعمت های او بی نیاز
گرداند لطیفه روزی حضرت سرور عالم صلی الله علیه و آله و سلم پیرزنی را گفت که الله تعالی هیچ پیرزن را در بهشت نبرد پیرزن فریاد
برآورد که یا رسول الله گناه پیرزنان چیست که به بهشت نروند حضرت سرور عالم تبسم کرده فرمود که الله تعالی
پیرزن را جوان دیگر گرداند آنگاه به بهشت داخل کند لطیفه در یکی از غزوات شخصی از آنحضرت شتری
برای سواری طلب کرد که در پای او زخمی رسیده بود حضرت فرمود من ترا بچهٔ ناقه دهم گفت یا پیغمبر
من بچهٔ ناقه را چه کنم که او قابل سواری نباشد آنحضرت تبسم فرمود و گفت آیا هیچ شتری هست که بچهٔ ناقه
نباشد و ناقه آنرا نزائیده پس شتری توانا و قوی جثه بوی ارزانی فرمود لطیفه ساکنان ولایت
غور را اکثر احمق باشند روزی ظریفی بدیهی از ولایت غور رسید و بشمال ده کوهی بغایت بلند و ارفع
بود که بسبب آن کوه هوای آن ده نهایت گرمی داشت و ساکنان آنجا اکثر مبتلای امراض می بودند
مرد ظریف باشندگان آن مقام را گفت که اگر یک سال خدمت من بجا آرید و اطعمهٔ لذیذه بخورانید بعد
یکسال این کوه را بردارم و بمقام دورتر اندازم غوریان بسیار خورسند شدند و بخدمت او کمر بستند و
یکسال غذاهای لطیف و میوه های پاکیزه خورانیدند چون سال بسر آمد ظریف را گفتند که برخیز و وفای عهد کن
گفت همه مردمان و زنان همراه من شوید همگنان همپای او بزیر کوه رسیدند مرد ظریف بزیر کوه پشت خم کرده

ایستاده و گفت شما زور کرده کوه را بردارید و بر پشت من گذارید من کوه را دور تر بنهم ازو اهل ده گفتند که
تو دیوانه شده این کار از حد قدرت و توانائی ما بیرون است گفت شما دیوانه شده اید هزار مرد گرد آمده اید کوه را
برداشتن نتوانید من تنها چگونه این کوه را بردارم اهل ده بر فهم و عقل خود منفعل شدند و ظریف راه خود گرفت
لطیفه زنی بغایت کریه منظر بنکاح ظریفی خوشخوی و لطیفه گوی درآمد ظریف نهایت ملول شد روزی زن
گفت ای مرد برادران و خویشان بسیار اند بفرما که از کدام پرده کنم و روبروی کی بیایم مرد گفت از من
پرده کن و روبروی من میا دیگر کرا خواهی روی خود بنما لطیفه از بخیل پرسیدند که شجاع ترین مردمان
کیست گفت آنکس که آواز دهان جمعی بگوشش برسد که چیزی بخورند و زهره آب نشود لطیفه درویشی نزد
شاهی که به بخیل مشهور بود بیامد و حاجتی خواست شاه گفت اول تو یک حاجت من برآر تا من حاجتی
که خواهی برآرم درویش گفت بفرمای که آن کدام حاجت است گفت حاجت من همین است که از
من هیچ حاجتی نخواهی لطیفه دزدی جامه کسی بدزدید و به بازار برد و بدست دلال داد که بفروشد دزدی
دیگر پیدا شد و جامه را از دلال بدزدید و از میدست نزد یاران آمد گفتند جامه را بچند فروختی گفت
بهمانچند که خریده بودم لطیفه معلمی بحالت نزع گفت که از هیچ جای کفن کهنه بهم رسانید چه خواهی کرد
گفت تا مرا بعد از مرگ در آن به پیچید و در گور نهند گفتند ازین چه فائده گفت چون منکر نکیر بیایند و بینند
که کفن کهنه است گمان برند که مرده دیرینه است سوال نکنند و بروند لطیفه امردی گل رخسار تند رفتار در راه
میرفت و این مصرعه بالحان خوش میخواند مصرعه مست شراب بودم و افتاده بیخبر لوطی بشنید
آه سرد بالکمال حسرت و درد بکشید و گفت کاش که من سرگشته و بخت برگشته آنوقت خبردار نشدم لطیفه
زنی جوان و خوبروی با شوهر پیش قاضی آمد و فریاد کرد که شوهرم با من التفات کم دارد به تشفی و تسکین
من نمی پردازد مرد گفت ای قاضی هر شب سه نوبت بخدمتش ایستاده میشوم و زیاده ازین قوت و طاقت
ندارم زن گفت من هر شب پنج نوبت میخواهم و کمتر ازین راضی نمیشوم قاضی گفت ای زن شوهر تو
زیاده بر سه طاقت ندارد و ترا بغیر از پنج نوبت تسکین خاطر نمیشود مسئله قاضی ام رعایت حال ناتوان
حاجتمندان بر من لازم است پس برعایت حال تو و شوهر تو تکلیف دو نوبت بر ذمت همت خود
گرفتم تا پنج نوبت کامل شود و خواهش تو برآید لطیفه درویشی بدر خانه سوال کرد کنیزک گفت [illegible]
[illegible] و صدای طپانچه نان که اندرون می پختند بگوش درویش رسید گفت ای

این کفش‌ها بر سر کنیزک زدند کنیزک گفت در دوشی گرفتار شده بر سر او میزنند گفت آنرا روش با بانوی خانه گرفتار
شده یا با کنیزک این بگفت و راه خود گرفت لطیفه پادشاهی را درد چشم برخاست از طبیب و اطلب کرد
طبیب گفت که حنا بر کف پای پادشاه بمالند خواجه سرای حاضر بود گفت ای طبیب چشم را با کف پا چه نسبت
گفت نسبتی که خصیه را با زنخدان ست یعنی چون خواجه سرا را خصیه نباشد موی بر زنخدان بر نمی آید پادشاه
ازین لطیفه بخندید و طبیب را زر و نعمت بخشید لطیفه شخصی چنان کریه منظر بود که دیو از صورتش
بگریختی و ابلیس از نکبتش نفرت گرفتی روزی زنی پیش وی آمد گفت ایمرد بتو حاجتی دارم اگر با زار بهمراه
من بیائی ممنون و متشکر لطف و احسان تو باشم مرد همراه زن روان شد زن مرد را بر دوکان مصوری
ایستاده کرده راه خود پیش گرفت مصور چون روی آن شخص دید بسیار خندید آن شخص حیران شد و از مصور سبب
خنده پرسید مصور گفت این زن از روزها پیش من می آید و همیگوید که برای من صورت ابلیس بساز
گفتمش کسی را که ندیده ام صورتش چگونه سازم زن وعده کرده بود که روزی شخصی را پیش من بیارد
که مثال تمثال ابلیس باشد چنانکه امروز ترا پیش من آورد لطیفه مردی پیش طبیب آمد و گفت که اندام
من همیشه تنگ و گرم و خشک و ترم میباشد طبیب گفت چه خوش بودی که این هر چهار علت مکس زن
من طبیب لاحق شدی لطیفه در نقش خانه چین شبیه کس با دابهای مختلف کشیده اند و کیفیت هر یکی
پائین هر شبیه نوشته صورت یکی متفکر کشیده و زیر آن نوشته که این فکر میکند که زن کنم یا نکنم و صورت
دیگر بهیئتی ست که دست بر سر میزند و ریش میکند و زیر آن شبیه نوشته اند که این شخصی ست که زن کرده
و پشیمان شده و صورت سومی شادان و فرحان ست و زیر آن نوشته که این کس زن را طلاق داده
و از بند او نجات یافته لطیفه بنادان طفلی را پرسیدند که از کلام الله کدام آیت خوش داری گفت مالکم
لاتاکلون یعنی چه شد شمارا که نمیخورید گفتند کدام امر الهی را از قرآن بیشتر پسند داری گفت کلوا واشربوا
یعنی بخورید و بیاشامید گفتند کدام دعا را از قرآن ورد ساخته گفت ربنا انزل علینا مائدة من السماء
یعنی ای پروردگار ما نازل کن بر ما خوان طعام از آسمان لطیفه بعضی از ظریفان بصره نزد رابعه بصریه رفتند
و گفتند که ای رابعه ایزد تقدس و تعالی مردان را سه فضیلت بخشیده که زنان از آن محروم اند اول آنکه
مردان کامل العقل اند و زنان ناقص العقل و ازین جهت شهادت دو زن برابر یک مرد ست دوم
آنکه زنان ناقص الدین اند زیرا که بهر ماهی بعلت حیض از نماز و روزه باز مانند سوم آنکه پیغمبری بزنی نرسیده

نرسیده رابعه گفت بلی راست است اما زنان را سه فضیلت ست که مردان از ان بهره نیست اول آنکه در میان
زنان مخنث نیست دوم آنکه هیچ زنی دعوی خدائی نکرده سوم آنکه همه انبیا و اولیا از بطن زنان برآمده اند لطیفه
روزی وزیر خلیفه بهلول دانا را بمزاح گفت که امروز خلیفه وقت ترا سردار خوکان و خران کرده بهلول گفت
اگر همچنین ست پس تو یکی از اتباعان من شدی باید که مطیع و فرمان پذیر من باشی خلیفه را تبسم آمد و همه اهل مجلس بخندیدند
و وزیر بر جسارت خود نادم و منفعل گردید لطیفه ابلهی بصحرا بانگ نماز همی گفت و فی الفور دو میرفت گوش
میداشت از و پرسیدند که این چه کار میکنی گفت مردمان آواز مرا از دور خوش آیند میگویند من بانگ صلواة
میدهم و دو میروم تا آواز خود را از دور بشنوم که مردم راست میگویند یا دروغ لطیفه طفلی بدبستان
پیش معلم مصحف شریف میخواند و لفظ علیک اللعنت را تکرار میکرد معلم بغضب درآمد و گفت لعنة الله علیک
وعلی والدیک کودک نیز همان لفظ یاد گرفت و گفت علیک وعلی والدیک لطیفه خواجه غلامی را بطلب
انگور بیازار فرستاد غلام بدیر باز آمد و انگور آورد خواجه غلام را تهدید کرد و گفت که هرگاه ترا بیک کار فرستم باید که
یکبارگی چند کار را انجام دهی و دیر دو بار نیائی پس از چندی خواجه بیمار شد غلام را گفت برو و طبیبی را حاضر کن
غلام رفت و چند کسان را نزد و با خود آورد خواجه پرسید که این مردمان چرا آمدند گفت ای خواجه از فرموده
که چون بیک کار اشارت کنم باید که چند کار را بعجلت تمام سرانجام دهی بموجب حکم تو بدین فرصت قلیل چند کار
سرانجام داده ام یعنی طبیب را آورده ام تا علاج کند و مطربی را آورده ام که اگر صحت شود نغمه سراید و غسالی را آورده ام
که اگر بمیری ترا غسل دهد و شاعری را آورده ام تا مرثیه موزون کند و نوحه گری نماید و گورکنی آورده ام تا مرقد تو تیار
کند و حافظی را آورده ام تا بر بالین تربت تو ختم کلام مجید کند لطیفه روزی اسکندر رومی در ایام محاربه دارا
بر اسپ اصیل چست رفتار سوار بوده و لشکر را ملاحظه می نمود ناگاه سواری بر اسپ لاغر و لنگ از پیش نظر او گذشت
سکندر غضبناک شده سوار را از بالای اسپ فرو کشید سوار را خنده آمد سکندر پرسید که درین محل سبب
خنده چیست گفت از غضب تو مرا خنده آمد که تو بر آلت فرار نشسته بودی [illegible] بر آلت قرار یعنی اسپ چالاک
در فرار چست است و اسپ لنگ در قرار درست و با وجود آن غضبناک میشوی سکندر را لطیفه سوار
پسند آمد [illegible] لطیفه یعقوب لیث پیش از ایام سلطنت مردی بی نوا و ضعیف الحال
بوده [illegible] خود یکی از اغنیای سیستان را بمعرض مواخذه انداخت و همه مال او را ضبط ساخت
تا [illegible] محتاج گردید روزی آن مرد پیش آمد یعقوب لیث از و پرسید که امروز حال تو چون است

گفت چنانکه دیروز حال تو بود یعقوب گفت دیروز حال من چنان بود گفت چنانکه امروز حال من ست یعقوب بدل انصاف کرد و تمام مال و مناشش باو باز داد لطیفه اعرابی به محکمه قاضی برای گواهی کسی رفت مدعا علیه خواست که گواهی او رد کند گفت ای قاضی این عرب هرگز نماز نگذارده گواهی او چگونه می پذیری عرب گفت دروغ میگوئی فلان تاریخ حج گذارده ام و مناسک حج بجا آورده قاضی گفت اگر راست میگوئی نشان ده که زمزم کجاست گفت پیرمردی ست در عرفات نشسته قاضی گفت ای جاهل زمزم چاهیست و عرفات صحرائیست عرب گفت در حالیکه من بحج رفتم چاه در اینجا نبود و عرفات باغی پر از انواع شقایق و ریاحین بود اکنون بمرور زمان همچنین بوده باشد چنانکه ارشاد میفرمائی لطیفه اعرابی را پرسیدند که این چه رسم ست در میان شما که نامهای اولاد خود را اسد و کلب میگذارید و نامهای غلامان را اسعد و مبارک گفت نام اولاد اسد و کلب برای دشمنان میگذاریم و نامهای غلامان برای خود اسعد و مبارک می نهیم لطیفه اعرابی را پرسیدند که شوربای گرم را چه میگوئی گفت تخینی گفتند شوربای سرد را چه نام نهاده اند گفت هرگز سرد نمیگذارند که نامش می نهادند لطیفه روزی سلطان نصر الله پسر شاه سبحان به مجلس پادشاه درآمد و به پهلوی ملک نشست پس از وی قاضی فتح الله درآمد و خواست که بر سلطان نصر الله مقدم نشیند سلطان دست او گرفته زیر دست خود نشاند گفت حق سبحانه تعالی در قرآن مجید درجات من و تو همچنین تعین فرموده اذا جاء نصر الله و الفتح لطیفه روزی مولانا قطب الدین علامه در راهی میرفت شخصی از بامی افتاد و بگردن مولانا آمد مهره گردن مولانا صدمه عظیم برداشت و چند روز صاحب فراش شد جمعی بعیادت مولانا آمدند و گفتند مخدوما چه حال داری گفت ازین حال بدتر چه باشد که دیگری از بام افتد و گردن من شکسته شود لطیفه شخصی نزد قاضی آمد و دادخواه شد که فلانی مرا گفته ست که گه مخور قاضی فرمود که اگر ترا منع او بد آمده برو و بکار خود مشغول باش لطیفه در مجلسی ذکر حجاج بن یوسف و ظلم و جفا کاریهای او میکردند یکی از ان مجلسیان بطلاق زن خود سوگند خورد که حجاج ظالم بیباک و زنگی ست اهل مجلس او را ملامت کردند که چون حقیقت حال و انجام کار معلوم نیست پس طلاق زن بر تو لازم آمد آن شخص اندوهگین از مجلس برخاست و نزد عمر بن عبید که یکی از فقهای عهد و متقیان روزگار بود آمد ماجرا باو در میان نهاد عمر گفت زن خود را نگاه دار اگر خدای تعالی حجاج ظالم را که بسا گناهان کرده بخشید تو بسبب گناه تو در بهشت نخواهد نمود لطیفه [illegible]

بصحرای لق و دق برای غسل با آب و بیم رو بکدام سمت کنیم گفت روی بجامه های خود کنید تا دزد جامه ها را نبرد
و شما برهنه نشوید لطیفه جوانی نزد فقیهی آمد و گفت زنی جمیله دارم که از نازک مزاجی طاقت سر انجام امورات
خانه داری ندارد و اینقدر زر ندارم که کنیزکی بخرم آن زنی را بهم رسانیده ام و میخواهم که با او مناکحت کنم تا
امورات خانه از دستش بر آید مجبورم از رفع تکالیف شود اما اولیای آن زن همی گویند که
تا وقتیکه زن اولین را طلاق ندهی عقد نکاح محال ست مرا حیله بیاموز که محبوبه مرا حاجت بطلاق نرسد
و زن مطلوبه بعقد نکاح در آید فقیه گفت زن محبوبه را بگو که بگورستان رود و تو پیش اولیای زن آن خواستگار او
شده رفته ظاهر کن که بغیر آن زن که بگورستان دارم هر که باشد طلاق دادم والیان آن زن خواهند دید
که زن تو مرده ست جوان همچنان بعمل آورد [illegible] زن را بحباله نکاح خود در آورد لطیفه از حکیمی
پرسیدند که چه گوئی در حق نکاح گفت یکماه شادمانی ست و بعد از آن اندوه جاودانی لطیفه حکیمی گفته که
تا من مجرد بودم کدخدایان تنگ بودند که مرا چیزی های کدخدائی مطلع کردند و اکنون که من کدخدا شدم
مجردان گرد شدند که مرا [illegible] نصیحت من ندارند لطیفه روزی در مجلس جشن نوشیروان همه اقربای
او حاضر بودند یکی از آن مردی [illegible] نوشیروان جام زرین مرصع بدزدید
و بجیب خود کرد نوشیروان دیده و دانسته تجاهل کرد چون اهل مجلس برخاستند ساقی گفت که اهل مجلس را رفتن
ندهم تا جام زرین مرصع گم شده پیدا نشود نوشیروان گفت بگذار تا همگنان بروند آنکس که گرفته ست باز نخواهد داد
و آنکه دیده ست هیچکس نخواهد گفت بعد از چند روز آن مرد [illegible] دستار و جامه های نو [illegible] پوشیده پیش
نوشیروان آمد نوشیروان [illegible] این لباس [illegible] ست [illegible]
که این پیراهن و ازار [illegible] نوشیروان بخندید [illegible]
و یکی از ظریفان بارگاه [illegible] کردند لطیفه شخصی پیش قاضی آمد و گفت اگر خرما خورم خللی در دین باشد گفت
نه گفت اگر قدری شونیز و سیان داخل کنم مضائقه هست گفت نه گفت اگر آب بر وی ریزم حرام شود گفت
نه گفت [illegible] ازین چیزها ست چرا حرام ست قاضی گفت اگر قدری خاک بر سرت ریزم سرت را المی رسد گفت
نه گفت اگر آب [illegible] گفت اگر [illegible] خشتی بکنم و بر سرت بزنم چگونه
[illegible] لطیفه [illegible] عهد خلافت [illegible]
[illegible]

چه معجزه داری گفت هر چه خواهی گفت عصای خود را بینداز تا بصورت مار شود چنانکه معجزه موسی علی نبینا
علیه الصلوٰة والسلام بود مرد گفت عصای موسی وقتی مار شد که فرعون دعوی خدائی کرد اگر تو نیز دعوی خدائی
کنی عصای من مار شود هارون گفت ارباب انجمن من خربزهٔ شیرین طلب دارند به معجزه خود پیدا کن
گفت مهلت سه روز بده هارون گفت همین وقت حاضر کن مرد گفت زهی انصاف خدا تعالی با چنین
قدرت و توانائی از روز تخم ریزی تا سه ماه پیدا میکند و تو با من سه روز صبر نمیکنی هارون بخندید و دانست
که مرد ظریف است او را گفت ازین دعوی توبه کن و نعمتی با دو ارزانی فرمود و رخصت نمود لطیفه
زنی شوهر خود را پیش قاضی حاضر آورد و گفت ای قاضی داد من ازین زندیق تندیق بستان قاضی
گفت زندیق مشهور است تندیق نمیدانم زن گفت تندیق کسی است که با زن خود از پس معامله کند قاضی گفت
هیهات از مدت دراز من خود تندیقم و نمیدانم لطیفه سلطان محمود غزنوی روزی در غضب بود
و هیچکس مجال آن نداشت که پیش او رود و او را خوشنود گرداند دلقکی بحضرت پادشاه رفت و سر بر زمین
نهاد و گفت مدتهاست تا من ملازم این آستانم میخواهم که لقب و نام حضرت معلوم کنم سلطان
پر غضب بود گفت برو گمه بخور دلقکی گفت ظاهر این لقب باشد نام چیست پادشاه ازین لطیفه
بخندید و آتش غضب او سرد شد لطیفه زنی ستیزه روی و عربده خوی که عیش شوهر تیره منغص
داشت بمرض صعب مبتلا گشت از شوهر گفت اگر من بمیرم بصعوبت فراق من چگونه خواهی زیست
گفت که اگر تو نمیری حیرانم که چگونه خواهم زیست بیت زن بد در سرای مرد نکو هم درین عالم است دوزخ او
لطیفه یکی باحق اندیش گوسفند شخصی را دزدید بخانه خود آورد و ذبح کرده بخورد مردی گفتش که بابت گوسفند
ترا بروز قیامت سیاست کنند گفت من هرگز اقبال دزدی گوسفند نخواهم کرد مرد گفت گوسفند خود بعرصهٔ
محشر حاضر آمده گواهی خواهد داد گفت هرگاه او خود حاضر خواهد شد گوشش را گرفته بمالکش حواله خواهم کرد لطیفه
شخصی دختر خود را با جوانی زیبا روی دلپسندیده خوی کتخدا ساخت شب زفاف داماد را معلوم شد که
عصمت دختر قفل بکر نداشت داماد پیش پدر دختر رفت و گفت که دختر تو نا دختر است گفت اگر دختر نیست
پس پسر است گفت کس بکسی داده است گفت زنان مگر کون میدهند گفت بکسی بیگانه داده است گفت
آن بیگانه را پیدا کن گفت نمی فهمی او در حقیقت مهر از جانب حق تعالی ندارد گفت خدا بر قبضهٔ او اعتماد دارد
ازان مهر نمی کند لطیفه زنی جمیله و جوان بدار القضا آمد پیش قاضی شکایت شوهر کرد که با آنکه

استطاعت [illegible] وسیع و [illegible] من [illegible] در نجاتۀ [illegible] مرا جای داده قاضی گفت شکایت تو بجاست
جایگاه زنان چندانکه تنگ باشد بهتر است لطیفه درویشی بدر خانه رفت و پارهٔ نان طلب کرد دختری
در خانه بود گفت اینجا نان [illegible] نیست درویش اندکی نمک طلب کرد گفت آنهم موجود نیست درویش
گفت قدری آب بیار که حلق خشک [illegible] سیراب کنم گفت سقا هنوز آب نیاورده درویش پرسید که مادرت
کجاست گفت بماتم پرسی رفته درویش گفت حالتیکه من [illegible] عدم رو داده باید که دیگران برای ماتم پرسی بخانه تو
آیند لطیفه ثعلبی [illegible] شخصی مشهور خلیفه [illegible] روزی قصیدهٔ در مدح خلیفه گفته باامید صله
پیش او بخواند خلیفه گفت [illegible] قصیده [illegible] دینار انعام دوست تر داری یا آنکه ترا سه
[illegible] کلمهٔ حکمت [illegible] سرخ ارزد ثعلبی بنابر خوشامد گفت حکمت با
[illegible] فانی است کلمهٔ [illegible] شود [illegible] تو بپوشی که بسیار بد نماید باستماع این کلمه
حکمت [illegible] گفت [illegible] دینارم بسوخت خلیفه تبسم کرد و گفت
کلمهٔ دوم آنکه [illegible] درویش [illegible] مرسان که گریبان ترا جرب کند ثعلبی گفت دریغا و احسرتا
که دویست دینار مرا رایگان رفت خلیفه تبسم کرد میخواست که کلمهٔ سوم بگوید ثعلبی گفت ای خداوند
اکنون آرزوی کلمهٔ [illegible] بعوض آن صد دینار ارزانی دار که آن مرا هزار بار نافع تر از این کلمهٔ حکمت
است خلیفه بخندید و [illegible] زر سرخ بوی بخشیدند لطیفه چون امیر تیمور ولایت فارس را
مسخر کرده [illegible] حافظ گوشه نشین بود و بفقر و فاقه گذران می نمود
[illegible] امیر تیمور قرب تمام داشت حافظ را بملازمت امیر تیمور
[illegible] احوال او ظاهر است گفت ای حافظ من [illegible] شمشیر تمام
[illegible] و تو [illegible] هندوی بخشی و میگوئی [illegible] اگر آن ترک
[illegible] حافظ گفت [illegible] سخاوت
[illegible] لطیفه [illegible]
[illegible] رفت [illegible] بنام خود میخواند
[illegible]
[illegible]

عجب نباشد آن شخص گفت میخواهم که بحج بروم گفت برو راه گشاده است گفت چیزی زاد راه ندارم
مامون گفت حج از تو ساقط شد که آدمی بی استطاعت را حج فرض نیست آنمرد گفت من آمده ام تا از تو
چیزی بگیرم نه آنکه فتوی خواهم مامون بخندید و او را صله داده رخصت فرمود لطیفه جمعی از دهقانان نزد
مامون رشید آمدند و از عامل ظالم شکایت کردند و دادخواهی نمودند مامون گفت درمیان عاملان به راستی
و عدالت مثل او دیگری نیست از سر تا قدم همه اعضای او از عدل و انصاف پر است درمیان دهقانان
ظریفی بود گفت ای خلیفه چون همه اعضای او از عدل و انصاف پر است هر عضوی از اعضای او را
بولایتی بفرست تا همه مملکت تو از عدل معمور گردد مامون بخندید و آن عامل را معزول ساخت لطیفه
بادشاهی علی الصباح بعزم شکار بیرون رفت مردی که بدمنظر از مقابله بادشاه پیدا شد بادشاه از آن
شکل قبیح فال بد گرفت و او را زجر و توبیخ کرد اتفاقاً آنروز بادشاه را صیدهای خوب بدست آمد و شاد و
خرم بازگشت بخاطرش گذشت که علی الصباح آنمرد را ناحق ملامت کردم و رنجانیدم او را باید طلبید و استغفار
باید نمود پس بفرمود تا او را حاضر کردند بادشاه عذر خواست و دلجوئی با هزار درم انعام کرد و آن مرد گفت
ای بادشاه من خلعت و انعام نخواهم اما التماس دارم که مرا رخصت دهید سخن بگویم ملک فرمود
بگو گفت علی الصباح اول کسی را که تو دیدی من بودم و اول کسی را که من دیدم تو بودی ترا امروز از صبح
تا شام بعیش و طرب گذشت و مرا برنج و تعب برای خدا خود انصاف فرما که از این هر دو کدام شوم تریم
بادشاه بخندید و او را خلعت خاصه با ده هزار درم انعام کرد لطیفه جوانی را بجرم دزدی گرفتند و پیش هارون
رشید بردند بعد از آنکه دزدی بر او ثابت شده بود هارون حکم فرمود که دستش ببرند مادر دزد با اضطراب تمام
پیش هارون آمد و گفت ای خلیفه وقت دستی را که خدا آراسته قطع مکن هارون گفت بحکم خدا قطع
میکنم و من از خدا می ترسم که در حدی از حدود شرعی تهاون کنم پیرزن گفت ای خلیفه قوت من
از کسب دست اوست دست او می بری و قوت من می بری هارون گفت دستش ببرید اگر این جرم کنم
یکی از جمله گنهگاران باشم پیرزن گفت ای خلیفه ترا گناه بسیار است این یک گناه را نیز یکی از آن شمار
که شب و روز از آن استغفار میکنی خلیفه را این سخن خوش آمد بخندید و پسرش را بدو بخشید لطیفه ظریفی
بگناهی ماخوذ گردید پیش بادشاه بردند بعد از ثبوت جرم بادشاه فرمود تا بینی او را سوراخ کنند ظریف
گفت ای بادشاه اسا اهم و امید که بینی من دو سوراخ دارد همان کافی است بسوراخ سوم حاجت

نیست بادشاه بخندید و او را بخشید لطیفه اسحاق موصلی غلامی داشت که هر روز به محنت آب کشی درمانده
شدی روزی اسحاق از وی پرسید که ای غلام حال خود و حال مرا چون می بینی گفت که درین خانه بدبخت ترین مردمان
من و تو هستیم اسحاق گفت بچه دلیل غلام گفت که تو همه شب در فکر نان ایشان بسر میکنی و من همه روز در فکر
آب ایشان از غم من و تو فراغتی دارند و مرا و ترا از خدمتگاران خود میشمارند و با وجود این قدر محنت و مشقت
من و تو هیچکدام از ما راضی نیست و همیشه بر ما خشم دارند اسحاق بخندید و گفت والله که راست میگوئی
پس غلام را آزاد کرد لطیفه در تاریخ فرشته منقول ست که حضرت همایون بادشاه مذهب حنفی داشت
لیکن مرزا کامران و بعضی امرای جغتا او را شیعه مذهب میدانستند و سبب بدگمانی های ایشان آن بود
که هم از عهد خردی و شاهزادگی جمعی کثیر از اهل عراق و خراسان که شیعه مذهب بودند بر وی گرد آمده بودند
و بیرم خان که مصاحب و همدم او بود مذهب شیعه داشت مرزا کامران با آنحضرت در باب مذهب
اکثر اوقات منازعها می نمود روزی مرزا کامران و حضرت همایون بادشاه در راهی میگذشتند سگی
بنظر درآمد که پای بر داشته بر قبری می شاشید چنانکه معمول سگان ست که بر جای بلندی می شاشند مرزا کامران
گفت چنین معلوم میشود که صاحب این قبر شیعه است بادشاه گفت آری چنین معلوم میشود که این سگ
سنی ست لطیفه ظریفی دعوی کرد که من و مادر من هر دو در علم نجوم کمال مهارت داریم که در حکم ما
هرگز خطائی واقع نشود گفتند چه حکم کردی که در آن خطا واقع نشد گفت چون ابر بر هوا ظاهر شود من
گویم که باران خواهد آمد و مادرم گوید نخواهد آمد البته یا آن میشود که من می گویم یا آن میشود که مادر من میگوید
لطیفه آورده اند که روزی یکی با بزرگی حال خود میگفت آن بزرگ گوش نکرد و متوجه احوال
او نشد باز گفت التفات نفرمود سوم بار عرض کرد و گفت چرا چندین روز سر میدهی آخر حاجتمند گفت سر تو
درد کرد [illegible] آن بزرگ را این لطیفه خوش آمد فی الحال حاجت او روا کرد لطیفه خر غوری را دزد
[illegible] و غم [illegible] بجا [illegible] گفتند ای غوری چه محل سجده شکرست گفت خدا نخواسته اگر من بر وی
[illegible] می بردند لطیفه خواجه منعم برای خود مقبره ساخت معماران یکسال تعمیر آن
[illegible] خواجه از استاد معماران که مردی ظریف [illegible] پرسید اکنون این عمارت را دیگر
[illegible] لطیفه مردی نهایت [illegible] نقل کرده که روزی
[illegible] نظر کرد و این نگ[illegible]

بگذشت گفتم ای زن چه قصد داری که خشم بر روی من دوخته و چنین تیز تیز در روی من نظر میکنی
زن گفت چشم من گناه عظیم کرده بود خواستم که او را عذاب کنم بچیزی که سخت ترین عقوبت ها باشد و هیچ
عذابی سخت تر از آن نباشد که ساعتی بر روی زشت و صورت نامیمون تو نگاه کنم لطیفه نابینائی در
ظلمت شب مشعلی در دست و سبوئی پر آب بر سر در راه میرفت ظریفی گفتش تو که شعله نه بینی به
چه بینی نابینا گفت که این مشعل برای من نیست بلکه برای دیگران تا بتاریکی مرا آسیب نرسانند و سبوی
آب نشکنند لطیفه دزدی بطویله دولتمندی در آمد تا اسپ او را بدزدد سائیس بیدار بود دزد را
بگرفت و آقا را خبر کرد مالک اسپ آمد و دزد را گفت که چگونه اسپ را بدزدی می بردی اگر این عمل و طرز
بمن کنی ترا از بند آزاد کنم دزد گفت فهو المراد پس زد لجام در دهان اسپ انداخت و پیمانهٔ پر از جو
ببرید و بالای اسپ سوار شد و گفت اسپ را بدین طریق بدزدی من بعد این بگفت و اسپ را بشتاب رانده
و بطرفة العین از نظر غائب شد چندانکه جستند نشانش نیافتند لطیفه امیرزاده به ندیم خود گفت
که در اسم هائی که لفظ بان می آید مثل فیلبان و ساربان و مثل آن اکثر تندخو و عربده جو میباشند
ندیم گفت ای مهربان همچنین است *

در بیان کنایات و مصطلحات فارسی

فصل الف ممدوده آب آتش ذیل و آب آتش نمای و آب آتشین و آتشین آب و آب آتش زده
و آب آتش نمای و آب افسرده و آب ارغوانی و آب گلرنگ و آب آتش [illegible] کنایه از شراب خوش رنگ
و اشک گلگون باشد آب باده رنگ کنایه از اشک خونی ست آب در جگر نداشتن کنایه از تهی دستی
آب در جگر داشتن عبارت از توانگری ست آب رفته باز در جوی آمدن کنایه از آنست که بعد زوال
دولت باز بدولت کامیاب شدن آب روشن کنایه از رونق باشد آب بی لجام خوردن کنایه از
خودسری و آزادگی ست آب بهاون کوفتن و آب در هاون کوفتن و آب در سبد کردن [illegible] کنایه از کار
بیفائده کردن ست آب بر روی کار آوردن رونق و خوبی پیدا کردن [illegible] عزت و اعتبار [illegible]
آب [illegible] کنایه از تحمل کردن ست آب به پوست افگندن کنایه از [illegible] شدن [illegible]
شدن کودک ست [illegible] مشتاق چیزی شدن [illegible] کنایه از آفتاب ست

آتش تر کنایه از شراب سرخ رنگ آتش زبان کنایه از شاعر فصیح زبان و تیز زبان ست آتش دست
کنایه از مرد چالاک و چیست ست آرزو شگفتن کنایه از حاصل شدن آرزوست آستین
افشاندن و آستین زدن کنایه از رد و ترک کردن ست و هم بمعنی تحسین و آفرین آید آستین بر جبین
کشیدن و آستین بر دل کشیدن و آستین بر چشم کشیدن کنایه از دلاسا و غمخواری ست آغوش وا دادن
کنایه از بیخبر شدن ست آفتاب لب بام کنایه از کسی ست که قریب مرگ رسیده باشد آفتابی شدن
کنایه از ظاهر شدن آفتاب خوردن کنایه از محنت و تعب کشیدن آگنده گوش کسی را گویند
که شنوا نباشد آهو پشتی کنایه از دوست داشتن آتش از چشم پریدن کنایه از
... رسیدن صدمه قوی بر دماغ روی دهد و برق از چشم وی مثل برق معلوم شود
... شدن کار عبارت از تباه شدن کار ست آسمان را بر روپوشیدن کنایه از انکار وجود بدیهی ست
آب بر دست کسی ریختن کنایه از خدمت کردن آشیان برخاستن کنایه از ویران شدن
آب خفتن کنایه از بول کردن آسمان سوراخ شدن کنایه از تواتر نزول بلاست آب بمشت پیمودن
کنایه از کار بیفایده کردن ست آب از جگر بخشیدن کنایه از عطا کردن آب بکیران کنایه از ستارگان
ست آب خرابات کنایه از شراب ست آب خفته و آب بسته کنایه از برف و یخ و ژاله و تگرگ باشد
آب شدن کنایه از شرمنده شدن آبگینه طارم کنایه از آسمان ست آبله رخ فلک کنایه از ستارگان باشد
آینه روز کنایه از آفتاب ست آتش آب پرور کنایه از تیغ آبدار ست آتش بهار کنایه از گل سرخ و لاله زار
باشد آتش بی بهار کنایه از قهر و غضب و ظلم و تعدی و نیز شراب باشد آتش بی دود کنایه از آفتاب و
قهر و غضب و شراب سرخ رنگ ست آتش دل کنایه از مرد عاشق باشد آتش زدن کنایه از ترک
تعلقات ست و نیز کسی را بر سر غضب آوردن و بیقرار کردن آتش سخن کنایه از طاعن و لاعن آتش تر
کنایه از شراب لعل و لب معشوق باشد آتشکده بهرام کنایه از برج حمل باشد چه بهرام در فارسی مریخ
را گویند و برج حمل خانه اوست آتش لباس کنایه از سرخ پوش باشد آتش مجسم کنایه از خنجر و شمشیر باشد
آتش فشاندن کنایه از فرو نشاندن آتش قهر و غضب باشد آتش بی آب کنایه از تیغ آبدار
باشد آتش مجمره کنایه از سبع سیاره آتشین اژدها کنایه از وجود مریخ که یکی از سبعه سیاره ست آتشین پنجه و آتش
دست کنایه از کارگر و استاد و چابکدست باشد آستین برچیدن کنایه از مستعد و آماده شدن بکاری ست

وآستین برزدن نیز همین معنی دارد وآستین برکردن کنایه از کوتاه کردن دست باشد از درازدستی و فضولی آسمان برین کنایه از طبق نهم ست که بالای فلک البروج یعنی فلک هشتمین ست آفتاب بر سر دیوار رفتن کنایه از انتهای عمر و زندگانی و دولت و کامرانی باشد و آفتاب بر سر کوه و آفتاب بر لب بام نیز همین معنی دارد آفتاب بگل اندودن کنایه از پنهان ساختن امری بود که در غایت ظهور باشد آفتاب سوار کنایه از مرد سحرخیز باشد آبگینه در جگر شکستن کنایه از بیقرار شدن و بیقرار کردن باشد آهوی چین و آهوی فلک و آهوی خاوری کنایه از آفتاب ست آهوی سر فکن کنایه از چشم معشوق باشد **فصل الف مقصوره** ابرو زدن کنایه از رضا دادن و اشارت کردن باشد ابرو فراخی کنایه از خوش ملی و کشاده روئی و همت و سخاوت باشد ابلق ایام و ابلق چرخ کنایه از دنیا و روزگار باشد اختر دانش کنایه از عطارد ست اختر شمردن کنایه از بیداری باشد از بن دندان و از ته دل کنایه از رضا و رغبت باشد از بن گوش کنایه از اطاعت و فرمان پذیری باشد از پوست برآمدن کنایه از کشف راز و ترک دنیا از خودی و نفسانیت باز آمدن و خندان بودن و به مقصود رسیدن باشد از خر افتادن کنایه از مردن و ازین عالم سفر کردن از دست رفتن کنایه از بیخودی و بی اختیاری و اضطراب و از دست شدن نیز همین دارد از دهان مار برآمدن کنایه از راستی ست که هیچ کجی دران نبود از زبان جستن کنایه از سهو و خطا در سخن استخوان در گلو رفتن کنایه از رنج و محنت کشیدن اشک داودی کنایه از گریه بسیار اشک شیرین و اشک کنایه طرب از گریه شادمانی انگشت بدندان و انگشت حیرت بدندان کنایه از تعجب تحیر و حسرت و افسوس باشد انگشت بر چشم نهادن و انگشت بر دیده نهادن کنایه از قبول کردن و مسلم داشتن انگشت بر حرف نهادن کنایه از عیب گرفتن و نکته گیری کردن انگشت نما شدن کنایه از مشهور شدن از پرگار افتادن کنایه از بی انتظامی و باطل شدن کار **فصل بای موحده** بسر زلف سخن گفتن کنایه از ناز و نکبر حرف زدن به پوستین در افتادن کنایه از غیبت و عیب جوئی بر شکستن محفل کنایه از پراگنده شدن مردم آن مجمع بر خود بالیدن کنایه از ناز کردن و تجبر کردن برگشت شدن بفتح با و فتح را و فتح کاف بمعنی تمام شدن باد در دست داشتن کنایه از تهیدستی و مفلسی باد بمشت پیمودن کنایه از کار بیفائده کردن باد در سر داشتن کنایه از غرور و تکبر و باد در کف و باد در مشت کنایه از مرد تهیدست و مفلس و مسرف باد شدن کنایه از ناپدید شدن و پریشان شدن

پروزن حاول کنایه از مرد شجاع و دلاور بار دادن کنایه از دخل دادن پا نهادن کنایه از زائیدن
باز سفید پر کنایه از آفتاب باز داشتن بمعنی منع کردن بازو گشاده کنایه از بی‌نیاز شدن و محتاج و مفلس
بانی گوش کنایه از شوخ و شنگ باغ رنگین کنایه از دنیا بام نهم و بام فراخ و بام گشاده رواق کنایه
از فلک الافلاک بانوی مشرق کنایه از آفتاب آهن کشیدن کنایه از زنجیر بپا کردن بپا در آمدن کنایه
از لغزیدن پای بپای شدن کنایه از ایستاده شدن و قائم گردیدن و توقف کردن بجام عدل دادن
کنایه از بیش و کم ندادن و باعتدال دادن بچراغ رسیدن کنایه از رسیدن بدولت یا بخدمت دولتمند بجیحون
نشستن کنایه از گریه بسیار کردن بجان آوردن کنایه از تنگ آوردن دیگری بجان آمدن کنایه
از تنگ آمدن بخون چشم زخم رسیدن بمعنی آزار کسی رسیدن بچگان دیده کنایه از قطره‌های اشک
بچه خورشید کنایه از جواهرات و فلزات بچه خوش کنایه از اشک گلگون بچه طاوس علوی کنایه از
آفتاب و زر و شمع و آتش و لعل و یاقوت بچه لولی کنایه از شخصی ست که از اولاد ... از دیگر پیدا
شده باشند و تبازی بسط گویند بخیه بر روی کار افتادن کنایه از فاش گردیدن راز نهفته
... کنایه از ... بخاک انداختن کنایه از ذلیل و خوار کردن برات زشیلی ... کردن کنایه از دروغ گفتن
و ... برکردن آتش بمعنی افروختن آتش باشد برکردن چراغ بمعنی چراغ افروختن باشد ...
خود را بیرون تر از اندازه نمودن برسر آمدن بمعنی غالب آمدن برق شدن کنایه از شتاب رفتن
... برکرسی نشاندن کنایه از کار حسب دلخواه سرانجام دادن برگ لاجورد کنایه از آسمان برگرفتن
بمعنی قبول کردن بریده زبانی کنایه از خاموشی برید فلک کنایه از قمر بزغالهٔ فلک کنایه از برج جدی
بسر بردن بمعنی وفا کردن و بانجام رسانیدن و سازگاری نمودن بط سرخاب نژادی کنایه از صراحی
شراب بغداد معمور کنایه از شکم سیر و پری شکم بغداد خراب و بغداد خالی عبارت از گرسنگی و شکم
خالی بغل زدن و بغلک زدن کنایه از شماتت و بدگوئی بلبل گنج کنایه از جغد و بوم که در ویرانه
باشد بلندی گرای کنایه از شخصی ست که خواهش بزرگی داشته بلند نظر کنایه از مرد عالی همت
بهشتی روی کنایه از خوبصورت و خوش روی بهم بر آمدن کنایه از غضبناک شدن ...
کنایه از مردم هوشیار و عاقل بیدست و پا شدن کنایه از سراسیمه و مضطر شدن بیضه‌های
زرین کنایه از ستارگان آسمان بیضهٔ چرخ کنایه از خورشید و بیضهٔ زر و نیز همین معنی دارد

فصل بای فارسی بی تمکین سبکے کنایه از مردم بمغز مرگ کنایه از دنیا پلنگ بے محابا
پرده از روی کار افتادن کنایه از فاش شدن راز پای خالی کردن کنایه از سفر رفتن ست پشت
چشم نازک کردن بمعنی آزرده شدن از راه ناز پای از پیش رفتن کنایه از لغزیدن پای پای بسر
آوردن کنایه از ترک دادن و گذاشتن و منهزم شدن در رزم باشد پای بلند کردن کنایه از دویدن
پا در رکاب بمعنی سواری و سفر و کنایه از مهیا بودن اسباب سفر ست و دم نزع را نیز گفته اند
پادشاه چین و پادشاه ختن و پادشاه نیمروز کنایه از آفتاب عالمتاب ست و پادشاه نیمروز پادشاه سیستان را
نیز گویند پاسبان طارم نهم و پاسبان فلک کنایه از کوکب زحل ست پای برپی نهادن کنایه از متابعت
و پیروی پای برجای نهادن بمعنی ثابت قدم بودن پای بر سنگ آمدن کنایه از به پیش آمدن
مخاطره پای دل بسنگ آمدن کنایه از گرفتار محبت شدن پای تا به کشادن کنایه از سفر باز آمدن
و اقامت کردن پای فرو کشیدن کنایه از آمدن و توقف کردن پای فشردن کنایه از ثابت قدم بودن
و ایستادگی کردن پای مزد اجرتی که قاصد را بدهند پا بتین پرستی کنایه از اطاعت و بندگی و خدمتگاری
پردهٔ هفت رنگ کنایه از عالم ست پرده برگرفتن کنایه از ظاهر شدن و بیحجابی ست پرده دار فلک
کنایه از قمر ست پرده دخان کنایه از شب تیره و تاریک پردهٔ زجاجی کنایه از شب تاریک و ابر سیاه
پرده نیلگون و پرده شب رنگ و پردهٔ هفت رنگ کنایه از هفت آسمان آموختگان ازل کنایه
از انبیا و اولیا و شعرا باشد پرویز فلک کنایه از خورشید تابان ست پس افتاده کنایه از کسی ست که
در قفای کاروان مانده باشد پس افگنده علفی که بعد از خوردن دواب مانده باشد پس افگندن کنایه
از ذخیره کردن چیزی بود که بعد خرج بوقت نگاه دارد تا بوقت حاجت بکار آید پس گوش افتادن کنایه از فراموش کردن پشت با
خاریدن کنایه از شاد شدن و خوشحال گردیدن پشت پا زدن کنایه از ترک دادن و روگردان شدن
و بیدار شدن پشت چمن کنایه از صحن چمن پشت دادن کنایه از روی گردانیدن و گریختن باشد پشت دست
بدندان گزیدن و پشت دست کندن کنایه از پشیمان شدن باشد پنبه در گوش کنایه از مردم غافل
و سخن ناشنو پنبه در گوش نهادن و پنبه در گوش کردن و پنبه در گوش افگندن کنایه از غفلت و
سخن ناشنیدن باشد پوستین دریدن کنایه از عیب جوئی و افشای راز [illegible] در رگ کنایه
از [illegible] و رباشد پولاد بچگان کنایه از دلاوران و مبارزان باشد [illegible] کنایه [illegible]

پهلو دادن کنایه از نفع رسانیدن و نزدیکی نمودن و هم بمعنی کناره گرفتن و رو گردانیدن نیز آمده پهلو زدن
کنایه از برابری کردن در سال و قدر و مرتبه باشد پهلو کردن کنایه از گریختن و پرهیز کردن باشد پهلو نهادن
کنایه از خوابیدن پیراهن قبا کردن کنایه از چاک زدن و پاره کردن پیراهن پیراهن کاغذی کنایه از دادخواهی
و روشنائی صبح و شعاع آفتاب باشد پیر چهل ساله کنایه از بی عقل و نیز فیروزه باشد پیر دهقان و پیر سالخورد
سعوفست و هم کنایه از شراب انگوری کهنه باشد پیر سرانديب کنایه از آدم صفی الله ست پیر هفت فلک
کنایه از کوکب زحل ست پیکران درخش کنایه از ستارگان آسمان پیک رانگان و پیک فلک
کنایه از قمر پی کو سر کردن پی گم کردن کنایه از بی نشان شدن پیل افگندن کنایه از عاجز کردن پیل معلق
در هوا و پیل هوائی کنایه از ابر سیاه ست پیمانه لبریز شدن کنایه از آخر شدن عمر باشد فصل تای
فوقانی تن زدن بمعنی خاموش ماندن تن در دادن بمعنی رضامند شدن تاج فیروزه کنایه از آسمان
ست تاج گردون کنایه از خورشید تابان تباشیر صبح کنایه از سفیدی صبح تخت آبنوسی کنایه از شب
تاریک ست تخت روان کنایه از آسمان و تخت سلیمان علیه السلام ست که دیوان آنرا به هوا بردندی
تخته اول کنایه از لوح محفوظ است تدرو زرین پر کنایه از آفتاب آتش ست ترازو شدن کنایه از
برابر شدن خلیع باشد لقوت و زور ترازوی فولاد سنجان کنایه از نیزه و سنان مبارزان ست
ترازوی زر کنایه از آفتاب عالمتاب تردامن کنایه از فاسق و فاجر و عاصی و معیوب باشد تر دست
بر وزن بدمست کنایه از مرد تند و چست و چالاک ست تردستی بر وزن بدمستی بمعنی چستی و
چالاکی ست تر زبان بر وزن مهربان کنایه از مرد زبان آور و تند [illegible] گرم گفتگو شده و سخنهای
تر و تازه گوید بمعنی ترجمان هم آمده یعنی شخصیکه یعنی از زبان دیگر بزبان دیگر تقریر کند ترنج کنایه
از کسی ست که بظاهر خود را خوب وانماید و بباطن بد باشد ترکان چرخ کنایه از سبعه سیاره ست
ترکتازی بر وزن [illegible] بمعنی تاختن آوردن [illegible] و تعجیل [illegible] تاراج و بمعنی
جولان هم آمده ترک چینی [illegible] اول کنایه از آفتاب [illegible]
[illegible] کنایه از کوکب مریخ و نیز آفتاب [illegible] [illegible]
کنایه از قمر [illegible] باشد کنایه از [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] کنایه [illegible]

کنایه از دنیاست باعتبار روز و شب تلخ عیش کنایه از کسی ست که مبتلای صعوبات و بلاها باشد
تلخ و ترش کنایه از محنت و مشقت دنیاست تنگ چشم کنایه از مردم بخیل ست تنگدست کنایه
از مردم مفلس و فقیر باشد تنگ شکر کنایه از دهان معشوق ست تنگ عیش کنایه از مرد مفلس توشه
برداشتن کنایه از مسافر شدن تیر افگندن کنایه از دعای بد کردن و طعنه زدن تیر گردیدن کنایه
از خشمگین شدن تیشه بر پای خوردن کنایه از بر هم زدن و ضایع کردن کار و بار خود ست تیغ زدن
آسمان کنایه از صبح صادق و آفتاب و کوکب مریخ ست تیغ ستم کنایه از رونق ظلم و رواج تعدی
باشد تیغ سحر کنایه از آه سحرگاهی و دعای سحری باشد و روشنائی صبح کاذب را نیز گفته اند تیغ شدن
بمعنی روبرو شدن تیغ گوشتین کنایه از زبان ست تیغ کوه بلندی کوه را گویند تیغ نطق کنایه
از زبان فصیح ست **فصل جیم تازی** جامه کاغذی پوشیدن عبارت از استغاثه و دادخواهی
ست جامه سرخ بر سر چوب کردن نیز فائده همین معنی بخشد جام بر اشک زدن کنایه از توبه کردن
و گذشتن از شراب باشد جام سحر کنایه از آفتاب ست جام شهریاری کنایه از قدح بزرگ شرابخوری
ست جام شیر کنایه از پستان شیردار جامگی خوار مردم علوفه دار را گویند و کنایه از مردم شرابخوار است
جامه خورشید کنایه از زمین ست و برگ درختان را نیز گفته اند و غبار و ابر و آنچه روی آفتاب را بپوشاند
و باصطلاح سالکان عبارت از بدن آدمی باشد چه جسم لباس جان ست و خورشید و روح سالکان
سرخ جوانی ست و مردمک دیده را هم گفته اند جامه در نیل زدن کنایه از تعزیت و ماتم داری باشد
جامه عید کنایه از جامه و قبای سرخ باشد و گلها و شگوفه ها و بهار را نیز گویند جان آهنی کنایه از مردم
سخت جان و دلاور باشد جان شکار کنایه از ملک الموت ست و معشوق را هم گویند جا بجا گرم
کردن کنایه از آرام و قرار گرفتن باشد و بمرافقه رفتن را نیز گویند جامه گذاشتن کنایه از مردن ست
جگرگوشه کنایه از فرزند باشد **فصل جیم فارسی** چشم روشنی بمعنی تهنیت باشد چهره شدن
بمعنی مقابل شدن باشد چادر لاجورد کنایه از آسمان ست و سبزه زار و مرغزار را گویند چار ازدها
و چار استاد کنایه از عناصر اربعه است و چار جوهر و چار اخشیج نیز همین معنی دارد و چهار پهلو شدن
کنایه از چیز بسیار خوردن و بر پشت خوابیدن باشد چهار تکبیر زدن کنایه از ترک و تجرید ست و نیز کنایه
از نماز جنازه است چتر نور دهم و چتر زرین و چتر سحر کنایه از آفتاب است چتر سیمابی و چتر سیمین کنایه از

از ماه شب چهاردهم باشد چتر آبگون کنایه از آسمان ست چتر زرین کنایه از آفتاب تابان ست
چراغ چشم بکسر رابع کنایه از فرزند ست چرخ انداز بر وزن دست انداز کماندار را گویند چرخ زرین
کنایه از فلک چهارم ست چشم بچیزی سیاه کردن بمعنی طمع کردن و ران چیز **فصل حای حطی**
حرام توشه کسیکه او [illegible] بمال حرام بگذرد حرام گرده کسی را گویند که تن و توش از مال حرام پیدا
کرده باشد حرف [illegible] و حرف خشک کنایه از سخن بیمزه و بی تاثیر باشد حرف زحمت و حرف گلوگیر
سخنیکه با استماع آن خاطر آزرده شود و حرف گلوسوز نیز بهمین معنی دار و حرف زدن کنایه از سخن گفتن ست
ست حساب از خود [illegible] کنایه از خود مغرور شدن ست حسن فرنگ کنایه از حسن سفید
چنانکه اهل فرنگ را باشد **فصل خا** خار راه کنایه از موانع و حایل خار چین و خار لبست و خار بند
آنچه بر دور زراعت و باغات از خار و خاشه بندند تا سد راه حیوانات شود خار خار کنایه از وغدغه
و خواهش شئی مرغوب باشد خواه خیر خواه غیر آن خار [illegible] بدندان گرفتن کنایه از زنهار خواستن خار در جگر شکستن
کنایه از بیقرار کردن ناک بیزی کنایه از غربت و سفر ست خامه زدن کنایه از خامه تراشیدن
باشد خط کشیدن کنایه از باطل کردن و محو کردن چیزی خانه فردا کنایه از عقبی ست خانه بردوش
و خانه بدوش آواره از خان و مان را گویند خان دمان آواره خان مخفف خانه و مان مخفف ماند کسیکه
از خانه و ماند و بود خانه آواره شده باشد خواب چهار پهلو کنایه از خواب و راز و با فراغت ست
خون بجوش آمدن کنایه از رغبت و شوق خار به پیراهن ریختن بمعنی بیقرار کردن **فصل دال**
مهمله داده کنایه از نصیب و قسمت دامن شب کنایه از آخر شب در حساب آمدن کنایه از منعم
و مالدار شدن ست دامن زیر سنگ آمدن کنایه از عاجز شدن در حساب نگرفتن کنایه از هیچ
و لاشی شمردن در خط شدن کنایه از متغیر و آزرده و شرمنده شدن در پس زانو نشستن کنایه از
مراقبه و تلمذ و استفاده دست یافتن کنایه از غالب آمدن در عرق شدن و در عرق افتادن کنایه
از خجل شدن در نظر آوردن کنایه از [illegible] کردن و گذرانیدن در دماغ داشتن کنایه از نخوت
و غرور دوست آشنا کنایه از صاحب معامله است در گلو کردن کنایه از سوا کردن و بیحرمت
نمودن و لوث [illegible] رسید کنایه از آنکه کارش تمام گردید دست از سر کسی گرفتن کنایه از
امداد و اعانت او دریغ داشتن [illegible] برهم نهادن کنایه از چشم بستن در خود فرو رفتن

کنایه از شکوه و تحیر بودن دم آتش آلش بودن کنایه از رنج و محنت دیده گرم کردن کنایه از غنودن خواب نرم کردن آهن
بدندان گسستن کنایه از تعجب فصل راء مهمله راه بجای بردن کنایه از چیزی متمتع و کامیاب بودن راه بسر کسی بردن
بسر وقت او رسیدن رنگ ریختن و رنگ زدن کنایه از تعمیر کردن روز گرد کنایه از آفتاب بند
کنا کنایه از اندک چیز خوردنی که بدان افطار کنند رو فراخ کنایه از مردم خرم و شگفته روی فصل
زاء معجمه زهر مار کردن کنایه از خوردن چیزی که غیر مرغوب باشد زدن این مصدر متعدی ست
وگاهی لازم نیز آید چون بو زدن بمعنی بو بر آمدن و پراگنده شدن و بمعنی خوردن آید چون باده
زدن و شراب زدن و کباب زدن و افیون زدن و بنگ زدن و قدح زدن و بمعنی کردن
آید چون مشق زدن و زور زدن و سیر زدن و جولان زدن و تغافل زدن و نظر زدن و بمعنی
زدن و بمعنی داشتن آید چون چشم براه زدن و بمعنی افگندن آید چون چین بجبین زدن و
شکار زدن و بمعنی ریختن و انداختن چیزی بر چیزی آید چون نمک زدن و اکسیر زدن و بمعنی
رسانیدن آید چنانکه خود را بقلب سپاه زدن و بمعنی دادن آید چون بوسه زدن و دشنام زدن
و بمعنی باج کردن آید چون قافله زدن و راه زدن و بمعنی بریدن آید چون شاخ زدن و گردن زدن و بمعنی ساختن آید چون
خشت زدن و بمعنی گفتن و خواندن آید چون حرف زدن و داستان زدن و بمعنی نواختن آید چون دف زدن و
چنگ زدن و رباب زدن و بمعنی بستن آید چون شیرازه زدن و نعل زدن و بمعنی قائم کردن
چیزی بر چیزی آید چون گل زدن و طره زدن و کلاه زدن بر سر و دستار و بمعنی کشیدن آید چون
عماری زدن بر فیل و بمعنی گستردن آید چون تخت زدن و بمعنی باختن آید چون نرد زدن و بمعنی قائم
کردن آید چون خیمه زدن و بمعنی گشادن آید چون رگ زدن و فال زدن زهد خشک کنایه از صلاحیت
و عبادات ظاهری ست که بی خلوص باطن باشد فصل سین مهمله سحر بیان کنایه از انشاء خوش
بیان و شیرین زبان سخت پیشانی کنایه از کسی ست که در نهایت جرئت و بیباکی باشد سخت چشم
کنایه از شوخ و بیحیاست سخت خوردن کنایه از بسیار تصدیع کشیدن سنبل تر و سنبل نوخیز
کنایه از خط و زلف معشوقان ست سر نهادن کنایه از اطاعت سر کشیدن کنایه از نافرمانی سر پست
کردن کنایه از عاجزی ست سر توقع خاریدن کنایه از امیدوار شدن سینه بطرف دادن کنایه از سینه
واکردن فصل شین معجمه شاخ شاخ شدن گلو کنایه از گرفتگی گلوست [illegible]

لب ناشاد و بهر کنایه از کسی ست که از احوال نیوی منبع باشد شیشه و جگر شکستن و شرر بر پیرهن افشاندن
یعنی بیقرار کردن شگوفه کردن کنایه از قی کردن در **فصل صاد و ضاد و طا و ظا و عین و**
غین و فا بکتب لغات مصطلحات کم بنظر آمده لهذا فرو گذاشته شد **فصل قاف**
قالب تهی کردن کنایه از مردن و بیهوش شدن قفل بر زبان انداختن و قفل بر لب زدن کنایه
از خاموش ماندن و خاموش کردن ست قطره زدن کنایه از شتاب رفتن ست قلم کشیدن کنایه از باطل
کردن و محو کردن چیزی ست قطره زنان کنایه از مرد بیرنه گرد قطره دزد کنایه از ابرست قلم در سیاهی نهادن
کنایه از تهی بیان می بختی ست **فصل کاف** کار از بن دندان کردن یعنی بذوق تمام کردن کفن باره
کردن کنایه از مرض مهلک و حادثه سخت نجات یافتن کاسه گردانیدن کنایه از دریوزه گری ست و
گدا را کاسه گردان گویند کلاغ گرفتن کنایه از تمسخر و استهزا ست کلاه انداختن و کله گوشه بر آسمان سودن
کنایه از شاد شدن ست کاسه سیاه کنایه از ممسک بخیل کاسه لیس کنایه از ذلیل حریص و خوشامدی
و دون همت کاسه بر کسی شکستن کنایه از رسوا کردن اوست **فصل کاف فارسی** گوش و اشتر از
بمعنی نگاه داشتن و انتظار گل کردن کنایه از ظاهر شدن و ظاهر کردن گردگان بر گنبد کنایه از ناپایدار
ست گران مغز کنایه از مست و مخمور و جاهل گران پشت کنایه از مردم قوی پشت و بارکش گرفته
لب کنایه از آدم خاموش گرم دل کنایه از عاشق سوخته دل گرم و سرد کنایه از رنج و راحت دنیا
گره بر گوش زدن کنایه از سخن نشنیدن گل صبح کنایه از سفیدهٔ صبح گل نشاط کنایه از شراب گواه دلبا
کنایه از گواه کاذب ست **فصل لام** لب دادن کنایه از بوسه دادن لب گشادن کنایه از سخن
گفتن باشد لقمه آهن چشیدن کنایه از زخم خوردن لقمه آهن کشیدن کنایه از بنجر بیاشدن
لکد در کار شدن کنایه از برهم شدن کار لکد بر گور حاتم زدن کنایه از کمال سخاوت و بخشش کسی ست
که با وصف کرم و کرم او دو حاتم فراموش کند **فصل میم** متاع شیرین کنایه از کالای کمیاب و گران بها مزه
کنایه از تبدیل ذائقه کردن مژگان بر ابرو زدن کنایه از اعراض و روی برتافتن مشت بمشته کردن
کنایه از گرد کردن مشت ست برای زدن کسی مغز روشن کردن کنایه از صحیح الفکر گردانیدن دماغ
مغز در سر ندارد و مغز خر خورده است کنایه از آن ست که عقل در سر ندارد موج حصیر و موج
بوریا کنایه از خطوط و نقوشی که در بوریا افتد موشگاف کنایه از کسی ست که کار را بکمال دقت و

بازی سرانجام دهیدان آن علاج کنایه از کاغذ سفید مسوّده با کلاه کردن کنایه از ترک و تجرید

فصل نون ناخن به به ریختن کنایه از بسیار آزار دادن و رنجانیدن ناخن تیز کردن کنایه

از طمع زیاده کردن نافه بوی کنایه از گنده دهن چه بوی ذات نافه گنده میباشد و از این است که مرغ

چین را نیز نافه بوی گویند نان در انبان گذاشتن کنایه از آمادگی سفر باشد نان خوردن و نمکدان

شکستن کنایه از نمک بحرام بودن و ناسپاسی کردن نان در آستین خوردن کنایه از کمال خست

و بخل است نان در تنور سرد بستن و نان بدیوار زدن کنایه از کار بیفائده کردن نان بروغن افتادن

کنایه از بر آمدن مراد و مقصود است نمک بر آتش افگندن بمعنی شور و غوغا کردن نعل در آتش

و نعل بر پیچ مضطرب و بیقرار نعل در آتش نهادن و نعل در آتش کردن کنایه از بیقرار گردانیدن

نقش بر آب کشیدن و نقش بر آب کردن کنایه از کار بی ثبات کردن نقش بر آب زدن بمعنی فریب

دادن **فصل واو** ورق سیاه کردن کنایه از مسوّده کردن ورق ورق گشتن کنایه از خوب

مطالعه کردن ورق ورچیدن بمعنی ترک کردن و تن برخویش گذاشتن خود را بزرگ پنداشتن

ورق چیزی خواندن کنایه از احوال و اوصاف چیزی بیان کردن **فصل ها** هوا خوردن باده

کنایه از زائل شدن کیف باده چه تصرف هوا در شراب از اله کیف آن میکند هوا پرست کنایه از

شخصی که بآرزوهای نفس زندگانی بسر کند هوا در گره بستن و هوا پیمودن کنایه از کارهای بیفائده

کردن هیکل بستن کنایه از مردن **فصل یاء تحتانی** یوسفی کردن کنایه از معشوقی است و بعضی

مراد از پادشاهی گرفته اند یکچند کنایه از ایام معدود و زمان قلیل یکتا پیرهن کنایه از شخصی که یک

پیراهن در بر داشته تمام شد منتخب از برهان قاطع و فرهنگ جهانگیری و فرهنگ رشیدی و غیاث

و بهار عجم

در بیان بعضی از لغات فارسی فصل الف ممدوده

آباره بمعنی حباب آبخانه بتازی مستراح با میم مفتوح و بیت الخلاء و بهندی پاخانه ادرز

بفتح دال مهمله و سکون فا سوزنی که بدان در جسم سوراخ کنند و بهندی سوتالی نامند آذرخش

با دال موقوف بتازی برق و صاعقه و بهندی بجلی آژده بمعنی چین و شکنج آتش لعاب غلهٔ که آنرا

بهندی پیچ یا پای معروف نامند آغال جای خوابیدن و آرام گرفتن گوسفندان آنار آنچه از نج

وآرد گندم وغیران مشتعل آتش بیزند و بر کاغذ و جامه بمالند وآنرا بهندی ایتی گویند آژخ با زای عجمی مفتوح
وخای زده ... سیاه یا سرخ باشد که آنرا بتازی ثؤلول بهندی مسا نامند آژینه با زای معجمه مکسور و یای معروف
ونون وهای مختفی آهنی باشد یا دسته که سنگ آسیا را بدان درست کنند تا دانه زود وی آرد شود وآنرا
آسیازنه نیز گویند آژند بالف ممدوده وزای فارسی مفتوح گلی که بکار عمارت برند وآنرا بهندی گاره گویند
آروغ بالف ممدوده ورای مفتوح وغین معجمه بمعنی بادی که از راه دهن دفع شود وآنرا بهندی ڈکار
گویند آژنگ بالف ممدوده وچین وشکنی که بر جسم افتد وآنرا بهندی جهری گویند آونگ با واو مفتوح
ریسمانی که جامه بران اندازند وبهندی الگنی گویند انجون بر وزن وارگون بمعنی جزیره وخشکی که در میان
دریا افتد وآنرا بهندی ... آبکار بر وزن نابدار سقا را گویند آبیار بر وزن یادگار کسی را گویند که
کار زراعت دباغ وبستان آب دهد آتشک آنرا بتازی برق وبهندی بجلی گویند ونیز نام مرضی است
آتش گیره بهندی ... یا سیاهی آلس با کاف مضموم قلم آهنی که سنگ تراشان بدان سنگ تراشند
آهن ... بهندی ... آوه کوزه خشت پزان کوزه گرانرا گویند آتش پاره بهندی انگاره آتشدان
بتازی کانون وبهندی انگیٹھی **فصل الف مقصوره** اریب با الف مضموم ورای مهمله مکسور
بتازی ... بهندی ... اغرک گویند ارابه بهندی بهل اندابه وآنرا گل ماله نیز گویند
دست افزار معماران ... گویند اسپاناخ بتازی اسفاناخ هندی پالک آن سبزی
معروفست ... اسپند بالف مفتوح بمعنی فرشته رحمت اشکیب بر وزن ... بمعنی درجه عمارت
... بالف مفتوح ... گویند انگاره بالف مفتوح نقش وصورت ناتمام را گویند وآنرا
... نیز گویند وبهندی ... بر وزن قنبر آله که آتش بدان بر دارند بهندی ...
... دست ... است یعنی پناه دست انبوه بر وزن
... آن ... است اورک الف مفتوح بواو پیوسته ورای مفتوح بکاف فارسی
... بهای مران گذارند وبوا آیند وروند وبهندی جهولا
... اسپ وآنرا مجلس نیز گویند اشعر بر وزن
... است ... ارک بالف مفتوح قلعه کوچکی که در میان قلعه
... ندی سوت گویند ... مفتوح ...

فصل بای موحده

بلغور بباء اول مضموم وغین معجمه مضموم و واو معروف قسمی از خوردنی است
که بهندی دلیا گویند و مهیلا اسپ انیز گویند بارخانه بهندی آن اٹالہ بلاعه لفظ تازی بالضم بای موحده
وفتح حین مهمله لقلقی که از دهان اندازند وآنرا بهندی اوگال گویند بوتیمار بهندی بگلا و آن طایری است
معروف سفید رنگ بادفروش و بادخوان بهندی بهاٹ کباشعار بهندی مدح مردمان سرآید بابزن
سیخ کباب را گویند بادافراه و بادافره دو معنی دارد یکی مکافات عمل زشت و زبون دوم پاره چرمی
یا آهنی که بر بر کمان ریسمانی دران انداخته بگردش در آرند وبدان بازی کنند وآنرا باده فره نیز گویند و
بهندی پهرکی نامند بادرنگ بادال موقوف و رای مفتوح بنون زده و کاف عجمی پنج معانی دارد
یکی نوعی از خیار است دوم ترنج سوم اسب تیز و تندرو چهارم گهوارهٔ کودکان پنجم نام مرضی است
که بهندی باوگولا گویند بادریسه و بادریسه بادال موقوف و رای مکسور و بای معروف چرم یا چوبی مدور
که بر دوک چرخه و چوبه نصب کنند وآنرا بهندی پهرکی گویند بادزهره افسونی که دزدان بر صاحب کالا بدمند
تا خواب گران بروی مستولی شود و دزد کار خود کند باشت بر وزن چاشت چوب بزرگی باشد که بکار
سقف خانه بر آید وآنرا شهتیر و سعرسب(?) نیز گویند بالار چوبهای باشد که بکار سقف در آید و بهندی کڑی
گویند و بالال نیز بمعنی بالا راست بایاد بالیت و بالسته بر سه بمعنی ضرور و ضروری بود بندباز بمعنی
رسن باز و ریسمان باز که بهندی نٹ گویند بپاره بپای مفتوح آن رستنی را گویند که ساقش بلند نباشد
مثل خربوزه و خیار مکه و که بهندی آنرا بیل گویند بیای مکسور و یای مجهول

فصل بای فارسی

پرویزن اول مفتوح بتای زده غربال را گویند که بهندی چهلنی نامند پتواز اول مفتوح بتای زده تخته را
گویند که برای کبوتران و دیگران جانوران بالای دو چوب بربندند وآنرا بهندی اڈه گویند پوسه بر وزن
بوسه ریسمان رسیده که بر دوک پیچید وآنرا بهندی پینڈ یا وکلی(?) دیبی گویند پیغاره بر وزن پیخواره بمعنی
طعنه و سرزنش و بهتان باشد پیش نشین با نراج ودایه و ماما چه را گویند که بتازی قابله خوانند پیت بتازی
خدمه و بهندی اجوانی بیای معروف وآن دوای مشهوریست که زن زائیده را دهند پیشگاه
بتازی ساحت و بهندی انگنائی یعنی صحن خانه پاآفزار و پافزار کفش و موزه را گویند پاچال گوی
باشد که جولاهگان بوقت جامه بافتن پایهای خود در آن کنند پاچک سرگین خشک گاو را
گویند انچه از دست سازند آنرا پاچک دستی گویند وانچه بشب بهم رسد آنرا پاچک شبی نامند پاد بمعنی پاسبان

باشد و از بین ست که سلاطین الفارسی پادشاه گویند که او نگاهبان رعایاست پارسا گذشته را گویند پارگین
با های موقوف و کاف فارسی بکسور و یای معروف گوی را گویند که در پس مطبخ و حمام و امثال آن
سازند و آبهای کثیف و چرکین در آنجا فراهم شود پاینج نقدی که بشاعران و مطربان و مغنیان دهند پاره شش
معنی دارد اول معروفست دوم بمعنی رشوت سوم بمعنی تحفه چهارم نوعی از حلوا که آنرا شکرپاره هم گویند
پنجم بمعنی بریدن ششم گوزشت را مانند پاپراج اول بای فارسی و آخر جیم فارسی بمعنی پیش نشین ست
که پیش از بین … گوید پاغنده پنبه محلوج که برای ریسیدن تیار کنند و بهندی پونی بواو مجهول گویند پاغوز
بمعنی غوطه باشد که در آب سر فرو برند پالاهنگ بالهنگ ریسمانی را گویند که بر یک جانب لگام اسب
بندند و اسپ کوتل را کشند و آنرا بهندی باگدور گویند پالیدن بمعنی دویدن و جستن باشد پاتیزه با یای
تحتانی و زای عجمی مفتوح ریسمانی که بر دامن خیمه و سراپرده ها وصل کنند و آنرا میخ بند … پتنک با و
زای فارسی مکسور طبیب را گویند پای و پی بمعنی تاب و طاقت و قدرت و استطاعت بود پالادم ست
از پابودان و اسپ کوتل را نیز گویند پست ببای فارسی مکسور بتازی سویق و بهندی ستو و آن
… گندم یا نخود بریان ست پرستوک ببای فارسی مفتوح و رای مفتوح ابابیل را
گویند پیه ببای فارسی مفتوح و لام مفتوح بهندی پیوسی و آن شیر روز اول گاو یا گاومیش یا گوسفند
ناتیده را گویند **فصل تای فوقانی** تنکو اول و ثانی مفتوح بنون زده و کاف فارسی مضموم
صندوقچه که دوکانداران زر قیمت اشیا در آن نهند و آنرا بهندی گولک گویند تسه لفظ تازی ست بمعنی
شدن طعام که آنرا بهندی اکبنا گویند تذریه لفظ تازی ست بمعنی کاه خرمن بباد دادن که کشاورزان
خوشه های غله را کوب کرده بوسیله ادکاه را از غله جدا کنند تالبار بهندی جهروکه تبیره و تبیره بر وزن
نقیر و فقیره بمعنی طبل و کوس تندر بتای مضموم عربی رعد بهندی معلوم نیست تیشه و تبر بهندی بسولا
تاتا بمعنی گرفتن زبان باشد در سخن گفتن و آنرا بتازی لکنت گویند و بهندی هکلا تاتاخیره بمعنی نصیب
و بهره نوشت تاراستاره را گویند توب بره … خوب بتازی طاقه بهندی نهان خانه تافتنک با فا و شین
منقوطه مفتوح دیوک باشد که آنرا دیوچه و ریو بچو و لینک تیز گویند و بتازی ارضه و بهندی دیمک نامند
تان تارهای طولانی را گویند که جولاهگان بجهت بافتن ترتیب داده باشند و آنرا تانه و فرت و فرات
نیز گویند **فصل جیم تازی** جامه غوک سبزی باشد شبیه بابریشم که در آب بهم رسد و بهندی کائی

بیای معروف گویند جگ جیم مضموم برا زده و کاف تازی موقوف محل کشتی گیران و جای ورزش
پهلوانان که بهندی اکاڑه گویند جر جر بهندی بهر بیای معروف و آن جایهای فراز و نشیب ساحل
دریا را گویند جاغر با غین معجمه مفتوح چینه دان مرغان را گویند و بتازی حوصله نامند جال لفظ فارسی ست
دام را گویند و بتازی شباک است بفتح شین و بای موحده جالش با لام مکسور بمعنی جماع و کسی را که در
مباشرت حریص تر بود جالشگر گویند جامغول با میم موقوف و غین معجمه مضموم و واو مجهول حرامزاده
را گویند جاگی دو معنی دارد یکی وظیفه درانبه دوم آنکه رشته ها را باهم تابند و سر آنرا روشن کنند و در بینی [illegible]
آتش دهند و آنرا بهندی توڑه گویند جامدانه در وسط سر کودکان جای نرم باشد و بجهد و آنرا بتازی
یافوخ و بهندی تالو نامند جاورس بهندی باجره و آن غله ایست معروف در هند **فصل جیم فارسی**
چانور لیسانی که مجرم را بدان بحلق در کشند تا خفه شود و بمیرد و آنرا بهندی پهانسی گویند چکیسه بجیم فارسی
مفتوح بکاف پیوسته و سین مفتوح بهازده کاغذی که دوا یا شی دیگر را در آن نهاده لبهای آن کاغذ
را در هم پیچند و آنرا بهندی پڑیا گویند چاپ بجیم فارسی مفتوح امر است از چکیدن و بمعنی قباله نیز آید و قفاری
مر را نیز گویند چپر با اول و ثانی مفتوح خانه را گویند که از گاه و نی سازند و آنرا بهندی چهپر گویند چاولی
فتح سرد غله برافشان را گویند که آنرا بتازی نشف و بهندی سوپ با واو معروف گویند چشمک
نوعی از بازی های کودکان ست که آنرا بعرف اهل هند آنکه مچولی گویند چشمک زدن پلک زدن بجای
اشاره کردن چنگلوک دست افزار نان چرخه زن که رشته خام رسیده بران پیچند و آنرا بهندی
ٹیرن گویند چنگ با شستن بهای نشستن بهندی اکڑو گویند چوگین دست افزاری که دانه پنبه
از آن برآرند و آنرا بتازی محلاج و بهندی اوٹنی گویند چوچه با واو معروف و چوبه با واو مجهول
بتازی عود و بهندی بیلن نامند چالیک دو پاره چوب باشد که طفلان بدان بازی کنند یکی دراز
دیگری کوتاه دو پاره را بر کوتاه زنند و بهندی آنرا گلی ڈنڈه گویند چاوچا آواز کنجشک را گویند
فصل خای معجمه خودنمائی بهندی آنرا آپا گویند خفتک سخنهای پریشان که در خواب
[illegible] بهندی برانا گویند خرده خردش بهندی لساطی خنکار [illegible] پچر را گویند [illegible] یک یا خرد
قامت باشد بهندی لونا خز [illegible] امیر خاکستر گرم بهندی بهوبل خو با واو مجهول [illegible] چوب است
هر [illegible] معنی دارد و بهندی پاڑه که از چوب با وقت عمارت و بر آن [illegible] خانه و غیره بندند خاوش با واو

مضموم و شین منقوطه زده خیاری که برای تخم نگاه دارند خا اول با واو مضموم مسوره گویند فصل
دال مهمله دادا و دداه کنیزی را گویند عموماً و خصوصاً کنیزی که در عهد طفلی خدمت ها کرده باشد
دامنی سر انداز زنان را گویند که بتازی آنرا مقنعه و بهندی دوپته خوانند و آهل داهول با های مضموم
چوبی باشد که درمیان زراعت ایستاده کنند و گاه وانه و امثال آن بر آن بندند و گاه صورتی نیز لباس
تا جانوران آنرا دیده رم کنند و بکشت نیایند دست خال سودا اول را گویند که از ان خال گیرند و آنرا
سفته نیز نامند و بهندی آهنی گویند داس و دستاس بفتح دال مهمله آله را گویند که بدان گیاه ها را بدروند
و آنرا بتازی محشه و بهندی درانتی گویند و دربندان تخته بند کردن دکاکین که آنرا بزبان اهل هند [illegible]
گویند دشمیر بدال مفتوح و شین معجمه زده بهندی ارهر و آن غله معروف است و آنرا شاخل بضم خای
معجمه نیز گویند فصل راء مهمله ره آورده بمعنی سوغات و ارمغان و نورایان و نوربهان نیز همین
معنی دارد و بتازی هدیه و تحفه روغن جوش و آنرا پراغ هم گویند بهندی بگهار روزنامچه بهندی بهی
و آنرا بفارسی دفتر حساب نیز گویند رایگان چیزی را گویند که در راه افتاده یا بدل و عوضی
و بی شفقت و کسبی و در اصل راهگان بوده حرف ها را بهمزه بدل کرده و بصورت یا نوشتند رایگان
شده و همین قیاس است شایگان در اصل شاهگان بوده بمعنی سزاوار شاهان فصل زاء منقوطه
زاچه و زچه زن زائیده را گویند زادمینت روز [illegible] جشنی که در ایام ولادت کنند زالوک گلوله کمان را گویند
و آنرا غالوک بغین معجمه نیز گویند و گلوله کمان را اهل هند غلیل بضم غین معجمه نامند زحیر لفظ تازی است
[illegible] که بجای براز بلغم بر آید زادواند [illegible] که بهندی بیژی گویند و جولانه غلط العام است [illegible]
[illegible] معجمه بتازی فراق بهندی جهکی [illegible] رای معجمه هندی جهله و آن غله معروف است [illegible]
فصل ژای فارسی ژاژ [illegible] سخنهای بیهوده زیر لب گفتن ژاژ گیاهی بود
بی تخم روید و در غایت بدمزگی باشد و چندانکه از اشتر خایند نرم نشود [illegible] او درست [illegible]
[illegible] عنکبوت [illegible] ژاژخا گویند و ژاژخائی [illegible] ماحصل بالمصدر [illegible] فصل سین مهمله سا [illegible]
دسامانچه در لغت اول با فای موقوف و در لغت ثانی با کاف تازی [illegible] و در [illegible]
[illegible] مفتوح با های مختفی [illegible] نان [illegible] که آنرا بهندی تکیا گویند سباده [illegible]
که از ان فسان تیار سازند [illegible] تیز کنند [illegible] و اهل [illegible]

بااول وثانی مکسور و بای مجهول و جیم مفتوح چیزی باشد که بروی شراب یا سرکه مثل نانی بسته شود وآنرا
بهندی پهپوندی گویند سرمانک بهر دو میم مفتوح بازی کودکان که آنرا چشم بندک نیز گویند واهل هند
آنکه مچولا نامند سنج باشدن بدو پای ایستاده شدن اسپ سرکب بندی [illegible] وآن سبزی سعتر
ست در هند سپیدن هندی برمانا یعنی از برای سوراخ کردن بچوب وغیره سبو بهندی بفاسنه و
سنهارزن پسر هندی سیو و بتارهی کنه گویند بفتح کاف تازی مع نون مشدد مفتوح سپیندان هندی رائی
سپنج بمعنی عاریت وازین جهت ست که دنیا را سپنجی سرای گویند یعنی خانه عاریت ونیز بمعنی کد
کشاورزان بر کنار کشت سازند انی وگاه وشب وروز برای محافظت کشت زار بهدران
باشند فصل شین معجمه شار بمعنی عمارت وشارستان جمع آن شبگیر سفر شب شاغل بجای
مضموم هندی ارسیر شاره دستار هندی باشد که آنرا اهل هند چیره گویند شاکار مزدور بیمزد را گویند
وآنرا بیگار نیز نامند شاخچه وشاناکچه هر دو بهمان معنی دارد که در فصل سین گذشت شان وشانه خانه
زنبور عسل را گویند که از آن شهد بر آرند وآنرا بهندی شهال گویند شایگان چیزی را گویند که لایق و
سزاوار پادشاهان باشد ودر اصل شاهگان بوده ها را بهمزهٔ ملینه بدل کرده بصورت یا نوشتند تا
شایگان شد وهمبرین قیاس ست رایگان که در فصل را گذشت شباره زنی را گویند که در شبها
هرزه گردی کند شب تاب کرمی را گویند که در شب وبنالاو مانند چراغ بتابد وآنرا بتازی حباحب
وبهندی جگنو بضم جیم تازی بکاف عجمی زده وضم نون بواو معروف زده شب غریب نان حلوائی
بود که در شب اول وفات بجهت ترویح روح مرده بمردم قسمت کنند شپشه بکسر شین اول وفتح
شین ثانی کرکی باشد که در جای گرم در پوستین ونمد وسقرلات ودیگر پشمینه ها واقع [illegible]
تباه کند وآنرا [illegible] نیز گویند شفشاهنگ تخته آهنی بود که در آن سوراخها [illegible]
از [illegible] کرده باشند و تارکشان تار سیم وزر ورد آهن وفولاد وغیر آن [illegible]
وآنرا [illegible] گویند [illegible] واو [illegible] یا خبر آن [illegible]
بمعنی الف نایعنی تخته شد [illegible]
[illegible] فصل صاد [illegible]
[illegible] فصل [illegible]

تلوار کمان کمانی که اهل هند آنرا غلیل گویند **فصل فا** فانه قلم آهنی باشد که سنگتراشان سنگ را از ان
شگافند و نجاران هنگام تراشیدن چوب پاره چوبی را که در شگاف چوب تراشیده گذارند تا در زنند
نشود و آنرا پانه نیز گویند فرتاب بمعنی وحی و کرامت فرقه لغت تازی آوازه گره های انگشتان را
آنرا [illegible] گویند فلفیدن دانه از پنبه دور کردن که آنرا بهندی روئی اوٹنا گویند و فلخودن
نیز بهمین معنی [illegible] آنرا شفوق هم گویند هر دو لفظ تازی ست بمعنی شق شدن کفپای که
بهندی [illegible] گویند **فصل قاف** قوتی بضم قاف و سکون واو معروف و کسر تای فوقانی ظرف
که از چوب [illegible] یا از فلزات سازند و آنرا بزبان هندی ڈبیه گویند **فصل کاف تازی** کاج
بتازی [illegible] و بهندی بهنگا و کوج با جیم تازی و کاژ با کاف تازی و ژای فارسی نیز بهمین معنی
دارد کاسیج و کاسک خارپشت را گویند و آنرا بهندی سیهی نامند کاغ کاغ بانگ کلاغ و زاغ
باشد کادرس هندی باجره و آن غله معروفست کهتاب بروزن مهتاب تازی بخور و بهندی پیاده
کسکش [illegible] هندی بهڑوا کتبه با واو مضموم و تای مشدد شاخی را گویند که حجامان آنرا بر موضع حجامت
نهند و بکشند تا خون فراهم آید آنگاه بران موضع استره زنند و خون برآرند کبار بفتح اول شخصی را
گویند که هیزم و کاه و علف از صحرا پشتواره بسته بر سر آورده در شهر فروشد و آنرا بهندی گهسیارا لکڑهارا
گویند که غذین باغ مراد از [illegible] ای گل کاغذ باشد که در شادیها جشن و عروسیها سازند [illegible]
[illegible] فردسکان و مرکب [illegible] کسی که وجه معاش از ادای کرایه باشد کاچاو کاپالی [illegible]
و متاع خانه کارتن بتازی عنکبوت و بهندی مکڑی خانه آنرا ام عنکبوت و نسیج عنکبوت گویند کوخ خانه
[illegible] و آنرا [illegible] بکاف تازی و گومه بکاف عجمی نیز گویند کلند با کاف تازی [illegible]
[illegible] **فصل کاف عجمی** گازه ریسمانی را گویند که سر آنرا بر درخت بندند و کودکان
بران نشسته [illegible] و آنرا بهندی جهولا گویند و نیز گوارة الاطفال نامند که آنرا بهندی
پالنا [illegible] گویند [illegible] سنگ روزن و [illegible]
[illegible]
[illegible] گران گوش و گران [illegible]
[illegible]

که بر سر چوبی یا شاخی ببندند و لب بالای اسپان بد نعل را در آن نهاده تاب دهند تا عاجز آمده
سوختن نکند و نعلبندان آنرا اینزال گویند لاوه احمق و بیعقل و درشت و مکروه لعبت لفظ تازی ست
صورتی که از جامه سازند و دختران نارسیده بدان بازی کنند و بهندی گڑیا نامند لکد بمعنی لت و آن
لفظ تازی ست هندی آن آلات لکدکوب و لکه کوب بمطلق ضرب خواه از لکد باشد خواه غیر آن
مثلا گویند فلان کس لکدکوب حوادث زمانه شده لال بمعنی گنگ که گویائی نداشته باشد لانه خانه
زنبور را گویند **فصل میم** ماچی با خاء موقوف و جیم فارسی مکسور اسپ مخنس را گویند و اکثر بین
نیز بچه همین معنی دارد یعنی دو نخمه ماله چوبی را گویند که فرازمان و باغبان کلوخها را از آن بشکنند ماله
[illegible] موقوف و رای مفتوح و میم مفتوح دست افزاری ست نجاران را که بدان چوب را سوراخ کنند
آنرا بابیز گویند [illegible] لفظ تازی ست جای غلطیدن جانوران و فارسیان بمعنی مطلق غلطیدن
[illegible] کنند [illegible] لفظ تازی ست پنبه ندف زده و فراهم آورده را گویند که بهندی گاله نامند منقاش
با میم مکسور لفظ تازی ست موچنه را گویند که موی از آن بر کنند میمون باز کسیکه معاش او و میمون
بازی باشد و در بدر بگردد تا او را چیزی بدهند مهانل [illegible] تغافل بتازی افیون گویند محمص با حاء مهمله مفتوح
و صاد مهمله لفظ تازی ست نخود بریان را گویند بهندی بهنڑبونجا [illegible] گرته که پیاده و بیابان [illegible] و صاف مرده کنند
فصل نون ناواشت طائفه از گدایان اند که چون بدر خانه یا دکان سوال کنند و چیزی نیابند
از کار و اعضای خود را زخم کنند و چیزی نیابند از کار و اعضای خود را زخم کنند [illegible] بهندی مورچه اگویند
نانو و نانون سرودی را گویند که زنان در وقت خواب [illegible] اطفلان در گهواره [illegible] و آنرا بهندی
لوری بیاء معروف گویند ناهار کسی را گویند که طعام نخورده باشد ناشخوار و نشخوار [illegible] دال مضموم و [illegible]
داره اول آنکه شتر و گاو و گوسفند و امثال آن چیزی که خورده باشند باز از معده بدهن آورده خوا [illegible]
چاویده باز فرو برند و آنرا بتازی جتره و بهندی جگالی گویند با جیم تازی [illegible] و کاف فارسی یای
معروف نشکنج با اول مکسور ثانی زده و کاف تازی مفتوح گرفتن [illegible]
نیز گویند و بتازی قرص [illegible] بصاد مهمله و بهندی چٹکی نامند [illegible] بهندی [illegible] ناخن گیر
دست افزار موتراشان ست که آنرا بهندی نهرنی نامند نان کشک و نان گشکین [illegible]
و گندم و نخود آمیخته تیار کنند نغوله با واو مجهول زلف و موی پیچیده که بهندی جوٹی گویند و بعضی [illegible]

سرگره زبان بهم آورده در لب بسه کرده دهند وآنرا بهندی جوڑا نامند با جیم تازی و واو معروف و راء
هندی نی بینی بهندی بانسا نور دشکم تشکنجی که اشکم فربه افتد بهندی بٹ گویند **فصل واو** واتسامه
وامنی را گویند که بتازی بحر و سقنقه و بهندی دوبیه واوڑهنی گویند وآتش کوزه خشت پزان و کوزه
گران وآنرا آوه نیز گویند وضیمه لفظ تازی طعام ماتم را گویند یعنی طعامی که بعد موت بروز سوم یا دهم
یا بستم یا چهلم پزند **فصل ہای ہا** آنرا گویند که برشته گل یا جواهرات یا زر و نقره در کشند و بگلو اندازند و
آنرا بهندی حمائل گویند یا گره و یا کله کسی را گویند که در سخن گفتن زبانش بگرفته شود و لکنت کند
وآنرا بتازی الکن نامند **فصل یای تحتانی** یاره دست برنجن و یای برنجن را گویند بهندی
کره یازیدن بمعنی کشیدن و آهنگ کردن باشد یسل و یسال هردو لفظ ترکی ست بمعنی قطار
فوج که آنرا بهندی پره گویند یام بمعنی ڈاک که در هند معروفست تمام شد منتخب از کتاب غیاث اللغات
و القص [illegible] و فرهنگ جهانگیری و برهان قاطع فقط **فصل دهم در بیان تشبیهات**
موی سر معشوقان را با شب تاریک شب دیجور و شب یلدا و ظلمات و مشک و عنبر و شام
و دود [illegible] تشبیه دهند فرق معشوقان را با راه ظلمات و خط استوا و خط کهکشان و برق
درخشان و خط [illegible] تشبیه دهند زلف و کاکل و گیسوی معشوقان را با سنبل و کمند و زنجیر و مشک و شام
و شب تار [illegible] سیاه و عنبر [illegible] و [illegible] سیاه و هندو و کافر تشبیه دهند قامت معشوقان را با سرو
و صنوبر و شمشاد و طوبی و شاخ گل و [illegible] و نهال و تیر و الف تشبیه دهند رخ معشوقان را با ماه
[illegible] تشبیه دهند [illegible] و مصحف و شعله و مشعل و شعله طور و تجلی طور و لاله و ارغوان و صبح
و گلستان [illegible] و بهشت تشبیه دهند خال معشوقانرا با هندو و زنگی بچه و حبشی [illegible]
و مشک [illegible] و اسپند [illegible] و حجر الاسود تشبیه دهند جبین معشوقانرا با آئینه و لوح سیمین
و لوح محفوظ و بدر و خورشید و سحر تشبیه دهند جبین را با تیغ و برگ گل و موج دریا تشبیه دهند
ابروی معشوقانرا با محراب و هلال و کمان و قوس قزح و شمشیر و طاق و نون تازی تشبیه دهند
چشم را با نرگس و [illegible] آهو و غزال و صاد و [illegible] و هندو و ترک و جادو و کر و فسونگر تشبیه دهند مژگان
را با تیر و سنان و خنجر و خار و [illegible] و خدنگ و پیکان و نیش و نشتر تشبیه دهند گردن را با صراحی
[illegible] و گردن آهو و بینی را با الف و غنچه نرگس و لب را با پسته و آبحیات و [illegible]

شراب و شهد و شکر و نبات و قند و لعل و یاقوت و عقیق و مرجان و آتش و شفق تشبیه دهند
و خط را با بنفشه و ریحان و زمرد و خط ریحان و خط غبار و سبزه تشبیه دهند و دهن را با غنچه و پسته
و نقطهٔ موهوم و تنگ شکر و حقهٔ مروارید و حقهٔ مرجان و حقهٔ یاقوت و حقهٔ لعل و میم و نمکدان و کوزهٔ نبات
تشبیه دهند و دندان را با گوهر و دُر و الماس و انجم و دانهٔ انار و عقد گوهر و سلک دُر و خنده و تبسم
را با برق و شکر و نمکین و غنچهٔ نیم شگفته و صبح و زنخدان را با سیب و گوی سیمین و بهی و چاه زنخ
را با چاه و غبغب را گرداب و آبی و بهی و طوق و بر و دوش را با آئینه و صبح و سیم و یاسمین و نسترن
و نسرین و ساعد را با دستهٔ گل و شاخ گل و سیمین پنجه و خنافی را با آفتاب سحر و پنجهٔ مرجان و شفق و پنجه
نگار و کف دست را با برگ گل و خطوط کف دست را با رگ گل و ناخن تراشیده بلال و ناخن، غیر تراشیده
را به آئینه و بدر و لطف را با بر و دریا و چشمهٔ کوثر و چشمهٔ آبحیات و باران رحمت و جنت و خلق را
با مشک و کافور و نسیم صبح و باد بهاری و شمیم گل و باغ و گلستان و بهشت و عطر و عنبر و قهر
و غضب را با برق و آتش دوزخ و باد سموم و باد صرصر و سیلاب تند و صور قیامت باد خزان تشبیه دهند

جدول تصحیح الفاظیکه غلط مشهور اند

غلط العام	صحیح	معنی	غلط العام	صحیح	معنی	غلط العام	صحیح	معنی
البق	الیق	الفق تر	آتو	آتون	زن معلمه	رنخ	بطلک	بط نرد
دالانه	والا	دگرنه	آذر	آزر	نام پدر ابراہیم	بجهاز	نبرنه	جامه فرد
انگاشتن	انگاشتن	پنداشتن	اثامی	اسامی	جمع اسم	بچه	بقچه و بغچه	سبد کوچک لسهر
اورمه	یورمه	دوخت باریک	اجنه	جنه	جمع جن	لطلیموس	بطلیموس	نام حکیمی
اوریب	اوریب دزد	محرف	اخوالصفا	برادر مصاحب	[illegible]	بیانه	[illegible]	معروف
ایال	یال	موی گردن اسب	اذای	ازای	مقابل	سبے ابر	[illegible]	بمعنی دم مهره
ـکار	پرگار	آله نقاشان	خذف	خزف	ریزهٔ سفال	نگینه ت	نگینه	معروف
پیدار	پیکار	جنگ	خسج	خسج	صندوقل	رشیم	ابریشیم	معروف

جدول تصحیح الفاظیکہ غلط مشہور اند

غلط العام	صحیح	معنے	غلط العام	صحیح	معنے	غلط العام	صحیح	معنے
تالاش	تلاش	جستجو سے	خرادی	خراد	چوب خراش	زکاوت و زکی	ذکاوت و ذکی	تیزی فہم تیز ہوش
تابعدار	تابع	فرمانبردار	خشخش	خشخاش	دانہ معروف	زیادتی	زیادت	افزونی
تاہنوز	ہنوز	تاحال	خورسند	خرسند	خوش	سانچق	ساچق	شیربہا
تالی الآن	الی الآن	تا اینوقت	خورم	خرم	خوش	سلامتی	سلامت	برکران ماندن
تبنچہ	تفنگچہ	بندوق	خوردہ	خردہ	نکتہ وعیب وریزہ	سوہن	سوہان	آلہ معروف
تزویر	تزویر	مکر کردن	خورداد	خرداد	نام ماہ فارسی	سویم و سیوم	سوم	عدد معروف
تعویز	تعویذ	معروف	داوات	دوات	ظرف سیاہی	سوتش بزدہ سین مہملہ	سوتش مہملہ معجمہ	برادہ ہر چیز
تعلیقہ	تعلیق	کاغذیکہ برای فرق وضبط آرند	دروغہ	داروغہ	ناظم امور	سہنک	صحنک	ہندی کابی
تغمہ	تمغا	معروف	درعہ	ذرعہ ذال معجمہ	گز	شابش	شاباش	مخفف شادباش
تلمیز	تلمیذ	شاگرد	درع	ذرع	گزہا	شانزدہم	شازدہم	معروف
جامدانی	جامہ دان وجامہ دان	معروف	دفع الوقتی	دفع الوقت	زمانہ گذاری وایام گزاری	شبانروز	شبانروز	شب روز
جرمانہ	جرمانہ	معروف	دویم	دوم	عدد معروف	شب لیلۃ القدر	لیلۃ القدر یا شب قدر	معروف
جسیج	جری	دلاور	دوائی	دوا	معروف	شپیس	سپش	عربی قمل ہندی جوں
جراب	جورب	پاتابہ	دوائین	دواوین	جمع دیوان	شبیر وشبیر	شبیر وشبر	نام حضرت امام حسن و امام حسین علیہم
جلاب	مسہل	معروف	دیباچہ	دیباجہ بجیم تازی	آغاز کتاب	شولہ	شلہ	طعام معروف
جمادالاول	جمادی الاولی	نام ماہ معروف	دیہ	دہ	ہندی گانو	شوستر	شوشتر	نام شہرے
جمعدار	جماعہ دار	معروف	ذخار	زخار	موجزن	صفائی	صفا	معروف
جواد	جواد	فیاض	ذکریا	زکریا	نام پیغمبرے	صیقلے گر	صیقل گر	زنگ زدا
چغلخور	چغل	غماز	ذائہ	زاید بزای معجمہ	لیسخوردہ	صمیمی	صمیم	خالص

غلط العام	صحیح	معنے	غلط العام	صحیح	معنے	غلط العام	صحیح	معنے
چکو	چاقو	کارد خورد	ربیع الاولے ربیع الثانے	ربیع الاول ربیع الآخر	نام مہینے	صیحت	صحت	تندرستی
حادق	حاذق	تیز طبع و ماہر	ردّی	ردی	چیز پوچ	ضمیرن	ضیمران	نام گلے
حاطہ	احاطہ	دیوار گرد خانہ	رزیل	رذیل	کمینہ	طلاوہ	طلایہ و طلیعہ	دیدہ بان لشکر
حرج مرج	ہرج مرج	آشوب فتنہ	رنگت	رنگ	معروف	طوطیا	توتیا	سرمہ
غذب	غضب	مردی زن	گزاف	گزاف	سخن بیہودہ	سفرالیہ	سفری الیہ	ایکچیز سوی رُخ نسبت کردہ شد
عرابہ	ارابہ عرادہ	گردون	گلاب	گل سرخ	معروف	معہ	مع	ساتھ یا
عج بن عنق	عوج بن عوق	نام کافری	گلذار	گلزار	باغ	ملاذمت	ملازمت	بایکدیگر لازم شدن
غریب النواز	غریب نواز	معروف	گنجلک	گنجلک	تنیدن جامہ	ملاذم	ملازم	معروف
غش	غشی	بیہوشے	گیاست	کیاست	دانائی	ملبب	لبالب	پُر
غل	غلو	شور و غوغا	لاپروا	بے پروا	معروف	مقتیات	مثنات	مرادمات
فرلید	فرستند	مصادر ع از فرستادن	لاچار	ناچار	ناگزیر	مہربانگی	مہربانی	معروف
قدوم	اقدام	جمع قدم	لاشس	لاشہ	مردہ تن ذی روح	ماحروم	محروم	[illegible]
کنڈنگ	گزلک	کارد سر تیز	لاوبالی	لاابالے	باک ندارم	نامکدہ	[illegible]	[illegible]
گرشتینز	گشنیز	معروف	مایوس	آئیس	[illegible]	تہمت	[illegible]	[illegible]
کاچہ	کلچہ	نان خورد	مجرب	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
کمخواب	[illegible]	[illegible]	رزا	میرزا	مخفف میرزادہ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
کانذ	گاہ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نشانہ کشیدہ	[illegible]	[illegible]	[illegible]
گذرہ	گزر	ہندی گاجر	مستالت	مسالت	[illegible]	بیاں	بگات	یک
گذاریش	گزارش	ادا کردن	مطالع	مطالعہ	دیدن	یکانگت	یگانگی	اتحاد

تمت

خاتمۃ الطبع

ایسی نفیس جامع محاورہ و امثال کوئی کتاب تا ایندم اس ملک کی تعلیم اور تربیت
کیلیے دیکھی سنی نہین مدارس و اسکول کے طلبا کے لیے ترقی و تائید علوم و
محاورہ مین بخشنے والی یہ کتاب ہے سو اس زبان کا ترجمہ بھی ذیل سطر مین تحریر ہے
مصنف نے جو شفقت اسکی تالیف و تصنیف مین فرمائی ہے وہ قابل تحسین ہے
مصنف کی نبیرہ جناب مشفقی منشی محمد حسین صاحب ڈپٹی انسپکٹر تعلیم اودہ مین
اور فی الحال پرتاب گدہ کے ضلع مین بعہدہ مذکورہ السعد منصب دار ہین
این خانہ تمام آفتاب است کی مثل ہے میر محسن علی صاحب جن کا تذکرہ
سراپا سخن جاتی ازین اس مطبع مین چھپا میر صاحب کی والدین مولف
گلشن کا خلف الرشید ہین چنانچہ قدردانوں اہل سخن نے دست بدست اوسکو خرید کیا ہے

۱۰ اگست سنہ [illegible] عیسوی مطابق ماہ جمادی الثانی
سنہ [illegible] ہجری مطبع منشی نول کشور
مقام لکھنؤ مین طبع ہوئی
فقط